

**ПВНЗ «Кіровоградський інститут державного та муніципального управління
Класичного приватного університету»**

**АКТУАЛЬНІ ПРАВОВІ ТА ГУМАНІТАРНО-ЕКОНОМІЧНІ
ПРОБЛЕМИ В ПЕРІОД РЕФОРМУВАННЯ
ДЕМОКРАТИЧНОГО СУСПІЛЬСТВА**

**Збірник тез
V Всеукраїнської науково-практичної конференції
(м. Кіровоград, 2 грудня 2016 року)**

Кіровоград – 2016

А 43 **Актуальні правові та гуманітарно-економічні проблеми в період реформування демократичного суспільства:** збірник тез V Всеукраїнської науково-практичної конференції (2 грудня 2016 р.). Кіровоград : ПВНЗ КІДМУ КПУ, 2016. – 331 с.

Видання містить матеріали V Всеукраїнської науково-практичної конференції. Розглянуто сучасні проблеми юридичної науки та гуманітарно-економічних проблем у період реформування демократичного суспільства в Україні та світі із залученням до обговорення провідних науковців, практиків, а також молодих вчених з усіх регіонів України та зарубіжних держав.

Матеріали конференції розраховані на наукових і науково-педагогічних працівників ВНЗ та наукових установ, докторантів та аспірантів, студентів, а також широкий читацький загал.

Матеріали конференції надруковано в авторській редакції.

ББК 67.9 (4УКР) 300

Редакційна колегія:

кандидат юридичних наук, доцент І. І. Литвин, кандидат юридичних наук, доцент Г. Ю. Шаркова, кандидат юридичних наук, доцент П. Л. Степанов, кандидат юридичних наук, доцент І. П. Зеленко, кандидат економічних наук С. П. Ніколаєва, кандидат філософських наук, доцент В. А. Ігнат'єв, кандидат філософських наук В. Д. Косенко.

Рекомендовано до друку Вченою радою ПВНЗ «Кіровоградський інститут державного та муніципального управління Класичного приватного університету» (від 25 листопада 2016 року протокол № 4)

© Автори, 2016

© ПВНЗ «Кіровоградський інститут державного та муніципального управління Класичного приватного університету», 2016

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ № 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ РЕАЛІЗАЦІЇ НОРМ МАТЕРІАЛЬНОГО ПРАВА В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Бедрій М. М.

Правовий звичай та інші звичаї суспільства: у пошуках співвідношення 12

Богустов А. А.

О разграничении олимпийского символа и сходных объектов правовой охраны (на примере законодательства Республики Беларусь) 15

Волошина В. В.

Права та обов'язки страхувальника, що впливають із договору особистого страхування 17

Геніх С. С.

Проблеми доказування фіктивних шлюбів 20

Горлов Є. В.

Окремі аспекти характеристики об'єкта адміністративних злочинів..... 22

Гук І. В.

Регулювання інституту кримінальної відповідальності юридичних осіб за законодавством України та зарубіжних країн 25

Гурницький Є. О.

Захист персональних даних 29

Згривець К. Г.

Реформування місцевого самоврядування України згідно з європейськими міжнародними стандартами 32

Зеленко І. П.

Гене́за поняття юридична фікція 34

Камінська Н. В., Задоровський М. Г.

Ядерне роззброєння України: правові підстави і наслідки 37

Кричун Ю. А.

Межі кримінальної відповідальності за вбивство, поєднане з іншими злочинами 41

Литвин І. І. Принципи надання освітніх послуг в Україні	44
Митрофанов І. І. Розмовляємо про об'єкт злочинів проти журналіста	46
Москалевич Г. Н. Монополистическая деятельность на товарных рынках Франции и ее правовое регулирование	49
Надієнко О. І. Особливості пенсійного забезпечення високорозвинених країн Європи	52
Окопник О. М. Адміністративно-правові аспекти запобігання і протидії корупції в Україні	55
Пленюк М. Д. Проблеми цивільно-правової відповідальності за порушення договірних зобов'язань	58
Попович Т. Г. Регулювання відносин у сфері господарської діяльності з допомогою стандартизації	62
Пришлюк О. В. Захист персональних даних	70
Пугаченко О. Б. Пропозиції з удосконалення законодавства щодо обліку витрат на матеріальне забезпечення виробництва	72
Свічкарьова Я. В. Щодо застосування гнучкого режиму робочого часу при укладанні договору «мінімум-максимум»	75
Фандалюк О. В. Мова, право, правотворчість: окремі питання загальної теорії та практики	79
Фомічов К. С. Законодавчі ініціативи Міністерства юстиції України у боротьбі з рейдерством в Україні	84

Цибульська Ю. В. Зовнішньо-правовий простір, що впливає на стан, розвиток і місце правової системи України	88
Чернега В. М. Гуманістичне спрямування сучасного сімейного права України	91
Шаповал Л. І. Деякі питання розірвання договору дарування	93
Шаповал Л. І., Карпова Ю. В. Право на вживання тютюнових виробів як особисте немайнове право ..	95
Шаповал Л. І., Павлова І. О. Представництво у цивільному праві та його відмінність від інших інститутів, що виникають при вчиненні правочинів	98
Юровська В. В., Стульгінський В. С. Щодо правового статусу помічника судді	101

СЕКЦІЯ № 2. ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА ПІД ЧАС ДЕМОКРАТИЗАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА

Балануца А. В. Права осіб, які мають право на забезпечення безпеки у кримінальному судочинстві	105
Гриняк О. Б. Способи захисту права спільної власності подружжя на житло	107
Гриняк Т. В. Принципи виконання зобов'язань за договором перевезення вантажу автомобільним транспортом	110
Дегтярьова С. В. Проблемні питання дотримання строків розгляду справи та виготовлення судового рішення у світлі ефективного судового захисту	113
Кудрявцев В. І. Застава цінних паперів як спосіб забезпечення виконання кредитних зобов'язань	116

Лежнёва Т. М.

Процесуальна аналогія в цивілістичних типах судового процесу: правове регулювання та правозастосовча практика 119

Лук'янчиков Є. Д.

Удосконалення початку кримінального провадження 122

Макогон І. В.

Уголовно-процесуальні гарантії прав неосвічених осіб як основи розвитку демократического судопроизводства 126

Пивоваров В. М.

Теоретико-правові аспекти офіційно-ділового стилю мовлення в професійній діяльності юриста 131

Покальчук М. Ю.

До питання про державну підтримку суб'єктів аграрного господарювання 134

Силкіна О. І.

Особливості прав і обов'язків адвоката-захисника у кримінальному провадженні 136

Сирота Д. І.

Проблемні питання визначення строків досудового розслідування 140

Степанов П. Л.

Оскарження рішення, дії чи бездіяльності слідчого або прокурора при застосуванні заходів безпеки як реалізація завдання з охорони прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження ... 144

Тупцій В. І.

Проблеми правового регулювання ліцензування господарської діяльності 146

Цуркан М. М.

Порядок надання державних гарантій та забезпечення виконання господарських зобов'язань 149

Щербіна М. Г.

Судова реформа в Україні – важливий крок у розвитку системи судоустрою 153

СЕКЦІЯ № 3. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГУМАНІТАРНО-ЕКОНОМІЧНИХ ПРАВ ТА СВОБОД ЛЮДИНИ Й ГРОМАДЯНИНА В ПЕРІОД РЕФОРМУВАННЯ ДЕМОКРАТИЧНОГО СУСПІЛЬСТВА

Акімова Н. В.

Мовленнєвий код сайтів новин: проникність 156

Бабін І. І.

Податкова оптимізація в системі прав платників податків 158

Бакай С. О.

Правовий нігілізм як соціальне явище..... 161

Бут-Гусаім С. Ф.

Отражение истории и культуры Великого Княжества Литовского в антропонимиконе очерка Зинаиды Дудюк «Лев» 164

Вербицька Г. Л.

Сільське безробіття як гуманітарно-економічна проблема населення України 168

Вітюк І. К.

Страх смерті як гуманітарна проблема сучасності 171

Волошина А. С.

Державна політика інтеграції українського козацтва до загальноімперської станової структури у XVIII ст. 174

Герасименко І. А.

Можливі наслідки прийняття «Презумпції правоти поліцейського» 176

Герус Ю. О.

Трансформаційні процеси в економіці України на шляху євроінтеграції 178

Гольник О. О.

Мовні помилки в текстах судових рішень 182

Гуць А. О.

Роль коментарів-смайликів в інтернет-комунікації на сайтах соціальних мереж 184

Дамаскина Д. А.

Проблема «китайской комнаты» в контексте разработки программного обеспечения семантического анализа текста 186

<i>Діденко В. С.</i> Соломія Крушельницька – культурно-духовний феномен кінця ХІХ – першої половини ХХ століття	188
<i>Драган І. О.</i> Інституціоналізація місцевого самоврядування	191
<i>Драган І. В.</i> Реалізація функції державного контролю у сфері природокористування	193
<i>Зелінський С. Е.</i> Якість кадрової політики у сфері державного управління	196
<i>Зіноватна І. В.</i> Щодо збереження за мобілізованими працівниками місця роботи, посади і середнього заробітку	199
<i>Ігнат'єв В. А.</i> Антропологічний топос сучасної гуманітаристики	202
<i>Ковтун Н. М.</i> Соціальна відповідальність у контексті забезпечення гуманітарно-економічних прав людини	205
<i>Козачинська М. І.</i> Політичне лідерство як феномен суспільного життя	208
<i>Комисарчик Л. Э.</i> Возможности и методы преодоления интернет-зависимости	210
<i>Конопельцева О. О.</i> Щодо питання заборони примусової праці у трудовому законодавстві України	212
<i>Копай А. Г.</i> Страх публічних виступів	215
<i>Косенко В. Д.</i> Інтелігентність як усупільнення індивідуального й індивідуалізація суспільного	217
<i>Котова А. С.</i> Роль волонтерства у вітчизняних практиках соціальної роботи	220

Кошолан В. В. Формування професійно-предметних компетенцій майбутніх економістів при вивченні математичних дисциплін	223
Крилова О. О. Інноваційний розвиток підприємства	226
Кульчицький Т. Р. Поняття та ознаки внутрішньо переміщених осіб в Україні	229
Ланова М. І. Оцінка ризиків управління механізмом фінансування підприємств АПК	234
Левашко О. В., Левашко В. Б. Результати впровадження фінансової децентралізації професійно-технічної освіти в Україні	237
Маринич А. П. Дошкільний вік. Творчі здібності у дітей і особливості їх розвитку	240
Мисаревич Н. В. Некоторые аспекты реализации права на труд в Республике Беларусь	243
Михалкович М. І. Конфлікт релігій в Україні	246
Невельська-Гордєєва О. П. Модуси публічного доведення в сучасній судовій риторичі	248
Нестеренко Т. С. Важливість реалізації компетентнісного підходу в трансформаційному суспільстві	251
Ніколаєва С. П. Дослідження розвитку фондового ринку України в умовах реформування економічних процесів	254
Олексюк Н. С. Комплексні соціальні програми як важливий елемент соціального захисту населення	257

Пантілєєва Л. А.	
Сучасні питання використання інформаційно-комунікаційних технологій в освіті	260
Панченко В. О.	
Соціально-педагогічний та психологічний вплив на мовленнєву підготовку дітей дошкільного віку	262
Паршін Б. В.	
Вплив кризи на облікове забезпечення діяльності підприємств	264
Паршін Б. В.	
Вплив демографічного стану в Україні на кількість прийнятих студентів до ВНЗ	267
Пастернак О. І.	
Забезпечення гуманітарно-економічних прав та свобод мешканців прикордонних регіонів шляхом впровадження інноваційних механізмів та моделей співпраці	271
Полтавська О. В.	
Економіко-організаційні аспекти формування конкурентного середовища у сфері готельного бізнесу України	274
Попов Р. О.	
Проблеми реалізації права власності на землю сільськогосподарського призначення в умовах недопущення її відчуження	276
Рябець К. А.	
Актуальні проблеми реалізації права споживачів питної води на одержання інформації про її якість	278
Рябовол Л. Т.	
Недоліки нормативного визначення поняття «Юридична клініка»	280
Сіненко Т. О.	
Сімейне фермерство: загальна характеристика та діяльність	283
Скорик С. Я.	
Право і релігія: загальнотеоретичні проблеми співвідношення	285
Скорупо В. О.	
Політичний режим сучасної України	287

Слозанська Г. І. Система соціальних послуг в умовах децентралізації	290
Соколов О. О. Філософія досягнення успіху	296
Сорочан І. В. Роль М. Кропивницького у становленні й розвитку українського театру ...	298
Тернавська Т. А. Дилема соціального працівника-2050	301
Цигульський С. М. Державна політика Російської імперії у сфері залучення лівобережного козацтва у Кримській війні (1853–1856 рр.)	304
Цимбалюк В. С. Співвідношення мас-медіа права та телекомунікаційного права як підгалузей інформаційного права	306
Чорноус О. В. Варіанти імені Іван у метричних книгах про народження м. Єлисаветграда кінця XVIII ст.	309
Шаповал В. Д. Правничка допомога в Україні: особливості регулювання	312
Шаповал Я. В. Досвід Польщі з питань децентралізації як засіб реформування Конституції України	314
Шедяков В. Є. Зростання соціокультурного капіталу в стратегії суспільного розвитку ...	318
Шибанова-Роенко Е. А. Организационные кризисы как номинация отчуждения	321
Шихненко Д. В. Модернізація державної служби на шляху до інноваційного політичного лідерства	324
Шпильова Г. О. Особливості аліментних зобов'язань при позбавленні батьківських прав	327
Ящук Т. А. Розкриття і розвиток здібностей у старшокласників – проблема педагогіки	329

СЕКЦІЯ № 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ РЕАЛІЗАЦІЇ НОРМ МАТЕРІАЛЬНОГО ПРАВА В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

ПРАВОВІ ТА ІНШІ ЗВИЧАЇ СУСПІЛЬСТВА: У ПОШУКАХ СПІВВІДНОШЕННЯ

Бедрій Мар'ян Миронович

*стипендіат факультету права та адміністрації
Ягеллонського університету у Кракові
(стипендіальна програма імені Лейна Кіркланда),
кандидат юридичних наук*

У понятті правового звичаю синтезовано два базових поняття – право та звичай. Термін «звичай» вживається в українській мові в декількох значеннях: загальноприйнятий порядок, правила, які здавна існують у суспільному житті певного народу, суспільної групи, колективу тощо; уклад суспільного життя нації, народу, етнічної групи; традиційний порядок відзначення певних подій і свят, пов'язаний із виконанням обрядових дій і використанням відповідних атрибутів, предметів та ін.; усталений, звичний спосіб, манера поведінки, звичка кого-небудь; ввічливість, пристойність у поведінці, манерах і діях [1, с. 352].

У соціальному значенні звичаєм вважають неухильний стереотипний вияв традиційних (успадкованих із минулого) приписів, якого дотримуються в певному суспільстві чи групі, для учасників якої він є усталеним. З цієї точки зору звичаї виступають різновидом соціальних норм [2, с. 39]. Разом з тим звичай можна визначити як правило поведінки в суспільстві, що сформувалося внаслідок його фактичного застосування впродовж тривалого часу. Правовий звичай є одним із видів звичаю. Крім правових, існують побутові, релігійні, етичні, корпоративні та інші звичаї, тому доцільно охарактеризувати співвідношення правового звичаю із цими регуляторами суспільних відносин.

Відсутність уніфікованого визначення правового звичаю в сучасній юридичній науці прямо пов'язана з проблемою плюралізму праворозуміння. Інакше кажучи, як юридична наука може визначити поняття правового звичаю, не визначивши попередньо саме поняття права? Отож, визначення поняття правового звичаю часто перебуває в залежності від того, до якого типу праворозуміння тяжіє той, який намагається його сформулювати. Разом з тим у широкому розумінні правовим звичаєм можна вважати усталене легітимне загальне правило поведінки (чи їхній комплекс), що має фактичну

юридичну чинність і суспільне визнання його справедливості. Він вирізняється від інших звичаїв суспільства насамперед своїм юридичним значенням, тобто можливістю бути застосованим як джерело права.

Побутові звичаї є елементом культури певного народу чи місцевості. Як правило, вони носять символічний та обрядовий характер і пов'язані з конкретними життєвими подіями (народженням, весіллям, похоронами та ін.) чи святами (Різвом, Водохрещем, Івана Купала та ін.). Вони впливають на відносини поза межами правового поля та відзначаються добровільністю. Побутові звичаї можуть визначати стиль одягу, приготування страв, виконання пісень і танців тощо. Цілком можливо, що окремі побутові звичаї в минулому були правовими, однак згодом втратили юридичне значення. Наприклад, імітований викуп нареченої, який в Україні відбувається в день весілля, у далекому минулому існував реально та мав правове значення. Також звичай могорича з утворенням державної системи засвідчення цивільно-правових угод втратив юридичне значення та став побутовим звичаєм [3, s. 379].

Близькими до правових є моральні (етичні) звичаї, однак вони не породжують юридичних наслідків. Ці норми базуються на уявленнях про добро та зло, тому мають на меті захистити ідеали певного індивіда, групи людей чи всього суспільства. Значна частина правових звичаїв мають етичне походження, але не всі моральні звичаї ставали правовими, а лише ті, які регулювали найбільш важливі суспільні відносини [4, с. 23–24]. У цьому контексті типи суспільної поведінки можна поділити на три види: 1) поведінка, врегульована правом і водночас визнана моральною; 2) поведінка, врегульована правом, але не підтримувана мораллю; 3) поведінка, не врегульована правом, але забезпечена мораллю; 4) поведінка, що не підлягає ні моральній, ні правовій регламентації [5, s. 147].

Німецький філософ права О. Гьофе акцентує увагу на тому, що право, як і мораль, зобов'язує боржника повернути борг кредитору, але воно не поширює свою дію на доброзичливість у відносинах контрагентів договору, якої вимагають моральні звичаї [6, с. 20]. Порушення етичних звичаїв не може спричинити юридичних санкцій, але тягне за собою суспільний осуд, докори сумління чи інші позаправові наслідки. Разом з тим окремі моральні норми є санкціонованими державою, тому набули юридичного характеру й захисту держави. Зокрема йдеться про Закон України «Про захист суспільної моралі», норми ЦК України про заборону укладення угод, які суперечать суспільній моралі тощо.

Як відомо, у первісних суспільствах і давніх державах, де правителі і вожді вважалися земними намісниками богів, а їхнє законодавство видавалося за божу волю, релігійні звичаї були правовими. Також у сучасному мусульманському праві релігійні звичаї мають юридичний характер і породжують правові наслідки. Натомість в Україні та інших світських державах релігійний і правовий звичай розмежовані. Порушення релігійного

звичаю вважається гріхом, але не тягне за собою юридичних санкцій. Винятком є релігійні звичаї, які відповідають юридичним нормам. Наприклад, п'ята заповідь Мойсеевих скрижалей «Не вбий» відповідає статтям чинного КК України, що встановлюють кримінальну відповідальність за вбивство.

Корпоративні звичаї часто набувають правового характеру та стають джерелом корпоративного права, однак не всі. Наприклад, надання премії працівникам за певні заслуги, існування знижки для постійних покупців чи обов'язок почекати напарника, який запізнюється, впродовж 15 хвилин після закінчення зміни можуть набути юридичного характеру в окремих господарських організаціях [7, с. 233]. Натомість корпоративні вечірки чи інші практики корпоративного побуту навряд чи можуть претендувати на правове значення.

Таким чином, у суспільстві існує широка палітра звичаєвих регуляторів поведінки – правових, релігійних, етичних, побутових та ін. Серед цього масиву особливо значення мають правові звичаї, які на відміну від інших регулюють найбільш важливі суспільні відносини та можуть бути застосовані як джерело права компетентними суб'єктами. Тільки такі звичаї санкціонуються державою та можуть потягнути юридичну відповідальність в разі неналежної реалізації. Однак більшість правових звичаїв (особливо сучасних) мають диспозитивний характер, і в таких випадках їхня юридична чинність визначається предметом регулювання – вони регулюють ті суспільні відносини, які за своєю природою підпадають під правову регламентацію (становлять так зв. правову матерію).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / укл. В. Т. Бусел. – К., Ірпінь : Перун, 2004. – 1440 с.
2. Правовий звичай як джерело українського права IX–XIX ст. / за ред. І. Б. Усенка. – К. : Наукова думка, 2006. – 280 с.
3. Dąbkowski P. Litkup w prawie polskiem śriedniowiecznem / Przemysław Dąbkowski // Przegląd historyczny. – Tom V / pod red. J. K. Kochanowskiego. – Warszawa: Skład główny w administracji tow. Mil. Hist., 1907. – S. 377-383.
4. Дністрянський С. Звичаєве право – а соціальні зв'язки / Станіслав Дністрянський // Часопись правнича і економічна. – Том IV. – Львів, 1902. – 42 с.
5. Kojder A. Prawo jako narzędzie zmiany zachowań zwyczajowych / Andrzej Kojder // Studia socjologiczne. – Wrocław, 1973. – 2 (49). – S. 145-160.
6. Гьофе О. Розум і право. Складові інтеркультурного правового дискурсу / Отфрід Гьофе; пер. з нім. Л. А. Ситниченко, М. Д. Култаєвої. – К. : Альтерпрес, 2003. – 264 с.
7. Кашанина Т. В. Корпоративное право / Т. В. Кашанина. – М. : НОРМА–ИНФРА, 1999. – 802 с.

О РАЗГРАНИЧЕНИИ ОЛИМПИЙСКОГО СИМВОЛА И СХОДНЫХ ОБЪЕКТОВ ПРАВОВОЙ ОХРАНЫ (НА ПРИМЕРЕ ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВА РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ)

*Богустов Андрей Алексеевич,
доцент кафедры международного права
Гродненского государственного университета имени
Янки Купалы, кандидат юридических наук, доцент*

В соответствии с Приложением к Найробскому договору [1] олимпийский символ «состоит из пяти переплетенных колец: голубого, желтого, черного, зеленого и красного, помещенных в таком порядке слева направо. Он состоит из олимпийских колец, изображенных в одном или в разных цветах». Охрана данного символа распространяется и на территорию Республики Беларусь, заявившей 1993 году о своем правопреимстве в отношении Найробского договора [2].

Олимпийский символ как особый объект интеллектуальной собственности характеризуется тем, что он: представляет собой специальное изобразительное обозначение, охраняется на основании международного соглашения, принадлежит специальному субъекту, который может на основании лицензионного соглашения предоставлять права на его использование иным лицам.

При этом следует учитывать, что на олимпийский символ в полной мере распространяется специфика охраны и защиты прав интеллектуальной собственности в спортивной сфере. В литературе отмечается, что одной из таких особенностей является интерсекциональность, которая проявляется в том, что «различные объекты прав интеллектуальной собственности пересекаются; соответственно, сложным образом пересекаются и взаимодействуют и связанные с ними правоотношения» [3, с. 52].

В этой связи возникает необходимость провести анализ соотношения олимпийского символа со сходными объектами.

Много общего имеет охрана олимпийского символа и знаков Красного Креста и Красного Полумесяца, отношения, по поводу которых урегулированы Законом Республики Беларусь «Об использовании и защите эмблем Красного Креста и Красного Полумесяца» [4] и Законом Республики Беларусь «О Белорусском Обществе Красного Креста» [5].

Во-первых, сходство проявляется в том, что основанием их охраны являются международно-правовые акты. Как было указано выше, для олимпийского символа таким актом является Найробский договор 1981 г. В соответствии со ст. 1 Закона «Об использовании и защите эмблем Красного Креста и Красного Полумесяца» международные обязательства Республики Беларусь в данной сфере основаны на Женевских конвенциях от 12 августа 1949 года, дополнительных протоколах к ним, а также на Правилах по

использованию эмблемы Красного Креста или Красного Полумесяца 1965 г., с изменениями и дополнениями.

Во-вторых, охрана, как олимпийского символа, так и эмблем Красного Креста и Красного Полумесяца имеет экстерриториальный характер.

В-третьих, охрана указанных обозначений не имеет временных ограничений.

В-четвертых, права на использование данных символов могут принадлежать только специальным субъектам. В отношении олимпийского символа таким субъектом является МОК, а для Красного Креста и Красного Полумесяца – Международный Комитет Красного Креста. При этом национальное законодательство определяет организации, которые реализуют отдельные функции правообладателей на территории Республики Беларусь. Например, из п. 5 ст. 18 Закона Республики Беларусь «О физической культуре и спорте» [6] следует, что Национальный олимпийский комитет Республики Беларусь принимает меры по защите принадлежащих МОК прав на использование олимпийских символа, девиза, флага и гимна, наименований «Олимпийские игры», «Игры Олимпиады» на территории Республики Беларусь. Право на использование на территории республики Беларусь обозначения Красного Креста имеет Белорусское Общество Красного Креста (ст. 7 Закона «Об использовании и защите эмблем Красного Креста и Красного Полумесяца», ст. 10 Закона Республики Беларусь «О Белорусском Обществе Красного Креста»).

Однако, несмотря на столь заметное сходство, режим правовой охраны рассматриваемых нами объектов не совпадает.

Наиболее существенным отличием является характер прав на данные объекты и сфера их возможного использования. Законодательство об эмблемах Красного Креста и Красного Полумесяца не предполагает возможности существования имущественных прав на них. В соответствии с Законом «Об использовании и защите эмблем Красного Креста и Красного Полумесяца» эти обозначения могут использоваться только в качестве защитного (ст. 8–13) и отличительного знака (ст. 14–13). Регистрация подобных обозначений в названиях юридических лиц, в качестве товарных знаков (знаков обслуживания) запрещается статьей 18 упомянутого закона. Следовательно, данные эмблемы не могут выступать и предметом лицензионных соглашений.

В свою очередь анализ Найробского договора приводит к заключению, что международно-правовое регулирование в данной сфере преследует не столько запрет на использование олимпийского символа в гражданском обороте, сколько установление особого порядка реализации исключительных прав на него. Не существует запрета на заключение лицензионных соглашений в отношении олимпийского символа, но нормативно закрепляются условия их совершения.

Все сказанное выше в конечном итоге позволяет сделать заключение, что регулирование отношений связанных с эмблемами Красного Креста и Красного Полумесяца можно отнести к сфере публичного права, а олимпийского символа – к сфере частного.

СПИСОК ИСПОЛЬЗОВАННЫХ ИСТОЧНИКОВ:

1. Договор об охране олимпийского символа [Электронный ресурс] : принят в Найроби, 26 сент. 1981 г. // КонсультантПлюс. Беларусь / ООО «ЮрСпектр», Нац. центр правовой информ. Респ. Беларусь. – Минск, 2016.
2. О правопреемственности Республики Беларусь в отношении Найробского договора об охране олимпийского символа [Электронный ресурс] : Постановление Совета Министров Респ. Беларусь, 15 марта 1993 г., № 149 // КонсультантПлюс. Беларусь / ООО «ЮрСпектр», Нац. центр правовой информ. Респ. Беларусь. – Минск, 2015.
3. Кузнецова А. М. Основные объекты прав интеллектуальной собственности в области спорта / А. М. Кузнецова // Нравственные императивы в праве. – 2013. – № 3. – С. 51–55.
4. Об использовании и защите эмблем Красного Креста и Красного Полумесяца [Электронный ресурс] : Закон Респ. Беларусь, 12 мая 2000 г., № 382-3 // КонсультантПлюс. Беларусь / ООО «ЮрСпектр», Нац. центр правовой информ. Респ. Беларусь. – Минск, 2016.
5. О Белорусском Обществе Красного Креста [Электронный ресурс] : Закон Респ. Беларусь, 24 окт. 2000 г., № 437-3 // КонсультантПлюс. Беларусь / ООО «ЮрСпектр», Нац. центр правовой информ. Респ. Беларусь. – Минск, 2016.
6. О физической культуре и спорте [Электронный ресурс] : Закон Респ. Беларусь, 4 янв. 2014 г., № 125-3 // КонсультантПлюс. Беларусь / ООО «ЮрСпектр», Нац. центр правовой информ. Респ. Беларусь. – Минск, 2016.

ПРАВА ТА ОБОВ'ЯЗКИ СТРАХУВАЛЬНИКА, ЩО ВИПЛИВАЮТЬ ІЗ ДОГОВОРУ ОСОБИСТОГО СТРАХУВАННЯ

*Волошина Вікторія Вадимівна
студентка юридичного факультету
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ*

На сьогодні, розвиток страхової діяльності відбувається на фоні позитивних змін, але на даному етапі, суспільство потребує, з боку держави, більшої уваги приділяти страхуванню.

Особисте страхування являється галуззю страхування, метою є надання певного виду послуг фізичним та юридичним особам. Цей вид послуг включає в себе: страховий захист страхувальників, у разі настання несприятливих подій для їхнього здоров'я чи життя.

Так, страхувальниками є юридичні та дієздатні фізичні особи, які уклали із страховиками договори страхування або є страхувальниками відповідно до чинного законодавства [1, с. 239].

Оскільки договір страхування є двостороннім, обов'язки та права виникають у кожній із його сторін. Слід зазначити, що права однієї сторони співвідносяться з обов'язками іншої сторони таким чином, що відповідному обов'язку страхувальника кореспондує відповідне право страховика і навпаки.

Проаналізувавши загальні обов'язки та права сторін договору страхування що передбачені Цивільним Кодексом України (далі – ЦК України) та Законом України «Про страхування», важливо зазначити, що до прав страхувальника належать:

- вибір страховика для укладання договору страхування;
- заміна вигодо набувача, призначеного за договором страхування, крім договору страхування відповідальності, іншою особою, повідомивши про це страховика в письмовій формі.
- збільшення розмір страхової суми з наступним перерахунком розміру страхового платежу вперіод дії договору страхування;
- при настанні страхового випадку отримати страхову виплату в порядку і строки, встановлені правилами та договором страхування;
- дострокове припинення дії договору страхування на умовах, передбачених правилами страхування [2, с. 43].

Залежно від етапу розвитку страхових правовідносин, моменту виникнення та тривалості існування обов'язки сторін за договором страхування умовно поділяють на три групи: 1) обов'язки, які сторони виконують в процесі укладання договору; 2) обов'язки, які сторони виконують протягом дії договору; 3) обов'язки, які виникають після настання страхового випадку [3, с. 324].

На нашу думку, внесення плати за послугу із страхування є головним обов'язком страхувальника. Доречно було б на законодавчому рівні закріпити положення щодо можливості сплати страхувальником страхового платежу в розстрочку із визначенням наслідків несплати у встановлені строки чергових страхових внесків, наприклад, встановлення в інтересах страховика неустойки у розмірі, наближеному до розміру страхової суми, яку він зобов'язаний буде виплачувати страхувальникові, або обов'язку сплатити відсотки за користування чужими грошовими коштами.

Страхові відносини будуються за загальноновизнаним принципом найвищої довіри сторін, який передбачає надання сторонами (здебільшого страхувальником) повної інформації про об'єкт страхування, включаючи конфіденційну. Таким чином, страхувальник зобов'язаний при укладенні

договору страхування надати страховикові інформацію про всі відомі йому обставини, що мають істотне значення для оцінки страхового ризику, і надалі інформувати його про будь-які зміни страхового ризику.

Слід врахувати, що при укладенні даного договору обов'язком є також і повідомлення страховика щодо інші договори страхування [1, с. 240]. Страхування не може мати за мету збагачення страхувальника. Тому страхове відшкодування у кількох страховиків виплачується усіма та не може перевищувати розміру заподіяної шкоди.

Відзначимо, що вжиття заходів для запобігання збиткам, які повинні відповідати вимогам розумності є обов'язком страхувальника. Такими заходами можуть бути як дії, так і бездіяльність. Так, не розумними будуть уважатися дії що до недопущення настання збитків, вартість яких істотно перевищує економію, досягнуту такими діями.

Не можна не зазначити, що ще одним із обов'язків страхувальника є своєчасне повідомлення та пред'явлення вимог у визначений договором строк про настання страхового випадку [1, с. 240]. Так страхувальник зобов'язаний письмово повідомити страховика протягом визначеного договором про настання страхового випадку. А за відсутності страхувальника з такою заявою має звернутися будь-який повнолітній член його сім'ї або інший вигодо набувач. Він повинен повідомити про це, якщо має намір скористатися своїм правом на отримання страхової виплати. У разі якщо страхувальник не повідомив про настання страхового випадку, то може мати місце відмова у здійсненні страхової виплати [4, с. 296].

Отже, підставою для виникнення страхових правовідносин є договір, який породжує виникнення цивільних прав та обов'язків, тому договір страхування виступає формою існування страхових правовідносин. Відповідному обов'язку страховика кореспондує відповідне право страхувальника і навпаки. Однак наразі чинним законодавством не встановлено вичерпний перелік обов'язків страхувальника. Він може бути розширений іншими актами цивільного законодавства, а також укладеним договором страхування, якщо це необхідно для належного здійснення страхових правовідносин.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Закон України «Про страхування» від 7 березня 1996р. N 85/96-ВР// Відомості Верховної Ради (ВВР). – 1996
2. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р., №435-IV // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2003.
3. Цивільне право України. Підручник у 2-х т. Том 2 / За заг. ред. В. І. Борисової, І. В. Спасиво-Фатєєвої, В. Л. Яроцького. – К., 2007. – 480 с.
4. Цивільне право України. Особлива частина / За ред. О. В. Дзери. – К. : Юрінком Інтер, 2010. – 1076 с.

ПРОБЛЕМИ ДОКАЗУВАННЯ ФІКТИВНИХ ШЛЮБІВ

Геніх Світлана Сергіївна,

студентка III курсу гр. ДП-114

ПВНЗ «Кіровоградський інститут державного та муніципального управління Класичного приватного університету»

Слово «фікція» походить від латинського *fictio* – вигатка. Фікція – щось неіснуюче, уявне, помилкове. Фіктивний – уявний, що видається за дійсний Згідно з ч.2 ст. 40 СК фіктивним визнають шлюб, укладений без наміру створити сім'ю, причому це може бути притаманним як для одного з подружжя, так і для обох. Зазвичай метою укладання фіктивних шлюбів є корисливі міркування майбутнього чоловіка або жінки [4, с. 100]. Фіктивний шлюб, як правило, переслідує отримання необґрунтованих пільг, певних матеріальних благ, звільнення від обов'язків тощо [3, с. 142].

За правовою природою фіктивний шлюб нагадує мниму угоду. Як при мнимій угоді, так і при укладенні фіктивного шлюбу сторони вчиняють юридичні дії без наміру настання таких правових наслідків, які передбачені законом [2, с. 62]

Фіктивність шлюбу доводити досить не просто, оскільки корисливі мотиви можуть мати досить прихований, а іноді й не з'ясований характер. Проте доказом фіктивності шлюбу може бути нетривале спільне проживання, приховання наміру виїхати за кордон, ухилення від інтимних стосунків, підтримання інтимних відносин з іншою особою тощо. Водночас, велика вікова різниця або матеріальний розрахунок, задля досягнення якого особа одружилася, чи не бажання мати дітей не можуть трактуватися як достатній доказ відсутності наміру створити сім'ю [1, с. 143-144].

При розгляді спорів щодо фіктивності шлюбу судом необхідно встановити всі обставини справи, зокрема:

- стосунки подружжя до шлюбу ;
- його тривалість ;
- спільне проживання;
- ведення господарства подружжям у шлюбі;
- набуття спільного майна;
- інші докази які б свідчили про бажання створити сім'ю чи про його відсутність [2, с. 62].

Щодо наслідків фіктивного шлюбу, то їх як би і не має. Зокрема кримінальної чи адміністративної відповідальності за фіктивний шлюб законодавством України прямо не передбачено. Фіктивний шлюб не є підставою для виникнення у осіб якими він був зареєстрований, прав та обов'язків подружжя, а також прав та обов'язків, які встановлені для подружжя іншими законами України. Якщо протягом штучного шлюбу особи

набули майно, воно вважається таким, що належить на праві спільної часткової власності. Розмір часток кожного з них визначається відповідно до їхньої участі у придбанні цього майна своєю працею та коштами.

Якщо особа одержувала аліменти від того, з ким була в недійсному шлюбі, сума сплачених аліментів вважається такою, що одержана без достатньої правової підстави, і підлягає поверненню. Особа, яка поселилася у житлове приміщення іншої особи у зв'язку з реєстрацією з нею фіктивного шлюбу, не набула права на проживання у ньому і може бути виселена. Особа, яка у зв'язку з реєстрацією недійсного шлюбу змінила своє прізвище, вважається такою, що іменується цим прізвищем без достатньої правової підстави.

Труднощі у розгляді справ такого роду пов'язані з тим, що з гідно чинним законодавством подружжя не зобов'язане проживати разом, тому їх роздільне місце проживання ще не свідчить про відсутність наміру створити сім'ю і не може автоматично розглядатись як доказ фіктивного шлюбу. Адже як записано у ч. 3 ст. 3 СК, подружжя вважається сім'єю і тоді, коли дружина та чоловік у зв'язку з навчанням, лікуванням та інших поважних причин не проживають спільно [4].

Проте у разі підтвердження фіктивності шлюбу, судом виноситься відповідне рішення. Водночас закон допускає збереження за таким шлюбом юридичної сили, якщо особи, які зареєстрували такий шлюб до моменту розгляду справи у суді, фактично створили сім'ю, виконують подружні права та обов'язки. У такому розі визнання шлюбу недійсним суперечило б і закону, і суспільним інтересам, оскільки наслідком визнання шлюбу недійсним було б зруйнування сім'ї [3, с. 142].

Отже, вивчення природи фіктивності шлюбу надасть можливість вирішити проблеми доведення фіктивності шлюбів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Романовська З. В. Українське сімейне право / З. В. Романовська – К.: Правова єдність, 2009. – 500с.
2. Сімейне право України: Підручн. /За ред. Гопанчука В. С. – К.: Істина, 2002. – 304с.
3. Мироненко В. П. Пилипенко С. А. [за заг. ред. В.П. Мироненко]. – К.:Правова єдність, 2008. – 477с.
4. Сімейний кодекс України: Закон України від 10 січня 2002 року // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 21-22. – Ст.135.
5. Сімейне право України: підручник /Л. М. Баранова, В. І. Борисова, І. В. Жилінкова та ін.; за заг. ред. В. І. Борисової та І. В. Жилінкової. – 4-те вид., переробл. і допов. – Х.:Право, 2012. – 322с.

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ХАРАКТЕРИСТИКИ ОБ'ЄКТА АДМІНІСТРАТИВНИХ ЗЛОЧИНІВ

Горлов Євгеній Володимирович
доцент кафедри галузевих юридичних наук
факультету права, гуманітарних і соціальних наук
Кременчуцького національного університету
імені Михайла Остроградського,
кандидат юридичних наук, доцент

Відповідно до ст. 19 Конституції України органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України [1]. Отже, повноваження службових осіб, що забезпечують нормальну діяльність державного і громадського апарату та апарату управління підприємств, установ, організацій незалежно від форми власності, а також професійну діяльність, пов'язану з наданням публічних послуг закріплені у Конституції та законах України.

С.В. Петков вважає, що всі адміністративні правопорушення, тобто як злочини так і проступки у сфері адміністративних (управлінських) правовідносин поділяються на дві групи, а саме: адміністративні злочини та адміністративні проступки [2]. У нашому дослідженні, ми розглянемо об'єкт адміністративних злочинів закріплених у чинному законодавстві України.

Проблему дослідження об'єкта адміністративних злочинів досліджували такі вчені як: Армаш Н.О., Гізимчук С.В., Гродецький Ю.В., Митрофанов І.І., Петков С.В., Соболев Є.Ю., Тацій В.Я., Тютюгін В.І., Яциніна М.М. та інші.

Законом України від 7 квітня 2011 р. № 3207-VI «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо відповідальності за корупційні правопорушення» [3] внесено зміни та доповнення до Кодексу України про адміністративні правопорушення, Кримінального кодексу (далі – КК) України, Кримінально процесуального кодексу України. Зокрема, XVII розділом Особливої частини КК України встановлено покарання за злочини у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг.

Родовий об'єкт цих злочинів Гізимчук С.В., Гродецький Ю.В., Тацій В.Я. та Тютюгін В.І. визначають як суспільні відносини, що забезпечують нормальну тобто таку, зміст і порядок здійснення якої визначені законодавством, діяльність державного апарату, апарату управління органів місцевого самоврядування, громадських об'єднань, інших юридичних осіб як публічного, так й приватного права, а також суспільні відносини, що забезпечують здійснення регламентованої законодавством професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг [4, с. 6].

Яциніна М.М. надає більш загальне визначення родового об'єкта злочинів у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг. Під родовим об'єктом вказаної групи злочинів, вона визначає суспільні відносини щодо правильної діяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх апарату, підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності, осіб, які надають публічні послуги [5, с. 189].

До кола таких діянь, відповідно до КК належать: зловживання владою або службовим становищем (ст. 364 КК), зловживання повноваженнями службовою особою юридичної особи приватного права незалежно від організаційно-правової форми (ст. 364¹ КК), перевищення влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу (ст. 365 КК), зловживання повноваженнями особами, які надають публічні послуги (ст. 365² КК), службове підроблення (ст. 366 КК), декларування недостовірної інформації (ст. 366¹ КК), службова недбалість (ст. 367 КК), прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою (ст. 368 КК), незаконне збагачення (ст. 368² КК), підкуп службової особи юридичної особи приватного права незалежно від організаційно-правової форми (ст. 368³ КК), підкуп особи, яка надає публічні послуги (ст. 368⁴ КК), пропозиція, обіцянка або надання неправомірної вигоди службовій особі (ст. 369 КК), зловживання впливом (ст. 369² КК), протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань (ст. 369³ КК), провокація підкупу (ст. 370 КК) [6].

У свою чергу, Пленум Верховного Суду України від 26 грудня 2003 року № 15 «Про судову практику у справах про перевищення влади або службових повноважень» встановив, що до посадових злочинів відносяться лише такі, які в разі дій винної особи, зумовлених використанням власного службового положення [7].

Під **безпосереднім об'єктом** кожного із вказаних злочинів Гізимчук С.В., Гродецький Ю.В., Тацій В.Я. та Тютюгін В.І. вважають суспільні відносини, що забезпечують нормальну службову діяльність в окремих ланках апарату управління органів державної влади, місцевого самоврядування, громадських об'єднань, юридичних осіб публічного і приватного права, а також відносини, що забезпечують нормальну професійну діяльність тих осіб, які під час її здійснення наділяються правом надавати публічні послуги [4, с. 6].

Яциніна М.М. зазначає, що основні безпосередні об'єкти злочинів, передбачених ст.ст. 364, ст. 364¹, 365² КК України, є подібними (спорідненими), оскільки стосуються правильної діяльності вищезазначених суб'єктів відносин, проте основні безпосередні об'єкти цих злочинів відрізняються за сферою суспільних відносин [5, с. 189].

Законодавець у ст. 365² КК України щодо накладення покарання конкретизує коло осіб, які надають публічні послуги. Зокрема, до них

належать: аудиторів, нотаріусів, оцінювачів, уповноважені особи або службові особи Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, інші особи, які не є державними службовцями, посадові особи місцевого самоврядування, які здійснюють професійну діяльність, пов'язану з наданням публічних послуг, у тому числі послуг експерта, арбітражного керуючого, приватного виконавця, незалежного посередника, члена трудового арбітражу, третейського судді (під час виконання цих функцій).

Необхідно зазначити, що аналіз вказаних норм надає нам підстави вважати, що зазначені суб'єкти не є представниками органів державної влади або місцевого самоврядування, що суперечить Концепції розвитку системи надання адміністративних послуг органами виконавчої влади. В якій зазначено, що сферу публічних послуг становлять послуги, які надаються органами державної влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами, організаціями, що перебувають в їх управлінні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Конституція України : за станом на 30.09.2016 / Верховна Рада України [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.
2. Петков С. В. Уголовная ответственность должностных лиц органов государственной власти / С.В. Петков // ОБОЗРЕВАТЕЛЬ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://my.obozrevatel.com/life/63721-ugolovnaya-otvetstvennost-dolzhnostnyih-lits-organov-gosudarstvennoj-vlasti.htm> – Заголовок з екрану.
3. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності за корупційні правопорушення : Закон України від 07.04.2011 року № 3207-VI // Офіційний вісник України. – 2011. – № 44. – Ст. 1765.
4. Тютюгін В. І. Злочини у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг: навч.-практ. посіб. / В. І. Тютюгін, Ю. В. Гродецький, С. В. Гізимчук ; за ред. В. Я. Тація, В. І. Тютюгіна. – Х. : Право, 2014. – 232 с.
5. Яциніна М. М. Об'єкт зловживання владою, службовим становищем або повноваженнями за КК України. // Вісник Львівського університету. Серія юридична. 2016. Випуск 62. С. 184–191.
6. Кримінальний кодекс України // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 25–26. – Ст. 131 (із змінами та доповненнями).
7. Про судову практику у справах про перевищення влади або службових повноважень : постанова Пленуму Верховного суду України від 26.12.2003 № 15 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0015700-03> – Заголовок з екрану.

РЕГУЛЮВАННЯ ІНСТИТУТУ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЮРИДИЧНИХ ОСІБ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ ТА ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН

Гук Іванна Володимирівна
магістрант факультету історії та права
Кіровоградського державного педагогічного
університету імені Володимира Винниченка

З моменту набрання чинності Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо виконання Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України стосовно відповідальності юридичних осіб» від 23.05.2013 р. № 314-VII пройшло більше ніж два роки, що дає можливість зробити певні висновки з практичної позиції щодо ефективності його правозастосування[3]. Цей Закон набрав чинності 27 квітня 2014 року та спрямований на забезпечення виконання рекомендації Групи держав проти корупції, Спеціального комітету експертів Ради Європи з питань оцінки заходів боротьби з відмиванням коштів (MONEYVAL), а також на вирішення питань щодо реалізації низки міжнародних договорів України в частині встановлення кримінальної відповідальності юридичних осіб. Проте, одних лише редакційних змін буде замало, потрібно зробити набагато більше. Зокрема, є необхідність комплексного та системного редагування положень різних галузей вітчизняного законодавства.

Теорія кримінального права України та зарубіжних країн виділяє декілька варіантів регулювання інституту кримінальної відповідальності юридичних осіб.

В одному варіанті юридична особа розглядається разом з фізичною особою як самостійний суб'єкт злочину (КК Франції, Бельгії).

Інший варіант визнає фізичну особу єдиною можливим суб'єктом злочину (КК Росії).

Третя різновидність ґрунтується на ідеї адміністративної відповідальності юридичних осіб за причетність до злочину (Німеччина, Італія)[10].

Розглядаючи зміни, які були внесені до чинного кримінального законодавства нашої держави, слід відзначити, що у разі вчинення від імені та в інтересах юридичної особи її уповноваженою особою злочину самостійно або у співучасті, до юридичної особи у випадках, визначених у Кримінальному кодексі України, застосовуються заходи кримінально-правового характеру[5].

КК України визначено конкретний перелік злочинів, за вчинення яких до уповноваженої особи юридичної особи можуть бути застосовані заходи кримінально-правового характеру:

1) вчинення її уповноваженою особою від імені та в інтересах юридичної особи будь-якого із злочинів, передбачених у статтях 209 і 306, частинах першій і другій статті 368-3, частинах першій і другій статті 368-4, статтях 369 і 369-2 КК України;

2) незабезпечення виконання покладених на її уповноважену особу законом або установчими документами юридичної особи обов'язків щодо вжиття заходів із запобігання корупції, що призвело до вчинення будь-якого із злочинів, передбачених у статтях 209 і 306, частинах першій і другій статті 368-3, частинах першій і другій статті 368-4, статтях 369 і 369-2 КК України;

3) вчинення її уповноваженою особою від імені юридичної особи будь-якого із злочинів, передбачених у статтях 258-258-5 КК України;

4) вчинення її уповноваженою особою від імені та в інтересах юридичної особи будь-якого із злочинів, передбачених статтями 109, 110, 113, 146, 147, частинами другою – четвертою статті 159-1, статтями 160, 260, 262, 436, 437, 438, 442, 444, 447 КК України. [5].

Серед видів покарань, що можуть бути застосовані до юридичної особи за злочини визначені вищі слід назвати:

– штраф у розмірівід 5 000 до 75 000 неоподаткованих мінімумів доходів громадян (далі – нмдг);

– конфіскацію майна;

– ліквідацію (за злочини, передбачені в ст. 109, 110, 113, 146, 147, 160, 260, 262, 258—2585, 436, 4361, 437, 438, 442, 444, 447 ККУ)[4].

Кримінальне законодавство іноземних країн набагато раніше запровадило інститут кримінальної відповідальності на злочинність юридичних осіб. У 1929 р. учасники Міжнародного конгресу з кримінального права висловились за введення кримінальної відповідальності для юридичних осіб, а в 1978 р. Європейський комітет з проблем злочинності Ради Європи рекомендував законодавцям визнати юридичних осіб суб'єктами злочинних діянь[8].

Як зазначає Ю.В. Баулін, така рекомендація уже реалізована у законодавстві ряду європейських країн, зокрема, Англія, Франція, ФРН.

Наприклад, відповідно до ст. 20 КК Литви юридична особа несе відповідальність лише за ті злочинні діяння, за вчинення яких передбачена відповідальність юридичної особи у Спеціальній частині цього КК.

Відповідно до ст. 14 КК Естонії юридична особа може нести відповідальність за діяння, вчинені її органом чи керівником в інтересах цієї юридичної особи[2].

Можливість кримінальної відповідальності юридичних осіб визнала і Польща, Сейм якої 27 червня 2002 р. прийняв спеціальний Закон «Про відповідальність колективних суб'єктів за дії, заборонені під загрозою покарання». У цьому законі під колективним суб'єктом розуміється, крім юридичної особи, також торговельна організація та їх союз, організація у стані ліквідації, іноземна організація тощо. Відповідальність юридичної особи

є похідною від злочинного діяння відповідної фізичної особи (яка вчинила дію від імені першої або в її інтересах тощо). У Законі прямо перелічені злочини, вчинення яких згаданою фізичною особою тягне за собою кримінальну відповідальність колективного суб'єкта. Це, зокрема, злочини проти: господарської діяльності; порядку страхування; порядку здійснення банківської діяльності; права промислової власності; порядку діяльності торговельних союзів; порядку здійснення зовнішньоекономічних операцій; порядку охорони інформації; достовірності документів; власності; природи; порядку конкуренції; порядку оподаткування[2].

У КК Франції кримінальній відповідальності юридичних осіб присвячено кілька десятків статей. Це злочини проти людства, навмисні посягання на життя, посягання на недоторканність людини, поставлення людини в небезпечне становище, незаконне поширення наркотиків, дискримінація, звідництво, проведення експериментів на людях, посягання на приватне життя, неправдивий донос, «комп'ютерні» злочини і проступки, усі види розкрадань, зловживання довірою, посягання на основні інтереси нації, тероризм тощо[2].

Згідно з КК Бельгії (ст. 5) будь-яка юридична особа несе кримінальну відповідальність за правопорушення, пов'язані з досягненням її цілей або захистом її інтересів, а також за правопорушення, які були вчинені за рахунок її коштів. При цьому, якщо відповідальність юридичної особи породжена виключно діями конкретної фізичної особи, засуджена може бути тільки остання[2].

У Загальній частині КК Данії є спеціальна глава 5 (§ 25— 27), яка визначає умови кримінальної відповідальності юридичних осіб – акціонерних компаній, кооперативів, партнерств, асоціацій, фондів, майнових комплексів і навіть муніципалітетів та органів державної влади. Але щодо двох останніх зазначено таке: караними є тільки діяння, вчинені ними в процесі виконання функцій, порівняних із функціями, що здійснюються фізичними чи юридичними особами[2].

Отже, ознайомившись положеннями щодо кримінальної відповідальності юридичних осіб за законодавством України та окремих європейських країн, можна зробити висновки, що з прийняттям цього Закону наша держава розпочала складний процес, який потребує прийняття абсолютно нових принципів відповідальності у кримінальному праві. Хоча на даному етапі, коли чинне законодавство ще повноцінно не приведено у відповідність до законодавчих актів про кримінальну відповідальність на європейському континенті, віримо, що всі неточності будуть ліквідовані і Україна буде поступово відходити від радянських принципів. Адже досвід зарубіжних країн демонструє не лише можливість, а й ефективність кримінальної відповідальності юридичних осіб.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Актуальні проблеми кримінального права . В. М. Попович, П. А. Трачук, А. В. Андрушко, С. В. Логін. Навчальний посібник. – К. : Юрінком Інтер, 2009. – 256 с. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://lib-net.com/book/103_Aktyalni_problemi_kriminalnogo_prava.html
2. Актуальні проблеми кримінального права України . Баулін Ю. В. та ін. – Х. : Нац. ун-т Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого, 2007. – 142 с. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.twirpx.com/file/1213034/>
3. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо виконання Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України стосовно відповідальності юридичних осіб» від 23.05.2013 р. № 314-VII// [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/406-18>
4. Заходи кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб. – 08.07.2013. – PostedinБухгалтерія// [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bnwes.info/buhgalteriya/novosti-sayta-2013/zahodi-kriminalno-pravovogo-harakteru-schodo-yuridichnih-osib-10915.html>
5. Кримінальна відповідальність юридичних осіб. Ірина Коханська. – 05.10.2015 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://economist.net.ua/node/677>
6. Кримінальна відповідальність юридичних осіб: порівняльно-правове дослідження: монографія / В. К. Гришук, О. Ф. Пасека. – Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2013. – 248 с. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuviap.gov.ua/images/dorobku_partneriv/Grushuk.pdf
7. Кримінальний кодекс України // Відомості Верховної Ради. – 2001. – № 25-26 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>
8. Мультимедійний навчальний посібник: «Кримінальне право. Загальна частина» // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.naiiu.kiev.ua/books/mnp_krum_pravo_zag/Files/Lekc/T8/T8_P1.html
9. Новація! Навіщо кримінальна відповідальність юридичних осіб в Україні?. Юрій Усманов. – 2013-2016 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.pravoconsult.com.ua/novatsiya-navishho-kriminalnavidpovidalnist-yuridichnih-osib-v-ukrayini/>
10. Юридична особа як суб'єкт злочину за законодавством країн Європи та Америки. Фріс П. Л. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://pandia.ru/text/79/503/39584.php>

ЗАХИСТ ПЕРСОНАЛЬНИХ ДАНИХ

Гурницький Євген Олегович

*старший викладач кафедри фундаментальних та
приватно-правових дисциплін*

ПВНЗ «Кіровоградський інститут

державного та муніципального управління

Класичного приватного університету»

1 січня 2014 року вступив у силу Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення системи захисту персональних даних» від 03.07.2013 № 383-VII, який був підписаний Президентом України 23 липня 2013 року (надалі – Закон 383). Фактично, Законом 383 була скасована реєстрація баз персональних даних та замінена на процедуру повідомлення володільцями персональних даних Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини (далі – Уповноважений) про обробку персональних даних, які становлять особливий ризик для прав і свобод суб'єктів персональних даних.

Потрібно звернути увагу, що скасування реєстрації баз персональних даних ніяким чином не впливає на скасування обов'язку їх ведення та дотримання вимог законодавства при їх веденні. Окрім того, необхідно привести у відповідність до вимог законодавства існуючі на підприємствах локальні акти, відповідно до яких здійснюється ведення баз персональних даних.

Міністерство юстиції України, в свою чергу, з метою приведення власних нормативно-правових актів у відповідність із Законом 383 скасувало ряд своїх наказів у сфері захисту персональних даних, але не скасувало Положення про Державну службу України з питань захисту персональних даних (надалі – Служба), яка, наразі, продовжує існувати. Продовження існування Служби, насамперед, напевно, зумовлено тим, що відповідно до Перехідних положень Закону 383 Кабінет міністрів України зобов'язали, протягом 3 місяців з дати набрання чинності Закону 383 забезпечити у встановленому законодавством порядку передачу Уповноваженому Державного реєстру баз персональних даних та заяв про реєстрацію баз персональних даних, поданих до набрання чинності цим Законом.

Окрім цього, 8 січня 2014 року наказом Уповноваженого було затверджено Типовий порядок обробки персональних даних, Порядок здійснення Уповноваженим Верховної Ради України з прав людини контролю за додержанням законодавства про захист персональних даних та Порядок повідомлення Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини про обробку персональних даних, яка становить особливий ризик для прав і свобод суб'єктів персональних даних, про структурний підрозділ або відповідальну особу, що організовує роботу (надалі – Порядок повідомлення).

Відповідно до встановлених змін, як вже зазначалося відмінюється реєстрація баз персональних даних, а в свою чергу затверджено процедуру та форму повідомлення Уповноваженого про обробку персональних даних, яка становить особливий ризик для прав і свобод суб'єктів персональних даних (надалі – Дані), про зміну відомостей, що підлягають повідомленню, та про структурний підрозділ або відповідальну особу, що організовує роботу, пов'язану із захистом персональних даних при їх обробці.

До таких Даних відносяться дані про расове, етнічне та національне походження, політичні, релігійні або світоглядні переконання, членство в політичних партіях та/або організаціях, професійних спілках, релігійних організаціях чи в громадських організаціях світоглядної спрямованості, стан здоров'я, статеve життя, біометричні дані, генетичні дані, притягнення до адміністративної чи кримінальної відповідальності, застосування щодо особи заходів в рамках досудового розслідування, вжиття щодо особи заходів, передбачених Законом України «Про оперативно-розшукову діяльність», вчинення щодо особи тих чи інших видів насильства, місцеперебування та/або шляхи пересування особи.

Обробкою Даних вважатиметься не лише обробка даних, передбачених п. 1.2. Порядку повідомлення, а й випадок, коли володільцем обробляються звичайний склад даних, але всі ці дані належать особі, котра притягувалася до кримінальної/адміністративної відповідальності. Зауважимо, що інформація про стан здоров'я, зазначена в медичних довідках, листах непрацездатності тощо, які обробляються володільцем при реалізації трудових відносин, не відноситься до Даних. А також, до інформації, що стосується місцеперебування, не відноситься інформація про місце проживання та реєстрації.

Процедура повідомлення Уповноваженого про обробку Даних, зазначена в Порядку повідомлення, відповідно до якого, володільці персональних даних, які підпадають під вимогу повідомлення Уповноваженого, надсилають Уповноваженому заяву, за затвердженою формою протягом 30 робочих днів з початку такої обробки. Відправити заявку можна як поштовим відправленням, так і електронною поштою, факсом чи в скриньку, що розміщена в Секретаріаті Уповноваженого. Копія заяви повинна зберігатися заявником. Відповідно до Прикінцевих та перехідних положень Закону 383 володільці персональних даних, які на момент набрання чинності цим Законом здійснюють обробку Даних, подають відповідне повідомлення у встановленому цим Законом порядку упродовж шести місяців з дня набрання чинності цим Законом. Зверніть увагу, що Уповноважений повідомляється саме про факт обробки Даних, в незалежності обробляються ці дані в одній базі даних чи декількох.

Також, Законом України «Про захист персональних даних» (надалі – Закон) передбачено, що володільць персональних даних зобов'язаний

повідомляти Уповноваженого про кожну зміну відомостей, що підлягають повідомленню, упродовж 10 робочих днів з дня настання такої зміни.

Окрім повідомлення Уповноваженого про обробку Даних, володілець зобов'язаний протягом 30 днів з моменту створення структурного підрозділу або призначення відповідальної особи, що організовує роботу, пов'язану із захистом персональних даних при їх обробці, повідомити Уповноваженого про це.

Всі відомості про володільця, котрий надіслав заяву, вказані вище, розміщуються на сайті Уповноваженого.

Також варто зазначити, що затверджена процедура здійснення Уповноваженим контролю за дотриманням законодавства про захист персональних даних. Наразі перевірки, окрім планових та позапланових, можуть також бути як виїзними, так і безвиїзними.

Планова перевірка проводиться не частіше одного разу на рік, позапланові можуть проводитись за ініціативою Уповноваженого, при наявності інформації про порушення вимог законодавства у сфері захисту персональних даних, обгрунтованих заяв фізичних чи юридичних осіб про порушення законодавства про захист персональних даних тощо. Безвиїзна перевірка (як планова так і позапланова) проводитиметься без виїзду за місцезнаходженням суб'єкта перевірки чи місця обробки персональних даних на підставі документів та пояснень суб'єктів перевірки.

Окрім того, Законом 383 внесено зміни до Кодексу України про адміністративні правопорушення, відповідно до яких, за неповідомлення або несвоєчасне повідомлення Уповноваженого про обробку персональних даних або про зміну відомостей, які підлягають повідомленню згідно із законом, повідомлення неповних чи недостовірних відомостей накладається штраф до 6800 грн., за недотримання встановленого законодавством про захист персональних даних порядку захисту персональних даних, що призвело до незаконного доступу до них або порушення прав суб'єкта персональних даних – штраф до 17 000 грн. Також відмінили відповідальність за неповідомлення або несвоєчасне повідомлення суб'єкта персональних даних про його права у зв'язку із включенням його персональних даних до бази персональних даних, мету збору цих даних та осіб, яким ці дані передаються.

РЕФОРМУВАННЯ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ УКРАЇНИ ЗГІДНО З ЄВРОПЕЙСЬКИМИ МІЖНАРОДНИМИ СТАНДАРТАМИ

*Згривець Карина Геннадіївна
студентка III курсу гр. КП-214 Коледжу
ПВНЗ «Кіровоградський інститут державного та
муніципального управління
Класичного приватного університету»*

Розвиток місцевого самоврядування як ефективної і максимально наближеної до людей місцевої влади є одним із визначальних пріоритетів здійснення адміністративної реформи та становлення України як демократичної держави. Без реформування місцевого самоврядування, здійснення процесів децентралізації, деконцентрації неможливо подолати негативні процеси в соціально-економічному та культурному розвитку територіальних громад і регіонів, забезпечити суттєве підвищення рівня та якості життя більшої частини громадян України, побудови місцевої влади на засадах демократії та відповідно до Європейських стандартів. Під європейськими стандартами місцевого самоврядування розуміються закріплені в офіційних документах загальноєвропейських міждержавних регіональних організацій основні засади, цінності, вимоги щодо реалізації права територіальних колективів на місцеве самоврядування [1, с. 146].

Феномен Євромайдану окреслив європейський вибір населення України, що актуалізувало проблему реалізації ратифікованих угод з країнами Європейського Союзу, у тому числі положень Європейської хартії місцевого самоврядування, а також забезпечення якісного розвитку регіонів країни як важливих складових частин економічної системи України. Розвинуте місцеве самоврядування є ознакою сильної держави. У період державних криз, беручи на себе питання життєзабезпечення на локальному рівні, місцеве самоврядування сприяє збереженню і зміцненню держави. У періоди між кризами місцеве самоврядування відіграє стабілізуючу роль у розвитку держави, забезпечуючи надання місцевих послуг і знімаючи соціальну напругу в суспільстві.

Існуюча в Україні система місцевого самоврядування сьогодні не відповідає очікуванням та потребам суспільства. Функціонування місцевого самоврядування у більшості територіальних громад не забезпечує створення та підтримки сприятливого життєвого середовища, необхідного для всебічного розвитку людини, її самореалізації, захисту її прав, надання мешканцям територіальних громад якісних та доступних публічних послуг на основі сталого розвитку дієздатної громади [2].

Враховуючи досвід зарубіжних країн, питання впровадження економічних, соціальних та політичних перетворень в Україні потрібно розглядати саме в контексті європейської інтеграції. Ефективна реалізація

цього курсу вимагає від органів влади всіх рівнів таких узгоджених заходів: здійснення суттєвих інституційних змін; реформування принципів та методів роботи, у тому числі й у сфері підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації кадрів; забезпечення фінансово-економічних можливостей стимулювання розвитку місцевого самоврядування тощо. Кризові явища в економічній, соціальній та політичній сферах, протестні акції, прояви націоналізму або сепаратизму, що відбуваються в нашій країні останнім часом – це значною мірою результат надмірної централізації влади, нерозвиненості народовладдя та демократичних форм управління суспільним розвитком [3, с. 128].

Недосконалість правового механізму та відсутність чіткого фінансового механізму реалізації реформ місцевої влади, її формальний, імітаційний характер, концентрація повноважень у міністерствах та відомствах на центральному рівні, корупція в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, відсутність стратегічного бачення розвитку країни перешкоджають модернізації місцевого самоврядування в нашій країні.

Виходячи із вище зазначеного, наближення України до європейських стандартів організації місцевого самоврядування не можливе без вирішення низки завдань за такими напрямками: удосконалення адміністративно-територіального устрою, яке має відбуватися в напрямі зменшення диспропорцій у розмірах між адміністративно-територіальними одиницями одного рівня, формування обґрунтованих розмірів адміністративно-територіальних одиниць та не включення населених пунктів до складу інших населених пунктів; чіткий законодавчо обґрунтований розподіл сфер компетенції та повноважень між органами місцевого самоврядування та органами державної влади різного рівня; створення правових та організаційних умов для формування самодостатніх територіальних громад, які б володіли матеріальними, фінансовими та іншими ресурсами в обсязі, достатньому для ефективної реалізації завдань та функцій місцевого самоврядування; подальша демократизація діяльності територіальних органів влади, насамперед – шляхом розширення використання інструментів безпосередньої демократії.

Тільки дотримання зазначених позицій дасть змогу реформувати адміністративно-територіальний устрій України, вдосконалити систему територіальної організації влади та сприятиме побудові оптимальної і ефективної системи органів місцевого самоврядування задля задоволення інтересів та потреб суспільства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Гончарук Н. Т. Еволюція адміністративної реформи в Україні / Н. Т. Гончарук // Адміністративна реформа в Україні: сучасний стан, проблеми та перспективи : монографія / за заг. ред. Н. Р. Нижник, Н. Т.

- Гончарук. – Дніпропетровськ : Моноліт, 2009. – 384 с.
2. Висновок до проекту концепції реформи місцевого самоврядування та регіональної організації влади в Україні // Центр експертиз реформи місцевої ади Ради Європи. – Страсбург, 12 червня 2012 р. [Електронний ресурс] : Режим доступу: <http://www.slgcoe.org.ua/category/documents/appraisals/>.
 3. Ковбасюк Ю. В. Місцеве самоврядування в Україні: сучасний стан та основні напрями модернізації : наук. доп. / [редкол. : Ю. В. Ковбасюк, К. О. Ващенко, В. В. Толкованов та ін.] ; за заг. ред. д-ра наук з держ. упр., проф. Ю. В. Ковбасюка. – К. : НАДУ, 2014. – 128 с.

ГЕНЕЗА ПОНЯТТЯ ЮРИДИЧНА ФІКЦІЯ

Зеленко Інна Павлівна
завідувач кафедри фундаментальних та
приватно-правових дисциплін
ПВНЗ «Кіровоградський інститут
державного та муніципального управління
Класичного приватного університету»,
кандидат юридичних наук, доцент

Під фікцією у праві розуміють такий спосіб мислення, який допускає або прямо визначає правовою нормою визнання відомого неіснуючого факту існуючим або, навпаки, існуючої обставини неіснуючою [1, с. 54].

Метою роботи є дослідження історичної генези юридичної фікції як правового та соціального інструменту.

Історично застосування фікцій мало цілком прозору і зрозумілу мету: надання правової охорони певним відносинам за умови недостатності фактичних або правових підстав, передбачених законом. Як уявляється, спочатку фікції використовувалися не стільки для подолання формалізму права часів Законів XII таблиць, скільки як засіб деталізації, врахування необхідності особливого статусу певних суб'єктів, або ж особливого режиму певних об'єктів. Так, першою законодавчо закріпленою фікцією, стало надання полоненим римлянам, що були захоплені у рабство, статусу вільних спадкодавців, а у разі втечі з полону вони визнавалися такими, що ніколи не були рабами [2, с. 300-301]. Відшукати використання подібного прийому у сучасному законодавстві досить важко, оскільки, по-перше, більш зручними засобами подолання перешкод у правозастосуванні, що виникають через прогалини у законодавстві, є аналогія закону та аналогія права і, по-друге, сучасна правотворча доктрина значною мірою побудована на концепції прагнення до універсального регулювання всіх суспільно значущих відносин,

в зв'язку з чим відверте визнання неповноти правового матеріалу вищими законодавчими або інтерпретаційними інстанціями трапляється не дуже часто і вважається аномальною ситуацією, що потребує негайного законодавчого усунення. Так, рішенням Конституційного Суду України у справі про відповідальність юридичних осіб [3] було відмовлено у наданні юридичним особам фіктивного статусу суб'єктів адміністративної відповідальності (або застосуванні норм КУпАП України за аналогією) у разі вчинення ними фінансових, податкових або валютних порушень, хоч і з визнанням того факту, що стан регулювання притягнення юридичних осіб до відповідальності, зокрема, щодо визначення строків застосування до них заходів впливу, Конституційний Суд України вважає неповним і таким, що не відповідає конституційному визначенню України як правової держави.

Подальшим кроком у історичному розвитку фікцій стало їх застосування для констатації юридичної нікчемності формальних процедур, що не відображають у достатньому ступені волі суб'єктів правовідносин. Наприклад, договори, що не містять згоди сторін по всіх істотних умовах, вважаються неукладеними, незважаючи на те, що сторони могли підписати, нотаріально посвідчити і зареєструвати у державних органах всі необхідні документи, а також виконати дії, спрямовані на виконання взаємних зобов'язань. Ця норма існує з часів римського права і стала базовою для інституту європейського і, зокрема, вітчизняного договірної права, проіснувавши практично у незмінному вигляді дві тисячі років [4].

Юридичні фікції є інструментом боротьби з зловживанням і маніпулятивним використанням права. Це пов'язано з усвідомленням того факту, що складні механізми, які гарантують дотримання прав і захист інтересів учасників правовідносин, інколи містять побічний ефект: можливість їх використання для захисту інших, не охоронюваних і навіть соціально шкідливих інтересів. В розвиненому римському праві пізнього періоду саме така мета використання фікцій стала провідною. Так, за Кодексом Юстиніана не вважається майном річ, що приносить більше шкоди, ніж користі; у всіх судових спорах вважається, що подія, яка не настала через навмисні дії однієї сторони правочину, є такою, що відбулася; річ, що повернута у погіршеному стані, вважається неповернутою та ін. [5, с. 383-395]. Сучасне право відтворює частину цих положень, наприклад, у ч.3 та 4 ст. 212 ЦК України [4], а інколи запроваджує і нові сфери використання фікцій як засоби протидії зловживанню правом або умовами договору, як це має місце у ч. 2 ст. 13 і ч. 2 ст. 14 Закону України «Про захист від недобросовісної конкуренції» [6] (згадані норми прирівнюють будь-яку особу, що за договором, дорученням або іншим повноваженням може діяти від імені постачальника або покупця до працівника відповідної юридичної особи у межах дії норм про захист від недобросовісної конкуренції).

Основною тенденцією законодавчого використання фікцій у Новому часі став перехід до технології процесуального регулювання, спрямованої на

економію засобів доказування. Саме на цьому етапі спостерігається зближення правових презумпцій і юридичних фікцій, що призвело до поширеності у багатьох авторів підходу до розкриття сутності фікцій через демонстрацію їх відмінності від презумпцій. При цьому інколи спостерігається парадоксальна упередженість у ставленні до цих двох юридико-технічних прийомів: презумпції отримують однозначну позитивну оцінку, стосовно ж фікцій вважається необхідним зробити застереження щодо обмеженого і вимушеного характеру їх застосування. Уявляється, що сам термін «фікція» отримав серед фахівців невинувато негативно конотацію, викликаючи асоціації з «фіктивними угодами», «фіктивним підприємництвом», «фіктивним банкрутством» тощо. Але ж прийом, використовуваний законодавцем в даному випадку не має нічого спільного з фальсифікацією або введенням будь-кого в оману. Навпаки, якщо зважити ступінь достовірності застосування підстав звільнення від доказування в інституті доказового права, то виявиться, що фікції використовуються лише за наявності певних встановлених фактів, у той час як презумпції ґрунтуються на припущенні вірогідності тих чи інших обставин. Наприклад, закріплена у ч. 4 ст. 35 КАС України [7] фікція отримання повістки учасником справи у разі одержання її під розписку будь-яким повнолітнім членом сім'ї адресата, який проживає разом з ним, потребує достовірного підтвердження факту отримання повістки особою, яка зареєстрована за місцем проживання учасника справи. Позитивний вплив цієї норми на спектр можливостей для повного і своєчасного виконання вимоги процесуального законодавства про необхідність повідомлення учасників справи щодо часу і місця її розгляду заперечувати важко. Подібні норми, за оцінкою О. Ульяновської, складають ледь не більшу частину сучасного процесуального законодавства [8, с. 102].

Вершиною використання юридичних фікцій як інструменту юридичної техніки став вплив вигаданих правових феноменів на організаційну структуру суспільства. Конструювання поняття юридичної особи і його закріплення у законодавстві стало потужним поштовхом у справі здійснення промислової революції. Зобов'язання боржника по ф'ючерсним контрактам, холдинги та інші об'єкти і суб'єкти правовідносин, що існують, значною мірою, лише в уяві юристів, виступаючи лише вторинним, а інколи і третинним (як, наприклад, бездокументарні цінні папери) відображенням реальних людей і товарно-матеріальних цінностей, здійснюють, незважаючи на свою віртуальність, цілком реальний вплив на економічне і соціальне життя.

Отже, перш ніж стати важливим правовим та соціальним інструментом юридична фікція пройшла довгий шлях розвитку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Мейер Д. И. Избранные произведения по гражданскому праву / Д. И. Мейер – М. : АО «Центр ЮрИнфоР», 2003. – 389 с.

2. Покровский И. А. История римского права / И.А. Покровский – СПб. : Издательско-торговый дом «Летний Сад», 1998. – 560 с.
3. Справа про відповідальність юридичних осіб: Рішення Конституційного Суду України від 30 травня 2001 року // Офіційний вісник України. – 2001. – № 24. – Ст. 1076.
4. Цивільний кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 року // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40–44. – Ст. 356.
5. Бартошек М. Римское право. Понятия. Термины. Определения / М. Бартошек – М. : Юридическая литература, 1989. – 448 с.
6. Про захист від недобросовісної конкуренції: Закон України від 07 червня 1996 року // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 36. – ст.164
7. Кодекс адміністративного судочинства України: Закон України від 16 січня 2003 року // Відомості Верховної Ради України . – 2005. – № 35–36, № 37. – Ст. 446.
8. Ульяновська О. Правові фікції і правові презумпції: єдність та відмінність / О. Ульяновська // Право України. – № 6. – 2005. – С. 101–103.

ЯДЕРНЕ РОЗЗБРОСННЯ УКРАЇНИ: ПРАВОВІ ПІДСТАВИ І НАСЛІДКИ

***Камінська Наталія Василівна**
професор кафедри гуманітарних та
загальноправових дисциплін Національної академії
внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор
Задоровський Михайло Григорович
здобувач кафедри гуманітарних та загальноправових
дисциплін Національної академії внутрішніх справ*

Прийняті в останні роки рішення про скорочення ядерних потенціалів знижують можливості застосування зброї масового ураження в сучасних війнах і збройних конфліктах, але повністю їх не виключають. Корінного перегляду поглядів ядерних держав на роль ядерної зброї в досягненні політичних цілей поки що не сталося. Разом з тим, усвідомлення катастрофічних наслідків для цивілізації масованого застосування ядерної зброї призвело їх до розробки теорії обмеженого застосування з метою ураження систем державного і військового управління, угруповань військ, найважливіших об'єктів економіки.

Ядерна зброя сама по собі була лише одним з чинників трансформації ролі воєнної сили у міжнародних відносинах. Важливішим було формування стратегічного ядерного паритету між СРСР і США, НАТО і ОВД, коли сторона, яка розв'яже ядерну війну і завдасть перший ядерний удар по території

противника, не зможе уникнути нищівного удару у відповідь. Колосальна потужність ядерної зброї призвела до того, що навіть декілька боезарядів, які б досягли цілей при ударі у відповідь, неминуче викликали б жахливі руйнування.

Як відомо, 1968 р. був відкритий для підписання «Договір про нерозповсюдження ядерної зброї» (ДНЯЗ), що набув чинності 1970 р. Його метою стало завдання перешкоджати розширенню кола країн, що володіють ядерною зброєю, забезпечити необхідний міжнародний контроль за виконанням державами взятих за Договором зобов'язань, щоб обмежити можливість виникнення збройного конфлікту із застосуванням такої зброї; створити широкі можливості для мирного використання атомної енергії [1].

Результатом проведення ряду конференцій стало добровільне позбавлення від ядерної зброї та приєднання до ДНЯЗ (1994 р.) Білорусі, Казахстану та України – країн- правонаступниць СРСР за Договором СНО. Крім того, світові події мали великий вплив на сучасну ситуацію в галузі нерозповсюдження:

- ядерні програми Іраку, Північної Кореї та Ірану, які довели низьку ефективність існуючих гарантій МАГАТЕ. Як наслідок – підписання 1997 р. Додаткового протоколу до гарантій, що розширив повноваження цієї організації та її право на верифікаційну діяльність;

- „негативні” гарантії ядерних держав неядерним, прийняті у 1995 р. у форматі односторонніх політичних Заяв в рамках ООН;

- прийняття Договору про всеосяжну заборону ядерних випробувань (ДВЗЯВ) у 1996 р.;

- ядерні випробування у 1998 р. Індією та Пакистаном, коли ці країни офіційно оформили свій ядерний статус і відмовились приєднуватись до ДНЯЗ;

- укладання між США та Російською Федерацією Договорів з СНО (СНВ-2 та СНП); односторонній вихід США з Договору по ПРО та плани щодо розміщення в Європі третього позиційного району власної стратегічної НПРО;

- формування „чорного ринку” ядерних матеріалів і вірогідність їх несанкціонованого розповсюдження, попадання до терористичних організацій.

Здобуття Україною незалежності і статусу правонаступниці СРСР у сфері контролю над озброєннями мало тривалий і складний характер. Після розпаду СРСР на її території залишалось 222 одиниці стратегічної зброї (176 міжконтинентальних балістичних ракет, 46 важких бомбардувальників та відповідне ядерне оснащення до них – близько 2000 ядерних боезарядів, що складало близько 10% носіїв та близько 20% боезарядів) [2].

Очевидним постало питання про долю отриманої спадщини. Ситуація була складною. Декларація “Про державний суверенітет України” 1990 р. містить положення про намір “стати в майбутньому постійно нейтральною державою, яка не бере участь у військових блоках і дотримується трьох неядерних принципів: не приймати, не виробляти і не набувати ядерної зброї”,

що підтверджено в Заяві Верховної Ради України “Про без’ядерний статус України” від 24.10.1991 р. З другого боку, фактично Україна успадкувала ядерну зброю в розумінні чинного ДНЯЗ та носії такої зброї і заявила про своє право власності на ці значні матеріальні цінності. У таких умовах вектор поведінки України щодо ядерної спадщини відрізнявся від рішень інших країн СНД, обумовлюючись широкою участю підприємств України в ракетних програмах СРСР. Так, Білорусь і Республіка Казахстан передали успадковану ядерну зброю під юрисдикцію РФ. Остання тоді домогалася саме такого рішення й від України (“Постановление Верховного Совета Российской Федерации” від 04.11.1992 р.).

Водночас Україною на шляху до без’ядерного статусу здійснено такі послідовні дії чи етапи. По-перше, підписано міністром закордонних справ Лісабонський протокол до ДСНО, Україна зобов’язалася при цьому приєднатися до ДНЯЗ як без’ядерна держава (1992). По-друге, ратифікація ДСНО і Лісабонського протоколу Верховною Радою (1993) за винятком ст. V про приєднання до ДНЯЗ, одночасне прийняття доручень виконавчій владі у зв’язку з цим. По-третє, підписання тристоронньої заяви президентів України, США та Росії (1994, м. Москва), де зафіксовані домовленості сторін з реалізації доручень виконавчій владі, серед яких і отримання Україною гарантій безпеки у зв’язку з набранням чинності ДСНО і приєднання України до ДНЯЗ. Постановою Верховної Ради України (№3919-12 1994 р.) знято згадані застереження. По-четверте, прийняття парламентом України 1994 р. закону, який визначав процедуру приєднання України до ДНЯЗ і мав набрати чинності після надання ядерними державами гарантій її безпеки, що відкривало шлях для обміну ратифікаційними грамотами до ДСНО і ДНЯЗ. Передавши ратифікаційні грамоти, наша держава разом з Росією, США та Великобританією підписала Меморандум про гарантії ядерної безпеки у зв’язку з приєднанням України до ДНЯЗ (Будапештський меморандум). Це політико-правова угода, за якою держави-гаранти підтвердили, що в результаті приєднання України до ДНЯЗ та передачі її ядерного арсеналу Росії поважатимуть незалежність і суверенітет нашої держави в існуючих кордонах; утримуватимуться від загрози силою чи її використання проти територіальної цілісності чи політичної незалежності України й ніколи не використовуватимуть проти неї будь-якої зброї, крім як для цілей самооборони; утримуватимуться від економічного тиску, спрямованого на здійснення впливу на політичну ситуацію в Україні; зобов’язуються домогатися негайних дій з боку Ради Безпеки ООН для надання допомоги Україні як державі-учасниці ДНЯЗ, що не володіє ядерною зброєю, в разі, якщо Україна стане жертвою акту агресії або об’єктом погрози агресією з використанням ядерної зброї; підтверджують свої зобов’язання утримуватися від використання ядерної зброї проти України; проводитимуть консультації одна з одною в разі виникнення питань щодо їхніх зобов’язань. Тривалий час документ вважався формою колективних гарантій безпеки для нашої держави. Втім, він не є юридично

обов'язковим міжнародним договором, а лише підтверджує на практиці політичні домовленості [3, с. 28].

Підкреслимо, що в англomовному варіанті тексту меморандуму йдеться не про security safeguards (українською мовою – гарантії безпеки), а про security assurances (українською мовою – запевнення в безпеці), що передбачає значно слабший характер зобов'язань сторін.

Події, що розгорнулися в Україні на поч. 2014 р., засвідчили фактичну декларативність цього документа, адже не передбачив санкцій для ядерних держав, які порушують його приписи. Утім, держави-підписанти меморандуму (крім Росії) виконали зобов'язання. На жаль, не містить зобов'язань цих держав застосувати силу задля захисту територіальної цілісності України. Тобто не було надано практичних гарантій безпеки і як наслідок – не створено механізму їх застосування. Може варто Будапештський меморандум трансформувати в юридично обов'язковий договір з чітким механізмом реалізації його положень? Доцільно було б внести положення про технічні питання, пов'язані з безпекою; механізм гарантування безпеки України, глобальної і європейської систем безпеки. Враховуючи одностороннє порушення Росією даного документа 2014 р. внесено на розгляд парламенту проект закону «Про денонсацію Договору про нерозповсюдження ядерної зброї 1968 року» і відновлення ядерного статусу [4].

Отже, існуюча система контролю за озброєннями та нерозповсюдженням зброї масового знищення перебуває у глибокій кризі. Системна трансформація старої політичної системи триває, а договірна-правова база ще функціонує у старому режимі, певною мірою відображаючи паритетні відносини держав двополярного світу і не враховуючи реалії сьогодення. Це зумовлює і суттєве відставання від світових політичних процесів, економічного зростання тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Договір про нерозповсюдження ядерної зброї від 1 липня 1968 року. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_098
2. Чекаленко Л. Ядерні гарантії України: лише на папері/ Л. Чекаленко // Віче. – 2014. – № 7. – С. 28–29.
3. Гонка ядерних озброєнь: хто хитріший?// Камуфляж. – 2012. – № 1.
4. Про денонсацію Договору про нерозповсюдження ядерної зброї від 1 липня 1968 року: Проект Закону України № 0076 від 20 березня 2014 р. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=50334

МЕЖІ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ВБИВСТВО, ПОЄДНАНЕ З ІНШИМИ ЗЛОЧИНАМИ

Кричун Юрій Анатолійович
професор кафедри адміністративного,
кримінального права та процесу
ПВНЗ «Кіровоградський інститут державного та
муниципального управління Класичного приватного
університету», кандидат юридичних наук, доцент

Питання меж відповідальності, що мають теоретичне походження, знаходять своє відображення в офіційній позиції законодавця, а в подальшому мають істотний вплив на практику призначення покарання за певний вид суспільно небезпечного посягання. Обґрунтованість прийнятих на законодавчому рівні рішень не тільки забезпечує стабільність правозастосовної діяльності, а й в цілому сприяє дотриманню основоположних принципів кримінального права, таких як законність і справедливість.

У той же час, як показує аналіз санкцій ч.ч. 1 і 2 ст. 115 КК України, межі покарання за простий і кваліфіковані види вбивств відрізняються незначно. Відповідно до ч. 1 цієї статті, суд може призначити винному покарання у вигляді позбавлення волі строком від семи до п'ятнадцяти років. При цьому мінімальною межею покарання за ч. 2 зазначеної статті є десять років позбавлення волі, максимальним – п'ятнадцять років позбавлення волі. Таким чином, розрив між мінімальними межами покарання за просте вбивство і кваліфікованого виду становить всього три роки. Взагалі відсутній «розкид» в термінах позбавлення волі під час аналізу максимальних меж покарання. В інших же випадках покарання у вигляді позбавлення волі (терміном від семи до п'ятнадцяти років) при кваліфікації дій винного за ознаками вбивства, поєданого з іншими злочинами, знаходиться в рамках санкції, передбаченої за простий склад вбивства.

Аналізуючи правила, які стосуються змісту кваліфікуючих ознак, Козлов А.П. вказує на безумовність або обов'язковість «перепаду в рівні суспільної небезпеки діяння у випадках, коли його супроводжує відповідна обставина, яка претендує на роль кваліфікуючої ознаки. Наявність такого перепаду зумовлює необхідність застосування інших меж призначення покарання, нової санкції» [1, с. 56].

У цьому відношенні солідарність висловлює Бажанов М.І: «... зміна рамок санкції кваліфікуючими ознаками відображає зміну рівня суспільної небезпеки скоєного ...» [2, с. 31], що, в свою чергу, має знаходити підтвердження в конкретних видах і розмірах покарань. Автором, на нашу думку, абсолютно справедливо звертається увага на необхідність законодавчого конструювання санкцій кваліфікованих складів з

«перекриттям» мінімальної межі виду та розміру покарання, передбаченого санкцією основного складу. Як бачимо, відповідальність особи, що скоїла вбивство, поєднане з іншими злочинами, повинна обмежуватися значно жорсткішими межами, ніж це позначено в чинній редакції ч. 2 ст. 115 КК України.

Слід погодитися з Махінчуком І. в тому, що «розриви між мінімумом і максимумом покарань розмивають законодавчу оцінку суспільної небезпеки відповідних злочинів, наділяють суд правом самому вирішувати це питання за своїм суб'єктивним розсудом» [4, с. 83]. Особливо це небезпечно у випадках, коли у правозастосовчих органів існує реальний механізм зниження відповідальності до рівня основного складу при кваліфікації дій винного за ознаками складу з обтяжуючими обставинами. Така трансформація відповідальності можлива і при різних видах вбивств, коли рішення окремої конкретної людини може нейтралізувати в цілому ідею диференціації відповідальності. На думку Бишевського Ю.В., наявність такої можливості на правозастосовчому рівні є порушенням принципу законності, що саме по собі неприпустимо, і з цим необхідно боротися насамперед силою самого закону [5, с. 49].

Досліджуючи проблеми розділення відповідальності за вбивство, поєднане із іншими злочинами, слід також звернути увагу на ряд норм, які містяться в Загальній частині Кримінального кодексу України і безпосередньо впливають на аналізований процес. Насамперед йдеться про ст. ст. 69, 81 КК України, відповідно до яких встановлені законодавцем мінімальні межі відповідальності за аналізований вид злочину можуть бути знижені або винного може бути засуджено умовно.

Так, у ч. 1 ст. 69 КК України говориться, що покарання може бути призначено нижче нижчої межі, передбаченої статтею Особливої частини Кодексу, за наявності кількох обставин, що пом'якшують покарання та істотно знижують ступінь тяжкості вчиненого злочину, з урахуванням особи винного. Ці обставини мають бути пов'язані з цілями і мотивами злочину, роллю винного, його поведінкою під час або після вчинення злочину, а також іншими обставинами, які істотно зменшують ступінь суспільної небезпеки злочину, а також при активному сприянні учасника групового злочину розкриття цього злочину. Якщо термін «обставин, що пом'якшують покарання» отримав хоч якийсь законодавче тлумачення, то що необхідно розуміти під «обставинами, які істотно знижують ступінь тяжкості вчиненого злочину, з урахуванням особи винного», залишається незрозумілим. Це ж стосується і ст. 81 КК України, де говориться, що судом може бути застосоване умовно-дострокове звільнення від відбування покарання

Формулювання даних статей є більш ніж неконкретними. І в одному і в іншому випадках законодавець використовує оціночні категорії, які ним не розкриваються. Їх з'ясування вимагає додаткового трактування і не може сприяти належній практичній реалізації самої норми кримінального закону.

Можливість широкого застосування ст. ст. 69 і 81 КК України, а також велика різниця між мінімальними і максимальними межами розмірів покарань у санкціях статей, роблять спроби законодавця, спрямовані на посилення заходів боротьби з злочинністю, допомогою диференціації відповідальності на основі показників суспільної небезпеки, неефективними. Цей процес стає більшою мірою підконтрольним правозастосовчим органом, законодавець ж грає лише роль статиста, який спостерігає зі сторони і не втручається в регулювання ситуації, яка склалася.

На наш погляд, деякі зміни повинні зазнати також окремі положення Загальної частини Кримінального кодексу України за рахунок включення в їх зміст ряду обмежень. З урахуванням того, що в законі не обумовлюються конкретні критерії зниження покарання і неясно, до якої межі воно допустиме, можливе встановлення таких критеріїв у ст. 69 КК України. За основу можна взяти відомі кримінальному закону способи, наприклад за допомогою використання певної частини покарання від його мінімальної межі.

Крім того, застосування заходів, які істотно пом'якшують відповідальність, до осіб, винних у вчиненні особливо тяжких злочинів, у тому числі і вбивства, поєднаного з іншими посяганнями, є неприпустимим. У редакції статті необхідно чітко позначити певні категорії злочинів, у разі вчинення яких можливе застосування положень ст. 69 КК України. До таких слід відносити тяжкі, середньої та невеликої тяжкості злочину. Аналогічним чином можливе вирішення даної проблеми і щодо умовного засудження, застосування якого також повністю знаходиться у владі судового розсуду.

Таким чином, встановивши певні обмеження на можливість застосування ст. ст. 69, 81 КК України, законодавець, з одного боку, вирішить проблему надмірного і нерідко необґрунтованого зниження меж відповідальності за аналізований вид злочинного посягання, а з іншого – зробить роботу судів більш контрольованою і обмеженою рамками закону. Водночас правозастосовний орган також матиме можливість приймати рішення самостійно, за ним раніше буде зберігатися право вибору найбільш справедливого і доцільного варіанту дій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Козлов А. П. Уголовно-правовые санкции : проблемы построения, классификации и измерения [Текст] / А. П. Козлов – Красноярск : Изд-во Красноярского ун-та, 1989. – 176 с.
2. Бажанов М. И. Назначение наказания по советскому уголовному праву [Текст] / М. И. Бажанов. – К. : Вища школа, Голов. изд-во, 1980. – 216 с.
3. Антипов В. В. Обставини, що виключають можливість застосування певних видів покарань [Текст] : автореф. дис. ... канд. юрид. наук :

- 12.00.08 / В. В. Антипов ; [Національна академія внутрішніх справ України]. – Київ, 2005. – 19 с.
4. Махінчук В. Інститут покарання : критерії визначення адекватності / В. Махінчук // Підприємництво, господарство і право. – 2001. – № 9. – С. 82–84.
 5. Бышевский Ю. В. Наказание и его назначение [Текст] : учебное пособие / Ю. В. Бышевский, А. И. Марцев. – Омск : [б. и.], 1975. – 82 с.

ПРИНЦИПИ НАДАННЯ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ

Литвин Іван Іванович
директор ПВНЗ «Кіровоградський інститут
державного та муніципального управління
Класичного приватного університету»,
кандидат юридичних наук, доцент

Освітня послуга – це організований процес навчання для одержання необхідних знань, навичок і вмінь, це особливий інтелектуальний товар, який надається стороною, що організовує і здійснює процес навчання та утримується іншою стороною, яка може бути одночасно і учнем, і контролером якості послуги, і платником за неї [1]. Освітні послуги або продукт освітянської діяльності є результатом здійснення різноманітної (педагогічної, виховної, наукової) діяльності працівниками сфери освіти для задоволення освітніх потреб окремих людей та всього суспільства [2, с. 36].

Принципами надання освітніх послуг в Україні є закономірне відображення ціннісних орієнтирів, основоположних засад організації та здійснення освітнього процесу, що переважно спрямовані на реалізацію та захист конституційного права громадян на освіту. Тобто це основні ідеї, стандарти та вимоги, які покладені в основу врегулювання освітніх правовідносин. Інакше кажучи, це така собі система координат в межах якої розвиваються та реалізуються освітні послуги. Принципи виступають в якості ціннісних орієнтирів у формуванні освітньої політики. Спеціальними принципами надання освітніх послуг є:

1. Доступність освітніх послуг. Право на освіту є конституційним правом особи. Відтак держава зобов'язана забезпечити доступ особи до отримання усіх можливих освітніх послуг. Крім того, держава повинна створити такі умови, які б створювали можливість безперешкодного споживання таких послуг. Цей принцип тісно пов'язаний та обумовлює вираження наступного.

2. Принцип рівного доступу осіб до споживання освітніх послуг. Для всіх громадян України незалежно від національності, статі, соціального

походження та майнового стану, віросповідання, місця проживання та стану здоров'я повинен забезпечуватись рівний доступ до якісної освіти.

3. Безперервність надання освітніх послуг. Даний принцип полягає в усвідомленні важливості здобуття освіти протягом життя. Так, в «Меморандумі освіти протягом життя», який був прийнятий на Лісабонському саміті Ради Європи у березні 2000 року, зазначалося, що безперервна освіта повинна стати пріоритетним завданням соціально-політичної програми розвитку громадянського суспільства [3].

4. Використання інноваційних методик при наданні освітніх послуг. В освітній діяльності процесу постійного розроблення та оновлення методології навчального процесу має приділятися неабияка увага. Обумовлюється це постійним розвитком інформованості суспільства, а тому освітні техніки мають бути зорієнтовані на користувача (споживача освітніх послуг).

5. Гуманістична спрямованість процесу надання освітніх послуг. Зміст даного принципу полягає у орієнтації освітньої діяльності таким чином, щоб вона відповідала потребам суспільства та держави, а також можливостям самої особи. Пріоритетними є загальнолюдські цінності: здоров'я людини, її вільний розвиток тощо.

6. Наукове супроводження процесу надання освітніх послуг. Освітній процес є невіддільний від наукової діяльності. Новітні досягнення мають використовуватись як при реалізації навчального процесу (використання мультимедії, інноваційних технологій), так і сам зміст освіти має ґрунтуватися на наукових теоретичних положеннях та фактах, які є сталими в науці; матеріал має подаватися в контексті новітніх досягнень.

7. Принцип компетентно орієнтованого підходу надання освітніх послуг. Зміст даного принципу полягає у тому, що навчальний процес повинен бути зорієнтований на створенні умов для особи в набутті нею необхідної компетентності через здобуття знань, умінь та навичок, яка буде потрібна та необхідна особі для того аби бути активним учасником суспільних відносин.

8. Принцип чіткого визначення переліку закладів, спроможних надавати освітні послуги. Тобто для реалізації та надання освітніх послуг, заклад освіти повинен мати закріплені в законодавчому порядку чітко вилежані повноваження (ліцензування навчального закладу). Ті заклади, які отримали ліцензію на надання освітніх послуг у своїй повсякденній діяльності зобов'язані дотримуватися вимог професійних стандартів.

9. Принцип забезпечення належного рівня конкуренції навчальних закладів в процесі надання освітніх послуг. Даний принцип передбачає наявність розгалуженої мережі закладів спроможних надавати освітні послуги. Тобто забороненими є будь-які прояви сконцентрувати освітню діяльність в одному навчальному закладі, монополізувати її. Ринок надання освітніх послуг повинен бути конкурентним, щоб у особи була можливість вибору місця здобуття освіти.

10. Сумісність освітніх послуг з ринком праці. Тобто ті уміння, знання та навички, які особа отримує в процесі реалізації освітніх послуг мають відповідати вимогам сьогодення та задовольняти вимоги і потреби сучасного ринку праці.

11. Принцип міжнародної інтеграції освітніх послуг. Даний принцип обумовлений розвитком процесів глобалізації, що призводить до інтернаціоналізації світового господарства. Відтак процес надання освітніх послуг вимагає від закладів освіти підготовки спеціалістів, здатних задовольнити світовий ринок праці та ефективно працювати в умовах змін глобальної економічної системи.

У цьому переліку, комплексно знайшла своє відображення достатня та необхідна сукупність принципів, які виступають базовими положеннями, що визначають характер, порядок і спосіб надання освітніх послуг в Україні, вказують можливі шляхи для вдосконалення діяльності навчальних закладів, є критеріями для оцінювання їх діяльності та можуть бути покладені в основу опрацювання подальших шляхів розвитку сфери надання освітніх послуг в Україні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Александров В. Освітня послуга / В. Александров // Економіка України. – 2007. № 3. – С. 53 – 60.
2. Оболенська Т. Є. Маркетинг освітніх послуг: вітчизняний і зарубіжний досвід : монографія / Т. Є. Оболенська. – К., 2001. – 208 с.
3. А Memorandum on Lifelong Learning [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://arhiv.acs.si/dokumenti/memorandum_on_lifelong_Learning.pdf

РОЗМОВЛЯЄМО ПРО ОБ'ЄКТ ЗЛОЧИНІВ ПРОТИ ЖУРНАЛІСТА

Митрофанов Ігор Іванович
доцент кафедри галузевих юридичних наук
Кременчуцького національного університету
імені Михайла Остроградського,
кандидат юридичних наук, доцент

Об'єктом злочину є тільки ті суспільні відносини, що безпосередньо взяті під охорону законом України про кримінальну відповідальність (далі – ЗУпКВ). На цій підставі суспільні відносини стають об'єктом злочину з моменту прийняття норми, що встановлює покарання за порушення обов'язку не вчиняти діяння, нею передбачене. Так, законна професійна діяльність набула статусу об'єкта кримінально-правової охорони не з моменту внесення змін до розділу XV Особливої частини КК України «Злочини проти

авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян та проти журналістів», а з 1 вересня 2001 р., коли набрав чинності КК України. Законом України від 14 травня 2015 року № 421-VIII законодавець цей об'єкт чомусь «розірвав», залишивши ст. 171 у розділі V Особливої частини КК України, додавши до розділу XV Особливої частини ст.ст. 3451, 3471, 3481, 3491.

Цілком логічним є те, що суспільні відносини, взяті під охорону розділом XV Особливої частини КК України, за своєю правовою природою є вкрай неоднорідними. Ця обставина дає підставу поділяти об'єкти злочинів на різні види та можливість спочатку необхідним чином описати об'єкт посягання в нормі КК України як соціальний феномен, що має певні властивості та перебуває у певних зв'язках з іншими об'єктами злочинних посягань, а згодом, при застосуванні норми кримінального права та на підставі нормативних ознак правильно кваліфікувати вчинене.

У науці кримінального права вертикальний поділ об'єктів включає три рівні: загальний об'єкт, родовий (іноді його називають груповим) і безпосередній. Крім того, різноплановість суспільних відносин, узятих під охорону розділом XV Особливої частини КК України, зобов'язує науковців виокремлювати видовий об'єкт в межах родового об'єкта. Загальним об'єктом є вся сукупність суспільних відносин, що охороняються ЗУпКВ (права та свободи людини та громадянина, власність, громадський порядок та громадська безпека, довкілля, конституційний устрій України, мір і безпека людства тощо). Але ця сукупність суспільних відносин не може бути об'єктом як елемент складів злочинів, передбачених ст.ст. 3451, 3471, 3481, 3491, 163, 171, 375 КК України. У такому разі йдеться про об'єкти, які забезпечуються кримінально-правовою охороною, які не слід уподібнювати поняттю об'єкта конкретного злочину. Однак виокремлення загального об'єкта має пізнавальне та практичне значення. Він показує суспільну небезпеку та спрямованість злочинного посягання саме на суспільні відносини. Відмова від загального об'єкта злочину призведе до затушовування та недооцінки суспільної небезпеки злочину та може завдати шкоди науці кримінального права та практиці застосування ЗУпКВ [2, с. 64].

За ознаками родового об'єкта злочину згруповані у розділі Особливої частини КК однорідні злочинні діяння, що посягають на близькі за змістом суспільні відносини. Родовий об'єкт є своєрідним еталоном визначення ієрархії суспільних відносин і відповідних норм в Особливій частині КК України. Доктриною кримінального права такий підхід визнається аксіоматичним. Не менш аксіоматичним є й те, що розділі Особливої частини КК диференційовані залежно від цінності родового об'єкта. У попередньому КК України 1960 року ієрархія була представлена в такий спосіб: відносини, на які посягають особливо небезпечні злочини проти держави, інші державні злочини, злочини проти державної та колективної власності, злочини проти життя, здоров'я, волі та гідності особи, злочини проти виборчих, трудових та

інших особистих прав і свобод людини і громадянина (назва розділу в редакції Закону № 974-XIV від 15.07.99), злочини проти індивідуальної власності громадян, господарські злочини, посадові злочини, злочини проти правосуддя, злочини проти порядку управління, злочини проти громадської безпеки, громадського порядку і народного здоров'я, військові злочини. Подібне ранжирування об'єктів було піддано критиці М. Й. Коржанским, який вказував на те, що залишимо поки осторонь можливість законом про кримінальну відповідальність забезпечити охорону суспільного та державного ладу, політичної та економічної систем. Хоча лад і система, що потребують захисту від свого народу кримінально-правовими засобами, заслуговує певної оцінки [1, с. 8].

Як зазначалося вище, професійна діяльність журналіста як об'єкт посягання перемістилася з розділу V Особливої частини КК України до розділу XV Особливої частини, що змусило законодавця у назві розділу XV Особливої частини слова «органів місцевого самоврядування та об'єднань громадян» замінити словами «органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян та злочини проти журналістів». В. В. Шаблістий з цього приводу зазначив, що з переліку (авторитет органів державної влади, органів місцевого самоврядування та об'єднань громадян), який складає родовий об'єкт, зрозуміло, що до цієї групи однорідних суспільних відносин не належать журналісти [3, с. 82].

Зрозуміти логіку законодавця, який розширив родовий об'єкт посягання злочинів, передбачених розділом V Особливої частини КК України, не уявляється можливим. Напевно, народні обранці намагалися засвідчити той факт, що рівень забезпечення безпечних умов для здійснення професійної діяльності журналістами свідчить про рівень авторитету органів державної влади (правоохоронної системи держави). Отже, зміни, внесені до розділу V Особливої частини КК України, породили певні дискусії з приводу доцільності розширення аналізованого родового об'єкту. Таке розширення відбулося винятково за рахунок виокремлення особливого потерпілого – професійного журналіста.

У науці кримінального права під безпосереднім об'єктом розуміються охоронювані ЗУпКВ суспільні відносини, на які прямо (безпосередньо) посягає певне кримінально каране діяння. Безпосереднім об'єктом злочинів проти професійної діяльності журналіста є охоронювані ЗУпКВ суспільні відносини, що виникають з приводу безперешкодної реалізації творчої діяльності, метою якої є поширення правдивої (достовірної) інформації за допомогою ЗМІ, що здійснюється фізичними особами, які мають професійну освіту чи професійну підготовку, спеціальні знання, практичні навички й уміння у галузі журналістики, що обумовлено виконанням редакційно-посадових службових обов'язків у засобі масової інформації (в штаті або на позаштатних засадах) відповідно до професійних назв посад (роботи), які зазначаються в Національному класифікаторі професій України.

У багатьох випадках безпосередній об'єкт співвідноситься із родовим як частка та ціле. Однак в деяких випадках вони за обсягом співпадають. У злочинах проти професійної діяльності журналіста безпосередній об'єкт збігається з видовим об'єктом діянь, передбачених ст.ст. 3451, 3471, 3481, 3491, 163, 171, 375 КК України. Безпосередній об'єкт слід відрізнити від інших суспільних відносин, що можуть бути порушені при вчиненні кримінально караного посягання. Так, при вчиненні діянь, що кваліфікуються як посягання на життя журналіста (ст. 3481 КК України), разом із суспільними відносинами, що забезпечують їх нормальну творчу діяльність й авторитет органів державної влади й управління чи органів місцевого самоврядування, службових осіб цих органів, об'єднань громадян, юридичних осіб, порушуються і міжособистісні відносини, що забезпечують життя або здоров'я журналіста. Тобто, цей злочин, як інші із цієї групи, є двооб'єктним злочином.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Коржанский Н. И. Очерки теории уголовного права / Н. И. Коржанский. – Волгоград : Изд-во Волгогр. СШ МВД СССР, 1992. – 92 с.
2. Коржанський М. Й. Предмет і об'єкт злочину : [монографія] / М. Й. Коржанський. – Д. : Юрид. акад. МВС; Ліра ЛТД, 2005. – 252 с.
3. Шаблистий В. В. Законна професійна діяльність журналіста як новий об'єкт кримінально-правової охорони / В. В. Шаблистий // Вісник Кримінологічної асоціації України № 2 (13) : збірник наукових праць [редкол. О. М. Бандурка (голов. ред.) та ін.]. – Харків : ХНУВС, 2016. – С. 78–85.

МОНОПОЛИСТИЧЕСКАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ НА ТОВАРНЫХ РЫНКАХ ФРАНЦИИ И ЕЕ ПРАВОВОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ

Москалевич Галина Николаевна

доцент кафедры гражданского права и процесса

БИП – Институт правоведения,

кандидат юридических наук, доцент

(г. Минск, Республика Беларусь)

Европейская модель антимонопольного законодательства направлена на борьбу со злоупотреблениями монополистического характера, обеспечение контроля над монополиями. Франция успешно применяет данную модель, в которой основной целью выступает защита конкуренции, предусматривающая предотвращение установления произвольных ограничений в деятельности хозяйствующих субъектов, гарантирование рыночных свобод в едином

экономическом пространстве Европейского Союза (далее – ЕС). Функцию наблюдения за выполнением антимонопольного законодательства ЕС выполняют Комиссия ЕС, Европейский Совет Министров (Совет ЕС), Суд ЕС.

Вместе с тем антимонопольное законодательство в каждой стране, входящей в ЕС, имеет свои особенности и различные источники правового регулирования монополистической деятельности. В некоторых европейских странах действуют отдельные антимонопольные законы. Закон о конкуренции во Франции был изначально основан скорее на концепции рыночного доминирования, нежели на рыночной власти. Во Франции к тому же помимо антимонопольного закона имеются общие нормы гражданского права, регулирующие монополистическую деятельность.

Рассмотрение дел осуществляется в административном или судебном порядке. Во Франции рассмотрение споров и принятие решений находится в компетенции административного органа – Совета по делам конкуренции, в свою очередь, судебные решения играют центральную роль в определении и осуществлении закона о конкуренции.

В настоящее время во Франции контроль за монополистической деятельностью возложен на Совет по вопросам конкуренции, Министерство экономики и суды общей юрисдикции. Главным органом по применению антимонопольного законодательства является совет по вопросам конкуренции, который был создан в 1986 г. – в связи с правительственным решением о предоставлении фирмам большой рыночной свободы и отмене регулирования ценообразования, что дало возможность развития конкуренции и применения антимонопольных законов. Решения совета могут быть обжалованы лишь в Апелляционный суд Парижа. Содержание законодательных актов, защищающих конкуренцию, заимствовано преимущественно из Римской конвенции ЕС.

В антимонопольном законодательстве Франции концентрация экономической власти рассматривается как антидемократическая, а выгоды от поддержания конкурентных рыночных структур и защиты малых предприятий рассматриваются как перевешивающие любые результирующие потери эффективности. Этот принцип был усилен поправками 1986 года к закону Франции о конкуренции. Осуществление рыночной власти или злоупотребление своим доминирующим положением запрещается.

Закон «О свободе цен и конкуренции», принятый во Франции в 1986 г., основывается на следующем базовом положении: конкуренция не является самоцелью, она является средством регулирования экономики. Для конкурентных органов Франции характерен так называемый «педагогический подход», который означает, что штрафные санкции применяются только в случае констатации злоупотреблений.

В вопросе контроля процессов слияния более жесткую позицию антимонопольное законодательство занимает в отношении горизонтальных

слияний. Если при вертикальном слиянии максимальная квота компании на рынке устанавливается в пределах до 40 %, то при горизонтальном слиянии не допускается объединение компаний при превышении квоты более 25 %.

В соответствии с антимонопольным законом Франции горизонтальное фиксирование цены или предложение цены, обусловленное сговором, является незаконным само по себе и часто влечет уголовное наказание. Для обвинения, согласно антимонопольному закону, требуется только доказательство того, что конкурирующие поставщики пришли к соглашению зафиксировать цены.

Ценовые и неценовые вертикальные ограничения, в большинстве случаев, рассматриваются в законодательстве Франции как нарушения. Согласно французскому закону о конкуренции, установление цены перепродажи формально рассматривается согласно правилу разумного подхода и принципа, и может быть подвержено санкциям, когда оно не используется в поднятии цены для покупателей. Такой же режим применяется в случае отказа продавать и в исключительных сделках (хотя они являются законными, если направлены на улучшение обслуживания). Ценовая дискриминация как таковая, незаконна во Франции, до тех пор, пока поставщику необходимо встать на уровень конкуренции [2]. Принятие окончательных решений по ограничению монополистической деятельности французское законодательство осуществляет путем административных процедур, а не через суд.

Совет по вопросам конкуренции считается независимым административным органом, на решения которого министр экономики не может налагать «вето». Он выполняет консультативные функции по заказу различных учреждений и организаций, а также может применять следующие санкции: предписать предприятию или лицу прекратить инкриминируемую деятельность в течение определенного срока; наложить на предприятие или лицо денежный штраф, максимальная величина которого составляет 5% торгового оборота предприятия нарушителя; потребовать от нарушителя опубликовать приговор Совета в определенных журналах. Если предприятие, ставшее жертвой антиконкурентной политики, потребует возмещение ущерба, то оно должно обратиться с этой просьбой в суд [1].

Антимонопольное европейское право базируется на двух принципах – запрет монополий и регулирование их деятельности. Определяющим фактором в правоприменении в сфере защиты конкуренции является экономическая целесообразность. Монополия запрещается, если стремится занять доминирующее положение на рынке. Но если ее деятельность не противоречит антимонопольному законодательству, она регулируется правовыми нормами и не запрещается. При этом нормы антимонопольного права ЕС акцентируют внимание, преимущественно, на антиконкурентных, в том числе картельных соглашениях фирм.

В каждой стране определяются свои параметры монополизации. В законодательстве Франции доминирующим считается предприятие, которое занимает 25% рынка определенного товара (в странах Евразийского экономического союза эта цифра выше – 35%).

Таким образом, антимонопольное законодательство Франции – участницы ЕС (одного из основных торговых партнеров Республики Беларусь) имеет свои особенности, является экономически обоснованным, что обуславливает возможность частичного использования его при совершенствовании антимонопольного законодательства Республики Беларусь и других стран – членов ЕАЭС.

Для более детального изучения и разработки новых подходов и приемов конкурентной политики в странах ЕАЭС необходимо более широко использовать опыт Франции, поскольку она имеет экономику с сильным государственным сектором. Во французском опыте присутствует сочетание национальных и общеевропейских интересов в антимонопольном регулировании экономики, особенно отраслей естественных монополий.

СПИСОК ИСПОЛЬЗОВАННЫХ ИСТОЧНИКОВ:

1. Девяткин Е. А. Антимонопольное регулирование: учебное пособие; кафедра прикладного менеджмента и бизнес-консультирования. [Электронный ресурс]. Режим доступа: <http://refdb.ru/look/1594098-pall.html> (Дата обращения: 18.05.2016).
2. Сравнительный анализ антимонопольного законодательства зарубежных стран и Республики Узбекистан [Электронный ресурс]. Режим доступа: <https://econolawresearch.wordpress.com/2010/09/07/сравнительный-анализ-антимонопольн/> (Дата обращения: 12.10.2016).

ОСОБЛИВОСТІ ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИСОКОРОЗВИНЕНИХ КРАЇН ЄВРОПІ

Надієнко Олена Іванівна
доцент кафедри кримінального,
цивільного та міжнародного права
Запорізького національного технічного
університету, кандидат юридичних наук, доцент

Запровадження позитивного досвіду високорозвинених країн Європи, де створена і працює ефективна пенсійна система, є одним чинників створення в Україні дієздатної багаторівневої системи пенсійного забезпечення (ПЗ).

Першою країною, що ввела (за часів О. Бісмарка) систему пенсійного страхування, є *Німеччина*. Класична бісмарківська модель ПЗ передбачає тісний зв'язок розміру пенсії та величини заробітної плати. Пенсійна система є трьохрівневою, кожен рівень має особливості щодо структури, кола осіб, принципів фінансування, рівня захисту. ПЗ займається ряд установ, незалежних у правовому відношенні та самокерованих. Існує одна федеральна установа пенсійного страхування службовців та земельні установи страхування робітників, а також установи пенсійного страхування шахтарів, фермерів, моряків та художників. До першого рівня захисту належать чотири системи, що є обов'язковими для певного кола осіб: пенсійне страхування робітників та службовців, а також окремих категорій самозайнятого населення; ПЗ державних службовців; допомога по старості для фермерів та членів їх сімей; ПЗ «осіб вільних професій» (лікарі, аптекарі, адвокати, нотаріуси). Майже 80% всього працездатного населення країни є застрахованим. Обсяг виплат в системі обов'язкового пенсійного страхування складає 65% загального обсягу послуг та пенсій, що надаються вією системою захисту в старості. Пенсії за рахунок коштів системи забезпечують пенсіонерам належний рівень життя. Розмір пенсій залежить від трудового стажу, періоду страхування та розміру заробітної плати. За рахунок пенсійного страхування здійснюється виплата пенсій за віком та в разі інвалідності. Внески роблять працівники і роботодавці на паритетних засадах. Диференціація пенсії сприяє заінтересованості особи у виході на пенсію у більш пізньому віці, захищає інвалідів та працівників, які працюють у важких умовах. Другий рівень ПЗ – добровільне забезпечення за віком від підприємств. Такою пенсією в ФРН сьогодні охоплено майже половину працівників. Система оформлення надання пенсій від підприємств оговорюється у тарифній угоді між профспілками та асоціаціями роботодавців або ж може бути передбачена у трудовому договорі. Третій рівень ПЗ представлений системою додаткового забезпечення, до якої може долучитися кожен бажаючий та визначити для себе види і обсяги накопичень. Типовою формою ПЗ на цьому рівні є укладення договору страхування життя з метою накопичення коштів або укладення договору пенсійного страхування. Основною часткою у структурі пенсійної системи Німеччини є обов'язкове пенсійне страхування. Інші форми мають допоміжне значення [3, с. 36]. Стабільність німецької пенсійної системи забезпечується у тому числі і значною часткою державних дотацій в ній. Трьохрівнева пенсійна система ФРН, що поєднала позитивні елементи розподільчого та накопичувального елементів, добре себе зарекомендувала. Тож багатий досвід ПЗ ФРН може стати в нагоді при реформуванні української пенсійної системи.

Пенсійна система *Великобританії*, за основу розвитку якої взято концепцію Беверіджа, вважається однією з самих довершених. Це одна з небагатьох країн, на яку майже не вплинула криза пенсійних систем в Європі, оскільки уряд своєчасно ввів систему особистого ПЗ та почав скорочення

державних пенсій. Пенсійна система країни трьохрівнева та складається з базових державних пенсій, державних пенсій за вислугу років та приватних пенсій. Майбутні пенсіонери починають робити внески з 16-річного віку. Перший, базовий, рівень – пенсії, що сплачуються та гарантуються державою. Державні пенсії Великобританія почала сплачувати своїм громадянам у 1908 році, коли в багатьох розвинених країнах питання пенсійного забезпечення населення ще навіть не обговорювалося [1, с. 22]. Пенсії, встановлені в мінімальних фіксованих розмірах на першому рівні отримують всі громадяни при досягненні пенсійного віку. Розмір пенсій не залежить від таких чинників, як трудовий або страховий стаж, трудові успіхи, рівень заробітної плати. Пенсія підлягає щорічному перегляду з урахуванням рівня інфляції. Фінансування першого рівня відбувається за рахунок внесків робітників і роботодавців, а також бюджетних коштів. При цьому за рахунок бюджету покривається майже третина всіх витрат на базові пенсії. Низький розмір пенсій з першого рівня обумовив бурхливий розвиток добровільних приватних пенсійних систем та особистого пенсійного страхування (другий та третій рівні ПЗ). Другий рівень пенсійного забезпечення Великобританії представлений державними пенсіями за вислугу років. Їх розмір є значно вищим тих, що виплачуються на першому рівні, та залежить від стажу роботи, розміру заробітної плати і накопичених внесків. Участь громадян у другому рівні пенсійного забезпечення не можна вважати обов'язковою. Разом з тим ті, що відмовляються від участі, повинні самостійно обрати інститут, який у майбутньому виплачуватиме їм пенсії. Реформа системи пенсійного забезпечення за вислугу років, що триває у Великобританії, має на меті запровадження індексації та збільшення розміру пенсій для тих, хто робив регулярні пенсійні внески протягом тривалого часу. Планується зростання пенсій одночасно із зростанням заробітної плати. Відмічається особливість пенсійного забезпечення на другому рівні: збільшення пенсійних виплат відбувається у тому числі і за рахунок високооплачуваних службовців, що роблять у пенсійні фонди значні внески. Третій рівень пенсійного забезпечення Великобританії – це приватні пенсійні схеми. Отримання пенсій за ними користується попитом, адже розмір пенсій є значним та цілком залежить від розміру внесків. У більшості випадків третій рівень представлений професійними пенсіями за вислугу років, що надаються роботодавцями своїм працівникам. Уряд заохочує і роботодавців і робітників до участі у схемах цього рівня наданням чисельних податкових пільг. При цьому пенсійні внески та інвестиційний дохід не оподатковуються. Останнім часом особисте приватне ПЗ поступово витісняє державне. Пенсійний ринок Великобританії вважається найбільшим у Європі [2].

Право на пенсію по старості в *Італії* з 1 січня 2016 р. виникає після досягнення чоловіками, які працюють у приватному та суспільному секторі, а також самозайнятими особами віку 66 років і 7 місяців (за 20 років сплачених внесків). Ці ж вимоги актуальні для жінок, які працюють у державному

секторі. Щодо жінок, зайнятих у приватному секторі, то у 2016 р. їхній пенсійний вік збільшився до 65 років і 7 місяців. Основним джерелом доходів пенсіонерів є державна пенсія. Відрахування із заробітної плати до державного пенсійного фонду підвищилися і складають 33% від заробітної плати. Другою складовою пенсії є приватні пенсійні фонди. Такі фонди створюють компанії для своїх працівників або профспілки для робітників своєї галузі. Індиксація накопичень не пов'язана з результатами інвестування коштів. Накопичення індексуються на величину приросту ВВП. Інвестиційні ризики несе пенсійний фонд (керуюча компанія). Банки пропонують індивідуальні програми заощаджень до пенсії.

Для системи соціального захисту *Франції* характерна розгалуженість видів соціального страхування. Діють 16 регіональних та більше 100 місцевих кас, що здійснюють збір страхових внесків і страхові виплати, надають соціальні послуги. Високий рівень ПЗ забезпечує пенсійне страхування, що складається (з початку 70-х років ХХ ст.) з двох обов'язкових рівнів.

Отже, зміни соціально-економічних умов, що відбулися у розвинених країнах Європи, обумовили запровадження новацій у ПЗ. Нинішній курс України на євроінтеграцію обумовлює застосування досвіду вказаних країн у пенсійній сфері, зокрема щодо запровадження рівнів у пенсійній системі, використання ресурсів підприємств, конкуренції у сфері приватного ПЗ, забезпечення високих стандартів людині, що чесно сплачувала податки та збори, наближення національного законодавства до європейських стандартів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Надточій Б. Соціальне страхування у контексті історії / Б. Надточій // Соціальний захист. – 2003. – № 2. – С. 20–24.
2. Система пенсiонного забезпечення в Великобританії / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.pension.kiev.ua>.
3. Тополенко Н. М. Державне регулювання розвитку системи пенсійного страхування в Україні : дис. ... канд. наук з держ. управління : 25.00.02 / Тополенко Надія Михайлівна. – Запоріжжя, 2007. – 185 с.

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ЗАПОБІГАННЯ І ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ В УКРАЇНІ

Окопник Олена Миколаївна
доцент кафедри галузевого права Кіровоградського
державного педагогічного університету
імені Володимира Винниченка,
кандидат юридичних наук, доцент

Проблема корупції є однією з найбільш актуальних проблем функціонування української держави і розвитку нашого суспільства. За

сучасних умов корупція стала чинником, який реально загрожує національній безпеці і конституційному ладу України. Це явище негативно впливає на різні сфери суспільного життя нашої країни: економіку, політику, управління, соціальні та правові відносини, суспільну свідомість, міжнародні зв'язки.[1, с. 67].

Корупція – це стародавнє явище, як і соціальний порядок, що керує життям людей. І так само давно люди намагаються знайти причини корупції та способи її обмеження.

Закон України «Про запобігання корупції» від 14 жовтня 2014 року визначає корупцію, як використання особою, наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей з метою одержання неправомірної вигоди або прийняття такої вигоди чи прийняття обіцянки (пропозиції) такої вигоди для себе чи інших осіб або відповідно обіцянка (пропозиція) чи надання неправомірної вигоди особі, або на її вимогу іншим фізичним чи юридичним особам з метою схилити цю особу до протиправного використання наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей [2].

На сьогодні боротьбу з корупцією за складністю сміливо можливо прирівняти до боротьби з людськими гріхами. Вона, по суті, і є комбінацією таких гріхів, як жадібність, заздрість, лінь і невгамовна спрага до насолод. Світ влаштований таким чином, що людські вади неможливо знищити, проте суспільство і держава можуть їх попередити й обмежити.

Корупція як негативний соціальний чинник суспільного життя є суттєвою перешкодою для розбудови правової держави та громадянського суспільства в Україні, заважає демократичним перетворенням, зводить нанівець важливі реформаторські починання, не сприяє позитивному іміджу України в міжнародних відносинах. У Законі України «Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014–2017 рр.» № 1699-VII від 14. 10. 2014 р. підкреслюється, що розв'язання проблеми корупції є одним із пріоритетів для українського суспільства на сучасному етапі розвитку держави [3]. Її вирішенню має сприяти активна антикорупційна діяльність, відповідне законодавче забезпечення, рішучі дії владних структур, керівництва держави й учасників освітнього процесу. Як зазначено в Антикорупційній стратегії, одним із найбільш істотних чинників подолання корупції є ставлення населення до цієї проблеми. За результатами досліджень, проведених в Україні протягом останніх років, більше половини населення схильне до вчинення корупційних правопорушень, якщо це може сприяти розв'язанню проблеми. Крім того, значна частина населення не кваліфікує певні вчинки як корупційні, усвідомлюючи при цьому невідповідність такої поведінки нормам моралі чи професійної етики. За умови ефективної роз'яснювальної роботи населення може змінити ставлення до такої практики як до неприйнятної, у такий спосіб антикорупційний потенціал суспільства значно зросте. Отже, нагальними є системне

запровадження проведення освітніх заходів щодо моделей поведінки в тих чи інших ситуаціях із можливими корупційними ризиками; запровадження культури повідомлення спеціально уповноваженим суб'єктам у сфері протидії корупції про факти вчинення корупційних правопорушень; подолання пасивності суспільства щодо протидії корупції; залучення широких верств населення до активної участі в антикорупційній діяльності [4, с. 4].

Недостатня правова обізнаність громадян досить часто є причиною порушень їхніх основних прав і свобод у повсякденному житті, серйозною перешкодою реалізації ними конституційно закріплених норм. Більшість громадян не знає правового механізму захисту своїх прав, а інша частина взагалі не обізнана з ними. Таке становище зумовлює необхідність усебічного роз'яснення основ правових актів, утвердження їх у свідомості громадян, перетворення на переконання й утілення в практику повсякденної поведінки. Адже саме суспільство є істотним елементом в справі боротьби з корупцією, тому що воно, до певної міри, самостійно залучено в практику корупції. У той же час його участь необхідна, тому що існує безліч ролей, які суспільство може відіграти більш ефективно, ніж будь-який інший інститут [4, с. 122].

Так, одним з ефективних інструментів контролю над корупцією бюрократичного апарату є свобода слова й засоби масової інформації, які здійснюють інформування населення про негативний вплив корупції на авторитет державної влади й суспільство в цілому.

Крім того, дієвим засобом у боротьбі з корупцією є консультації, що надаються громадянам через мережу правових громадських приймалень, а також роз'яснення щодо антикорупційного законодавства України з метою негативного ставлення до проявів корупції та виявлення факторів, що їм сприяють

З корупцією можна боротися, використовуючи різні заходи: по-перше, суто репресивні, які полягають у розкритті корупційних правопорушень і притягненні винних осіб до відповідальності, або, по-друге, превентивні, серед яких підвищення прозорості та добросовісності державних структур, забезпечення рівного доступу осіб до державної служби, проведення спеціальної перевірки стосовно осіб, які претендують на заняття посад в органах державної влади й місцевого самоврядування, тощо.

У подальшому з урахуванням змін у соціально-політичному й економічному житті суспільства необхідно корегувати стратегію і тактику цієї боротьби в напрямку пошуку оптимального співвідношення репресивних і попереджувальних заходів.

А саме високий рівень нормативності, чітке законодавче врегулювання, системність заходів і мають визначити стратегію і тактику боротьби з корупцією в сучасних умовах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Мельник М. Антикорупційна діяльність в органах державної влади та її наукове забезпечення / М. Мельник // Право України. – 2000. – № 3. – С. 67–71.
2. Про запобігання корупції: Закон України від 14 жовтня 2014 року // Відомості Верховної Ради України. – 2014. – № 49. – Ст. 2056.
3. Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014-2017 роки: Закон від 14 жовтня 2014 року // Відомості Верховної Ради України. – 2014. – № 46. – Ст. 2047.
4. Прояви корупції в системі освіти: запобігання та протидія: навч.-мет. посіб. / К. А. Бабенко, Н. Г. Діденко, М. В. Кондрашова та ін. – К. : Грамота, 2015. – 184 с.

ПРОБЛЕМИ ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПОРУШЕННЯ ДОГОВІРНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ

*Пленюк Мар'яна Дмитрівна,
доцент кафедри цивільного та трудового права
Київського університету права НАН України,
старший науковий співробітник відділу проблем
договірної права Науково-дослідного інституту
приватного права і підприємництва імені академіка
Ф. Г. Бурчака НАПрН України, кандидат юридичних
наук, старший науковий співробітник*

Цивільно-правова відповідальність належить до тих правових явищ, які завжди привертають увагу науковців. Адже в умовах розбудови правової держави та формування громадянського суспільства якісно змінюється не тільки роль права як важливого регулятора суспільних відносин, певного соціального феномену, але й сам зміст, наповнення основних правових категорій і юридичних засобів, безумовно це стосується й інституту цивільно-правової відповідальності.

Правове регулювання будь-яких суспільних відносин, пов'язане з процесом трансформації правових приписів у площину фактичних суспільних відносин, передбачає, що кожне суб'єктивне право в разі його порушення гарантовано забезпечується можливістю його примусового відновлення або захисту. Відповідно й цивільно-правова відповідальність повинна зберігати своє значення вирішального чинника правового впливу на поведінку суб'єктів договірних зобов'язань. Адже покликана забезпечити дотримання встановленого правопорядку.

Як зазначає В. В. Луць, цінність цивільного права полягає в тому, що воно у своїх нормах містить широкий арсенал засобів впливу на поведінку громадян та організацій через інтереси й за допомогою інтересів. Одним із таких засобів впливу безперечно є застосування до правопорушника майнових санкцій, зокрема цивільно-правової відповідальності [1, с. 126].

Феномен цивільно-правової відповідальності, а отже й договірної вбачається й тому, що майже у кожній судовій справі вирішується питання щодо відповідальності як майнового характеру, так і немайнового. Тому й не дивно, що інститут відповідальності без перебільшення ставлять на одну нішу із інститутом права власності зазначаючи, що саме на них здебільшого тримається уся система цивільного права [2, с. 87].

Проблематика цивільно-правової відповідальності досліджувалася ще з 1960 року Г. К. Матвєєвим, О. С. Іоффе, М. Шаргородським. Серед сучасних наукових досліджень варто зазначити праці Я. М. Шевченко, І. С. Канзафарової та інших вчених.

Як і в той час, так і сьогодні найбільш поширеним є підхід щодо розуміння цивільно-правової відповідальності як застосування до правопорушника, у разі вчинення ним протиправних дій або бездіяльності, передбачених договором чи законом заходів державного примусу у вигляді додаткових цивільно-правових обов'язків майнового характеру (санкцій) [3, с. 816].

Ефективність цивільно-правової відповідальності залежить перед усім від її застосування до конкретних учасників договірних правовідносин, винних у порушенні умов договору. Керуючись принципом диспозитивності, властивому цивільному праву, потерпіла сторона сама вирішує, застосовувати чи не застосовувати міри відповідальності до правопорушника. Саме тому застосування майнових і немайнових санкцій, у тому числі цивільно-правової відповідальності, за чинним законодавством є правом, а не обов'язком суб'єктів договірних зобов'язань.

Зважаючи, що мета теорії цивільно-правової відповідальності полягає в тому, щоб компенсувати особі завдану шкоду, відповідно, цивільно-правова відповідальність за договором спрямована, насамперед, на належне виконання сторонам договірних зобов'язань, сплату винагороди тощо, еквівалентної шкоді заподіяній у зв'язку з невиконанням чи неналежним виконанням умов договору. Тому, головним призначенням і основною метою приватноправової відповідальності в договірних зобов'язаннях вважається захист інтересів їх учасників.

Слід зазначити, що в джерелах права існують два підходи щодо визначення складу правопорушення: загальнотеоретичний та цивілістичний. До першого характерним є включення до складу правопорушення чотирьох елементів (об'єкт, суб'єкт, об'єктивна сторона, суб'єктивна сторона), такий підхід відомий кримінальному праву. В цивільному праві зазвичай розуміють: 1) протиправну поведінку (порушення умов договору); 2) наявність шкоди або

збитків; 3) наявність причинного зв'язку між протиправною поведінкою правопорушника та шкідливими наслідками, що настали; 4) вина правопорушника.

Протиправна поведінка у договірних відносинах полягає у невиконанні чи неналежному виконанні договірних умов (порушенні зобов'язання). При чому протиправними слід розглядати як дію, так і бездіяльність суб'єктів договірних зобов'язань. За правилом встановленим у ст. 526 ЦК України, зобов'язання має виконуватися відповідно до норм ділового обороту або інших умов, що зазвичай ставляться. Саме тому, невиконання чи неналежне виконання договірних зобов'язань розглядається як порушення зобов'язання (ст. 610 ЦК України). До того ж зазначимо, що протиправною в договірних зобов'язаннях розглядається не тільки поведінка боржника але й поведінка кредитора. Наприклад, за договором підряду основним обов'язком кредитора є прийняття належно виконаного зобов'язання боржника. У зв'язку з неприйняттям такого зобов'язання – така поведінка може призвести до негативних наслідків для боржника у вигляді прострочення договірних зобов'язань.

Прострочення – це порушення обов'язку передати певну річ, виконану роботу, надати послугу, сплатити гроші, в передбачений договором строк, чи в розумний строк, після виникнення зобов'язання [4, с. 6]. Кредитор вважається таким, що прострочив зобов'язання, якщо він відмовився прийняти або не вчинив відповідних дій щодо прийняття зобов'язання. Більше того, прийнявши виконання зобов'язання, кредитор повинен на вимогу боржника видати йому розписку про одержання виконання частково або в повному обсязі. У випадках видачі боргового документа кредиторі, кредитор приймаючи виконання зобов'язання, повинен повернути його боржникові. У разі відмови кредитора повернути борговий документ або видати розписку боржник має право притримати виконання договірного зобов'язання. В разі виникатиме прострочення кредитора (ст. 545 ЦК України).

Відповідно до ч. 1 ст. 613 ЦК України, кредитор вважається таким, що прострочив, якщо він відмовився прийняти належне виконання, запропоноване боржником, або не вчинив дій, що встановлені договором, актами цивільного законодавства чи впливають із суті зобов'язання або звичаїв ділового обороту, до вчинення яких боржник не міг виконати свого обов'язку. В наведеній нормі відсутня вказівка на строк, порушення якого кредитором означає його прострочення. Немає такої вказівки й у ч. 1 ст. 221 ГК України. Зважаючи на те, що в багатьох випадках порушення боржником і кредитором своїх договірних зобов'язань закон виділяє прострочення, підкреслюючи, таким чином, зв'язок між порушенням обов'язку і визначеним у часі моментом для його належного виконання, вважаємо доречним доповнити ч. 1 ст. 613 ЦК України вказівкою на «строк» і викласти в такій редакції: *«Кредитор вважається таким, що прострочив зобов'язання, якщо*

він в обумовленій строк не прийняв належне виконання, запропоноване боржником, або не вчинив дій, що встановлені договором, актами цивільного законодавства чи випливають із суті зобов'язання або звичаїв ділового обороту. До вчинення яких боржник не міг виконати свого обов'язку».

Окрім цього, зазначимо, що у разі порушення інших договірних зобов'язань для кредитора настають наслідки передбачені ст. 611 ЦК, а саме: 1) припинення зобов'язання внаслідок односторонньої відмови від зобов'язання; 2) зміна умов договору 3) сплата неустойки, 4) відшкодування збитків та моральної шкоди.

Серед інших підстав для настання договірної відповідальності можна назвати: настання шкідливого результату протиправної поведінки (шкоди), причинно-наслідковий зв'язок між протиправною поведінкою та збитками, вину.

Настання шкідливого результату протиправної поведінки зазвичай розуміють як настання шкоди. Відповідно, шкоду розглядають як будь-яке знецінення блага, що охороняється правом. Залежно від об'єкта правопорушення розрізняють майнову і немайнову шкоду. Грошовий вираз майнової шкоди іменують збитками. За нормами ст. 613 ЦК України, боржник не має права на відшкодування збитків, завданих простроченням кредитора, якщо кредитор доведе, що прострочення не є наслідком його вини, або осіб, на яких за законом чи дорученням кредитора було покладено прийняття виконання договірних зобов'язання. У разі якщо потерпілою особою не надано фактів порушення її суб'єктивного права, то це слід сприймати як відмову від відшкодування збитків. Наприклад, за умовами договору будівельного підряду, підрядник може вимагати відшкодування збитків у разі перенесення строків виконання робіт, якщо це понесло для нього додаткові витрати, або підвищення ціни тощо.

Інша підстава – причинно-наслідковий зв'язок між протиправною поведінкою боржника та збитками кредитора. Вирішуючи питання про відшкодування боржником збитків суд обов'язково має звертати увагу на причинний зв'язок між фактом неналежного виконання і розміром завданих цим збитків. В цьому разі береться до уваги обставина, що протиправна дія або бездіяльність заподіювача є причиною, а збитки, що виникли – наслідком протиправної поведінки заподіювача.

Наступною підставою виникнення договірної відповідальності є вина. Слід зазначити, що питання щодо вини є одним із найбільш проблемних у теорії цивільного права. В деяких правових джерелах існує тенденція щодо відмови від принципу вини як однієї з основних підстав для цивільно-правової відповідальності.

В юридичній літературі існує два підходи щодо вини – психологічна та поведінкова. Сьогодні в законодавстві збережений принцип вини, проте в основу розуміння вини покладено суб'єктивно-об'єктивний критерій замість психологічної чи поведінкової вини. Такий принцип, на нашу думку, полягає

у формах умислу чи необережності, яка поєднує в собі як психологічну, так і поведінкову концепцію.

Таким чином, підсумовуючи наведене, варто зазначити, що цивільно-правова відповідальність виникає у всіх випадках порушення договірних зобов'язань, в тому числі й при простроченні сторонами виконання своїх зобов'язань. До того ж, правило про повне відшкодування збитків (ст. 22 ЦК України) має застосовуватися у всіх випадках порушення цивільного права. Окрім цього, на наш погляд, значну роль при застосуванні договірної відповідальності відіграє суд, який як незалежний орган в комплексі оцінює дії боржника та дії кредитора, в ситуації порушення боржником суб'єктивного права контрагента, а також усі обставини, що впливають на відповідальність в цілому (її міру).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Луць В. В. *Контракти у підприємницькій діяльності: навч. посіб.* – 2-е вид., перероб. і доповн. / В. В. Луць. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 576 с.
2. Варкалло В. *Ответственность по гражданскому праву: возмещение вреда – функции, виды, границы* / В. Варкалло. – М.: Прогресс, 1978. – С. 87.
3. *Цивільне право: підручник: у 2 т.* – Т. 2 / В. І. Борисова (кер. авт. кол.), Л. М. Баранова, Т. І. Бегова, та ін.; за ред. В. І. Борисової, І. В. Спасибо-Фатєєвої, В. Л. Яроцького. – Х.: Право, 2011. – 816 с.
4. Печений О. П. *Прострочення виконання договірної зобов'язання: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03* / О. П. Печений. – Х., 2002. – 20 с.

РЕГУЛЮВАННЯ ВІДНОСИН У СФЕРІ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ З ДОПОМОГОЮ СТАНДАРТИЗАЦІЇ

*Попович Тетяна Григорівна,
старший науковий співробітник Науково-дослідного
інституту приватного права і підприємництва імені
академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України*

За загальною теорією у праві предметом правового регулювання є відносини, які мають такі ознаки: по-перше, це відносини, в яких знаходять відображення, як індивідуальні інтереси членів суспільства, так і інтереси загально соціальні; по-друге, в цих відносинах реалізуються взаємні інтереси їх учасників, кожен з яких приймає певний утилек своїх інтересів заради задоволення інтересів іншої; по-третє, відносини ці будуються на основі згоди виконувати певні правила, визнання обов'язковості цих правил; по-четверте,

ці відносини вимагають дотримання правил, обов'язковість яких підкріплена досить дієвою силою (примусом) [1, с. 407; 2, с. 14, 22]. Історія правового життя суспільства показала, що в сферу правового регулювання входять три групи суспільних відносин. Першу групу складають відносини людей з обміну цінностями (як матеріальними, так і нематеріальними). Тут найбільш яскраво проявляється можливість і необхідність правового регулювання майнових відносин, бо у прийнятному та взаємозацікавленому обміні майном виявляється інтерес окремих осіб і суспільства в цілому. Ці відносини будуються на основі загальноновизнаних правил (наприклад, визнання вираження цінності майна в грошовому еквіваленті), обов'язковість такого визнання правил забезпечена дієвою силою спеціального апарату правового примусу. Другу групу утворюють відносини з владного управління суспільством. В управлінні соціальними процесами так само зацікавлені окремі особи і суспільство. Управління здійснюється заради задоволення як індивідуальних, так і загальносоціальних інтересів і має реалізуватися за суворими правилами, забезпеченим силою примусу. Саме тому природним є те, що в сферу правового регулювання входить державне управління соціальними процесами. У третю групу входять відносини щодо забезпечення правового порядку, що покликані забезпечити нормальне функціонування попередніх груп відносин (обміну цінностями та управління в суспільстві). Це відносини, що виникають у разі порушення правил, що регламентують поведінку суб'єктів у двох зазначених сферах [2, с. 20-21; 3, с. 68; 4, с. 11-12; 5, с. 333-334].

Предметом правового регулювання є відносини, які мають такі ознаки: по-перше, це відносини, в яких знаходять відображення, як індивідуальні інтереси членів суспільства, так і інтереси загально соціальні; по-друге, в цих відносинах реалізуються взаємні інтереси їх учасників, кожен з яких приймає певний утиль свій інтересів заради задоволення інтересів іншої; по-третє, відносини ці будуються на основі згоди виконувати певні правила, визнання обов'язковості цих правил; по-четверте, ці відносини вимагають дотримання правил, обов'язковість яких підкріплена досить дієвою силою (примусом) [6, с. 146; 7, с. 156; 8, с. 80; 9, с. 11-12]. Суспільні відносини, що є предметом правового регулювання у сфері господарської діяльності (господарсько-виробничі, організаційно-господарські та внутрішньогосподарські відносини), регулюються з допомогою стандартизації.

Під організаційно-господарськими відносинами у ч. 6 ст. 3 Господарського кодексу України розуміють відносини, що складаються між суб'єктами господарювання та суб'єктами організаційно-господарських повноважень у процесі управління господарською діяльністю. *Організаційно-господарські відносини* виникають, як правило, у сфері господарського управління. Також ці відносини можуть виникати з приводу підтвердження відповідності товарів та/чи послуг вимогам нормативно-правових документів

зі стандартизації. Управління потребує постійного моніторингу ефективності та вдосконалення на основі такого аудиту. У світі застосовують два варіанти (рівні) оцінки: 1) самооцінка з допомогою системи CAF (The Common Assessment Framework); 2) професійна оцінка на основі серій міжнародних стандартів ISO 9000, ISO 14000, ISO 22000.

CAF є первинним та простим аудитом, що пропонує суб'єкту господарської діяльності дізнатися більше про себе та може бути сумісною з іншими системами оцінки управління. Загальні рамки оцінки CAF є результатом співпраці між міністрами ЄС, відповідальних за державне управління. Експериментальний варіант був представлений в травні 2000 року і переглянуті варіанти були затверджені в 2002, 2006 і 2013 роках. CAF є моделлю самооцінки, і концептуально повторює відомі моделі Загального управління якістю, зокрема Модель Європейського фонду управління якістю, але, в той же час, враховує специфічні особливості організацій. Модель CAF містить 9 критеріїв, що поділяються на 28 підкритеріїв.

Є дві схеми оцінки: класична та розгорнута. Класична оцінка складових моделі здійснюється у розрізі 4 стадій циклу безперервного покращення: PDCA (плануй – роби – перевіряй – впливай). Розгорнута оцінка за моделлю CAF призначена для організацій, які бажають провести більш детальний аналіз складових моделі. Ґрунтується на матриці оцінки RADAR, яка розроблена на основі моделі Європейського фонду управління якістю. Абревіатура RADAR означає цикл оцінки системи: Results (результати) – Approach (підхід) – Deployment (впровадження, реалізація підходу за рівнями організації) – Assessment and Review (оцінка (або самооцінка) і перегляд (аналіз для перегляду і спроб актуалізації)).

Основною метою системи CAF є: 1) впровадження в сферу адміністративного управління принципи менеджменту якості та сприяти їх розвитку за допомогою методу самооцінки. Сприяти переходу від ланцюга «плануй-роби» до циклу «плануй – роби – перевіряй – впливай» (цикл PDCA); 2) надання механізму для самооцінки організації з метою діагностування і поліпшення її діяльності; 3) стати єднальним елементом між різними моделями менеджменту якості; 4) забезпечення обміну досвідом і вивчення кращої практики. CAF створювався для державних інституцій, але, на нашу думку, він може стати регулюючим нормативно-технічним документом для підвищення ефективності саморегулювання управлінських відносин суб'єктів господарської діяльності як ззовні, так і у внутрішній роботі керівництва та персоналу.

Вторинною (професійною) ланкою систем управління на підприємствах, установах та організаціях суб'єктів господарських відносин є застосування стандартів ISO, що виконують гуманістичну функцію. Зокрема, сертифікація підприємств, установ та організацій за ISO 9001 гарантує, що підприємство може випускати продукцію на стабільному рівні якості та

постійно його підвищувати. Застосування ISO 9001 гарантує обов'язковість контролю якості на виробництві.

Результативне функціонування системи ISO 9001(менеджменту якості), а також наявність сертифіката відповідності цій системі надає велику перевагу для суб'єкта господарської діяльності, зокрема:

1) підвищення рівня управління в межах функціонування суб'єкта господарської діяльності;

2) зниження витрат, що пов'язані з отриманням відбракованого товару (послуги);

3) збільшення кількості лояльних споживачів та розширення ринку збуту;

4) збільшення строку дії сертифікатів на товари та послуги, що підлягають обов'язковій сертифікації в Україні, з 3-х до 5-ти років;

5) конкурентні переваги (утому числі при участі у тендерах);

6) підвищення загальної репутації та іміджу суб'єкта господарської діяльності.

Для регулювання відносин, що можуть виникнути з третіми особами (споживачами), застосовується сертифікація систем менеджменту у сфері безпеки продовольства та харчової продукції за ISO 22000. Сертифікація за даним стандартом реалізує презумпцію відповідності та гарантує споживачам безпеку сировини, домішок та компонентів, що використовуються під час виробництва. Вона також забезпечує впевненість у тому, що суб'єкт господарської діяльності знає та контролює фактори ризику, які впливають на виробничий процес. Наразі системи управління безпечністю харчових продуктів застосовують практично в усьому світі як надійний захист споживачів від небезпек, які можуть супроводжувати харчову продукцію. Запровадження систем управління безпечністю харчових продуктів вимагає законодавство Європейського Союзу, США, Канади, Японії, Нової Зеландії та багатьох інших країн світу. В Україні застосування систем HACCP (НАССР – Hazard Analysis and Critical Control Points) є обов'язковим для всіх підприємств, які займаються виробництвом або введенням в обіг харчових продуктів. Запровадження системи управління безпечністю харчових продуктів на базі концепції НАССР надає підприємству змогу:

1) гарантувати випуск безпечної продукції за рахунок систематичного контролю на всіх стадіях виробництва;

2) належним чином керувати всіма небезпечними чинниками, які загрожують безпечності харчових продуктів – запобігати, усувати чи мінімізувати їх;

3) гарантувати, що харчові продукти є безпечними на момент їх споживання в їжу;

4) забезпечити належні гігієнічні умови виробництва у відповідності з міжнародними нормами;

5) демонструвати відповідність застосовним законодавчим та нормативним вимогам щодо безпечності харчових продуктів; укріпити довіру споживачів, замовників та органів нагляду до продукції, що виробляється та підвищити імідж підприємства;

6) розширити мережу споживачів продукції та вийти на закордонні ринки;

7) підвищити відповідальність персоналу за випуск безпечної продукції та забезпечити розуміння всіма робітниками підприємства першорядної важливості аспектів безпечності продукції.

Ще однією сферою управління, що забезпечується з допомогою стандартизації, є екологічний менеджмент. Впровадження стандарту стандартів ISO серії 14000, що містили склад та опис елементів системи управління навколишнім середовищем, настанови з їх застосування, а також настанови щодо здійснення екологічного аудиту на підприємстві означає, що суб'єкт господарської діяльності прагне мінімізувати власний негативний вплив на довкілля. Крім стандарту ISO 14001, Міжнародна організація стандартизації розробила цілу серію стандартів на системи екологічного управління, багато з яких прийняті в Україні як ідентичні національні стандарти (ДСТУ). Ці стандарти рекомендовано використовувати як допоміжні під час впровадження та поліпшення системи екологічного управління та демонстрації її відповідності зацікавленим сторонам.

Впроваджуючи систему екологічного управління, кожен суб'єкт господарської діяльності повинен визначити законодавчі та інші регламентувальні вимоги щодо довкілля, які він зобов'язується виконати, що застосовані до екологічних аспектів її діяльності, продукції чи послуг. Відповідність суб'єкта господарської діяльності законодавчим і нормативним актам є одним з важливіших критеріїв аудиту під час сертифікації системи екологічного управління. Ця система є інструментом, який дає можливість визначити екологічні аспекти її діяльності, продукції чи послуг, оцінити їх вплив на довкілля, розробити та впровадити дії з запобігання забрудненню, встановити контроль за впливом та застосовувати коригувальні заходи, визначити застосовні екологічні законодавчі та нормативні вимоги, забезпечити діяльність у відповідності до екологічного законодавства України, визначити та досягати екологічних цілей, поліпшувати екологічні характеристики, збалансувати та інтегрувати економічні та екологічні інтереси, своєчасно адаптуватися до умов, що постійно змінюються.

До потенційних вигод, пов'язаних з впровадженням ефективної системи екологічного управління, відносяться:

1) поліпшення репутації організації в очах громадськості, органів державної влади, інвесторів;

2) поліпшення взаємодії з постачальниками й споживачами;

3) укладання договорів страхування з прийнятними внесками;

4) отримання права на пільгове оподаткування;

- 5) вдосконалення управління витратами;
- 6) зменшення кількості інцидентів, що призводять до юридичної відповідальності;
- 7) заощадження сировини, матеріалів та енергії.

Зі зростанням масштабів виробництва та технологічних можливостей збільшується масштаб наслідків від аварій, а також небезпека для здоров'я та життя співробітників, насамперед тих, що виконують роботи з підвищеною небезпекою. Особливо високий ступінь ризику на підприємствах нафтогазового комплексу, добувної та хімічної галузей промисловості, будівельної індустрії. Сьогодні виробничі компанії прагнуть, з одного боку, зменшити витрати, пов'язані з охороною здоров'я та безпекою праці, з іншого боку – підвищити безпеку виробництва, ефективно керуючи пов'язаними з ним ризиками для людини, і одночасно поліпшити корпоративний імідж. З цією метою, підприємства всього світу ще з 1999 року впроваджують у себе системи управління професійною безпекою та здоров'ям, орієнтуючись на вимоги міжнародного стандарту OHSAS 18001.

Внутрішньогосподарськими є відносини, що складаються між структурними підрозділами суб'єкта господарської діяльності, та його відносини з власними структурними підрозділами (ч. 7 ст. 3 Господарського кодексу України). Внутрішньогосподарські відносини – це той різновид господарських відносин, які виникають безпосередньо у внутрішній виробничій сфері підприємств та інших господарських організацій. Їх суб'єктами стають саме внутрішні підрозділи підприємств (цехи, виробництва тощо). Вони вступають у відносини між собою, а також із господарюючим суб'єктом у цілому, до складу якого вони входять. Права та обов'язки учасників внутрішньогосподарських відносин, як правило, визначаються локальними нормативними актами суб'єктів господарської діяльності. Не виключається також можливість укладення внутрішньогосподарських договорів. Локальні акти є не стільки «посередником» між централізованим законодавством і конкретним суб'єктом господарської діяльності, скільки мають стати модифікатором, що перетворює загальні вимоги в конкретні процедури, реалізуючи ці правила в повсякденній діяльності суб'єктів господарської діяльності [10, с. 200-201]. Предметом локальних актів є спільна діяльність суб'єктів (частин суб'єктів господарської діяльності, членів, учасників, працівників), що вступили між собою в правовідносини в рамках окремо взятого суб'єкта господарської діяльності. У зв'язку з цим, локальна нормотворчість спрямована на впорядкування, нормування суспільних відносин, що складаються в рамках даної локальної правової локації. Законодавець надає можливість суб'єктам господарської діяльності самим виробляти умови співробітництва, визначати за згодою сторін або в односторонньому порядку створення локальних норм. Прийняті ними норми є обов'язковими правилами належної поведінки для всіх частин суб'єктів господарської діяльності, членів, учасників, працівників. Локальна

нормотворчість залежить від рівня правової культури та правової свідомості осіб, що займаються створенням цих норм [11, с. 122; 12, с. 94; 13, с. 67-68; 14, с. 40; 15, с. 20]. Саме від правової культури та правової свідомості фізичних осіб, що створюють для суб'єктів господарської діяльності локальні акти, залежить створення такої системи локальних норм права, що має адекватно відображати умови економічної, виробничої і технологічної діяльності цього суб'єкта. Правове регулювання за допомогою локальних норм веде до підняття правового регулювання на новий щабель, робить його адекватним пережитому етапу розвитку суспільства і в цьому сенсі робить на нього конструктивний вплив. Випереджаюче регулювання слугує способом вирішення протиріч у розвитку самої правової форми. Таке регулювання показує необхідність зміни правових норм, які прийшли в протиріччя з потребами життя, або їх скасування, прийняття нових, що відображають тенденції суспільного розвитку. Локальне регулювання показує недоліки законодавчого регулювання, виступає як форма критики існуючих нормативно-правових актів

Для досягнення мети правового регулювання господарської діяльності, внутрішньогосподарські відносини суб'єктів господарської діяльності мають ґрунтуватися на ДСТУ 1.4-93 «Державна система стандартизації України. Стандарти підприємства. Основні положення». Локальні акти суб'єктів господарської діяльності мають відповідати вказаному стандарту, навіть якщо у назві не зазначається, що це стандарт підприємства. У стандартах підприємства (локальних актах) об'єктами регулювання можуть виступати: 1) загальні функції організації і виконання робіт із забезпечення якості продукції (процесів, послуг), формулюванню й удосконаленню систем якості; 2) функції управління і забезпечення діяльності підприємства; 3) продукція (напівфабрикати, матеріали, що комплектують вироби, складені одиниці); 4) процеси виробничого циклу; 5) технологічне обладнання й інструменти, що виробляються і використовуються в даному підприємстві; 6) послуги, що надаються даним підприємством. На товари та послуги, що призначені для самостійного постачання, розробляються не стандарти підприємства, а технічні умови.

Висока якість товарів (послуг) суб'єкта господарської діяльності може бути забезпечена нормативними документами підприємства, де конкретизуються функції, обов'язки і права структурних підрозділів, служб і посадових осіб щодо:

- 1) дотримання умов, виконання і застосування норм чинного законодавства;
- 2) розробка і затвердження в межах компетенції керівника підприємства локальних нормативних актів, насамперед стандартів підприємства;
- 3) використання господарського договору з метою підвищення якості продукції;

4) дотримання умов встановленого чинним законодавством порядку організації і проведення вхідного контролю матеріалів та інших видів продукції.

Підводячи підсумок можна сказати, що для організаційно-господарських та внутрішньогосподарських відносин стандартизація виступає у двох якостях: 1) як предмет регулювання (у разі створення суб'єктом господарської діяльності норми права чи локального нормативно-правового акту); 2) як засіб регулювання (при застосуванні існуючих у законодавстві чи інших актах вимог).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Загальна теорія держави і права [Текст] / М. В. Цвік, В. Д. Ткаченко, Л. Л. Богачова та ін. / За ред. М. В. Цвіка, В. Д. Ткаченка, О. В. Петришина. – Харків: Право, 2002. – 432 с.
2. Щербина В. С. Господарське право: Підручник [Текст] / В. С. Щербина. – 4-те вид., перероб. і допов. – К. : Юрінком Інтер, 2009. – 640 с.
3. Алексеев С. С. Правовое регулирование хозяйственных отношений [Текст] / С. С. Алексеев, В. Ф. Яковлев // Советское государство и право. – М.: Наука, 1979, № 3.
4. Дробязко С. Г. Предмет, сфера, объект правового регулирования в условиях формирования социального правового государства и правового гражданского общества [Текст] / С. Г. Дробязко // Выбр. наук. пр. Беларус. дзярж. ун-та: у 7 т. – Минск : БДУ, 2001. – Т. 3. – С. 9–24.
5. Загальна теорія держави і права [Текст] / М. В. Цвік, В. Д. Ткаченко, Л. Л. Богачова та ін. / За ред. М. В. Цвіка, В. Д. Ткаченка, О. В. Петришина. – Харків : Право, 2002. – 432 с.
6. Задихайло Д. В. Правовий господарський порядок в Україні: десятирічний досвід конституційно-правового забезпечення // Вісник Академії правових наук України. – 2006. – № 3 (46).
7. Знаменський Г. Л. Приватноправовий аспект у господарському законодавстві // Методологія приватного права: Зб. наук. праць (за матеріалами наук.-теорет. конф.). – К. : Юрінком Інтер, 2003. – С. 156–157.
8. Коростей В. Система правового регулювання господарювання: реалізація і перспективи // Право України. – 2007. – № 4. – С. 78–84.
9. Мілаш В. С. Господарське право: Курс лекцій: У 2 ч. [Текст]. – Ч. 1. – Х. : Право, 2008. – 496 с.
10. Малько А. В. Локальные правовые акты как средство реализации правовой политики / А. В. Малько, Т. П. Пестова // Правовая политика и правовая жизнь. – 2009. – № 3. – С. 197–201.

11. Кутиркін А. Шляхи розвитку теорії та практики правового виховання населення України [Текст] / А. Кутиркін // Право України. – 2008. – № 3. – С. 122–125.
12. Андреев В. К. Правосубъектность хозяйственных органов: сущность и реализация [Текст] / В. К. Андреев / Отв. ред. В. В. Лаптев. – М. : Наука, 1986. – 128 с.
13. Трошин А. Ф. Роль технико-юридических норм в развитии способностей работников [Текст] / А. Ф. Трошин // Советское государство и право. – 1980 – № 8 – С. 66-80.
14. Самощенко И. С. Свобода воли и ее значение для регулирования общественных отношений [Текст] / И. С. Самощенко // Советское государство и право. – 1963. – № 12. – С. 35-44.
15. Головань І. В. Правова робота і захист прав підприємців: Монографія [Текст] / І. В. Головань / Наук. ред. Г. Л. Знаменський. – Донецьк: ТОВ «Юго-Восток, Лтд», 2003. – 168 с.

ЗАХИСТ ПЕРСОНАЛЬНИХ ДАНИХ

Пришлюк Оксана Василівна
студентка IV курсу гр. ДП-113

*ПВНЗ «Кіровоградський інститут державного та
муніципального управління
Класичного приватного університету»*

Ст. 32 Конституції України містить норму, згідно з якою «не допускається збирання, зберігання, використання та поширення конфіденційної інформації про особу без її згоди, крім випадків, визначених законом, і лише в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та прав людини».

Це положення Конституції України має фундаментальний характер і повинно визначати зміст нормативно-правових актів різного рівня, які виділяють категорію «приватне життя» та похідну від неї «персональні дані». Актуальність захисту персональних даних в Україні зумовлена не тільки розвитком автоматизованих систем обробки та зберігання інформації, але й формуванням баз даних у фінансовій, адміністративній, правоохоронній, медичній, маркетинговій сферах та використанням інформаційних технологій кримінальними структурами.

В Україні діє велика кількість законодавчих актів, які в тій чи іншій мірі регулюють відносини щодо збору, обробки та передачі інформації про фізичних осіб, а саме: Закон України «Про міліцію», «Про інформацію», «Про адвокатуру», «Про банки та банківську діяльність», «Основи законодавства про охорону здоров'я» та інші.

Ст. 11 Закону України «Про інформацію» надає визначення інформації про фізичну особу. Тут же зазначається, що основними даними про особу (персональними даними) є національність, освіта, сімейний стан, релігійність, стан здоров'я, а також адреса, дата і місце народження.

В ст. 60 Закону України «Про банки та банківську діяльність» інформація щодо діяльності та фінансового стану клієнта, яка стала відомою банку у процесі обслуговування клієнта та взаємовідносин з ним чи третім особам при наданні послуг банку, є банківською таємницею.

У той же час Закон України «Про оперативно-розшукову діяльність» забороняє передачу і розголошення відомостей, що стосуються особистого життя, честі, гідності людини. За передачу і розголошення цих відомостей працівники оперативних підрозділів, а також особи, яким ці відомості були довірені при здійсненні оперативно-розшукової діяльності чи стали відомі по службі або роботі, підлягають відповідальності згідно з чинним законодавством, крім випадків розголошення інформації про незаконні дії, що порушують права людини».

Це лише частина законодавчих актів, які регулюють відносини щодо охорони даних про особу.

Підсумовуючи вищесказане, можна констатувати, що саме Законом України «Про інформацію» було надано першу, але не достатньо чітку спробу регламентувати законодавче визначення даних про особу (персональних даних), і тієї інформації про особу, яка саме підпадає під охорону закону. Більш широке поняття категорії «персональні дані» наведено у Законі України «Про захист персональних даних», який було прийнято Верховною Радою України 1 червня 2010 року. Відповідно до ст. 2 даного Закону персональними даними, є будь-які дані про особу, що дозволяють її ідентифікувати. Тобто, це навіть прізвище, ім'я, по батькові з номером мобільного телефону.

Відповідно, збір, обробка чи поширення цих даних можливе лише зі згоди особи або у випадках, встановлених законом. Можна зазначити, що нарешті прийнято довгоочікуваний спеціальний закон, що встановлює захист персональних даних в Україні.

Однак, Закон містить ряд недоліків, а саме: містить недосконале визначення персональних даних; відсутній чіткий механізм захисту персональних даних; передбачається подвійне отримання згоди від суб'єктів персональних даних; базою персональних даних визнається не тільки бази даних в автоматизованих комп'ютерних системах (як в європейській практиці), але й паперові картотеки; відсутні нормативно-правові акти, які регламентують порядок виконання Закону та роз'яснюють його окремі положення. Більше всього хотілося б привернути увагу до ст. 5 Закону «Про захист персональних даних», де зазначається, що об'єктом захисту є персональні дані, які обробляються в базах персональних даних. Тобто, всі дані про особу, які знаходяться не в зареєстрованих базах персональних

даних, є поза сферою регулювання даного Закону, а отже є незахищеними. Крім того, назва Закону свідчить про захист саме «персональних даних», тоді як міжнародні норми мають назву, пов'язану з захистом особи, персональні дані якої обробляються (Конвенція про захист осіб у зв'язку з автоматизованою обробкою персональних даних). Зважаючи на вищесказане, можна дійти висновку, що Закон України «Про захист персональних даних» не адаптований до реалій суспільного життя та не відповідає міжнародним нормативно- правовим актам, що зумовлює розробку та прийняття змін до нього.

Експерти зазначають, що невідповідність національного законодавства з питань захисту світовим стандартам унеможливує інтеграцію України до європейського та світового інформаційного поля, адже для країн з недостатнім рівнем відповідного законодавчого забезпечення неможливим є доступ до міжнародних інформаційних систем. Необхідно розуміти важливість функціонування інституту захисту персональних даних громадян та враховувати диференціацію, багатоманітність та індивідуалізацію відносин персонального характеру, які не можуть бути одноманітними для всіх випадків.

ПРОПОЗИЦІЇ З УДОСКОНАЛЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА ЩОДО ОБЛІКУ ВИТРАТ НА МАТЕРІАЛЬНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИРОБНИЦТВА

*Пугаченко Ольга Борисівна
доцент кафедри аудиту та оподаткування
Кіровоградського національного технічного
університету, кандидат економічних наук, доцент*

Практично кожне підприємство стикається у своїй діяльності з потребою отримання матеріальних ресурсів. При цьому майже неможливо уникнути додаткових витрат, окрім коштів, сплачених постачальникам, за вирахуванням непрямих податків (зокрема, податку на додану вартість), при надходженні запасів на місце, де їх безпосередньо використовуватимуть.

До витрат на матеріальне забезпечення виробництва, належать: суми ввізного мита; суми непрямих податків у зв'язку з придбанням запасів, що не відшкодовують підприємству; транспортно-заготівельні витрати, витрати на лабораторні, навантажувально-розвантажувальні та складувальні роботи; націнки, що сплачують постачальницьким організаціям; витрати на утримання спеціальних заготівельних контор, складів, агентів, організованих на місцях заготівлі; витрати на оплату праці водіїв та експедиторів, які транспортують запаси з місця придбання до місця зберігання; витрати на

відрядження, пов'язані з безпосередньою заготівлею матеріалів і доставкою їх на склади з місць заготівлі; витрати на переговори з пошуку контрагентів-постачальників; витрати на охорону вантажів; інші витрати, безпосередньо пов'язані з придбанням запасів і доведенням їх до стану, в якому вони придатні до використання для запланованих потреб (зокрема, прямі матеріальні витрати, прямі витрати на оплату праці, інші прямі витрати підприємства на доопрацювання та підвищення якості технічних характеристик запасів). Але згадані витрати не завжди можна чітко ідентифікувати зі запасами у зв'язку з придбанням яких вони зазначені. Тому виникає необхідність розподіляти такі витрати за певним механізмом.

Також важливим є дослідження діючої системи списання додаткових витрат на матеріальне забезпечення виробництва, тобто, його здійснюють постійно (надійшли запаси, й того самого дня до їх первісної вартості додали суму додаткових витрат, пов'язаних із їх надходженням) чи періодично (раз наприкінці звітного періоду, коли додаткові витрати нагромаджують протягом звітного періоду, а потім згідно з розподілом списують).

При цьому застосування постійної системи обліку запасів не дає змоги повністю уникнути необхідності застосування механізму розподілу, оскільки якщо навіть і відомо, які саме витрати були при придбанні певного виду запасів, можуть виникати ситуації, коли ці самі витрати припадають на кілька видів запасів одночасно (один автомобіль транспортував із місця придбання до місця використання кілька видів запасів – у цьому випадку витрати транспортування слід якимось чином розподілити між усіма видами запасів, що підлягали перевезенню, також слід додати суми, що будуть сплачені працівникам, які здійснювали розвантаження і складування кожного виду запасів, інші витрати, крім коштів, сплачених постачальникам, за вирахуванням ПДВ, які були витрачені при надходженні цих запасів на підприємство) [3, с. 142-153].

У пункті 9 П(С)БО 9 «Запаси» передбачено, що суму транспортно-заготівельних витрат, які узагальнюються на окремому субрахунку рахунків обліку запасів, щомісяця розподіляють між сумою залишку запасів на кінець звітного місяця і сумою запасів, що вибули (використані, реалізовані, безоплатно передані тощо) за звітний місяць. Суму транспортно-заготівельних витрат, яку відносять до запасів, що вибули, визначають як добуток середнього відсотка транспортно-заготівельних витрат і вартості запасів, що вибули, з відображенням її на тих самих рахунках обліку в кореспонденції з якими зафіксовано вибуття цих запасів. Середній відсоток транспортно-заготівельних витрат визначають діленням суми залишків транспортно-заготівельних витрат на початок звітного місяця і транспортно-заготівельних витрат за звітний місяць на суму залишку запасів на початок місяця й запасів, що надійшли за звітний місяць [1].

По-перше, ми радимо замінити термін «щомісяця» на «щоперіоду», оскільки може виникати ситуація, коли фактичну вартість запасів необхідно буде визначити на якусь певну дату періоду, а не лише на кінець місяця.

По-друге, на наш погляд, необхідно замінити словосполучення «транспортно-заготівельні витрати» визначенням «витрати на матеріальне забезпечення виробництва», тим самим розширивши перелік і склад витрат, що можуть бути включені до всіх інших витрат, які становлять розмір сукупних витрат сфери матеріального забезпечення, крім коштів, сплачених постачальникам за вирахуванням непрямих податків.

Отже, ми пропонуємо цю частину пункту 9 П(С)БО 9 «Запаси» викласти у наступній редакції: «Суму витрат на матеріальне забезпечення виробництва, що узагальнюють на окремому рахунку обліку, щоперіоду розподіляють між сумою залишку запасів на кінець звітного місяця і сумою запасів, які вибули (використані, реалізовані, безоплатно передані тощо) за звітний період. Суму витрат на матеріальне забезпечення виробництва, яка належить до запасів, що вибули, визначають як добуток середнього відсотка витрат на матеріальне забезпечення виробництва і вартості запасів, що вибули, з відображенням її на тих самих рахунках обліку в кореспонденції, з якими зафіксовано вибуття цих запасів. Середній відсоток витрат на матеріальне забезпечення виробництва встановлюють діленням суми залишків витрат на матеріальне забезпечення виробництва на початок звітного періоду і витрат на матеріальне забезпечення виробництва за звітний період на суму залишку запасів на початок періоду і запасів, що надійшли за звітний період».

Згідно з пунктом 11 П(С)БО 16 «Витрати» до виробничої собівартості продукції включаються: прямі матеріальні витрати, прямі витрати на оплату праці, інші прямі витрати – які відображають на рахунку 23 «Виробництво», і змінні загальновиробничі та постійні розподілені загальновиробничі витрати з рахунку 91 «Загальновиробничі витрати» [2]. Тому для розроблення моделей розподілу витрат на матеріальне забезпечення виробництва за рахунками обліку, ми рекомендуємо скласти розрахункові таблиці за рахунками витрат, що безпосередньо відносять на виробництво, з якими можна кореспондувати рахунок 20 «Виробничі запаси»

Списання сукупних витрат сфери матеріального забезпечення прямо залежить від механізму списання запасів, на доведення яких до придатного для використання стану були витрачені кошти, нагромаджені на запропонованому нами рахунку «Витрати на матеріальне забезпечення виробництва».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси» / Наказ Міністерства фінансів України від 20 жовтня 1999 року № 246 (зі

- змiнами i доповненнями). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99>
2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» / Наказ Міністерства фінансів України від 31 грудня 1999 року № 318 (зі змінами i доповненнями). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00>
 3. Пугаченко О. Б. Облік процесів матеріального забезпечення в системі управління хлібопекарними підприємствами [Текст] : дис. ... кандидата екон. наук: 08.00.09 / Пугаченко Ольга Борисівна. – О., 2008. – 220 с.

ЩОДО ЗАСТОСУВАННЯ ГНУЧКОГО РЕЖИМУ РОБОЧОГО ЧАСУ ПРИ УКЛАДАННІ ДОГОВОРУ «МІНІМУМ-МАКСИМУМ»

***Свічкарьова Ярослава Віталіївна**
доцент кафедри трудового права
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого,
кандидат юридичних наук, доцент*

У зв'язку з розвитком нових форм організації виробництва, поширенням інформаційних технологій з'явилися різноманітні форми нетипової зайнятості (дистанційна праця, робота за викликом тощо). Однак відсутність правової регламентації таких форм у законодавстві України викликає порушення трудових прав працівників, зменшення рівня соціальної захищеності.

На сьогодні майже однією з малодосліджених форм нетипової зайнятості, як у вітчизняній та й у зарубіжній науковій літературі є робота за викликом. В жодній країні пострадянського простору така робота законодавчо не регламентована.

Узагальнюючи законодавство та практику укладання трудових договорів про роботу за викликом у західних країнах, відомий фахівець І. Кисельов зазначав, що сутність роботи за викликом полягає в тому, що «...передбачається можливість наймача притягувати працівника за викликом у випадку необхідності із вказівкою або без вказівки тривалості робочого дня» [1, с.198]. Таке визначення можна пояснити тим, що виконання роботи працівниками, в цілому, залежить від ступеня завантаженості роботодавця, його потреби у додатковій робочій силі, передбачити яку заздалегідь часом буває неможливо. О. Прилипко визначає роботу за викликом як «...працю особи за попередньо обумовленою трудовою функцією, що виконується нею

періодично – за викликом роботодавця в разі виникнення в нього необхідності такого виклику» [3, с.11].

Одним із видів договорів про роботу за викликом є так звані «договори мінімум-максимум» (min-max contracts). В такому договорі встановлюється нижча межа робочого часу, відпрацювання якої повинен забезпечити роботодавець, а також верхня межа робочих годин, яку зобов'язаний відпрацювати працівник за наявності виклику. У разі, якщо роботодавець притягує працівника до роботи, яка є меншою ніж мінімальна межа, працівникові повинна бути виплачена така винагорода, яка була б виплачена, якщо працівник відпрацював би встановлений мінімум часу.

Дослідники проблем нетипової зайнятості по-різному ставляться до такого «своєрідного» режиму робочого часу. Так, за думкою О. Коркіна, договір «мінімум-максимум» це звичайний договір з неповним робочим часом при роботі в режимі гнучкого робочого часу. Єдиним параметром, за яким договори «мінімум-максимум» не підпадають під рамки законодавства, є те, що початок, закінчення та загальна тривалість робочого дня визначаються не за згодою сторін (як це має місце у випадку з роботою в режимі гнучкого робочого часу), а одноособово роботодавцем – хоча й у встановлених законом межах. Як наслідок, роботу за договором «мінімум-максимум» необхідно розглядати як один з видів роботи на умовах неповного робочого часу [2, с.14-15]. М. Шабанова вважає, що «...у даному випадку специфіка трудового договору за викликом обумовлена видозміною організаційного критерію і виявляється у встановленні своєрідно невідомого вітчизняному законодавцю режиму робочого часу» [5, с.136]. Вітчизняна дослідниця О.Прилипка робить висновок про те, що «...робота за викликом є особливим режимом робочого часу» [4, с.162].

Розглянемо питання щодо можливості застосування до договору «мінімум-максимум» законодавства, що регулює гнучкий режим робочого часу. Слід зазначити, що у чинному КЗпП України відсутні норми, що регулюють особливості гнучкого режиму робочого часу. Однак на практиці такий режим робочого часу застосовується, але все ж таки він є не зовсім типовим для нашої країни видом зайнятості працівників.

На сьогодні в Україні діють Методичні рекомендації щодо встановлення гнучкого режиму робочого часу, затверджені наказом Міністерства праці та соціальної політики України від 4 жовтня 2006 р. № 359 (далі – Методичні рекомендації).

Відповідно зазначених Методичних рекомендацій, гнучкий режим робочого часу (ГРРЧ) – це така форма організації праці, за якою для деяких категорій працівників, для працівників окремих підприємств або їх структурних підрозділів, встановлюється режим праці з саморегулюванням часу початку, закінчення та тривалості робочого часу впродовж робочого дня (п.1.1). Режим ГРРЧ може бути застосований на підприємствах в різних варіантах щодо початку та закінчення робочого дня, його тривалості,

перерви на харчування та відпочинок (вільний від роботи час) залежно від виробничих (нерівномірне завантаження працівників роботою, коли основний обсяг робіт припадає на початок чи кінець робочого дня або виходить за його межі – ненормований робочий день) та інших умов (робота місцевого транспорту, дитячих дошкільних закладів, шкіл, лікувальних установ та установ побутового обслуговування, значна віддаленість місця проживання від місця роботи тощо) (п.п.1.3-1.4).

Організація праці працівників в умовах ГРРЧ передбачає три складові робочого часу, на які може поділятися робочий день (зміна): фіксований час – це час, коли працівник обов'язково повинен бути на робочому місці і виконувати безпосередньо свої виробничі функції; змінний час – це час, коли працівник на свій розсуд може починати та закінчувати свій робочий день (зміну). Це, як правило, одна-дві години перед початком (закінченням) зміни та час перерви на відпочинок і харчування; час перерви на відпочинок і харчування, який може складати від 30 хвилин до двох годин на зміну. Цей час працівник використовує на свій розсуд і може бути відсутнім на робочому місці (п.3.1)

Робота в умовах ГРРЧ може бути організована за двома основними варіантами: при поденному обліку робочого часу працівник зобов'язаний дотримуватися встановленої правилами внутрішнього трудового розпорядку тривалості робочого дня незалежно від його початку, закінчення та тривалості перерви на обід; при підсумованому обліку робочого часу працівник повинен відпрацювати встановлену відповідно до законодавства кількість робочих годин в обліковому періоді, який прийнято для підсумованого обліку робочого часу (тиждень, місяць, квартал, рік тощо). В цьому випадку протягом встановленого облікового періоду працівник повинен недопрацьовані впродовж тижня (місяця) години роботи відпрацювати в інший час, а у разі коли працівником за тиждень (місяць) відпрацьовано понад нормальну тривалість робочого часу, йому має бути надано відповідний час відпочинку.

Отже, з наведених положень Методичних рекомендацій можна зробити висновки про те, що вказаний нормативно-правовий акт не може бути застосований для регулювання робочого часу при виконанні роботи за договором «мінімум-максимум». По-перше, наведений термін «саморегулювання» в дефініції «гнучкий режим робочого часу» (п.1.2) визначає те, що працівники можуть вирішувати питання часу початку, закінчення та тривалості робочого часу впродовж робочого дня самостійно, на власний розсуд. В договорі «мінімум-максимум» такі питання вирішуються самостійно роботодавцем, виходячи з потреби та тривалості кожного виклику працівника.

В п.3.2 Методичних рекомендацій зазначено, що «при підсумованому обліку робочого часу працівник повинен відпрацювати встановлену відповідно до законодавства кількість робочих годин в обліковому

періоді, який прийнято для підсумованого обліку робочого часу (тиждень, місяць, квартал, рік тощо). В цьому випадку протягом встановленого облікового періоду працівник повинен недопрацьовані впродовж тижня (місяця) години роботи відпрацювати в інший час, а у разі коли працівником за тиждень (місяць) відпрацьовано понад нормальну тривалість робочого часу, йому має бути надано відповідний час відпочинку».

Умовою договору «мінімум-максимум» є те, що працівник також повинен відпрацювати мінімальний розмір встановленого робочого часу, однак, у разі, якщо роботодавець притягує працівника до роботи, яка є меншою ніж мінімальна межа (тобто працівник не відпрацьовує встановлений мінімум робочого часу), останньому повинна бути виплачена така винагорода, яка була б виплачена, якщо працівник відпрацював би встановлений мінімум часу.

Виходячи з викладеного вище, на нашу думку, договір «мінімум-максимум» не є, як зазначає О.Коркін «звичайним договором з неповним робочим часом при роботі в режимі гнучкого робочого часу».

У випадку укладання договору «мінімум-максимум» за угодою між працівником та роботодавцем встановлюється особливий режим робочого часу, який полягає у встановленні мінімальної та максимальної кількості робочих годин за обліковий період, які повинен відпрацювати працівник у разі виклику. При цьому працівник заздалегідь не знає, чи відбудеться виклик роботодавця чи ні. А якщо й відбудеться, то з якої дати, котрої години та в якому обсязі робочих годин буде надана робота. Конкретизація дати й часу початку і закінчення роботи, загальної тривалості робочого дня відбувається одноособово роботодавцем окремо при кожному виклику.

Ми поділяємо точку зору М. Шабанової, яка вважає, що «...у даному випадку встановлюється своєрідний, невідомий вітчизняному законодавцю режим робочого часу» [5, с.136].

Вважаємо, що саме такий режим встановлюється за угодою між працівником та роботодавцем при укладанні договору шляхом встановлення мінімальної та максимальної тривалості робочих годин ймовірної роботи. А вже конкретизація дати й часу початку і закінчення роботи, загальної тривалості робочого дня відбувається одноособово роботодавцем окремо при кожному виклику.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Киселев И. Я. Сравнительное трудовое право: учебник для ВУЗов [Текст] / И. Я. Киселев. – М, Велби : Проспект, 2005. – 360с.
2. Коркин А. Е. Отношения по применению нетипичного труда: понятие, виды, общие вопросы правового регулирования: нетипичные трудовые отношения [Текст]: Автореферат диссертации на соискание ученой степени канд. юрид. наук: 12.00.05 / А. Е. Коркин. – Санкт-Петербург, 2012. – 30 с.

3. Прилипка О. С. Юридична природа і зміст нестандартних трудових договорів [Текст] : Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук: 12.00.05 /О. С. Прилипка. – Харків, 2014. – 20 с.
4. Прилипка О. С. Юридична природа і зміст нестандартних трудових договорів [Текст]: Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук: 12.00.05 /О. С. Прилипка. – Харків, 2014. – 215 с.
5. Шабанова М. А. http://library.gpntb.ru/cgi/irbis64r_simple/site/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=10&S21CNR=&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=Особенности правового регулирования нетипичных трудовых договоров [Текст] : Дисертація на соискание ученой степени канд. юрид. наук: 12.00.05 / М. А. Шабанова. – Ярославль, 2008. – 221 с.

МОВА, ПРАВО, ПРАВОТВОРЧИСТЬ: ОКРЕМІ ПИТАННЯ ЗАГАЛЬНОЇ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ

***Фандалюк Олександр Васильович**
професор кафедри фундаментальних та приватно-
правових дисциплін ПВНЗ «Кіровоградський
інститут державного та муніципального управління
Класичного приватного університету»,
кандидат юридичних наук, доцент*

Мова і право – це соціальні нормативні ієрархізовані системи, що регулюють поведінку людей. Унікальною особливістю мови як системи є її знаковість, а унікальною особливістю права як системи – її державно-владний характер. Взаємини права і мови бінарні: мова репрезентує право в знакових формах, право ж, серед іншого, здійснює регулятивний вплив на мову. Форма репрезентації права мовою може вважатися об'єктивною, оскільки ця форма визначена самою сутністю мови. Друга ж форма має суб'єктивний характер, тому що мова – феномен від права незалежний, право ж може впливати тільки на носіїв тієї або іншої мови [1, с. 20].

Мова – першоелемент і будівельний матеріал права. Право в нашій роботі перш за все розуміється як об'єктивне нормативне утворення – система норм. Сьогодні в юридичній літературі формула «право й мова» розкрита ще недостатньо повно, більше того – в цілому має місце недооцінка ролі мови в праві. Неможна, наприклад, аналізувати структуру права без урахування його мовних аспектів, як неможливо, скажімо, побудувати дім без будівельного

матеріалу. Мова в праві вивчається насамперед в аспекті правотворчості, точніше – законодавчої техніки, герменевтики й стилістики, якій самій до останнього часу приділялося недостатньо уваги. Однак завдання вивчення ролі мови не в цьому, а в тому, щоб розглядати її як єдиний витік самого права. Право живе як у діях людей, так і в мові (метамові), що використовується не лише для його позначення: з мови твориться воно саме, його структура. Отже, у розглянутому аспекті право – мовне явище; мова – його плоть і кров. Виникнення, розвиток і взагалі існування права без мови неможливе. В історії мови відображається історія права. Так, поява писемності в мові зробила справжню революцію в праві. На зміну неписаному звичаєвому праву прийшли писане право, закон, кодифікація тощо.

У свою чергу, і право впливає на розвиток мови. Були навіть спроби регулювати розвиток цієї останньої шляхом створення так званого мовного права як галузі права. Генезис права як явища наклав відбиток на стильову структуру мови – виник її законодавчий стиль. У праві мова є тим будівельним матеріалом, з якого створюється й оформляється вся правова матерія і в першу чергу – правова норма (за влучним висловом С.С. Алексєєва – цеглинка права) як єдність державної волі та її логічної структури. У цьому – філософія і зміст питання про роль мови в праві й значення його дослідження. Таким чином, існують реальні підстави для того, щоби віднести проблеми мови права до фундаментальних проблем правознавства [2, с. 40].

Норма права, як загальновідомо, являє собою суб'єктивний образ об'єктивного світу. У матеріальному закріпленні цього образу мову нічим замінити неможна. Тим самим словесна фіксація юридичних норм, стилістика – один із найважливіших аспектів предмета юридичних знань, які пов'язані із самим розумінням права, його властивостей і рис [3, с. 9]. Разом із цим, право може бути закріплене також за допомогою особливих знаків, символів, наприклад: дорожні знаки, стрілки-вказівники, схеми, формули, межові знаки, плombs на замках, прикордонні стовпи, озброєний вартувий, сигнали тощо. Герб, прапор – також засоби відображення правової матерії. Правові явища можуть бути відображені навіть засобами музики: державний гімн – у відомому значенні також вираз права. Але графічне й будь-яке інше відображення права саме собою неможливе без мови, тому що в основі так званої знакової символічної системи лежить природна мова.

Одним із кардинальних питань правотворчості, юридичної техніки й технології підготовки проектів нормативних правових актів є питання про проблему співвідношення знакової (мовної) форми й нормативного змісту, тобто – глобально – про проблему співвідношення, взаємодії права і мови.

Коли заходить розмова про проблеми позначення, виразу правових норм (у широкому значенні – про форму права), то найчастіше всі різноманітні аспекти, пов'язані з цією проблематикою, зводяться лише до юридичної техніки, тобто до галузі "чистої практики". Юридична техніка,

безумовно, є однією з найважливіших складників правотворчості, а тому і юридична наука повинна приділяти їй належну увагу. Але чи може загальна теорія права при міркуваннях про вирази норм задовольнятися тільки юридико-технічним аспектом питання? Чи не вихолощується при цьому те винятково теоретичне, філософське знання про явище, що повинне бути предметом будь-якої теорії? Адже, говорячи предметно, мусимо констатувати, що тут ідеться про дуже тонкий перехід з одного "світу" в інший, зі сфери ідеального буття волі до сфери буття предметного, речового. Тому й описувати цей перехід – саме з метою теоретичною – необхідно з урахуванням адекватної парадигматики, адекватної методології.

Крім того, питання співвідношення права і мови має ще величезне пізнавальне значення для юридичних наук, насамперед – загальної теорії держави й права. Не є таємницею те, що найчастіше правознавчі дослідження, що зачіпають дотичні до юриспруденції науки, відрізняються застарілим або неопрацьованим поняттєво-термінологічним апаратом, грішать неуважним ставленням до актуальних питань дотичних наук.

Співвідношення права і мови належить до числа проблем, що стоять на межі загальної теорії права й держави, філософії права, загальної філософії, семіотики, а також – лінгвістики та логіки. З'ясування співвідношення цих категорій, принаймні, спроба такого з'ясування, здатне істотно урізноманітнити поняттєво-термінологічний апарат як науки теорії права, так і філософії права, а також збагатити методологічний і теоретичний арсенал галузевих правових наук.

На жаль, незважаючи на підвищений останнім часом інтерес багатьох вітчизняних дослідників до логіко-лінгвістичних аспектів права, дотепер не з'явилося практично жодного спеціального дослідження, у якому би проблематика стосунків мови та права висвітлювалася не тільки з науково-прикладних позицій, але й з позицій філософських, методологічних.

І право, і мова – суть форми суспільної свідомості, і при всій їхній різнопорядковості вони виступають як регулятори поведінки людини в суспільстві. Право і мова впливають одне на одне, перебувають у відносинах взаємозбагачення й взаємокорекції. Позитивне право являє собою плід такої взаємодії.

Право, законодавство, незважаючи на їхню специфіку, функціонально-генетичний зв'язок із державою, так само читають і вивчають, як і решту видів літератури й писемності. Читаність і досліджуваність – найважливіша властивість права.

Створення права, словесне оформлення нормативного акту – складний творчий процес, оволодіти яким можна, лише знаючи мову права, якій треба вчитися, як учитися мові взагалі. Мова законів вивчається давно – з моменту появи права. Література з правотворчості, поряд з релігійною, є найбільш раннім видом літератури. Право здавна було найважливішою сферою дійсності, яку виражає мова. Проблема мови права перебуває в полі

зору як юристів, так і лінгвістів. Однак ні ті, ні інші не перебороли ще розрив між змістом (право) і формою (мова). Зробити це можна лише шляхом створення та розвитку правотворчої стилістики – особливого розділу функціональної стилістики, до завдань якої входило би не тільки вивчення мови чинного законодавства, але й вироблення рекомендацій з її подальшого вдосконалювання.

Якщо правотворча стилістика – теоретична основа вдосконалення мовної законодавчої культури, то видання особливого закону, в якому були б закріплені правила правотворчості, у тому числі й у галузі мови, послужило би правовою основою такого вдосконалення. Жоден правовий документ не повинен вступати в дію доти, поки його мовні реквізити не будуть оформлені відповідно до вимог цього закону. Матеріалом для створення таких правил могли би послужити дані, отримані в результаті систематичного вивчення практики застосування права, особливо непорозумінь, що виникли на практиці. Як би добре не був організований правотворчій процес, які б досвідчені законодавці в ньому не брали участі, все рівно неточність мови застосування багатьох нормативно-правових актів (особливо останнім часом) часто спричиняє обґрунтовані суперечки. Абсолютно логічним видається висновок: для вирішення проблем правотворчої стилістики необхідне систематичне вивчення мовних недоліків права з метою вироблення норм і правил, які виключали би появу недосконалих нормативно-правових актів.

Ось уже понад 10 років, час від часу, до порядку денного Верховної Ради України включений проект Закону "Про нормативно-правові акти" (останній номер та дата реєстрації – 7409 від 01.12.2010). Важливим щодо питань, які нами розглядаються, є розділ III проекту Закону, який присвячено вимогам техніки нормопроєктування. У цьому розділі стисло викладено загальні вимоги, а також вимоги до тексту, термінології, стилю, структури та складових нормативно-правового акта. Водночас положення цього розділу, на превеликий жаль, не містять механізму реалізації, а отже, не мають регулятивного значення, оскільки правові наслідки порушення вимог нормопроєктування в процесі підготовки проекту нормативно-правового акта проектом не передбачені. Ця обставина, у числі інших, стала підставою для вівування Закону Президентом України.

Але попри все висновок про необхідність прийняття цього закону, на нашу думку, являв собою безумовний і закономірний результат серйозних і кропітких наукових досліджень. Величезний науковий внесок у теорію питання зробили – М. Малишко, А. Міцкевич, С. Поленіна, И. Самощенко, Д. Ковачев, Ю. Тихомиров, А. Піголкін, В. Погорілко, И. Казьмін та інші вчені.

Проект викликав до життя бурхливі, часом запеклі дискусії в середовищі науковців. Це цілком природно. По-перше, тому що коло ентузіастів досить широке. І, при єдності цілі, кожен трактує зміст закону на свій розсуд. По-друге, закон цей фактично повинен торкнутися постулати

правової науки, суть яких, з одного боку, усім ясна й непорушна, з іншого – це вічний матеріал для наукових досліджень і суперечок, де ніщо й ніколи не буває абсолютним і немає межі досконалості.

Визнаючи безумовну прогресивну роль вчених, треба все-таки відзначити, що до життя подібний закон викликаний сьогодні серйозними проблемами сучасної української правотворчості, правової системи й практики реалізації нормативно-правових актів.

Так, на сьогодні фактично ніде й ніким не встановлена ієрархія чинних нормативних актів, не визначений вичерпний список їхніх видів для різних правотворчих органів. Спостерігається тенденція підміни законів підзаконними актами, з одного боку, і підміна предмета закону предметом підзаконного акту – з іншої. Якість самих законів і інших нормативно-правових актів залишається низькою.

Саме тому робота Конституційного Суду України переобтяжена справами про відповідність нормативних правових актів Конституції. Правозастосовчі й правоохоронні органи працюють в екстремальних умовах, а головними потерпілими, як завжди в подібних ситуаціях, стають суб'єкти правовідносин і, у першу чергу, громадяни. У цій ситуації для наведення порядку в усьому масиві нормативно-правових актів прийняття закону про нормативно-правові акти не просто бажане й науково обгрунтоване, але й гостро необхідне. При цьому можна спиратися не тільки на вітчизняні наукові напрацювання, але й на досить багатий досвід зарубіжних країн. Наприклад, існує Закон про нормативні акти в Болгарії та Закон про правотворчість в Угорщині. В Японії ще в 1898 р. було прийняте Загальне положення про закони. У Ватікані з 1929 р. діє Закон про джерела права [4, с. 4].

Однак на шляху проекту в ході його розробки, обговорення та прийняття виникає чимало проблем. Частина з них – теоретичні, частина – практичні. Всі вони потребують вирішення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Прокофьев Г. С. Соотношение права и языка: Теоретико-философский анализ: автореф. Дис. на соискание уч. степени канд. юрид. Наук: спец. 12.00.01 – Теория и история права и государства; История правовых учений / Г. С. Прокофьев. – М., 2002. – 28 с.
2. Ушаков А. А. Право, язык, кибернетика / А. А. Ушаков // Правоведение. – 1991. – № 2. – С. 35–41.
3. Алексеев С. С. Правовое государство и судьбы социализма. – М.: Юрид. лит., 1989. – 175 с.
4. Казьмин И. Ф., Поленина С. В. «Закон о законах»: проблемы издания и содержания / И. Ф. Казьмин, С. В. Поленина // Советское государство и право. – 1988. – № 12. – С. 3-7.

ЗАКОНОДАВЧІ ІНІЦІАТИВИ МІНІСТЕРСТВА ЮСТИЦІЇ УКРАЇНИ У БОРОТЬБИ З РЕЙДЕРСТВОМ В УКРАЇНІ

Фомічов Костянтин Сергійович

*доцент кафедри адміністративного, кримінального
права та процесу ПВНЗ «Кіровоградський інститут
державного та муніципального управління
Класичного приватного університету»,
кандидат юридичних наук, доцент*

Передумовою боротьби з будь-яким негативним суспільним явищем є необхідність визначення його правової природи, механізму дії, причин існування. Не становить виняток з цього правила й рейдерство. Будучи за походженням "іноземцем", це явище настільки швидко адаптувалося в економічних правовідносинах нашої держави, що суспільство стало свідком обговорення вже його модифікованого "українського варіанту", особливістю якого, без перебільшення, можна назвати злиття з корупцією. Жодна рейдерська атака не може закінчитися успіхом, якщо вона не супроводжується прикриттям з боку тих чи інших державних структур.

В умовах глибокої кризи, в яких нині перебуває економіка та правова система України, повстають нові виклики. Зокрема, внаслідок відсутності джерел зростання та доходу, зростання корупції та законодавчих прогалин, окремі впливові особи будують стратегію економічної поведінки на основі застосування рейдерства. Проблема рейдерства, внаслідок якого відбувається незаконний перерозподіл ліквідної власності та майна, постає на порядок денний більшості успішних підприємств. Відтак, боротьба з рейдерством представляє собою важливу практичну проблему, а тому мають бути вироблені теоретико-методичні основи боротьби з рейдерством, що є запорукою розробки невідкладних законодавчих змін [1, с. 143].

Проблема економічного екстремізму (рейдерства) з'явилася у порядку денному української політики ще у 2005 році. Саме у той час було утворено Державну комісію з протидії рейдерству, та почались спроби державної влади навести лад в системі захисту власників. На жаль, інтереси рейдерів та їхні можливості виявились більш потужним чинником у цій боротьбі. Намагання запровадити кримінальну відповідальність для замовників та учасників рейдерських захоплень відображались у президентських указах 2007 та 2009 роках – напрацьовано десятки законопроектів та змін до законодавчих актів, сформульоване юридичне визначення поняття «рейдерство», виписані відповідні статті Кримінального кодексу. Однак, всі зміни залишились на папері. «Рейдерське лобі», яке мало суттєві інтереси та фінансовий зиск, переважили державні інтереси та політичну волю тодішніх можновладців.

В даних умовах постало питання про зміну законодавчого врегулювання у боротьбі з рейдерством. Законодавчі зміни, завдяки яким було запроваджено нові правила державної реєстрації суб'єктів господарювання, відкрили великі можливості перед шахраями. Незалежно від того, чи законодавець бажав такого результату, а може, далекий від правозастосовчої практики, маємо невтішні наслідки: кількість справ цієї категорії зростає.

Так за даними Міністерства юстиції України за минулий рік, в країні було близько 3 000 рейдерських захоплень, і 2 700 – були абсолютно успішні. Саме тому Мін'юст ініціював створення спільної з поліцією групи по боротьбі з рейдерством. На перший погляд це важливий крок у боротьбі з рейдерством.

Проте подібні групи неодноразово створювалися і раніше, а рейдерство лише набиало обертів. Особливо в 2014-2016 роках, коли фактично настав колапс правоохоронної системи в країні. Так за інформацією Антирейдерського союзу підприємців України, в 2016 році кількість рейдерських захоплень складає близько 5 000.

З початку 2016 року в Україні почали діяти нові правила державної реєстрації. В минулому році законодавець прийняв у новій редакції закони «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень» (від 26.11.2015 №834-VIII), «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців і громадських формувань» (від 26.11.2015 №835-VIII), а також зміни до Бюджетного кодексу в частині фінансового забезпечення надання адміністративних послуг органами місцевого самоврядування.

Завдяки зазначеним новаціям було введено спрощену процедуру державної реєстрації юридичної особи та внесення змін до її установчих документів, реєстраційних даних, а також надано нотаріусам право провадити реєстраційну діяльність, чим фактично скасовано державну монополію у цій сфері.

Саме дана редакція закону «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців і громадських формувань» (в редакції 2015 року) викликала найбільше суперечностей. Здавалося б, усе добре: законодавець нарешті подбав про громадян, тобто надав право вибору, можливість економити час та кошти. Однак всі добрі наміри тьмяніють на фоні негативу, викликаного нововведеннями. Після набуття чинності редакцій законів «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень» та «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань» 2015 року, дані зміни сприймалися як лібералізація законодавства і дерегуляція підприємницької діяльності. Проте на практиці це, на жаль, призвело до збільшення випадків рейдерства, адже з'явилася можливість масово підробляти підписи на установчих документах.

Також ряд потенційних можливостей для рейдерства створила лібералізація українського законодавства. З одного боку, велика кількість дозвільних процедур – це поле для чиновницької корупції і непотрібні витрати часу і коштів для підприємців, з іншого боку ж – відсутність певних процедур, це, відповідно, і відсутність відповідних документів, які могли б підтвердити ті чи інші права і бути доказами в суді. Тому необхідний баланс і увага до кожної деталі з боку законодавців. Лібералізація і дерегуляція дуже потрібні, але слід враховувати наслідки кожного кроку.

Зараз спостерігається чергова спроба запровадити європейські стандарти захисту власності, принаймні, зроблені такі заяви, привернуто увагу ЗМІ, після чого ініційовано Мін'юстом законопроект, який прийнято ВРУ в цілому та підписано Президентом.

Так 05.09.2016 року розроблений Мін'юстом проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо запровадження європейських стандартів захисту прав власності та економічних інтересів громадян та інвесторів» був зареєстрований у Верховній Раді України (№ 5067). Зазначений проект було розроблено з метою захисту прав власності під час реєстраційних дій, посилення адміністративної та кримінальної відповідальності суб'єктів реєстраційних дій, учасників незаконної змови.

Верховна Рада доволі оперативно відреагувала та законопроект № 5067 «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення державної реєстрації прав на нерухоме майно та захисту прав власності» був проголосований та підписаний Президентом і вже 02.11.2016 року набрав чинності.

Зокрема, серед основних головних змін, які запроваджено нововведеннями та які мають звести рейдерство до мінімального рівня, можна зазначити наступні:

1. За порушення законодавства держреєстратором при вчиненні реєстраційних дій, за підроблення документів, які подаються для проведення державної реєстрації речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень передбачена кримінальна відповідальність;
2. Запропоновано посилити адміністративну відповідальність – підвищити розмір штрафу за порушення при здійсненні реєстраційних дій (до 8,5 тис. грн). Крім того, порушник назавжди втрачає доступ до реєстрів;
3. Запроваджено взаємодію реєстру прав з реєстром судових рішень. Згідно з перехідними положенням – до технічної інтеграції реєстрів реєстратор повинен буде самостійно перевіряти наявність пред'явленого йому судового рішення в ЄДРСУ. Якщо його там не виявиться, реєстратор зупиняє реєстраційне дію і звертається до відповідного суду з офіційним запитом;
4. За вчинення незаконних дій як держреєстратором нотаріуса можна буде позбавити права на зайняття нотаріальною діяльністю;
5. Передбачено зберігання усіх ключів тільки на пристрої, тим самим технічно унеможливлено отримання доступу до ключа, навіть при змозі зламати комп'ютер;
6. Скасовується надання ЕЦП за дорученням, лише за особою

присутності підписантів, в тому числі посадових осіб підприємств; 7. Ускладнено процедуру відкриття нового розділу в реєстрі, буде неможливим існування паралельно двох розділів в реєстрі щодо одного об'єкта; 8. Звужено принцип екстериторіальності. Територіальність обмежується межами області. Для нотаріусів екстериторіальність буде діяти щодо дій, якщо одна дія є наслідком іншої; 9. Підтвердження права власності буде здійснюватися у формі витягу з підписом і печаткою; 10. Збільшено термін подачі скарги на реєстраційні дії в Комісію при Мін'юсті з 30 до 60 днів; 11. Повернення до обов'язковості нотаріального посвідчення протоколів і статуту; 12. Нотаріуси отримують «read only» доступ до реєстру актів цивільного стану.

Втім Закон за № 5067, спрямований на зменшення ризиків заволодіння майном через маніпуляції з реєстраційними документами, доволі слабка спроба вирішити проблему рейдерства.

На нашу думку для боротьби з рейдерством потрібні більші системні та жорсткі кроки, а саме: 1. Здійснити інвентаризацію всіх напрацьованих рішень щодо подолання рейдерства в країні за період 2005-2016 рр.; 2. Розробити єдину стратегію запровадження системного захисту власників в Україні з щорічним планом виконання ухвалених рішень та критеріями оцінки їхньої ефективності; 3. Запровадити кримінальну відповідальність за рейдерські напади на власність для учасників, замовників, арбітражних керуючих, нотаріусів, всіх працівників правоохоронної та судової систем, які були залучені до організації та здійснення рейдерської атаки. Передбачити конфіскацію майна для всіх учасників злочинної змови; 4. Утворити спеціальний підрозділ боротьби з рейдерством в структурі Національного антикорупційного бюро України. Мета – виявляти та ліквідувати професійні рейдерські групи на стадії підготовки рейдерських захватів.

Як висновок, необхідно зазначити, що боротьба з рейдерством повинна бути спрямована, передусім, на усунення причин та умов, що сприяють вчиненню пов'язаних із цим протиправних дій, та включати в себе не тільки удосконалення чинного законодавства, а й створення на цій підставі правової системи за обов'язкової скоординованої участі регуляторних органів, загальних, господарських та адміністративних судів, що сприятиме захисту добросовісних власників та унеможливуватиме перерозподіл власності за допомогою корумпованих зв'язків із державними службовцями. Це потребує спрямування зусиль правоохоронних органів на боротьбу з корупцією в органах державної влади, самих правоохоронних та судових органах шляхом своєчасного виявлення осіб (груп осіб), які професійно займаються рейдерством та, відповідно до цього, підготовкою до вчинення таких злочинів, документування їх протиправної діяльності з метою попередження таких злочинів, а у разі їх вчинення – притягнення винних до передбаченої законом відповідальності.

На завершення, вважаємо за необхідне зазначити, що боротьба з рейдерством в Україні доки залишається без результативною, оскільки державні структури, які покликані протидіяти рейдерству, нажаль самі залучені до схем рейдерських захоплень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Астахов П. А. Противодействие рейдерским захватам / П. А. Астахов // М. : Эксмо. – 2007. – 240 с.
2. Кондратюк О. І. Вплив ризиків на господарську діяльність підприємства / О. І. Кондратюк // Актуальні проблеми економіки. – 2013. – № 3. – С. 78–83.
3. Федоров А. Ю. Рейдерство и корпоративний шантаж : (організаційно-правові мері протидії) / А. Ю. Федоров // [монографія] – М. : Волтерс Клувер. – 2010. – 463 с.

ЗОВНІШНЬО-ПРАВОВИЙ ПРОСТІР, ЩО ВПЛИВАЄ НА СТАН, РОЗВИТОК І МІСЦЕ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

*Цибульська Юлія Володимирівна
студент гр. Пз-15-1з
факультету права, гуманітарних і соціальних наук
Кременчуцького національного університету
імені Михайла Остроградського*

Правова система України має ряд особливостей та функціонує у правовому просторі. Для визначення її місця необхідно також враховувати особливості і інших правових сімей і систем, з якими вона взаємодіє з впливом інтеграційних та дезінтеграційних процесів, які відбуваються з нею під впливом європейського та пострадянського правового простору. Україна є членом Ради Європи та ОБСЄ проте прагне на протязі всіх років незалежності до членства в Європейському Союзі. Нині можна говорити про створення фундаменту незалежної правової системи України, значною мірою очищеної від партійно-догматичних нашарувань попереднього періоду.

Україна функціонує в складному правовому комплексі що включає в себе загальні міжнародні норми та принципи, засоби зближення та узгодження правових систем, національне законодавство держав – учасниць міждержавних об'єднань, договірний масив багатосторонніх та двосторонніх договірних відносин держав, право інститутів міждержавних об'єднань. У процесі укладення державою різних міжнародних договорів, підписання

міжнародних декларацій, вступу до міжнародних організацій національне право збагачується за рахунок міжнародного [3, с. 308].

Щодо європейського правового простору, то як визначає автор сучасної концепції А.Х. Саїдов, його сучасне розуміння базується на основі проблеми прав людини. До кінця ХХ ст. зазначали, що права людини є виключно внутрішньою компетенцією кожної країни, але на нинішньому етапі розвитку правових систем бачення змінилось, європейський правовий простір визнає, що рівень дотримання і поваги до прав людини створює на міжнародній правовій арені ступінь довіри до країни. На Нараді з безпеки та співробітництва в Європі було вперше офіційно сформульовано поняття «європейський правовий простір», що стало загальною платформою в галузі прав людини.

Отже, поняття «європейський правовий простір» містить усі позитивні аспекти у взаємодії і взаємовідносинах країн Європи в галузі прав людини та різних правових форм їхнього співробітництва. Відбуватиметься розвиток не тільки у сфері міжнародного права, але й на рівні національного права кожної країни. Зазначу, що в кожній країні існує своя концепція щодо домінування норм міжнародного чи національного права. На сьогодні в більшості країн Європи прийняті норми міжнародного права, це свідчить що у разі колізії норм національного права з нормами міжнародного права перевага у застосуванні буде надаватись нормам міжнародного права. Крім того право європейських країн йде шляхом внесення змін у національне законодавство за допомогою імплементації норм міжнародного права та приведення до єдиного знаменника розуміння прав людини, які являються основоположними та непорушними. Формування європейського правового простору не передбачає появу наддержавного європейського права. Метою є сучасне вирішення конкретних загально-правових проблем, а не тільки питань прав людини. Зближення законодавств європейських країн є наслідком проведення роботи на законодавчому рівні серед країн учасниць, можна з впевненістю виділити інтеграцію в наступних питаннях: регламентація діяльності акціонерних товариств, спільних підприємств, зон вільного підприємництва, передача технологій.

Розвиток Європи як правовий простір передбачає подальшу перспективу пов'язану з кодифікацією та розробкою загальноєвропейських правових норм, розширення інфраструктури міждержавних регіональних договорів, угод конвенцій, організаційних загальноєвропейських структур при регулювання політичної, економічної та гуманітарної сфери.

Концепція «європейський правовий простір» має механізм верховенства права, повагу до прав людини що уособлює дотримання принципу законності, а держави-учасниці виступають як правові держави.

Виділяється декілька рівнів європейсько правового простору: правова сім'я, правова держава, співробітництво в межах міжнародних організацій, співробітництво між самими міжнародними організаціями.

Україна обрала напрямок руху до європейського правового простору. Даний процес достатньо довгий та тривалий і пов'язаний з адаптацією законодавства і права України до права Ради Європи, ОБСЄ, членом яких вона є, Європейського союзу та інших європейських організацій. Це стосується норм які регулюють розвиток співробітництва та обмінів між державами й народами. Потрібно ретельно вивчити досвід правової інтеграції європейського правового простору в межах Ради Європи та Європейського Союзу, оскільки існує можливість не винаходити нові норми, а скористатись досвідом який працює на практиці. В рамках гельсінського процесу прописаний механізм узгодження внутрішнього законодавства до європейських стандартів в галузі прав людини та гуманітарного співробітництва. Проте існують відмінності між континентальною та загальною правовими сім'ями, що вказує на збереження самобутності права країн-учасниць. Вказуються лише мінімальні стандарти демократичності та не нав'язуються конкретні норми, в цьому полягає суть європейського правового простору. У заключному розділі Віденського підсумкового документа «Людський вимір ОБСЄ» створено механізм, що дозволяє розвивати співробітництво держав у галузі прав людини, який одержав назву віденського механізму.

Завдання підвищення ефективності міжнародного права значною мірою покладено на міжнародну відповідальність, що відіграє фундаментальну роль в сучасній системі міжнародного права, демонструючи рівень її єдності і стабільності [1, с. 70].

Цікавою є думка Р. Давіда та К. Жоффре-Спінозі про те, що європейське право не збігається з системою романо-германського права, до якого належать правові системи більшості країн, що входять в це регіональне об'єднання. На мій погляд європейське право являє собою суміш германського, континентального та загального права, оскільки превалююча роль відведена прецеденту. Рішення економічного суду Європейського Союзу, які мають обов'язкову силу в усіх країнах-членах ЄС, а також рішення Європейського суду з прав людини (Ради Європи), мають обов'язкову силу при розгляді аналогічних справ в цьому суді та у судах країн-членів Ради Європи.

Наближення вітчизняної загальноправової термінології до термінології європейського права є послідовним процесом узгодження основних понять, підходів та концепцій розвитку національного законодавства України на основі загальноєвропейських цінностей, стандартів і принципів права [4, с. 4].

Прийняття парламентом Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» має важливе значення для правової системи України, завдяки цьому наша країна ще більше зблизилась із правовою системою країн ЄС [2, с. 26].

Охарактеризовуючи основні риси правового простору у умовах і під впливом якого функціонує та розвивається правова система сучасної України можна зробити висновок: правові системи інших країн значною мірою впливають на розвиток правового поля України від цього значною мірою залежатиме її місце на сучасній карті світу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ :

1. Андрейченко С. С. DENIAL OF JUSTICE як підстава для атрибуції державі поведінки судових органів / С.С. Андрейченко // Науково-інформаційний вісник – № 12-2015. – С. 70–76.
2. Марченко А. А. Поняття судового прецеденту та його місце у правовій системі України / А. А. Марченко // Митна справа – № 5 Ч. 2 Кн. 1. – 2013. – С. 26–32.
3. Скакун О. Ф. Теорія держави і права: Підручник. – 2-ге видання. – К. : Алеута; КНТ; ЦУЛ, 2010. – 520 с.
4. Трихліб К. О. Гармонізація законодавства України і законодавства ЄС: наближення загальноправової термінології : монографія / К.О. Трихліб. – Х. : Право, 2015. – 224 с.

ГУМАНІСТИЧНЕ СПРЯМУВАННЯ СУЧАСНОГО СІМЕЙНОГО ПРАВА УКРАЇНИ

***Чернега Віталій Миколайович**
старший викладач кафедри публічного та
приватного права Факультету права та
міжнародних відносин Київського університету імені
Бориса Грінченка, кандидат юридичних наук*

Осмилення права у його взаємозв'язку з мораллю є давньою традицією юридичної думки, що ґрунтується на позиціях природного права. Цінність права зумовлена його нерозривним зв'язком із системою моральних надбань суспільства, які й визначають вибір правових засобів для забезпечення потреб та інтересів особи у певній сфері її буття. Насамперед це притаманне сімейному праву, адже власне сім'я є тим середовищем, в якому формуються та культивуються духовні цінності особи, здійснюється їх транслювання і спадкоємство. Саме тому одним із основних принципів державної сімейної політики в Україні визнано забезпечення наступності поколінь із переданням сімейних, національних, культурних здобутків, традицій і звичаїв, які втілюють головні моральні цінності.

Утілення цих моральних ідей у законі гарантує його ефективність завдяки схвальному його сприйняттю членами соціуму як такого, що

відповідає їх уявленням про добро, справедливість, людяність, гідність, совість. Лише за такої умови сімейно-правове регулювання досягатиме своєї мети, якою згідно з ч. 2 ст. 1 Сімейного кодексу України (далі – СК України) є зміцнення сім'ї, побудова сімейних відносин на паритетних засадах, на почуттях взаємної любові та поваги, взаємодопомоги і підтримки, забезпечення кожної дитини сімейним вихованням, можливістю духовного та фізичного розвитку.

Принципи справедливості, добросовісності, розумності та відповідності моральним засадам суспільства текстуально закріплено в ч. 9 ст. 7 СК України, що було зроблено вперше у законотворчій практиці України.

Гуманістичне спрямування сучасного приватного права виявляється, насамперед, у визнанні верховенства права, що здійснено на конституційному рівні (зокрема, у ст. 8 Конституції України), визнанні пріоритету природних прав людини і особистості у правовій системі. Це відповідає класичній теорії природного права, згідно із якою прийнятні людьми закони повинні відтворювати певні природні принципи поведіння людей; отже, позитивне право держави відтворює чи задовольняє вимоги моралі [1, с. 188]. Згідно із цією концепцією пріоритет надається природним правам, які не залежать від волі законодавця, які виникають природним соціально-економічним шляхом і вимагають загальної рівної свободи і загальної формальної рівності. Природне право є головним суб'єктивним правом особи, яке виражає об'єктивну вимогу свободи й безумовної потреби на вільну її самореалізацію у суспільстві [2, с. 304-305].

Одним з проявів верховенства права, на думку Конституційного Суду України, є те, що право не обмежується лише законодавством як однією з його форм, а включає й інші соціальні регулятори. У п. 4.1 свого Рішення від 2 листопада 2004 року у справі про призначення судом більш м'якого покарання, та п. 4.3. Рішення від 24 березня 2005 р. у справі про податкову заставу цей державний орган відносить до таких соціальних регуляторів, зокрема, норми моралі, традиції, звичаї тощо, які легітимовані суспільством і зумовлені історично досягнутим культурним рівнем суспільства, а також стверджує, що всі ці елементи права об'єднуються якістю, що відповідає ідеології справедливості, ідеї права.

Гуманістичне спрямування українського права зумовило законодавче закріплення принципів справедливості, добросовісності, розумності і відповідності моральним засадам суспільства в змісті СК України, чого не містив Кодекс про шлюб та сім'ю 1969 р. Цей кодекс у статтях 3-6 встановлював принципи: рівність чоловіка і жінки в сімейних відносинах, рівноправність громадян у сімейних відносинах, державний захист сім'ї і материнства, виключно державну форму шлюбу та державне регулювання сімейних відносин. Звернення до цих положень та їх порівняння з приписами ст. 7 СК України засвідчує кардинальні зміни в концепції правового

регулювання сімейних відносин у напрямку надання пріоритету загальнолюдським цінностям та особистості як такої, що відповідає принципам та ідеям, проголошеним у Конституції України. Основним інструментом стало оформлення морально-правових категорій (справедливість, добросовісність, розумність, відповідність моральним засадам суспільства) у формі правових принципів як нормативних положень, що є категоріями вищого порядку, порівняно з іншими нормами сімейного права.

Усе це дає підстави для висновку, що закріплення морально-правових принципів у нормах СК України є наслідком проголошення конституційного принципу верховенства права і способом його визнання на рівні галузі сімейного права.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Харт Г. Л. А. Понятие права / [пер. с англ.]; под общ. ред. Е. А. Афонасина и С. В. Моисеева. – СПб : Изд-во СПб. ун-та, 2007. – 302 с.
2. Юридическая энциклопедия / Под общ. ред. Б. Н. Топорнина. – М. : Юристъ, 2001. – 1272 с.

ДЕЯКІ ПИТАННЯ РОЗІРВАННЯ ДОГОВОРУ ДАРУВАННЯ

Шаповал Леся Іванівна

*доцент кафедри цивільного права і процесу
Національної академії внутрішніх справ, кандидат
юридичних наук, доцент*

Як відомо, за взаємною згодою сторін договір дарування може бути припинено у будь-який час і без жодних підстав. В односторонньому ж порядку припинення договору дарування можливо лише у випадках, прямо передбачених у договорі чи законі. Так, у положеннях Цивільного кодексу України (далі ЦК) міститься ряд умов, за наявності яких дарувальник може припинити договір дарування (як такий, що був укладений з обов'язком передати дарунок у майбутньому, так і такий, за яким дарунок вже був переданий і прийнятий обдаровуваним) в односторонньому порядку, а саме:

- якщо дарувальник передав річ організації транспорту, зв'язку або іншій особі для вручення її обдаровуваному, і таке вручення ще не відбулося (ч. 2 ст. 722 ЦК);

- у разі істотного погіршення майнового стану дарувальника після укладення договору з обов'язком передати дарунок у майбутньому (ч. 1 ст. 724 ЦК);

- у разі порушення обдаровуваним обов'язку на користь третьої особи (ст. 726 ЦК);

- коли дарунком є нерухомі речі чи інше особливо цінне майно, і обдаровуваний умисно вчинив злочин проти життя, здоров'я, власності дарувальника (у такому випадку право вимагати розірвання договору візування одержують спадкоємці дарувальника), його батьків, дружини (чоловіка) або дітей (ч. 1 ст. 727 ЦК);

- якщо обдаровуваний створює загрозу безповоротної втрати дарунка, що має для дарувальника велику немайнову цінність (ч. 2 ст. 727 ЦК);

- у разі недбалого ставлення обдаровуваного до речі, що становить культурну цінність, внаслідок чого ця річ може бути знищена або істотно пошкоджена (ч. 3 ст. 727 ЦК).

Зазначимо, що у частині 4 ст. 727 ЦК є застереження, що дарувальник має право вимагати розірвання договору дарування (за підставами, зазначеними у ст. 727 ЦК), лише за умови, якщо на момент пред'явлення вимоги дарунок є збереженим (тобто знаходиться у власності обдаровуваного і його стан відповідає його призначенню). Якщо ж в обдаровуваного майно не збереглося (наприклад, його вже продано або знищено), то дарувальник не може розірвати договір за підставами, передбаченими у ст. 727 ЦК, а отже, не може вимагати ні повернення самого подарунку, ні відшкодування його вартості [2, с. 348].

Ч.5 ст. 727 ЦК передбачено, що «у разі розірвання договору дарування обдаровуваний зобов'язаний повернути дарунок у натурі». Також варто зазначити, що обдаровуваний повинен повернути дарувальнику річ у тому вигляді, в якому він існував на момент розірвання договору. Але в даній статті не передбачено, як бути в тих випадках, коли обдаровуваний істотно покращив стан дарунку (наприклад, провів капітальний ремонт подарованого будинку чи квартири) і коли ці покращення неможливо відділити від дарунку. Чи повинен дарувальник, у разі повернення дарунку, за наявності підстав, передбачених законом, відшкодувати вартість покращення дарунку? Вважаємо, що дану прогалину в чинному ЦК потрібно усунути шляхом внесення доповнень до ст. 727 ЦК.

Отримані ж обдаровуваним плоди, доходи від речі залишаються у нього.

Якщо ж річ була відчужена третій особі, то її повернення не є можливим. Але, вважаємо, що варто було б в ЦК передбачити норму, яка б передбачала, що у випадку доведення вини обдаровуваного у відчуженні або знищенні речі з метою запобігти її поверненню дарувальнику можливе відшкодування вартості дарунку обдаровуваним.

Також, варто зазначити, що відповідно до ст.728 ЦК, «до вимог про розірвання договору дарування застосовується позовна давність в один рік».

Позовна давність – це строк, у межах якого особа може звернутися до суду з вимогою про захист свого цивільного права або інтересу.

Позовна давність, встановлена законом, може бути збільшена за домовленістю сторін.

Договір про збільшення позовної давності укладається у письмовій формі.

Позовна давність, встановлена законом, не може бути скорочена за домовленістю сторін.

Згідно ч.1 ст. 261 ЦК «перебіг позовної давності починається від дня, коли особа довідалася або могла довідатися про порушення свого права або про особу, яка його порушила» [1].

Позовна давність слугує зміцненню договірної дисципліни, стимулює активність учасників цивільного обігу щодо здійснення їх прав і обов'язків, а також посилює контроль за виконанням зобов'язань.

Таким чином, підводячи підсумок, хочемо зазначити, що вдосконалення вище зазначених норм ЦК, які регулюють договір дарування розв'яже декілька проблем цивільного законодавства: науково – теоретичного, законодавчого та правозастосовного характеру.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року // Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/435-15/print1434179788234843>
2. Цивільне право України. Особлива частина: підручник / О. В. Дзери, Н. С. Кузнецової, Р. А. Майданика. – 3-тє вид., перероб. і допов. – К.: Юрінком Інтер, 2010. – 1176 с.

ПРАВО НА ВЖИВАННЯ ТЮТЮНОВИХ ВИРОБІВ ЯК ОСОБИСТЕ НЕМАЙНОВЕ ПРАВО

Шаповал Леся Іванівна

*доцент кафедри цивільного права і процесу
Національної академії внутрішніх справ, кандидат
юридичних наук, доцент*

Карпова Юлія Вадимівна

*студент 5-го курсу Кіровоградського відділення
Навчально-наукового інституту № 4 Національної
академії внутрішніх справ*

Актуальність питань, пов'язаних з особистими немайновими правами фізичної особи визначається як наявністю спірних теоретичних положень, так і недостатністю окремих законодавчих норм, що регулюють відповідні суспільні відносини.

Аналіз судової практики та статистики свідчить, що з кожним роком зростає кількість судових спорів з приводу здійснення особистих немайнових

прав фізичних осіб, передбачених ЦК України та іншими актами цивільного законодавства.

Відсутність єдиного підходу до розуміння чинного цивільного законодавства, що регулює здійснення особистих немайнових прав, може сприяти виникненню проблем у сфері їх практичного застосування. Особливо це стосується меж здійснення особистих немайнових прав та зловживання правом. У свою чергу, це зумовлює необхідність розроблення обґрунтованих науково-практичних рекомендацій з метою забезпечення правильного розуміння та ефективного застосування зазначених вище положень цивільного законодавства.

Метою цієї статті є розкриття сутності такого особистого немайнового права людини, як «права вживати тютюнові вироби». Чи є вживання тютюнових виробів природною потребою людини і чи потребує воно поваги і захисту? Спробуємо дати відповідь на дане питання нижче.

Тютюновий дим – це вид забруднення повітря, що в сотні тисяч разів перевищує забруднення будь-якого металургійного чи хімічного комбінату, проте люди, що палять свідомо вдихають таке повітря [1, с. 89], розпоряджаючись цим самим своїм життям, здоров'ям та здійснюючи свої особисті немайнові права.

Учені встановили, що вживання тютюнових виробів – один з основних чинників, які призводять до того, що розвивається рак легень. Захворюваність на рак легень серед курців у 30 разів більша, ніж серед тих, хто не курить. Також відомо, що паління збільшує ризик захворіти на злоякісні новоутворення інших органів: язика, гортані, стравоходу, шлунку, сечового міхура. Тютюновий дим згубно діє на серцево-судинну систему, дихальну систему та органи травлення.

Нині ми не можемо говорити про вживання тютюнових виробів підлітками як про невинні пустиці.

Через нерозуміння дорослих, сліпе наслідування моді, підліток починає вживати тютюнові вироби (палити). І так паління стає звичкою [1, с.90].

Реклама сигарет не є інформацією про товар, а швидше дезінформацією. Конвенція у статті 17 (Конвенція про права дитини 1989 року) зобов'язує країни забезпечити доступ дітей до об'єктивної і різнобічної інформації щодо їх здоров'я [2]. Саме тому профілактичні матеріали, публікації в пресі, які містять дані про вплив тютюну на здоров'я та добробут дітей, дуже важливі. Дитина має також право на отримання інформації з джерел, доступних і зручних їй (стаття 13), якими можуть бути і вчителі, і батьки, і Інтернет-сайти, і телевізійна соціальна реклама, і створені спеціально для дітей інформаційні програми на телебаченні або радіо.

Як ми можемо захистити права дітей на свободу від тютюнових виробів? Комплексними законодавчими заходами можна досягти досить значних результатів у захисті дітей від тютюнового диму. Одного

директивного шляху згори, однак не досить. В Україні законом, наказами по міністерствах заборонено вживати тютюнові вироби в навчальних, спортивних, медичних закладах. Однак наш щоденний досвід свідчить, що такі заборони далеко не скрізь виконуються, а діти так само страждають від дії смертоносного диму.

Як же забезпечити права на безпечне для життя і здоров'я довкілля тих осіб, які не палять та дати можливість тим особам, які палять користуватися своїми правами щодо паління? Ніхто не забороняє палити, мова йде лише про обмеження паління в громадських місцях, щоб був баланс між правами і інтересами курців і некурців. Хоча, на нашу думку слід поставити під сумнів або назвати дискусійним питання про наявність такого особистого немайнового права як «право вживати тютюнові вироби (палити)». Пояснимо чому.

На нашу думку, куріння не є природною потребою людини і не потребує поваги чи захисту. Людина, яка говорить про право палити, помиляється в основному: паління не входить в число базових сутностей чи потреб людини, які в сучасній мові і позначені як права людини (право на життя, здоров'я, освіту, чисту воду та свіже повітря тощо). На повагу та шану заслуговує захист необхідних і корисних людині прав, таких як право на свободу волевиявлення або право на доступ до інформації. В жодному законі не закріплено право людини на самогубство, спровоковане третьою особою. Можливість купувати і палити сигарети людині надана законом, бо тютюн легалізований наркотик. Але це не робить паління більш природним чи схвальним. Тому розглядаючи питання про права курців і некурців, слід більше уваги приділяти саме правам на чисте і безпечне довкілля ніж праву на паління.

Також слід додати, що обмеження на вживання тютюнових виробів (паління) захищає право на чисте повітря і здорове середовище не лише тих, хто не палить, але і тих, хто палить. Примусовий вихід із приміщення для здійснення якоїсь дії – це обмеження. Таке обмеження логічне до шкідливої поведінки, а не до бажання дихати чистим повітрям. В натовпі, в очікуванні транспорту, інколи здається, що палять майже всі, дим з усіх боків. Однак виявляється, що десятки людей страждають від диму сигарет двох-трьох курців.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Генкова Л. Л., Славков Н. Б. Почему это опасно. – М. : Просвещение, 1989. – 207 с.
2. Конвенція про права дитини від 20.11.1989 року //Зібрання чинних міжнародних договорів України. – 1990 р., № 1, С. 205.

ПРЕДСТАВНИЦТВО У ЦИВІЛЬНОМУ ПРАВІ ТА ЙОГО ВІДМІННІСТЬ ВІД ІНШИХ ІНСТИТУТІВ, ЩО ВИНИКАЮТЬ ПРИ ВЧИНЕННІ ПРАВОЧИНІВ

Шаповал Леся Іванівна

*доцент кафедри цивільного права і процесу
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент*

Павлова Ірина Олександрівна,

*студент 5-го курсу Кіровоградського відділення
Навчально-наукового інституту № 4
Національної академії внутрішніх справ*

У житті нерідкі випадки, коли суб'єкти цивільного права при реалізації своєї правоздатності або здійсненні своїх суб'єктивних прав і обов'язків у силу тих або інших обставин позбавлені здібностей або можливостей самостійно вчиняти необхідні юридичні дії. Ці перешкоди можуть носити або юридичний, або фактичний характер [1, с. 189].

Правовими обставинами вважаються ті, котрі в силу закону не дозволяють суб'єктам права прийняти особисте участь в тому або іншому цивільно-правовому відношенні (недієздатним особам, неповнолітнім у віці до 14 років).

Фактичні обставини не зазначені в законі, але перешкоджають суб'єктові своїми діями здобувати права і здійснювати обов'язки (відрядження, зайнятість, хвороба, юридична непоінформованість і т.п.).

Не завжди така можливість є й у юридичних осіб. Діяльність юридичної особи по вчиненню правочинів може бути виражена тільки діями його органа. Але керівник підприємства не в змозі особисто оформляти всі договори, у які вступає очолювана ним юридична особа. Одним із правових методів надання допомоги в таких ситуаціях є інститут представництва.

Інститут представництва розширює можливості громадян і різних організацій для участі в цивільному обороті і має велике значення в житті громадян і особливо юридичних осіб. Торговельні організації і підприємства широко використовують представників у своїй діяльності.

Представниками і особами, яких представляють можуть бути як громадяни, так і юридичні особи.

Особою, яку представляють може бути будь-яка правоздатна особа: громадянин – з народження, юридична особа – з моменту виникнення. У тих випадках, коли особою, яку представляють є громадянин, він може бути як дієздатним, так і недієздатним.

Представниками, на відміну від осіб, яких представляють, може виступати менш широке коло осіб. Частіше усього обов'язки представника покладаються на громадян, що повинні мати достатній обсяг дієздатності.

За загальним правилом – це повнолітні, тобто особи, що досягли 18-літнього віку. У виняткових випадках як представники можуть виступати також особи, що досягли трудового повноліття, тобто шістнадцяти років (наприклад, при прийомі на роботу продавцем неповнолітнього, який досяг шістнадцяти років). В якості представників не можуть виступати особи, які не досягли повноліття, або перебувають під опікою або піклуванням.

В правочинах і інших юридичних діях представника в інтересах особи, яку представляє представник виражається воля представника. Він свідомо вчиняє їх, віддаючи собі звіт про те, що здобуває юридичні права й обов'язки безпосередньо для особи, яку представляють. При цьому представник погоджується зі змістом і обсягом усіх повноважень. Мету і характер майбутньої діяльності представника визначає особа, яку представник буде представляти, а якщо вона недієздатна, представник виходить з її інтересів і керується законом із указівками відповідних органів.

Представника варто відрізнити від інших осіб, що сприяють вчиненню правочинів. Комерційні посередники, конкурсні керуючі при банкрутстві не є представниками в силу того, що вони діють хоча й у чужих інтересах, але від власного імені.

Представництво варто відрізнити від комісії. Комісіонер укладає договори закупівлі-продажу з покупцями від свого імені. Від свого імені продають організації сільськогосподарську продукцію, отриману від колгоспів за договором комісії. Комісіонер здобуває усі права й обов'язки по договорах із третіми особами і лише потім передають ці права й обов'язки комітентові. При представництві ж права й обов'язки з правочинів, вчинених представником, виникають безпосередньо у тієї особи, яку представляв представник.

Так, претензії до якості майна, проданого через представника, пред'являються безпосередньо особі, яка представлялася.

Не є представником і посланець – він тільки передає волю іншої особи і сприймає волю потенційного контрагента, щоб передати цю інформацію тому, хто його направив. Він вчиняє тільки фактичні дії (передача думки або речі), тому посланцем може бути і недієздатна особа.

Важливо підкреслити, що представник, хоча він і діє від імені особи, яку представляє, але при здійсненні правочинів виражає усе-таки власну волю. Тому не є представниками й особи, що надають лише технічну допомогу при вчиненні правочинів (перевізники; громадяни, що підписують правочин замість його учасника внаслідок неможливості для останнього зробити це особисто в силу якої-небудь поважної причини, і ін.). Ці особи (подібно посильному) своєї волі на висновок правочину не виражають.

Представника не можна змішувати і з посередником, який сам не здійснює операцію для жодної зі сторін, а лише сприяє укладанню між ними договору. З цією метою він може навіть вести переговори про вчинення правочину з кожною стороною, але волевиявлення, необхідне для вчинення

правочину, виражають його учасники. Посередниками є, наприклад, державні контори по торговельному представництву, за допомогою яких різні організації укладають між собою деякі договори [1, с. 191-192].

За ознакою вираження волі при вчиненні правочину представник відрізняється і від простої особи, що підписує правочин на прохання іншої особи, яка у наслідок фізичного недоліку, хвороби або по яких-небудь інших причинах не може підписатися власноручно. Ця особа у даному випадку не виражає власної волі і не передає волі такого громадянина, а лише підтверджує той факт, що громадянин виразив свою волю на правочин [2, с. 282].

Всі юридичні дії представник зобов'язаний здійснювати не інакше, як в інтересах, особи, яку він представляє. З метою захисту майнових прав, що надаються законом, установлена заборона здійснення правочину для представника у відношенні себе особисто, або у відношенні іншої особи, представником якої він одночасно є. Логічно припустити, що при згоді обох осіб, яких представляють, такі дії можуть бути допущені. Однак законодавство не передбачає подібного виключення з загального правила для обов'язкового представництва. Більш того, для тих, хто є представником у силу закону або адміністративного акта це неприпустимо.

Підводячи підсумок вище сказанному, слід зазначити, що представник в цивільному праві відіграє досить важливе значення. Оскільки в нашому житті можуть скластися різні обставини, коли неможливо самому представити свої інтереси, в силу будь-яких обставин (наприклад в зв'язку з хворобою чи просто недостатністю знань), і тоді є сенс звернутися за допомогою представника.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Советское гражданское право. /Маслов В. Ф., А. А. Пушкин. – К. ВШ. 1983. Ч. 1. – 462 с.
2. Гражданское право: Учебник /Под ред. А. П. Сергеева, Ю. К. Толстого. – М. : Проспект. 2000. Т. 1 /Егоров Н. Д., Елисеев И. В., Иванов А. А. и др. – 630 с.

ЩОДО ПРАВОВОГО СТАТУСУ ПОМІЧНИКА СУДДІ

*Юровська Вікторія Володимирівна,
доцент кафедри трудового права Національного
юридичного університету імені Ярослава Мудрого,
кандидат юридичних наук, доцент*
Стульгінський Владислав Сергійович,
*студент 13 групи 3 курсу
Інституту підготовки кадрів
для органів юстиції Національного
юридичного університету імені Ярослава Мудрого*

10 грудня 2015 року Верховна Рада України прийняла новий закон «Про державну службу», який набрав чинності 1 травня 2016 року. Прийняття цього закону було дуже важливим для України, оскільки порядок прийняття, проходження та звільнення з державної служби не відповідав європейським стандартам та потребував реформування. Новий закон хоч і задовольнив вимоги переважної більшості державних службовців, але деякі особи все ж таки доволі негативно ставляться до нього. Зокрема, це стосується помічників суддів, які тепер відповідно до ч. 1 ст.92 закону «Про державну службу» від 10.12.2015 №889-VIII, не відносяться до категорії державних службовців, а є особами, які займають посади патронатної служби [1]. Але, незважаючи на численні вимоги представників судової влади, Верховна Рада України не розглядає питання щодо повернення помічнику судді статусу державного службовця. Проаналізуємо, які це має наслідки, і чи виправдане таке рішення законодавця.

Взагалі патронатна служба (від лат. patronatus – стан або права патрона) в Україні є складовою частиною загальної державної служби [2, с.461]. У свою чергу, вона може складатися з помічника, радника, керівника прес-служби або інших посад, передбачених штатним розписом. Залежно від складності роботи та кваліфікації працівників патронатна служба складається з різних посад як за своєю назвою, так і за своєю суттю. Фактично патронатні службовці обслуговують діяльність відповідного посадовця та несуть відповідальність перед «патроном» [3, с.90]. Якщо виходити тільки з цього, то діяльність помічників суддів повністю узгоджується з поняттям «працівник патронатної служби». Патронатна служба була закладена у новий закон на основі європейських стандартів. Як відомо, ч.1 ст.92 закону «Про державну службу» від 10.12.2015 №889-VIII (далі за текстом – Закон) передбачає перехід помічників суддів із категорії державних службовців до категорії працівників патронатної служби. Це викликано тим, що помічники суддів безпосередньо не виконують функцій забезпечення діяльності держави, а забезпечують роботу судді, здійснюючи допомогу в забезпеченні процесу здійснення правосуддя. Наприклад, винесення рішення – це функціональний

обов'язок судді, а його матеріальне забезпечення покладено на апарат, до якого на сьогоднішній день і віднесений помічник.

Першу суперечність, яка виникла через прийняття закону №889-VIII, знаходимо вже при працевлаштуванні на роботу помічника судді. Так, якщо звичайно патронатного службовця на роботу приймає безпосередньо його майбутній патрон, то прийняття помічника на роботу та його звільнення хоч і оформлюється на підставі подання судді, але проводиться керівником апарату, що є доволі незвичайним явищем для інституту патронатної служби. Слід відмітити також те, що оскільки помічник не є державним службовцем, при прийнятті на роботу він не повинен проходити спеціальну перевірку, яку проходять усі державні службовці. Ця перевірка є однією з найважливіших антикорупційних гарантій, яка ж тепер, на жаль, на помічників суддів не поширюється, і це може викликати вкрай негативні наслідки.

Інші антикорупційні гарантії, встановлені законами «Про запобігання корупції» та «Про очищення влади», які хоч і існують сьогодні, але не поширюють свою дію на помічників суддів. Ці закони поширюють свою дію на державних службовців, але не на осіб патронатної служби. Тобто тепер помічник може доволі законно зловживати своїм становищем. Наприклад, він може сприяти близьким родичам у найшвидшому розгляді справи чи в отриманні посади в апараті суду чи взагалі на платній основі надавати консультації щодо перебігу тієї чи іншої справи, що прямо суперечить законодавству.

Доволі суперечливим є положення ч.2 ст.9 Закону: «Під час виконання своїх обов'язків державний службовець не зобов'язаний виконувати доручення працівників патронатної служби» [1]. Отже, фактично маємо таку ситуацію, коли, наприклад, секретар судового засідання (який є державним службовцем) може не виконувати законні вимоги помічника судді. При цьому відповідно до посадової інструкції саме помічник координує діяльність секретаря. І як за тих умов можна забезпечити нормальну роботу суду та ефективне здійснення правосуддя?

Тепер з'ясуємо, у якому обсязі на осіб патронатної служби поширюється законодавство про працю. Працівник патронатної служби може бути достроково звільнений з посади за ініціативою особи, працівником патронатної служби якої він призначений, або керівника патронатної служби. Згідно з ч.4 ст.92 Закону на працівників патронатної служби поширюється дія законодавства про працю, крім статей 391, 41-431, 492 Кодексу законів про працю України [1]. У цьому випадку в трудовій книжці робиться запис з посиланням на пункт 1 статті 40 Кодексу законів про працю України. Про наступне звільнення працівники не попереджаються". Дане положення є неконституційним та не відповідає вимогам трудового законодавства, і посилання на нього при звільненні працівників патронатних служб є незаконним. Згідно із статтею 492 Кодексу законів про працю України працівник має бути за два місяці попереджений про звільнення, а відповідно

до статті 22 Конституції України не допускається звуження змісту та обсягу існуючих прав і свобод громадянина. Отже, працівники патронатних служб знаходяться в уразливішому становищі порівняно з іншими працівниками.

Сумнівним є також становище помічників суддів у випадку тривалої відсутності судді. Так, Рада суддів у додатку до Рішення «Про внесення змін до Положення про помічника судді суду загальної юрисдикції» від 15.09.16 №56 зазначила, що у випадку тривалої відсутності судді (тривале відрядження, відсторонення судді від посади, відпустка у зв'язку з вагітністю та пологами, відпустка по догляду за дитиною тощо), а також у період з моменту припинення повноважень судді зі здійснення правосуддя або з моменту звільнення судді з займаної посади у встановленому законом порядку, помічник судді може тимчасово виконувати обов'язки помічника, додаткового помічника іншого судді, про що на підставі особистої заяви помічника судді та подання відповідного судді видається наказ керівника апарату суду [4]. Однак особливість діяльності патронатних службовців полягає в тому, що вони працюють безпосередньо на певну посадову особу. І як помічник одного судді може бути тимчасово помічником/додатковим помічником іншого судді, якщо це суперечить засадам патронатної служби? А сьогодні, коли багато суддів будуть знову проходити кваліфікаційне оцінювання і у зв'язку з цим тимчасово не будуть здійснювати правосуддя, ця ситуація буде доволі поширеною.

Тепер помічник судді може бути звільнений на підставі заяви про звільнення за власним бажанням або за мотивованим поданням судді, а у випадку тривалої відсутності судді (тривале відрядження, відпустка у зв'язку з вагітністю та пологами, відпустка по догляду за дитиною тощо) – за наказом керівника апарату відповідного суду [5].

Крім того, щорічна відпустка помічнику судді має надаватись відповідно до Закону України «Про відпустки» від 15.11.1996 р. № 504/96-ВР за його письмовою заявою, погодженою із суддею. У той же час, ст. 92 Закону України про державну службу визначено, що час роботи на посадах патронатної служби зараховується до стажу державної служби та враховується при присвоєнні державному службовцю рангу в межах відповідної категорії посад, якщо до призначення на посаду патронатної служби він перебував на державній службі та після звільнення з посади патронатної служби повернувся на державну службу. Підкреслимо, що зазначена гарантія поширюється і на державних службовців, які були прийняті на відповідні посади та проходили службу відповідно до вимог попереднього Закону «Про Державну службу» № 3723-12 від 16.12.1993 року, та з набранням чинності Закону такий статус не втратили. Тобто помічники суддів, що прийняті на роботу вперше, не будуть мати відпустку державного службовця, яка перевищує 24 календарних дня. Статтею 22 Конституції України передбачено недопущення звуження змісту та обсягу існуючих прав і свобод при прийнятті нових законів або внесенні

змін до чинних законів. Аналогічна позиція викладена в статті 64 Конституції України, відповідно до якої конституційні права і свободи людини та громадянина не можуть бути обмежені, крім випадків, передбачених Конституцією України.

Отже, новий Закон України «Про державну службу» значно обмежив права помічників суддів. Крім того, достатніх підстав для такого обмеження немає. Будемо сподіватися, що Верховна Рада України згодом все ж таки почує працівників Феміди та поверне помічників суддів до категорії державних службовців. Тільки за такої умови можливе подальше здійснення справедливого та ефективного судочинства на теренах нашої держави.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Закон України «Про державну службу» від 10.12.15 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/889-19>.
2. Юридична енциклопедія: в 6 т. / Редкол.: Ю. С. Шемшученко та ін. К. : Укр. енцикл., 1998.
3. Правові аспекти патронатної служби [Текст] / Н. В. Бондаренко // Вісник Вищої ради юстиції . – 2010. – 2. – С. 90-97.
4. Рішення ради суддів України «Про внесення змін до Положення про помічника судді суду загальної юрисдикції» від 15.09.16 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://rsu.gov.ua/uploads/news/risenna-rsu-no-56-vid-15092016-p-f7c63f90de.pdf>.
5. Рішення ради суддів України «Про внесення змін до Положення про помічника судді суду загальної юрисдикції» від 03.03.16 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://rsu.gov.ua/uploads/article/risenna-rsu-no-20-dodatok-zmini--d00a40cb31.pdf>.

СЕКЦІЯ № 2. ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА ПІД ЧАС ДЕМОКРАТИЗАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА

ПРАВА ОСІБ, ЯКІ МАЮТЬ ПРАВО НА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ У КРИМІНАЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ

*Балануца Анастасія Володимирівна
студентка групи ЗП-222 Інституту
права імені Володимира Сташиса
Класичного приватного університету*

Правовою основою забезпечення безпеки учасників кримінального провадження, є Конституція України, закони України «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві», «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів», «Про Національну поліцію», «Про прокуратуру», «Про Службу безпеки України», «Про судоустрій і статус суддів», «Про оперативно-розшукову діяльність», «Про протидію торгівлі людьми», Кримінальний (в частині встановлення кримінальної відповідальності за невжиття заходів безпеки щодо осіб, взятих під захист (ст. 380 КК України) та розголошення відомостей про заходи безпеки щодо особи, взятої під захист (ст. 381 КК України)), Кримінальний процесуальний, Кримінально-виконавчий і Митний кодекси та підзаконні нормативно-правові акти Президента України, Кабінету Міністрів України, Верховного Суду України тощо.

Але, одразу зазначимо, що незважаючи на значну кількість нормативно-правових актів, регуляторів застосування заходів забезпечення безпеки на практиці виникають проблеми у їх застосуванні.

Інститут забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві був предметом досліджень протягом багатьох років. Взагалі різним аспектам інституту забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві приділяли увагу такі українські і закордонні вчені-юристи: Л. В. Брусніцин, В. В. Войніков, В. І. Галаган, О. О. Гриньків, О. Ю. Єпіхін, Є. В. Жариков, О. О. Зайцев, В. С. Зеленецький, М. В. Куркін, О. В. Левченко, М. В. Новікова, Т. І. Панасюк, Н. В. Пелипенко, А. А. Юнусов, С. О. Янін та ін.

Вони зробили значний внесок у розробку інституту забезпечення безпеки осіб, учасників кримінального судочинства. У працях учені досліджували загальнотеоретичні, процесуальні, техніко-криміналістичні, тактичні, методичні питання щодо застосування заходів забезпечення

безпеки. Під час досліджень здійснено порівняльно-правовий аналіз деяких положень інституту в Україні та інших державах світу, визначено переваги та недоліки правової регламентації й функціонування інституту за вітчизняним законодавством.

У той же час, аналіз норм чинного кримінально-процесуального законодавства України свідчить про те, що законодавство у сфері забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві, не є досконалим. Перш за все, потребує удосконалення система заходів забезпечення безпеки, процедура їх застосування, є необхідність у розширенні кола осіб до яких можуть бути застосовані заходи забезпечення безпеки, є необхідність в унісомізації положень вище названих нормативно-правових актів.

Враховуючи обмежених об'єм статті звернемо увагу на одну невідповідність основного акту у регулюванні застосування заходів безпеки – закону України «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві».

Так, в ст. 5 «Права і обов'язки осіб, щодо яких здійснюються заходи забезпечення безпеки» [1] вище вказаного закону є примітка щодо можливості оскарження незаконних рішень чи дій органів, які забезпечують безпеку, до відповідного органу вищого рівня, прокурору або до суду.

Але одразу хотілося вказати на деяку казуїстичність окремого положення цієї статті, зокрема що стосується права осіб, щодо яких здійснюються заходи забезпечення безпеки. Так, в назві ст. 5 сформульовано, як «Права і обов'язки осіб, щодо яких здійснюються заходи забезпечення безпеки». Доречі в назві Розділу II, який розпочинає зазначена стаття, теж визначено «Права і обов'язки осіб, щодо яких здійснюються заходи забезпечення безпеки». В пункті а) частини першої статті, що розглядається визначено: «Особи, взяті під захист, мають право подавати клопотання про вжиття заходів безпеки...». Тобто визначено право особи про можливість скористатися правом яким особа вже скористалася і у зв'язку з чим до неї вже застосовуються відповідні заходи безпеки.

На наше глибоке переконання, з метою усунення відповідної неточності та можливості здійснити закладену в нормі превентивну спрямованість заходів забезпечення безпеки, слід наряду з визначенням прав осіб щодо яких вже застосовуються заходи забезпечення безпеки вказати і осіб, які «мають право» на забезпечення безпеки за допомогою визначених в законі заходів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Закон України «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві». Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1994, N 11, ст. 51.

СПОСОБИ ЗАХИСТУ ПРАВА СПІЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ПОДРУЖЖЯ НА ЖИТЛО

Гриняк Олег Богданович
прокурор відділу військової прокуратури
Центрального регіону України,
кандидат юридичних наук

Відповідно до ч. ч. 3 – 5 ст. 41 Конституції України ніхто не може бути протиправно позбавлений права власності. Право приватної власності є непорушним. Примусове відчуження об'єктів права приватної власності може бути застосоване лише як виняток з мотивів суспільної необхідності на підставі і в порядку, встановлених законом, та за умови попереднього і повного відшкодування їх вартості. Примусове відчуження таких об'єктів з наступним повним відшкодуванням їх вартості допускається лише в умовах воєнного чи надзвичайного стану. Конфіскація майна може бути застосована виключно за рішенням суду у випадках, обсязі та порядку, встановлених законом.

Однак, незважаючи на зазначену конституційну норму, правомірно набувши право спільної власності на житло, подружжя може зіткнутися з протидією з боку учасників цивільних правовідносин. Часто така протидія носить протиправний характер. Тому, щоб захистити своє право спільної власності на житло, подружжя вправі вживати адекватні заходи у відповідь. Такі заходи в юридичній літературі називаються способами захисту права власності. Зокрема в юридичній літературі під способами захисту права власності розуміють передбачені законодавством засоби, за допомогою яких може бути досягнуто припинення, запобігання, усунення порушень права, його відновлення і компенсація втрат, викликаних порушенням права [1, с. 210 – 213].

На думку Т. М. Підлубної, способи захисту суб'єктивних цивільних прав та інтересів – це правові прийоми, які передбачені договором або законом, за допомогою яких заінтересована особа, право якої порушено, невизнано чи оспорено, має змогу припинити його порушення, здійснити його відновлення і таким чином реалізувати надане їй суб'єктивне цивільне право на захист [2, с. 61]. У свою чергу С. О. Погрібний розглядає спосіб захисту суб'єктивного права як визначений законом порядок забезпечення відновлення (визнання) порушених прав і одночасного правового впливу на порушника з метою відновлення порушеної майнової і немайнової сфери [3, с. 204].

На окрему увагу заслуговує думка Я. В. П'янової, яка вважає, що спосіб захисту суб'єктивного цивільного права чи законного інтересу може бути визначений як правозахисна за спрямованістю юридична конструкція – система законних (визначених чи допущених законом) дій суб'єктів захисту

(уповноважених осіб та/або юрисдикційних органів) та матеріально-правового юридичного ефекту цих дій (тобто виникнення, зміни чи припинення відповідних прав та обов'язків), яка дозволяє тим чи іншим чином попередити, усунути чи компенсувати наслідки порушення, невизнання або оспорювання суб'єктивного цивільного права чи охоронюваного законом інтересу [4, с. 61]. На підтвердження висловленої позиції доцільно зазначити, що способи захисту права спільної власності подружжя на житло дійсно є системою дій, які вчиняються у встановленому законом порядку і спрямовані на відновлення порушеного права та (або) усунення негативних наслідків його порушення. Такі дії не є порядком, прийомом чи формою, оскільки порядок чи форма визначають послідовність вчинення дій, а способи захисту права спільної власності на житло можуть застосовуватися як у сукупності, так і окремо. Інакше для захисту порушеного права необхідно було б використовувати усі передбачені законом способи захисту права власності у певній послідовності. Однак законодавець в ЦК передбачає лише можливі варіанти поведінки, тобто дії співвласника залежно від характеру порушення його прав.

Отже, зважаючи на вищенаведене, під способами захисту права спільної власності подружжя на житло потрібно розуміти передбачену законом систему заходів, які можуть застосовуватися як окремо, так і в сукупності, спрямованих на запобігання або припинення порушення права спільної власності подружжя на житло, а також – на усунення негативних наслідків порушення цього права.

Крім того, як зазначається у юридичній літературі, способи захисту права власності визначаються у нормах, що регулюють ті чи інші види житлових правовідносин або встановлюють відповідальність за порушення норм законодавства. Водночас суб'єкт цивільного права може обрати один чи кілька способів захисту. При цьому правом на звернення до суду за захистом наділена не лише особа, яка має матеріально-правову зацікавленість у справі, а й особи, які за законом мають на це право з метою захисту прав і інтересів інших осіб [5, с. 424].

Крім способів захисту порушеного права, зокрема права спільної власності, у цивілістичній літературі вживається поняття «засоби захисту». Зокрема, С. С. Алексеев зазначає, що захист права – це державно-примусова діяльність, спрямована на відновлення порушеного права, забезпечення виконання юридичного обов'язку [6, с. 280]. Своєю чергою Є. О. Харитонов і Н. О. Саніахметова вважають, що засобами захисту є правоохоронні засоби примусового впливу, спрямовані на захист прав і правопорядку, припинення дій, що порушують право, і відновлення правового положення, що існувало до порушення, примусове виконання обов'язків, застосовувані до суб'єкта незалежно від його вини і не спричиняючи для нього додаткового обов'язку чи некомпенсованого обтяження. На думку цих науковців, у цивільному праві у випадку порушення цивільних прав можуть застосовуватися дві групи

санкцій: пов'язані з осудом поведінки боржника з боку суспільства і держави та не пов'язані з таким осудом. У першому випадку має місце цивільно-правова відповідальність, у другому – застосування засобів захисту цивільних прав [7, с. 77 – 80].

Т. М. Ярова відзначає, що засоби захисту можна розглядати як інструмент реалізації передбачених у законодавстві способів захисту, а процес застосування цих засобів – це дія, за допомогою якої зацікавлені особи вимагають захисту порушеного права від інших суб'єктів. До них можна віднести, наприклад, позов, претензію, скаргу, заяву. Однак вибір засобу захисту залежить у свою чергу, від способу та форми захисту [8, с. 390].

На нашу думку, слід підтримати Л. Г. Лічмана, який вважає, що у подібних судженнях міститься явне протиріччя, оскільки не всі засоби захисту звернені проти правопорушника, тому що правопорушення може і не бути, а засіб захисту застосовуватися. Зокрема, продовжує науковець, навряд чи добросовісного набувача, у якого витребовується річ, можна розглядати як правопорушника. У цьому випадку засіб захисту (віндикація) застосовується не проти нього, а з метою захисту порушеного права власника. Крім того, говорити в цьому випадку про позбавлення суб'єкта майнових прав не можна, оскільки ніякого права в добросовісного набувача не виникло. Він є незаконним володільцем, і цього достатньо (за відсутністю інших негативних умов, встановлених правилами віндикації) для відібрання в нього речі. Негативне ставлення до поведінки особи може мати місце лише при винній, протиправній його поведінці [9, с. 117–118].

Н. Ю. Христенко розглядає захист права спільної власності як застосування співвласниками (співвласником), юрисдикційними органами, які наділені відповідною компетенцією, необхідних заходів щодо забезпечення здійснення повноважень права спільної сумісної власності, усунення перешкод у його здійсненні та відновлення порушеного права співвласників (співвласника) із покладенням на правопорушника передбачених законом заходів [10, с. 140]. Тобто можливість захисту є самостійним суб'єктивним правом. Тому не слід право на захист зводити тільки до можливості звернення з вимогою захисту права до відповідних державних органів. При захисті свого права особа має право застосувати і заходи примусового впливу.

Отже, проаналізувавши вищевикладене вважаємо, що способами захисту права спільної власності є передбачені законом або визначені за домовленістю сторін способи впливу на протиправну поведінку особи, яка порушила чи порушує право спільної власності подружжя на житло, у тому числі перешкоджає здійсненню подружжям свого права спільної власності на житло, з метою їх припинення та відновлення порушеного права.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Цивільне право України: Курс лекцій: у 6-ти томах. Т. 1. Вид. 2-е, виправ. та доп. / Р. Б. Шишка (кер. авт. кол.), О. Л. Зайцев, Є. О. Мічурін та ін.; За ред. Р. Б. Шишки та В. А. Кройтора. – Харків: Еспада, 2008. – С. 210 – 213.
2. Підлубна Т. М. Право на захист цивільних прав та інтересів: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03 / Т. М. Підлубна. – Київ, 2009. – С. 61.
3. Погрібний С. О. Механізм та принципи регулювання договірних відносин у цивільному праві України: монографія / С. О. Погрібний. – К.: Правова єдність, 2009. – С. 204.
4. П'янова Я. В. Судовий захист майнових цивільних прав: дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03 / Я. В. П'янова. – Харків, 2009. – С. 61.
5. Цивільне право України: В 2-х томах. Том 1: Підручник / За ред. д-ра юрид. наук, проф. Є. О. Харитонова, канд. юрид. наук Н. Ю. Голубєвої. – Х.: ТОВ «Одіссей», 2008. – С. 424.
6. Алексеев С. С. Общая теория права / С. С. Алексеев. – М. : Юридическая литература, 1981. – Т. 1. – С. 280.
7. Харитонов Е. О., Саниахметова Н. А. Правовое обеспечение надлежащей реализации права на жилище / Е. О. Харитонов, Н. А. Саниахметова. – Киев, 1990. – С. 77 – 80.
8. Ярова Т. М. Поняття способів захисту цивільних прав та інтересів / Т. М. Ярова // Держава і право. – 2008. – Випуск 41. – С. 390.
9. Лічман Л. Г. Судовий захист прав та інтересів членів сім'ї власника жилого приміщення: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03 / Л. Г. Лічман. – Одеса, 2005. – С. 117 – 118.
10. Христенко Н. Ю. Право спільної сумісної власності фізичних осіб: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03 / Н. Ю. Христенко. – К., 2006. – С. 139–140.

ПРИНЦИПИ ВИКОНАННЯ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ЗА ДОГОВОРОМ ПЕРЕВЕЗЕННЯ ВАНТАЖУ АВТОМОБІЛЬНИМ ТРАНСПОРТОМ

Гриняк Тарас Володимирович
аспірант Науково-дослідного інституту приватного
права і підприємництва імені академіка
Ф. Г. Бурчака НАПрН України

В основі повноцінності будь-якого договору, в тому числі і договору перевезення вантажу автомобільним транспортом є належне, точне та безумовне виконання його учасниками взятих на себе зобов'язань. Належним чином проведене виконання у всіх випадках свідчить про відсутність факту

порушення зобов'язання, оскільки неможливо порушити щось, одночасно повністю дотримуючись встановлених вимог (правил поведінки) [1, с. 15]. В юридичній літературі, під належним виконанням сторонами договору зобов'язань розуміється здійснення боржником та кредитором дій щодо реалізації прав і обов'язків, що випливають із зобов'язання [2, с. 123].

Належне виконання договору перевезення вантажу автомобільним транспортом має досить важливе значення не тільки з економічних причин, але й для визначення міри цивільно-правової відповідальності за неналежне його виконання. Зобов'язання за договором перевезення вантажу автомобільним транспортом виникають між їх учасниками з метою задоволення економічних потреб, у нашому випадку – у переміщенні вантажу. У зв'язку з цим особливості виконання досліджуваного договору відображаються і у принципах такого виконання. Виконання зобов'язань підкоряється загальним правилам, що іменуються принципами виконання зобов'язань, а такі принципи, як реальне і належне виконання зобов'язань, протягом тривалого часу розглядалися і розглядаються як основа виконання зобов'язань [3, с. 16; 4, с. 52]. При цьому в цивілістиці й до нині тривають дискусії щодо їх розмежування, чи навпаки ототожнення. Наприклад, М. К. Сулейменов надав принципу реального виконання значення загального. Особлива увага зверталася на те, що на етапі нормального розвитку реальне виконання зобов'язання передбачає і належне його виконання, а після порушення зобов'язань боржником – виконання в натурі [5, с. 64]. Натомість, М. М. Сибільов відстоює позицію про те, що в умовах ринкових відносин принцип реального виконання зобов'язань втратив своє значення і його роль буде поступово зменшуватися [6, с. 72].

Як видається, в договірних правовідносинах з надання транспортних послуг сутність виконання відображається в оцінці двох аспектів: чи доставив перевізник вантаж у визначене місце та передав визначеній особі, чи розрахувався відправник за надані послуги в повному обсязі тощо (тобто чи реально виконано зобов'язання) та чи не пошкоджено відповідний вантаж при транспортуванні, чи вчасно його доставлено тощо (чи дотримались сторони умов належного виконання). Вищенаведений підхід закріплено і у загальних положеннях про виконання зобов'язань (ст. 526 ЦК).

Натомість принцип реального виконання більш яскраво виражений у ст. 622 ЦК України, як загальне правило, що передбачає обов'язковість виконання зобов'язання в натурі, тобто здійснення боржником саме тієї дії, що складає зміст зобов'язання без заміни цієї дії відшкодуванням збитків чи сплатою неустойки. Інакше кажучи, якщо йдеться про договір перевезення вантажу автомобільним транспортом, то предмет виконання не можна замінити на інший чи змінити умови договору. Тобто зобов'язання з перевезення вантажу повинно бути виконане в натурі так, як це було обумовлено сторонами, і перевізник зобов'язаний доставити вантаж одержувачу, не дивлячись на сплату неустойки і відшкодування збитків за

прострочення такої доставки. Це правило є надзвичайно важливим для відправника та одержувача як сторін договору, які не в змозі самостійно виконати такі договірні умов, наприклад, у зв'язку з відсутністю автомобілів, дозволів тощо.

Таким чином, для відносин сторін за договором перевезення вантажу автомобільним транспортом велике значення відіграють вищезазначені принципи. Принцип належного виконання договору перевезення вантажу автомобільним транспортом полягає в тому, що передбачені для сторін юридичні обов'язки повинні бути ними виконані беззастережно. Це, по суті, означає необхідність виконати зобов'язання з дотриманням всіх особливостей порядку виконання щодо предмета, способу, строку, місця і суб'єктів виконання. Натомість принцип реального виконання договору перевезення вантажу автомобільним транспортом полягає в тому, що зобов'язання з перевезення вантажу повинно бути виконане в натурі так, як це було обумовлено сторонами, і перевізник зобов'язаний доставити вантаж одержувачу, не дивлячись на сплату неустойки і відшкодування збитків за прострочення такої доставки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Гришко О. С. Порушення договірної зобов'язання: поняття, види, правові наслідки: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03 / О. С. Гришко. – К., 2013. – С. 15.
2. Стрельцова Є. Д. Договір морського перевезення вантажу (порівняльний аспект): дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03 / Є.Д.Стрельцова. – Одеса, 2002. – С. 123.
3. Краснов Н. И. Реальное исполнение обязательств между социалистическими организациями / Н. И. Краснов. – М., 1959. – С. 16.
4. Кузнецова Н. С. Подрядные договоры в инвестиционной деятельности в строительстве / Н. С. Кузнецова. – Киев: Наукова думка, 1993. – С. 52.
5. Сулейменов М. К. Договор в народном хозяйстве / М. К. Сулейменов. – Алма -Ата, 1987. – С. 64.
6. Сибільов М. Структура и основний зміст загальних положень про зобов'язання в проєкті нового ЦК України / М. Сибільов // Українське право. – 1997. –№ 1. – С. 72.

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ДОТРИМАННЯ СТРОКІВ РОЗГЛЯДУ СПРАВИ ТА ВИГОТОВЛЕННЯ СУДОВОГО РІШЕННЯ У СВІТЛІ ЕФЕКТИВНОГО СУДОВОГО ЗАХИСТУ

*Дегтярьова Світлана Володимирівна,
доцент кафедри адміністративного, кримінального
права та процесу ПВНЗ «Кіровоградський інститут
державного та муніципального управління
Класичного приватного університету», суддя
Кіровоградського окружного адміністративного
суду, кандидат юридичних наук*

Одним з суб'єктивних передумов захисту прав, свобод чи інтересів у сфері публічно-правових відносин є, серед іншого, дотримання строків судового розгляду справи (ст.122 КАС України) та виготовлення судового рішення (ст.160 КАС України).

Відповідно до статті 2 Кодексу адміністративного судочинства України, завданням адміністративного судочинства є захист прав, свобод та інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб у сфері публічно-правових відносин від порушень з боку органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їхніх посадових і службових осіб, інших суб'єктів при здійсненні ними владних управлінських функцій на основі законодавства, в тому числі на виконання делегованих повноважень, шляхом справедливого, неупередженого та своєчасного розгляду адміністративних справ. Суттю захисту права особи є його відновлення у використаний при зверненні до суду спосіб шляхом об'єктивного, з рахуванням всіх обставин, які мають значення для справи судового розгляду та ухвалення законного та обґрунтованого рішення.

За загальним правилом, відповідно до ч. 1 ст.122 КАС України адміністративна справа має бути розглянута і вирішена протягом розумного строку, але не більше місяця з дня відкриття провадження у справі, якщо інше не встановлено цим Кодексом.

Згідно ст.160 КАС України суд приймає постанову іменем України негайно після закінчення судового розгляду. У виняткових випадках залежно від складності справи складення постанови у повному обсязі може бути відкладено на строк не більш як п'ять днів з дня закінчення розгляду справи, однак суд повинен проголосити у тому самому засіданні, в якому закінчився розгляд справи, вступну та резолютивну частини постанови.

Дотримання визначеної Кодексом адміністративного судочинства України процедури підготовки справи до судового розгляду, здійснення судового розгляду, ухвалення та виготовлення судового рішення нерідко ускладнює можливість дотримання строків, визначених статтями 122 та 160 КАС України.

Так, відповідно до ч.3 ст.35 КАС України, повістка повинна бути вручена не пізніше ніж за три дні до судового засідання, крім випадку, коли повістка вручається безпосередньо в суді. Згідно цієї ж норми лише повістка у справах, для яких встановлено скорочені строки розгляду, має бути вручена у строк, достатній для прибуття до суду. Тому, після відкриття провадження у справі, з яким законодавець пов'язує початок перебігу місячного строку розгляду та вирішення спору, повістки, повинні бути направлені з урахуванням вимог ч.3 ст.35 КАС України.

На практиці середній термін поштового перебігу з дотриманням вимог ч.3 ст.35 КАС України складає 10-14 днів.

Зважаючи на процедуру підготовки справи до судового розгляду в межах строків, перед судовим засіданням ухвалою, як правило, витребовуються документи та інші матеріали, направляються запити з метою наведення необхідних довідок щодо обставин, що знаходяться в межах предмету спору, вирішується питання про необхідність залучення свідків, спеціаліста, перекладача, тощо (ст.110 КАС України).

Враховуючи юрисдикцію адміністративних судів і категорію спорів, що вони розглядають, виконання ухвали про витребування документів та інших матеріалів, з'ясування адрес місця проживання свідків, потребує певного часу, якого, з моменту отримання такої ухвали учасником судового процесу або іншою особою, і до дня судового засідання, як правило, недостатньо.

Так, відповідно до звіту форми №2-А, до Кіровоградського окружного адміністративного суду у 2015 році надійшло та перебувало в провадженні 3270 позовних заяв (подань), з яких 1956 позовних заяв щодо спорів з приводу адміністрування податків, зборів і платежів, а також контролю за дотриманням вимог податкового законодавства та з приводу реалізації публічної фінансової політики.

Підготовка справ такої категорії до судового розгляду передбачає необхідність витребування для обов'язкового дослідження в судовому засіданні первинних бухгалтерських документів, облікових реєстрів, фінансової звітності, тощо. Нерідко їх розгляд в зв'язку зі складністю відбувається із призначенням судової економічної експертизи.

Зважаючи на те, що такі документи, як правило, перевіряються суцільним порядком за відповідні звітні періоди, подання їх копій на вимогу суду стороною у встановлений строк ускладнюється недостатністю часу. За таких обставин, сторонами використовується право подання клопотання про відкладення судового розгляду через неможливість виконання вимог ухвали суду за браком часу.

Затягується в часі також і процес з'ясування адрес свідків та їх завчасного виклику. Дані обставини зумовлюють відкладення розгляду справи на іншу дату, що перебігу місячного строку судового розгляду не перевищує та не призупиняє.

Окрім цього, не врегульовано законом і проблемні питання неможливості проведення судового засідання та виготовлення судового рішення за об'єктивних причин: відпустка судді, тимчасова непрацездатність, відрядження, тощо. Вихідні дні та неробочі дні охоплюються місячним строком розгляду справи та п'ятиденним строком для виготовлення судового рішення.

Дані проблемні питання у світлі захисту прав у сфері публічно-правових відносин перешкоджають своєчасному їх відновленню та потребують внесення змін до деяких норм Кодексу адміністративного судочинства України.

Так, доцільно частину 1 статті 122 КАС України доповнити реченням такого змісту: «До строків розгляду адміністративних справ, передбачених цим кодексом не включаються вихідні, святкові інші неробочі дні». Таку ж умову належить закріпити і в ст.160 КАС України щодо строків виготовлення повного тексту судового рішення.

Також, доцільно статтю 23 КАС України доповнити частиною третьою такого змісту: «3. У випадку перебування судді у відпустці, в період його тимчасової непрацездатності, або наявності інших поважних причин неможливості розглянути справу у встановлений цим Кодексом строк, особа, що бере участь у справі, має право подати до суду заяву про здійснення перерозподілу справи у порядку, передбаченому ч.2 даної статті».

Дані зміни в період реформування демократичного суспільства нададуть сторонам у справі можливість ефективно використовувати свої процесуальні права та належно, на засадах змагальності та рівності учасників судового процесу перед законом і судом, виконувати свої процесуальні обов'язки в напрямку встановлення об'єктивної істини та отримання ефективного і своєчасного судового захисту шляхом відновлення порушеного права.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Кодекс адміністративного судочинства України: Закон України від 6 липня 2005 р. № 2747-IV // Офіційний вісник України. – 2005. – № 32. – ст. 1918.
2. Звіт судів першої інстанції про розгляд справ в порядку адміністративного судочинства форми №2-А, сформований Кіровоградським окружним адміністративним судом за 2015 рік.

ЗАСТАВА ЦІННИХ ПАПЕРІВ ЯК СПОСІБ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИКОНАННЯ КРЕДИТНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ

Кудряцев Валерій Іванович

*аспірант Науково-дослідного інституту приватного
права і підприємництва імені академіка*

Ф. Г. Бурчака НАПрН України

Доволі поширеною в практиці кредитування є такий вид застави, як застава цінних паперів. На забезпечення належного виконання умов договору кредиту позичальником можуть бути передані різні види цінних паперів, що визначені розділом 2 Закону України «Про цінні папери та фондовий ринок» (акції, облигації, короткострокові казначейські зобов'язання, депозитні сертифікати, векселі, складські свідоцтва тощо) [1]. Як вбачається зі змісту ст. 55 Закону України «Про заставу», в заставу можуть бути передані як іменні цінні папери, так і цінні папери на пред'явника. Водночас, якщо законом чи договором не передбачено інше, купонні листи на виплату відсотків, дивідендів та інші доходи від зазначеного в цінному папері права є предметом договору тільки у тих випадках, коли вони передані кредитору заставного зобов'язання. Виходячи із цього, М. Дякович приходить до висновку про передання у заставу саме цінного паперу, а не пов'язаного з ним права на отримання дивідендів, якщо передача останнього не зумовлена законом або договором [2].

Аналізуючи заставу акцій, як найбільш поширений вид цінних паперів, доцільно зазначити, що, приймаючи в якості забезпечення виконання кредитного зобов'язання такий вид цінних паперів, кредиторавцю слід звертати увагу на різновид акціонерного товариства, що є емітентом таких акцій, оскільки від цього залежить можливість їх подальшої реалізації. Якщо акції публічного акціонерного товариства можуть відчужуватися без будь-яких обмежень (тільки з подальшою реєстрацією в реєстрі), то акції приватного акціонерного товариства вільно відчужуватися не можуть. Істотним обмеженням застави акцій приватного акціонерного товариства є право переважної купівлі акцій, що відчужуються, іншими акціонерами. Фактично для уникнення цього обмеження кредиторавець повинен заздалегідь погодити питання застави акцій цього виду акціонерного товариства з іншими його акціонерами шляхом отримання їх відмови від купівлі акцій, що передані у заставу. Як вбачається із наведеного, такий різновид цінних паперів, як акції, хоча й можуть передаватися у заставу як забезпечення виконання зобов'язань за договором кредиту, однак не є надійним видом забезпечення, а тому не користуються попитом в кредитній сфері.

Щодо можливості застави за договорами кредиту такого різновиду цінних паперів, як облигації, слід зазначити, що під облигацією в законодавстві

розуміється цінний папір, що посвідчує внесення його першим власником грошей, визначає відносини позики між власником облігації та емітентом, підтверджує зобов'язання емітента повернути власникові облігації її номінальну вартість у передбачений проспектом емісії (для державних облігацій України – умовами їх розміщення) строк та виплатити дохід за облігацією, якщо інше не передбачено проспектом емісії (для державних облігацій України – умовами їх розміщення). На основі закріпленої абз. 2 ч. 1 ст. 7 Закону України «Про цінні папери та фондовий ринок» можливості переходу права власності на облігації емітента до іншої особи можемо зробити висновок, що такі різновиди облігацій, як облігації підприємств, облігації Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, облігації місцевих позик, Державні облігації України, облігації міжнародних фінансових організацій, можуть бути предметом застави на забезпечення виконання кредитних зобов'язань.

Одним із дієвих способів забезпечення виконання кредитних зобов'язань є застава векселя. Як зазначається в юридичній літературі, вексель сприяє розвитку нових форм грошового обігу, генерує нові форми трансакцій і трансфертів, частково вирішуючи проблему дефіциту грошей в економіці і проблему неплатежів [3, с. 14]. Тому не дивно, що вексель сьогодні залишається одним із найпоширеніших платіжних інструментів на фінансовому ринку.

Дієвість застави цього виду цінного паперу вбачається в тому, що власність на такий різновид цінного паперу кредитодавцю не переуступається, він тільки передається у заставу позичальником на визначений строк з наступним викупом після виконання взятих за кредитним договором зобов'язань. Крім того сума позики за договором кредиту не перевищує повної суми векселя, а тільки певний відсоток його номінальної вартості (60 – 90%), що цілком дозволяє повністю захистити інтереси кредитодавця у разі не викупу векселя його пред'явником.

В Законі України «Про цінні папери та фондовий ринок» законодавець передбачив два різновиди цього цінного паперу – простий і переказний вексель. Простим вважається вексель, за яким зобов'язання безумовної сплати вказаної в ньому суми грошей бере на себе особа, яка видала вексель (векселедавець). Натомість переказним визнається вексель, за яким зобов'язання сплати вказаної в ньому суми покладається на третю особу, якій векселедавець дає просту і нічим не обумовлену пропозицію сплати цієї суми кредитору (векселедержателю) [2]. Інакше кажучи, кредитодавець, отримавши у заставу переказний вексель, у разі порушення позичальником своїх фінансових зобов'язань за договором, має право пред'явити вексель до платежу третій особі, виступаючи як представник позичальника, тобто при передачі переказного векселя не відбувається переходу права власності на вексель. Отримані грошові кошти кредитодавець направить на погашення невиконаних зобов'язань позичальника за договором кредиту.

Видача кредиту під заставу векселів може носити як разовий, так і постійний характер. В останньому випадку фінансова установа відкриває позичальнику під забезпечення векселями спеціальний позиковий рахунок. Видача позик відображається за дебетом цього рахунку, а погашення – за кредитом. Водночас сторонам в договорі кредиту доцільно визначити межу співвідношення між забезпеченням і заборгованістю за спеціальним позиковим рахунком. Крім цього, в договорі варто передбачити право кредитодавця вимагати надання в забезпечення кредиту додаткових векселів, право закриття рахунку в будь-який час з пред'явленням заборгованості до стягнення, право позичальника погашати заборгованість за спеціальним позиковим рахунком з коштів, що надходять на інші рахунки позичальника, право вимагати дозволу заміни одних векселів іншими тощо.

Таким чином, застава векселя є особливим різновидом застави, що суттєво відрізняється від застави товарів, нерухомого майна тощо, багато в чому більш ефективний і зручний саме для кредитодавця за договором кредиту. Натомість для позичальника зазначений різновид застави цінних паперів містить і певні ризики, що пов'язані з не закріпленням на законодавчому рівні обов'язків кредитодавця щодо повернення векселя, відповідальності за його втрату тощо. Як видається, саме з метою захисту позичальника у такого роду правовідносинах доцільно окремо в договорі застави регламентувати права і обов'язки сторін при заставі векселя.

Підсумовуючи аналіз питань, пов'язаних із заставою цінних паперів за договором кредиту, доцільно зазначити, що кредитодавець перед прийняттям рішення про видачу кредиту під заставу цінних паперів повинен вчинити ряд дій, пов'язаних із перевіркою такого виду застави. Так, позичальник для отримання кредиту надає кредитодавцю заяву на видачу кредиту, в якій вказує які саме цінні папери забезпечуватимуть виконання ним зобов'язань за договором. Більше того, в самому договорі кредиту або ж в окремому договорі застави цінних паперів сторони повинні зазначити найменування, порядковий номер, номінальну вартість, фактичну курсову вартість на день укладення договору цінного паперу, найменування емітента тощо. Натомість кредитодавець повинен перевірити справжність та платоспроможність таких цінних паперів, можливість їх відчуження як об'єктів застави, перевірити платоспроможність емітента цінного паперу, котирування цінних паперів на фондовій біржі. Крім того, визначаючи способом забезпечення виконання умов кредитного договору заставу цінних паперів кредитодавцю слід уважно ознайомитися із засновницькими документами позичальника, адже непоодинокими є випадки закріплення у статутах юридичних осіб прямих заборон щодо передання акцій у заставу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Закон України «Про цінні папери та фондовий ринок» від 23.02.2006 № 3480-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2006. – № 31. – Ст. 268.
2. Дякович М. Особливості застави цінних паперів / М. Дякович // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://radnuk.info/home/24918-----c.html>.
3. Демківський А. В. Вексельний обіг в Україні : навч. посібник / А. В. Демківський. – К. : ВІРА-Р, 2003. – С. 14.

ПРОЦЕСУАЛЬНА АНАЛОГІЯ В ЦИВІЛІСТИЧНИХ ТИПАХ СУДОВОГО ПРОЦЕСУ: ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ТА ПРАВОЗАСТОСОВЧА ПРАКТИКА

*Лежнєва Тетяна Миколаївна,
доцент кафедри права
Дніпропетровського університету імені Альфреда
Нобеля, кандидат юридичних наук, доцент*

Одним із актуальних питань теорії цивільного процесу, а так само інших цивільностичних процесів (господарського, адміністративного) є можливість застосування процесуальної аналогії. Наразі законодавчо в Україні дозволено застосування лише матеріально-правової аналогії (ст. 8 ЦК України, ст. 10 СК України, ч. 8 ст. 8 ЦПК України, ч. 7 ст. 9 КАС України).

Ані ЦПК України, ані будь-який інший акт процесуального законодавства не містить положень про процесуальну аналогію. В проекті ЦПК України[6] була присутня норма про процесуальну аналогію: «У разі відсутності в процесуальному праві норми, яка регулює відносини, що виникли в ході провадження у цивільній справі, суд застосовує норму, яка регулює подібні відносини, а за відсутності такої норми – суд виходить із загальних засад здійснення судочинства в Україні» (ч. 3 ст. 3 Проекту). Однак, у ході підготовки тексту законопроекту до другого читання і опрацювання пропозицій народних депутатів відповідна норма була виключена. Отже, мала місце воля законодавця щодо незапровадження процесуальної аналогії.

Аналіз судової практики та квазінормотворчості виявляє неоднорідність підходів до процесуальної аналогії. Так, Пленум Верховний Суд України, зазначаючи у п. 3 постанови «Про практику розгляду судами корпоративних спорів»[4], що «норма пункту 4 частини першої статті 12 ГПК України в силу її імперативного характеру не підлягає застосуванню за аналогією щодо спорів, пов'язаних із діяльністю інших суб'єктів господарювання». Аналізуючи таку позицію, можна дійти таких висновків:

(1) Пленум не заперечує процесуальну аналогію як таку, адже він вбачає за необхідність аргументувати незастосовуваність норми за аналогію імперативністю такої норми; (2) Пленум, по суті, встановлює правило процесуальної аналогії: «імперативні процесуальні норми за аналогією не застосовуються».

Розглядувану правову позицію Пленуму Верховного Суду сприйняв і Пленум Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ у своїй постанові «Про деякі питання юрисдикції загальних судів та визначення підсудності цивільних справ» (п. 13)[3].

В спільній постанові Президії Верховного Суду України та Президії Ради суддів України «Про стан здійснення судочинства адміністративними судами» в якості недоліку було зазначено про «...ухвали, в яких адміністративним судом апеляційної інстанції застосовується аналогія процесуального закону (застосування норм Цивільного процесуального кодексу України при скасуванні судового рішення суду першої інстанції з направленням справи на новий розгляд до того ж суду)...»[5]. Однак, незрозуміло, що саме автори вважають недопустимим: процесуальну аналогію як таку, міжгалузеву процесуальну аналогію, або ж конкретний описаний випадок застосування аналогії.

Допустимою і доречною визнав міжгалузеву процесуальну аналогію Верховний Суд України у своєму рішенні від 04.07.2006 № 21-211во06, вказавши, що «...слід звернути увагу на те, що порядок розгляду касаційної скарги, що надійшла до суду касаційної інстанції після закінчення касаційного розгляду справи, не врегульований Кодексом адміністративного судочинства України. Разом з тим, такий порядок встановлений ст. 348 ЦПК України і може бути застосований адміністративним судом у відповідності з правилами ч. 7 ст. 9 КАС України»[7].

Цікавою є відповідь Вищого адміністративного суду України, викладена в листі «Про деякі питання практики застосування адміністративними судами норм Кодексу адміністративного судочинства України та інших нормативно-правових актів» від 25.07.2007 № 09.1-22/688[2] (пункт 14) на питання про те, чи означає відсутність процесуального інституту зустрічного позову у КАС неможливість його застосування в адміністративному процесі, чи зустрічні позови можуть подаватися за аналогією закону на підставі статей 123, 124 Цивільного процесуального кодексу України. Суд зазначив, що «відсутність процесуального інституту зустрічного позову є особливістю адміністративного судочинства порівняно з цивільним та господарським процесами. Аналогія закону на підставі статей 123, 124 Цивільного процесуального кодексу України не може бути застосована у адміністративному процесі, оскільки КАС не передбачено об'єднання справ за участі одних і тих же сторін, які в одній справі мають статус позивача, а в іншій – відповідача. Відповідач у справі може заявити свої вимоги до позивача у формі окремого позову і таким чином реалізувати

своє право на судовий захист». Отже, ВАС України не відкидає можливості застосування процесуальної аналогії як такої, у тому числі міжгалузевої.

Вважаємо за доцільне звернути увагу на академічне видання, підготовлене авторським колективом, до якого увійшла значна кількість суддів та провідних працівників апарату ВАС України. Автори не заперечують проти процесуальної аналогії і наводять рекомендації щодо окремих випадків її застосування: (1) застосування за аналогією положень про порядок судового засідання до процедури попереднього судового засідання; (2) відмова у відкритті апеляційного провадження, якщо настала смерть фізичної особи чи припинено юридичну особу, які звернулися із позовною заявою або до яких пред'явлено адміністративний позов, якщо спірні правовідносини не допускають правонаступництва (за аналогією із п. 3 ч. 1 ст. 109 КАС, яка передбачає таку підставу для відмови у відкритті провадження в адміністративній справі по першій інстанції); (3) повернення касаційної скарги суддею-доповідачем суддя-доповідач, якщо: особа, що її подала, до відкриття касаційного провадження подала заяву про відкликання касаційної скарги; касаційну скаргу подано особою, яка не має адміністративної процесуальної дієздатності; касаційну скаргу від імені особи, яка бере участь у справі, подано особою, яка не має повноважень на ведення справи (за аналогією із процесом у суді першої інстанції)[1, с. 221, 232-233, 244].

Аналіз нормативно-правового регулювання та правозастосовчої практики щодо процесуальної аналогії в цивілістичних типах судового процесу свідчить про таке: 1) має місце фактичне застосування процесуальної аналогії; 2) таке застосування, як правило, є виправданим; 3) таке застосування має неоднорідну, але в цілому схвальну оцінку вищих судових установ. Доктринальні суперечності з приводу процесуальної аналогії можуть бути зняті, узгоджені, лише в тому випадку, коли процесуальна аналогія буде допускатися із врахуванням низки обмежувальних правил. Останні будуть в майбутньому предметом наших досліджень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Адміністративне судочинство України : підручник / О. М. Пасенюк (кер. авт. кол.), О. Н. Панченко, В. Б. Авер'янов [та ін.] ; за заг. ред. О. М. Пасенюка. – К. : Юрінком Інтер, 2009. – 672 с.
2. Про деякі питання практики застосування адміністративними судами норм Кодексу адміністративного судочинства України та інших нормативно-правових актів : Лист Вищого адміністративного суду України від 25.07.2007 № 09.1-22/688 // http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v_688760-07
3. Про деякі питання юрисдикції загальних судів та визначення підсудності цивільних справ : Постанова Пленуму Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних

- справ від 01.03.2013 № 3 // <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0003740-13>
4. Про практику розгляду судами корпоративних спорів : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 24.10.2008 № 13 // Вісник Верховного суду України. – 2008. – № 11.
 5. Про стан здійснення судочинства адміністративними судами : Постанова Верховного Суду України та Ради суддів України від 03.04.2009 № 7 // Вісник Верховного суду України. – 2009. – № 4. – стор. 15.
 6. Проект Цивільного процесуального кодексу України № 3455 від 29.04.2003 // http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=14900
 7. Рішення Верховного Суду України від 04.07.2006 № 21-211во06 // <http://pravoscope.com/act-postanova-21-211vo06-krivenko-v-v-04-07-2006-ne-viznacheno-s>

УДОСКОНАЛЕННЯ ПОЧАТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ

Лук'янчиков Євген Дмитрович
професор кафедри інформаційного права
та права інтелектуальної власності,
Національний технічний університет України «КПІ»
доктор юридичних наук, професор

Новий КПК України 2012 року вніс суттєві зміни у систему кримінального процесу, із якої вилучено стадію порушення кримінальної справи. Вона пройшла тривалий час практичної апробації, наукового опрацювання та визнання, як самостійного інституту процесуального права. Її розглядали фільтром для подальшого досудового розслідування, а діяльність з перевірки інформації про злочини вважали доказуванням.

Піддаючи аналізу результати дії нового КПК України та його критику з боку окремих науковців, Л. М. Лобойко слушно зазначає, що норми, інститути кримінального процесуального права неналежної якості важко застосовувати ефективно. Але оцінка якості окремих норм, інститутів і галузі права в цілому залежить від характеристики особи, яка її (оцінку) здійснює (теоретичного рівня підготовки; життєвого і професійного досвіду тощо) [3, с. 124].

З даною думкою важко не погодитися, але вона потребує подальшого розвитку та обґрунтування. По-перше, приписи закону мають відображати потреби суспільства, переважна більшість якого зацікавлена у тому, щоб її права та свободи надійно охоронялися державою, в особі відповідних органів,

на утримання яких сплачує чималі податки. По-друге, норми закону мають враховувати потреби і можливості практики, через яку відбувається їх реалізація в житті. Тільки результати практичної діяльності правоохоронних органів і судів можуть свідчити про результативність того чи іншого процесуального інституту. Розумні строки розслідування, які тривають більше строків покарання за такий злочин, передача до суду матеріалів лише кожного третього кримінального провадження, у якому особі повідомлено про підозру та інші об'єктивні показники кримінальної процесуальної діяльності, навряд чи можуть свідчити про її ефективність.

По-третє, оцінку якості окремих норм та інститутів, як регулятору суспільних відносин мають здійснювати не тільки особи з високим рівнем теоретичної підготовки (народні депутати, доктори наук, до речі не всі) та експерти Ради Європи, які у більшості позитивно оцінюють закони, що приймаються останнім часом в Україні. Це стосується антикорупційного законодавства, за яким жоден корупціонер високого рівня не притягнутий до відповідальності. Оцінюючи результати судової реформи науковець з високим рівнем теоретичної підготовки зазначає, що назвати судочинство справедливим у нашій країні не наважиться ніхто [2, с. 6]. Таке висловлювання свідчить про те, що навіть ті особи, які мали причетність до розроблення та прийняття нових законів, що регулюють кримінальне провадження, не можуть оцінити позитивно правоохоронну та судову діяльність в Україні.

Під час обговорення проектів нового КПК України відбувалася широка дискусія. Нашу увагу привертає висловлювання провідних науковців-практиків у сфері кримінально-процесуальної діяльності В. Т. Маляренка та І. В. Вернидубова. Україна, пишуть вони, має йти таким же шляхом, як і більшість країн Європи, оскільки її правоохоронні органи хоч і не кращі, однак і не гірші, ніж в інших країнах [5, с. 22-27].

Якщо у правоохоронній діяльності було не усе погано, під час розроблення нового КПК слід було враховувати накопичену практику (позитивну та негативну) регулювання кримінальної процесуальної діяльності, у тому числі і початкового етапу, що накопичувалася століттями і тисячоліттями.

За час роботи правоохоронних органів у нових умовах накопичився певний емпіричний матеріал, з'явилися публікації науковців, що присвячені дослідженню початкового етапу розслідування. Це дає підстави і можливість здійснити деякі узагальнення практики застосування норм нового КПК на початковому етапі досудового провадження. Адже кожне нововведення, на нашу думку, має бути кроком уперед у розвитку законодавства, спиратися на накопичений досвід, враховувати зарубіжну практику, сприяти підвищенню результативності роботи правоохоронних органів, надійно забезпечувати захист прав осіб, які зазнали шкоду від злочинів.

Для демонстрації позитивних моментів нововведення, Л. М. Лобойко, звертається до статистичних даних. Так, за перший квартал 2012 р. зареєстровано більше 822 тис. заяв і повідомлень про злочини, а досудове розслідування розпочато лише за 113 тис. із них. У першому кварталі 2013 року розпочато 363 тис. проваджень, що у 3,2 рази більше ніж у попередньому році. Нескладно підрахувати, зазначає автор, наскільки більше потерпілих отримали можливість захистити свої порушені права у межах кримінального провадження [4, с. 24]. Для дійсної оцінки результатів захисту порушених прав громадян доречно було б навести дані про кількість осіб притягнутих до відповідальності за вчинені злочини та відшкодування заподіяної шкоди потерпілим.

Якщо аналізувати дані за 2012 рік видно, що досудове розслідування проводилося майже за кожною сьомою заявою, що надходила до правоохоронних органів. Від якої кількості заяв, розпочато досудове розслідування у 2013 р., на жаль, автор не показує. Проте у 2013 році кількість зареєстрованих заяв та повідомлень про правопорушення збільшилась до 4 млн. [6], а досудових розслідувань розпочато 529 тис. Отже, співвідношення розпочатих досудових розслідувань до кількості заяв та повідомлень про правопорушення у ці роки майже не відрізняється. Постає питання про реальний захист порушених прав потерпілих у межах кримінального провадження, у зв'язку із змінами у законодавстві.

Внесення заяви до Єдиного реєстру досудових розслідувань навряд чи може реально захистити права потерпілого. Слушно з цього приводу зазначає В. Ю. Шепітько, що створення електронної бази даних і внесення до неї певних відомостей ще не означає, що здійснюється належна пізнавальна діяльність, яка спрямована на встановлення ознак злочину, достатніх для кримінального переслідування, проведення слідчих (розшукових) дій, у тому числі примусового характеру [7, с. 70].

Сьогодні з занепокоєнням доводиться констатувати, що з усього масиву облікованих кримінальних правопорушень у 2013 році тільки по 40% особам оголошено про підозру, у 2014 році – 37,7%, а у 2015 році – 33,3%. Одну із причин такого кризового становища вбачають у передчасному, а нерідко безпідставному початку кримінального провадження, оскільки чинний КПК не вимагає достатніх підстав до цього. Це призвело до того, що навантаження на одного слідчого давно сягнуло за сотні кримінальних проваджень, що у свою чергу знизило якість досудового розслідування та обумовило стійку тенденцію до збільшення нерозкритих злочинів [1, с. 29].

Отже, повідомлення особі про підозру здійснюється лише відносно третини розпочатих кримінальних проваджень, що ще не є свідченням того, що усі вони набудуть законного вирішення у суді. Це не може позитивно впливати на захист прав та інтересів законослухняних громадян, які зазнали шкоди від злочинів.

На завершення слід зазначити, що інститут початку досудового провадження потребує подальшого поглибленого дослідження та законодавчого врегулювання. Відсутність норм, що регулюють діяльність з прийняття інформації про злочин, її перевірки та прийняття обґрунтованого процесуального рішення про початок досудового розслідування не може сприяти забезпеченню прав та інтересів громадян.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Берназ В. Д. Деякі новели КПК України як чинники зміни парадигми криміналістичної тактики / В. Д. Берназ // Нові завдання та напрями розвитку юридичної науки у XXI столітті : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Одеса, 26-27 лютого 2016 р. – Одеса : МГУ, 2016. – С. 28–31.
2. Коваленко В. В. Щодо стану та перспектив розвитку держави / В. В. Коваленко // Правничий часопис Європейського університету. – 2015. – № 1 (1). – С. 5–10.
3. Лобойко Л. М. Українська правова традиція як квазіметодологічна основа кримінальної процесуальної регламентації суспільних відносин / Л. М. Лобойко // Вісник Академії адвокатури України : наук. журн. – К. : ВЦ Акад. адвокатури України, 2015. – Том 12. – Число 2(33). – С. 124–131.
4. Лобойко Л. М. Реалізація норм чинного КПК України щодо досудового провадження: окремі аспекти / Л. М. Лобойко // Право України. – 2013. – № 11. – С. 22-31.
5. Маляренко В. Т. Про інститут понять у кримінальному процесі України / В. Т. Маляренко, І. В. Вернидубов // Вісник Верховного Суду України. – № 3/25/. – 2001. – С. 22-27.
6. Слинко С. Порядок розгляду в органах внутрішніх справ заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення / С. Слинко // Судебно-юридическая газета [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://sud.ua/blog/2014/02/15/60562>
7. Шепітько В. Ю. Тенденції та функції криміналістики в умовах змагального кримінального судочинства / В. Ю. Шепітько // Криміналістика и судебная экспертиза. – Киев, 2015. – Вып. 60. – С. 67–76.

УГОЛОВНО-ПРОЦЕССУАЛЬНЫЕ ГАРАНТИИ ПРАВ НЕСОВЕРШЕННОЛЕТНИХ КАК ОСНОВЫ РАЗВИТИЯ ДЕМОКРАТИЧЕСКОГО СУДОПРОИЗВОДСТВА

*Макогон Ирина Викторовна,
доцент кафедры предварительного расследования
УНК по ПС в ОВД Волгоградской академии МВД
России, кандидат юридических наук*

Система правовых средств заложенных в законе, предназначена для обеспечения решения задач уголовного судопроизводства и является уголовно-процессуальными гарантиями обеспечения прав и законных интересов несовершеннолетних.

Среди ученых нет единообразия в применении данного термина [14, с. 21]. Довольно часто уголовно-процессуальные гарантии определяются как установленные законом средства и способы охраны прав и законных интересов участников процесса.

В теории уголовного процесса дискуссионной является проблема о соотношении субъективных прав участников процесса и процессуальных гарантий реализации этих прав [2, с. 112–114].

Некоторые ученые считают, что в уголовном судопроизводстве одни процессуальные права являются гарантией других, тем более, что процессуальными гарантиями реализации прав участников процесса выступают процессуальные обязанности лиц, ведущих уголовное судопроизводство, поскольку они корреспондируют с правами участников процесса [12, с. 115–116].

Российское уголовно-процессуальное законодательство в целом отражает требования международных стандартов к правовым средствам охраны прав и законных интересов участников уголовного процесса. Однако к несовершеннолетним, они имеют свои особенности.

К правовым средствам, обеспечивающим возможность осуществления несовершеннолетним их прав, относится особый порядок их вызова к следователю – через родителей или иных законных представителей. Необходимость использования основ психологии и педагогики при расследовании уголовных дел с участием несовершеннолетних, а также сложность допроса обуславливают такую важную процессуальную гарантию реализации прав, как участие в допросе прокурора, педагога и психолога [3, с.199-202].

Осуществление прав несовершеннолетних обеспечивается участием законных представителей, близких родственников в производстве по уголовному делу. Как отмечает Э. Б. Мельникова, участие законного представителя несовершеннолетнего в российском уголовном процессе связано с двумя обстоятельствами:

1) с неполнотой процессуальной дееспособности несовершеннолетнего;

2) с тем, что законный представитель (родители, усыновители, опекуны, попечители) несет ответственность за воспитание и поведение несовершеннолетнего [10, с. 39–42].

Привлечение родителей или иных законных представителей или близких родственников к допросу несовершеннолетних вытекает из необходимости учета возрастных и индивидуальных особенностей несовершеннолетних и является дополнительной процессуальной гарантией охраны прав несовершеннолетних, установления истины, обеспечения воспитательного и предупредительного воздействия уголовного судопроизводства [16, с. 34–37]. Поэтому уголовно-процессуальные нормы, предусматривающие привлечение родителей или иных близких родственников к допросу несовершеннолетних, должны содержать термин "участие", а не "присутствие" [9, с. 38–41].

Иной позиции придерживаются Л. М. Корнеева, С. С. Ордынский, С. Я. Розенблит, которые высказали мнение, что родители должны приглашаться только в том случае, если они не связаны с совершенным преступлением и если известно, что подлежащий допросу несовершеннолетний относится к ним с уважением [6, с. 56–59]. Этот тезис вполне можно отнести к любому несовершеннолетнему, допрашиваемому следователем, независимо от его процессуального статуса. В этой связи, Д. М. Лосев говорит, что вызов родителей для участия в допросе несовершеннолетнего обвиняемого представляется в большинстве случаев нецелесообразным. Обвиняемый в ряде случаев будет испытывать в присутствии родителей чувство страха, стыда и так далее, чутко реагировать на эмоции отца и матери, следить за их мимикой, движениями, улыбками и в соответствии с этим давать свои ответы [8, с. 45–47]. Законные представители всегда заинтересованы в определенном исходе дела и могут отрицательно влиять на поведение несовершеннолетнего обвиняемого во время допроса [1, с. 30–31].

Привлечение же психолога и педагога для участия в допросе вытекает, прежде всего, из необходимости учета возрастных и индивидуальных особенностей несовершеннолетнего при подготовке и проведении допроса. Закон не в полной мере раскрыл процессуальное положение психолога (педагога), в связи с чем возникает ряд вопросов и прежде всего: кто может быть приглашен в качестве психолога (педагога)? В законе нет ответа на этот вопрос. Получается, можно пригласить любого психолога (педагога). С другой стороны, какая польза от участия при допросе незнакомого для несовершеннолетнего психолога (педагога)? Если несовершеннолетний обвиняемый (подозреваемый) учится в учебном заведении, то педагог приглашается оттуда, как правило, это педагог, который знает несовершеннолетнего. В других случаях, когда несовершеннолетний не

учится целесообразно пригласить бывшего педагога или психолога [11, с. 26–28].

Что касается законного представителя несовершеннолетнего обвиняемого, подозреваемого то в УПК РФ в ст. 426 УПК РФ четко определены права законного представителя несовершеннолетнего обвиняемого, подозреваемого, в том числе и его право присутствовать при предъявлении обвинения (ранее такого права у него не было), участвовать в допросе несовершеннолетнего (обязательно) и в иных следственных действиях. Важным является требование закона о том, что законные представители допускаются к участию в деле с момента первого допроса несовершеннолетнего в качестве подозреваемого или обвиняемого. Таким образом, законные представители получили возможность участвовать в расследовании дела с момента выявления причастности несовершеннолетнего к совершенному преступлению и его первого допроса.

Закон устанавливает участие законного представителя несовершеннолетнего в досудебном производстве по уголовному делу в качестве одного из способов обеспечения интересов несовершеннолетнего обвиняемого (ст. 426 УПК РФ). Согласно п. 12 ст. 5 Уголовно-процессуального кодекса Российской Федерации законными представителями несовершеннолетнего обвиняемого являются родители, усыновители, опекуны или попечители, органы опеки и попечительства, представители учреждений или организаций, на попечении которых он находится.

Дополнительные гарантии прав несовершеннолетних при производстве по уголовным делам находят отражение в главе 50 УПК РФ. Среди них и то, что законный представитель несовершеннолетнего обвиняемого допускается к участию в уголовном деле на основании постановления следователя или дознавателя с момента первого допроса несовершеннолетнего (п. 1 ст. 426 УПК РФ). В этой связи отметим, что УПК РФ не содержит исчерпывающего перечня следственных действий, в которых необходимо участие законного представителя несовершеннолетнего обвиняемого.

Согласно п. 3 ч. 2 ст. 426 УПК РФ законный представитель вправе участвовать в допросе несовершеннолетнего обвиняемого, а с разрешения следователя – в иных следственных действиях, производимых с его участием и участием защитника. И вызов несовершеннолетнего обвиняемого к следователю производится через его родителей или других законных представителей (ст. 424 УПК РФ) [15, с. 12–14].

Однако Э. Б. Мельникова пишет, что интересы несовершеннолетнего могут не совпадать с интересами его законного представителя. И суть таких возможных противоречий необязательно в обстоятельствах конкретного дела, а в двойственном положении законного представителя. Ведь фактически он защищает не только интересы несовершеннолетнего, но и свои собственные

[10, с. 39–42]. В связи с этим УПК РФ содержит право следователя на отстранение законного представителя от участия в деле, если имеются основания полагать, что его действия наносят ущерб интересам несовершеннолетнего. Оно может быть распространено на весь период расследования. В таких случаях к участию в деле должен быть допущен другой законный представитель [13, с. 33].

Своеобразной гарантией прав несовершеннолетнего является отдача несовершеннолетнего обвиняемого, подозреваемого под присмотр. Однако органы расследования не утруждают себя поиском лиц или органов, которые смогли бы обеспечить надлежащее поведение несовершеннолетнего в период расследования, легче и безопаснее несовершеннолетнего, взять под стражу. Здесь явное пренебрежение правами несовершеннолетнего. При передаче несовершеннолетнего под присмотр следователь должен убедиться, что лица, которым передается несовершеннолетний, имеют на него положительное влияние, правильно оценивают содеянное им и могут обеспечить надлежащее поведение и повседневный контроль за несовершеннолетним [5, с. 21–26].

Особую роль в допросе несовершеннолетнего играет его защитник, который должен быть приглашен независимо от желания несовершеннолетнего подозреваемого и обвиняемого [4, с. 90]. Одним из проявлений повышенного внимания к охране прав несовершеннолетних при рассмотрении в отношении них уголовных дел является удвоенное представительство их интересов в уголовном процессе – одновременно в деле участвует адвокат (защитник) и законный представитель [7, с. 133–136]. Однако практика показывает, что не всегда в судебном заседании по делам в отношении несовершеннолетних участвуют и защитник, и законные представители.

Проблема, в конечном итоге, заключается в определении правоприменителем рационального подхода к использованию тех или иных уголовно-процессуальных гарантий, способных обеспечивать надлежащее осуществление процессуальных прав и законных интересов несовершеннолетних в уголовном судопроизводстве.

СПИСОК ИСПОЛЬЗОВАННЫХ ИСТОЧНИКОВ:

1. Гавердовская В., Рязанов И. Допрос несовершеннолетних при расследовании преступлений против половой неприкосновенности. /Законность. 2007. № 9. С. 30–31.
2. Зельгин С. Г. Актуальные проблемы соблюдения прав несовершеннолетних обвиняемых, привлеченных к уголовной ответственности и возможность заключения с ними досудебного соглашения. /Современные проблемы права и управления. Сборник докладов. Тула, 2016. С. 112–114.
3. Плахотнюк Ю. И. Особенности допроса обвиняемого по делам о вовлечении несовершеннолетних в совершение антиобщественных

- действий./Вестник Красноярского государственного аграрного университета. 2014. № 7. С. 199–202.
4. Казачек Е. Ю. Организационно-тактические особенности допроса по уголовным делам с участием несовершеннолетних. /В сборнике: Расследование преступлений: проблемы и пути их решения. М., 2013. С. 90.
 5. Коновалов С. И., Плюгина И. О. Некоторые организационно-тактические особенности производства допроса несовершеннолетнего лица, совершившего преступление против половой неприкосновенности и половой свободы личности. /Известия Тульского государственного университета. Экономические и юридические науки. 2014. № 1-2. С. 21–26.
 6. Корнеева Л. М., Ордынский С. С., Розенблит С. А. Тактика допроса на предварительном следствии. М., 1996. С. 56–59.
 7. Кирынина И. А., Мишенина А. А. Актуальные вопросы тактики допроса несовершеннолетних участников уголовного процесса. //Правовое государство: теория и практика. 2014. № 4. С. 133–136.
 8. Лосев Д. М. Тактика допроса несовершеннолетних обвиняемых и подозреваемых. Автореф. дисс. канд. юрид. наук. М., 1995. С. 45–47.
 9. Макаренко И. А. Цели и методы исследования информации о личности несовершеннолетнего обвиняемого. /Правовое государство: теория и практика. 2014. Т. 2. № 36. С. 38–41.
 10. Мельникова Э. Б. Ювенальная юстиция. Проблемы уголовного права, уголовного процесса и криминологии. М.: Дело, 2001. С. 39-42.
 11. Мухина В. С. Психология дошкольника. М., 1991. С.26-28.
 12. Нестерова Ю. Н. Психологические особенности допроса несовершеннолетних./В сборнике: актуальные проблемы права и управления глазами молодежи. Материалы международной научной студенческой конференции. Под общей редакцией И. Б. Богородицкого. М., 2014. С. 115–116.
 13. Тарло Е. Г. Проблемы профессионального представительства в судопроизводстве России. Автореф. дисс... д-ра. юрид. наук. М., 2005. С. 33.
 14. Уголовный процесс Российской Федерации: учебник / отв. ред. А. П. Кругликов. М. : Проспект, 2010. С. 21.
 15. Ухарева Е. А. Участие законного представителя несовершеннолетнего подозреваемого, обвиняемого в производстве следственных действий (правовые и организационные аспекты): автореф. дис.... канд. юрид. наук. М., 2011. С.12–14.
 16. Черных Э. А. Психологические основы допроса несовершеннолетних на предварительном следствии. Дисс. канд. юрид. наук. М., 1998. С. 34–37.

ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ОФІЦІЙНО-ДІЛОВОГО СТИЛЮ МОВЛЕННЯ В ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ЮРИСТА

*Пивоваров Василь Миколайович,
доцент кафедри культурології Національного
юридичного університет імені Ярослава Мудрого,
кандидат філологічних наук, доцент*

Актуальність теми. Поступ суспільства пов'язаний із розвитком мови, професійною діяльністю людини, удосконаленням її комунікативних навичок. Завдяки мові здійснюється передача фахових знань, культурних норм, соціального досвіду. Вивчення механізмів мовлення та його ролі в спеціальній практиці юриста є актуальним питанням, яке потребує наукового вивчення.

Мета роботи. Дослідження теоретико-правових аспектів офіційно-ділового стилю мовлення в професійній діяльності юриста.

Мова в діяльності юриста є важливим носієм інформації, засобом впливу. Професійне мовлення характеризується точністю, правильністю, змістовою наповненістю, логічністю, емоційною виразністю, чистотою, стислістю та ясністю. Показниками культури мови юриста є професійна лексика, правильна, структурно-логічна побудова текстів, комунікативна доцільність мовлення, уміння використовувати невербальні засоби, розуміння з боку співрозмовника.

Змістовність і форма мови залежать від професійної діяльності та досвіду правника. Правильна вимова, вільне, невимушене оперування професійними термінами, наголошування на головних думках, фонетична виразність, правильне використання логічних наголосів і психологічних пауз, взаємовідповідність між змістом і тоном, між словами, жестами та мімікою – необхідні елементи мовної культури юриста.

У професійній юридичній діяльності використовується офіційно-діловий стиль, який є функціональним різновидом сучасної літературної мови і слугує для професійного спілкування, зокрема у сфері правових відносин.

Юридичні тексти вимагають граничної точності, яка досягається використанням термінів, які найчастіше позначають найменування документів: *постанову, повідомлення, запит* та ін.; найменування осіб за професією, станом, виконуваною функцією, соціальним станом: *суддя, слідчий, свідок* та ін.; процесуальні дії: *експертиза, допит, виймка* тощо. Терміни позначають правові поняття, яке відображає специфіку державно-правових явищ (*адвокатура, арбітражний суд, інавгурація президента, позивач, правопорядок, правосуддя, юридична особа, юридичний факт, юрисдикція*) [1].

Основне призначення офіційно-ділового стилю – регулювати ділові стосунки в професійній сфері. Характер і зміст інформаційних зв'язків, у яких вони можуть бути наявні, залежать від функціонального змісту діяльності. Ці стосунки незмінні й регламентуються чинними правовими нормами.

Специфікою офіційно-ділового стилю є: нейтральний тон викладу змісту; точність та ясність повинні поєднуватися з лаконічністю, стислістю й послідовністю викладу фактів; документальність (кожний офіційний папір повинен мати характер документа), наявність реквізитів, які мають певну черговість, що дає можливість надовго зберігати традиційні стабільні форми; наявність усталених одноманітних мовних зворотів, висока стандартизація вислову; суворе регламентація тексту; для чіткої організації текст поділяється на параграфи, пункти, підпункти.

Описані основні риси є визначальними у формуванні системи мовних одиниць і прийомів їх використання в текстах ділових професійних документів. Іншою важливою характеристикою ділового спілкування є конкретна адресність інформації.

Найпершою традиційною ознакою досконалості для групи «нехудожніх» стилів, до яких належить офіційно-діловий, залишається стислість, а також: додержання основних загальномовних і функціонально-стилістичних мовних норм; слова й вирази, що безпосередньо пов'язані з думкою, повинні стояти в тексті якнайближче; дотримання максимально чіткого, послідовно-логічного і граматичного зв'язку між реченнями, що містять окремі судження; вставні речення, застереження, супровідні твердження, усякі відхилення від основної думки повинні значно поступатися своїм обсягом перед викладом основної думки [2].

У результаті багатомісячного розвитку в офіційно-діловому стилі сформувалися такі мовні засоби та способи викладу змісту, які дають змогу найефективніше фіксувати професійну інформацію й відповідати всім вимогам, які до неї висуваються, а саме: широке використання професійної термінології; наявна фразеологія має специфічний характер (*ініціювати питання, висунути пропозицію, поставити до відома, відкрити провадження, досудове слідство, дійти висновку*); обов'язкова відсутність будь-якої авторської мовної індивідуальності та емоційно-експресивної лексики; синонімія повинна бути зведена до мінімуму й не викликати двозначності сприймання; наявність безособових і наказових форм дієслів у формі теперішнього часу із зазначенням позачерговості, постійності дії; чітко регламентоване розміщення та будова тексту; обсяг основних частин, наявність обов'язкових стандартних стійких висловів, певних кліше (що дозволяє користуватися готовими бланками); до мінімуму зведено використання складних речень із сурядним і підрядним зв'язком, натомість широко використовуються безсполучникові, прості поширені (кілька підметів при одному присудку, кілька присудків при одному підметі, кілька додатків при одному з головних членів речення тощо).

Офіційно-діловий стиль має такі функціональні підстили:

Законодавчий – використовується в законотворчій сфері, регламентує та обслуговує офіційно-ділові стосунки між приватними особами, між державою і приватними та службовими особами. Реалізується в Конституції, законах, указах, статутах, постановах тощо.

Дипломатичний – використовується у сфері міждержавних офіційно-ділових стосунків у галузі політики, економіки, культури. Регламентує офіційно-ділові стосунки міжнародних організацій, структур, окремих громадян. Реалізується в конвенціях (міжнародних угодах), комюніке (повідомленнях), нотах (зверненнях), протоколах, меморандумах, договорах, заявах, ультиматумах і т. ін.

Юридичний – використовується у юриспруденції (судочинство, дізнання, розслідування, арбітраж). Цей підстиль обслуговує й регламентує правові та конфліктні відносини: між державою та підприємствами й організаціями всіх форм власності; між підприємствами, організаціями та установами; між державою та приватними особами; між підприємствами, організаціями й установами всіх форм власності та приватними особами; між приватними особами. Реалізується в актах, позовних заявах, протоколах, постановах, запитах, повідомленнях та ін.

Адміністративно-канцелярський – використовується у професійно-виробничій сфері, правових відносинах і діловодстві. Він обслуговує та регламентує: службові (офіційні) відносини між підприємствами одного й різного підпорядкування; службові відносини між структурними підрозділами одного підпорядкування; службові відносини між приватною особою та організацією, установою, закладом і навпаки; приватні (неофіційні) відносини між окремими громадянами [3].

Висновки. Використання засобів офіційно-ділового стилю є необхідною умовою для досягнення успіху в професійній діяльності. Уміння професійно спілкуватися та мати високу мовну культуру – важливі ознаки фахового юриста.

Вивчення та вдосконалення навичок з використання теоретико-методологічних особливостей офіційно-ділового стилю мовлення – необхідна умова професійної діяльності у сфері правових відносин.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Артикуца Н. В. Законодавчі терміни та їх визначення. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.pravoznavec.com.ua>
2. Пилинський М. М. Мовна норма і стиль : М. М. Пилинський. – Київ : Наук. думка, 1976. – 288 с.
3. Українська мова (за правознавчим спрямуванням) : навч. посіб./ В. М. Пивоваров, О. А. Лисенко Л. М. Сідак та ін. – Харків : Право, 2014. – 328 с.

ДО ПИТАННЯ ПРО ДЕРЖАВНУ ПІДТРИМКУ СУБ'ЄКТІВ АГРАРНОГО ГОСПОДАРЮВАННЯ

Покальчук Михайло Юрійович

*асистент кафедри земельного та аграрного права
Національного юридичного університету імені
Ярослава Мудрого, кандидат юридичних наук*

В умовах політичної та економічної кризи в Україні важливого значення набуває стабільне функціонування сільського господарства, оскільки саме тут зосереджено близько 30% основних виробничих фондів; працює майже третина загальної чисельності працівників, зайнятих у народному господарстві; виробляється третина національного доходу, формується 70% роздрібного товарообігу. Тому, справедливо стверджувати, що сільське господарство вважається специфічною галуззю економіки, яка не спроможна розвиватися без відповідної державної підтримки суб'єктів аграрного господарювання. Варто зазначити, що останнім часом відбувається стрімке накопичення нормативно-правових актів у галузі державної підтримки сільського господарства України, що дозволяє стверджувати про формування в системі аграрного права правового інституту державної підтримки сільського господарства.

Підвалини державної підтримки на законодавчому рівні були закладені ще 17 жовтня 1990 року прийняттям Закону України «Про пріоритетність соціального розвитку села та агропромислового комплексу в народному господарстві». Цим Законом визначено зміст і межі пріоритетності соціального розвитку села та агропромислового комплексу України, а також комплекс організаційно-економічних і правових заходів щодо забезпечення зазначеної пріоритетності.

Наступним кроком у декларуванні державної підтримки було прийняття Закону України «Про стимулювання розвитку сільського господарства на період 2001–2004 роки.», де вперше було передбачено обов'язкове страхування ризиків при виробництві сільськогосподарської продукції (врожаю сільськогосподарських культур і багаторічних насаджень у державних сільськогосподарських підприємствах, врожаю зернових культур і цукрових буряків у сільськогосподарських підприємствах усіх форм власності), вдосконалення механізму кредитування аграрних товаровиробників, закріплено розмір мінімальної частки видатків Державного бюджету України на фінансування розвитку сільськогосподарського виробництва (а саме 5 % видатків бюджету).

На сьогодні, основну правового забезпечення розглядуваного правового інституту становлять норми Законів України «Про державну підтримку сільського господарства України» від 24 червня 2004 року, № 1877–IV; та «Про особливості страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою» від 09 лютого 2012 року, № 4391 – VI.

Закон визначає державну підтримку сільського господарства як сукупність заходів економіко-правового характеру у бюджетній, фінансовій, ціновій, страховій, регуляторній та інших сферах державного управління щодо стимулювання виробництва сільськогосподарської продукції та розвитку аграрного ринку, а також забезпечення продовольчої безпеки населення країни.

Таким чином, можна виділити наступні види державної підтримки суб'єктів аграрного господарювання, а саме: цінова, страхова, фінансова, бюджетна, організаційно-регуляторна, податкова тощо. Причому, кожен з вказаних видів має закріплене в законодавстві коло суб'єктів, на яких поширюється. Так, наприклад, страхова підтримка полягає у наданні з державного бюджету сільськогосподарським товаровиробникам грошових коштів у вигляді субсидій на відшкодування частини страхового платежу (страхової премії), фактично сплаченого ними за договорами страхування сільськогосподарської продукції. Звертаємо увагу на те, що відповідно ч. 3 ст. 5 Закону України «Про особливості страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою» від 09 лютого 2012 року, № 4391 –VI, право на страхування власновиробленої продукції мають лише сільськогосподарські товаровиробники.

Або ж податкова підтримка полягає в можливості застосування до суб'єктів аграрного господарювання спрощеної системи оподаткування. Так, відповідно до п. 14.1.235 п. 14.1. ст. 14 Податкового кодексу України право на сплату єдиного податку має виключно сільськогосподарський товаровиробник, що для цілей гл. 1 розд. XIV цього Кодексу – юридична особа, незалежно від організаційно-правової форми, яка займається виробництвом сільськогосподарської продукції та/або розведенням, вирощуванням та виловом риби у внутрішніх водоймах (озерах, ставках і водосховищах) та її переробкою на власних чи орендованих потужностях, у тому числі власно виробленої сировини на давальницьких умовах, а також здійснює операції з її постачання.

Звертаємо увагу, що наведенні нами приклади державної підтримки не тільки яскраво доводять актуальність та необхідність вказаних заходів але й підкреслюють той факт, що державна підтримка на сьогодні не поширюється у повній мірі на усіх суб'єктів аграрного господарювання. Так. інститут фермерства, який зазнав у цьому році значних змін з прийняттям 31 березня 2016 року останньої редакції Закону України «Про фермерське господарство» здобув нового суб'єкта – сімейне фермерське господарство без статусу юридичної особи. І цілком закономірним є висновок про те, що сімейне фермерське господарство без статусу юридичної особи не підпадає під визначення сільськогосподарського товаровиробника та не може розраховувати на підтримку з боку держави на рівні усіх інших суб'єктів аграрного господарювання.

Таким чином, очевидним є те, що інститут державної підтримки сільського господарства на сьогодні не відповідає у повній мірі вимогам сучасності. Обґрунтованими є прогалини в аграрному законодавстві, що потребують нагального врегулювання. Зокрема, це стосується правового забезпечення державної підтримки усіх без виключення форм аграрного господарювання.

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВ І ОBOB'ЯЗКІВ АДВОКАТА-ЗАХИСНИКА У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

*Силкіна Ольга Ігорівна,
магістрант факультету історії та права
Кіровоградського державного педагогічного
університету імені Володимира Винниченка*

Реформування кримінального судочинства головним своїм завданням має забезпечення кожному громадянину реальної можливості захисту своїх прав настільки, щоб вважати це справедливим. Одним з найдієвіших чинників досягнення такої цілі є сильна і незалежна адвокатура, якій чинним КПК України надане виключне право захисту у кримінальному провадженні. Тому важливим для ефективного захисту прав людини є усвідомлення повноважень адвоката у провадженні, визначення кола його прав та обов'язків.

Метою роботи є визначення системи прав і обов'язків, які покладаються на адвоката, що є захисником у кримінальному провадженні.

Дослідженням проблем, що стосуються прав і обов'язків адвоката-захисника у кримінальному провадженні, займалися такі науковці, як Біленко Б., Блажівський Є.М., Данилюк Т.М., Зейкан Я. П., Коваленко В.В., Корчева Т. В., Моторигіна М. Г., Тацій В. Я., Тертишник В.М., Яновська О. та інші. Проте ґрунтового аналізу системи прав і обов'язків захисника у кримінальному провадженні не було проведено. Тому виникає потреба у вивченні цієї проблеми.

Відповідно до ст. 19 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» захист прав, свобод і законних інтересів підозрюваного, обвинуваченого, підсудного, засудженого, виправданого, особи, стосовно якої передбачається застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру або вирішується питання про їх застосування у кримінальному провадженні, особи, стосовно якої розглядається питання про видачу іноземній державі (екстрадицію), є одним із видів адвокатської діяльності [1]. Беручи участь у кримінальному процесі, захисник провадить адвокатську діяльність використовуючи той обсяг прав і обов'язків, якими наділив його закон.

Загальноновизнаним став той факт, що новий КПК України суттєво розширив перелік прав адвоката, реалізуючи які він сприяє об'єктивізації ведення кримінального процесу, а також охороняє від можливих і захищає від допущених порушень свої права та права свого клієнта. Проте, ми вважаємо недоліком Закону те, що відсутній чіткий перелік прав захисника. У ч. 4 ст. 46 КПК України вказано, що захисник користується процесуальними правами підозрюваного, обвинуваченого, захист якого він здійснює, крім процесуальних прав, реалізація яких здійснюється безпосередньо підозрюваним, обвинуваченим і не може бути доручена захиснику. Так, підзахисним захисникові не може бути доручено право давати показання від імені підозрюваного. Також дана стаття передбачає, що захисник має право брати участь у проведенні процесуальних дій, що проводяться за участю підозрюваного, обвинуваченого, до першого допиту підозрюваного мати з ним конфіденційне побачення без дозволу слідчого, прокурора, суду, а після першого допиту – такі самі побачення без обмеження кількості та тривалості. Такі зустрічі можуть відбуватися під візуальним контролем уповноваженої службової особи, але в умовах, що виключають можливість прослуховування чи підслуховування. Документи, пов'язані з виконанням захисником його обов'язків, без його згоди не підлягають огляду, вилученню чи розголошенню слідчим, прокурором, слідчим суддею, судом. Органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх службові особи зобов'язані виконувати законні вимоги захисника. Також в окремих статтях КПК України вказано на правомочності адвоката вчиняти певні процесуальні дії (подавати клопотання, заяви тощо).

Ми вважаємо, що така позиція законодавця щодо невизначення конкретного переліку прав захисника є не зовсім доцільною. Оскільки такий підхід може полегшити обмеження прав захисників, створити додаткові шляхи для «обходу закону». Тому було б доцільним систематизувати права захисника, якими він користується при захисті прав свого клієнта, та створити окрему статтю в законі, яка б їх закріпила.

Варто звернути увагу, що Законом України «Про адвокатуру і адвокатську діяльність» передбачено, що під час здійснення адвокатської діяльності адвокат має право вчиняти будь-які дії, не заборонені законом, правилами адвокатської етики та договором про надання правової допомоги, необхідні для належного виконання договору про надання правової допомоги, та наведено перелік цих прав (ст. 20). Загалом у такій системі прав адвоката вбачаються ознаки можливості паралельного адвокатського розслідування (збирати відомості про факти, що можуть бути використані як докази, в установленому законом порядку запитувати, отримувати і вилучати речі, документи, їх копії, а опитувати осіб за їх згодою; ознайомлюватися на підприємствах, в установах і організаціях з необхідними для адвокатської діяльності документами та матеріалами, крім тих, що містять інформацію з

обмеженим доступом; одержувати письмові висновки фахівців, експертів з питань, що потребують спеціальних знань) [2, с. 328].

Загалом, КПК України містить низку положень щодо прав підозрюваного, обвинуваченого, підсудного і його захисника та гарантій їх забезпечення на всіх стадіях провадження, що має важливе значення для реалізації багатьох засад кримінального судочинства, таких як: законність, доступ до правосуддя та обов'язковість судових рішень, змагальність сторін і свободи в поданні ними суду своїх доказів та у доведенні перед судом їх переконливості, забезпечення права на захист, забезпечення справедливого судового розгляду, рівноправність сторін, презумпція невинуватості, свобода від самовикриття, заборона двічі притягуватися до кримінальної відповідальності за одне і те саме правопорушення та ін. [3].

Натомість, КПК України чітко визначає обов'язки, які покладаються на захисника. Так, відповідно до ст. 47 захисник зобов'язаний:

- використовувати засоби захисту, передбачені КПК та іншими законами, з метою забезпечення дотримання прав, свобод і законних інтересів підозрюваного, обвинуваченого та з'ясування обставин, які спростовують підозру чи обвинувачення, пом'якшують чи виключають кримінальну відповідальність підозрюваного, обвинуваченого;
- прибувати для участі у виконанні процесуальних дій за участю підозрюваного, обвинуваченого. У разі неможливості прибути в призначений строк захисник зобов'язаний завчасно повідомити про таку неможливість та її причини слідчого, прокурора, слідчого суддю, суд, а у разі, якщо він призначений органом (установою), уповноваженим законом на надання безоплатної правової допомоги, – також і цей орган (установу);
- не розголошувати відомості, які стали йому відомі у зв'язку з участю в кримінальному провадженні і становлять адвокатську або іншу охоронювану законом таємницю [4; с. 31-32].

Досить суперечливою стала вимога, передбачена ч. 3 ст. 46 КПК України, щодо обмеження захисників одного обвинуваченого у судовому розгляді до 5 осіб. Прихильники цього положення, зокрема Л. М. Лобойко, В. Я. Тацій, переконують, що воно є доцільним з огляду на необхідність створення механізмів, які б виключали можливість затягування часу провадження та сприяли розумності строків розгляду [5]. Вони акцентують на тому, що таке обмеження стосується лише стадії судового розгляду. Будь-якого обмеження кількості захисників підозрюваного законом не передбачено. Таке нормативне обмеження кількості захисників обвинуваченого обумовлюється вимогою доцільності, необхідності збалансування інтересів обвинуваченого з інтересами правосуддя [6]. З іншого боку, деякі науковці, наприклад, Т. М. Данилюк, не погоджуються з таким нововведенням, аргументуючи свою позицію тим, що таке обмеження кількості захисників звужує права обвинуваченої особи на захист, що суперечить нормам Конституції України [7; с. 160]. Ми більш схильні

погодитися з аргументами тієї групи вчених, які підтримують дану норму. Адже завданням кримінального провадження є забезпечення швидкого, повного і неупередженого розслідування та судового розгляду (ст. 2 КПК України), а кожна процесуальна дія чи рішення повинні бути виконані чи прийняті в розумні строки (ст. 28 КПК України).

Повноваження захисника на участь у кримінальному провадженні підтверджуються виключно:

- свідоцтвом про право на зайняття адвокатською діяльністю;
- ордером, договором із захисником або дорученням органу (установи), уповноваженого законом на надання безоплатної правової допомоги.

Договір із захисником мають право укласти особисто підозрюваний, обвинувачений, засуджений, виправданий, особа, стосовно якої передбачається застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру або вирішувалося питання про їх застосування, особа, стосовно якої передбачається розгляд питання про екстрадицію, а також інші особи, які діють в їх інтересах, за їх клопотанням або за їх наступною згодою [4, с. 33].

Діяльність захисника у кримінальному провадженні має бути спрямована на відстоювання інтересів свого клієнта. Я. П. Зейкан говорить про те, що стратегією захисту є захист прав і законних інтересів людини, а також захист особи від незаконного і необґрунтованого обвинувачення, засудження та обмеження її прав. Виходячи з цих завдань захисник не має ускладнювати становище підзахисного й у всякому разі – нашкодити йому [8]. Таке твердження цілком відповідає вимозі закону, згідно з якою захисник не має права прийняти на себе захист іншої особи або надавати їй правову допомогу, якщо це суперечить інтересам особи, якій він надає або раніше надавав юридичну допомогу.

Таким чином, права захисника є важливою складовою успішного виконання покладеної на нього функції захисту. На жаль, законодавець не дає чіткого переліку прав захисника, тому сподіваємося, що з часом цей недолік буде усунений. Специфіка кримінального провадження та особливості професійної діяльності вимагають від адвоката-захисника суворого дотримання норм законів, якими передбачені їх права та обов'язки, при захисті інтересів своїх клієнтів для досягнення головної мети їх участі у процесі – встановлення істини, відновлення справедливості та порушених прав підзахисних. Все це в сукупності вимагає від захисника високого кваліфікаційного рівня та майстерної здатності користуватися своїми знаннями, моральної стійкості, терплячості та принциповості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Про адвокатуру і адвокатську діяльність: Закон України від 5 липня 2012 року // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5076-17/conv/print1379512984603078>

2. Тертишник В. М. Кримінальний процес України. Загальна частина: підручник. Академічне видання. – К.: Алерта, 2014. – 440 с.
3. Моторигіна М. Г. Процесуальні гарантії забезпечення прав сторони захисту у змагальному кримінальному провадженні. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.pravnik.info/2013-12-27-15-13-14/172-procesualni-garantii-zabezpechennya-prav-storoni-zaxistu-u-zmagalnomu-kriminalnomu-provadhenni.html>
4. Кримінальний процесуальний кодекс України: чинне законодавство зі змінами та доповненнями станом на 2 липня 2013 р.: (ОФЦ, ТЕКСТ). – К.: ПАЛИВОДА А. В., 2013. – 328 с. – (Кодекси України)
5. Лобойко Л. М. Кримінальний процес // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://pidruchniki.ws/1074011055907/pravo/kriminalniy_protsest_loboyko_lm
6. Тацій В. Я. Кримінальний процесуальний кодекс. Науково-практичний коментар // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://pidruchniki.ws/1333060749213/pravo/zahisnik#479>
7. Данилюк Т. М. Сучасне забезпечення права на захист у кримінальному провадженні / Т. М. Данилюк // Форум права. – 2012. – №3. – с. 158-162 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/FP/2012-3/12dtmukp.pdf>
8. Зейкан Я. П. Настільна книга адвоката у кримінальній справі // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://pidruchniki.ws/1977041355292/pravo/nastilna_kniga_advokata_u_kriminalniy_spravi_-_zeykan_yap

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ СТРОКІВ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

Сирота Дмитро Іванович

*старший викладач кафедри галузевих юридичних наук
факультету права, гуманітарних і соціальних наук
Кременчуцького національного університету
імені Михайла Остроградського,
кандидат юридичних наук*

Прийняття та уведення в дію нового Кримінального процесуального Кодексу України (далі – КПК) безумовно стало важливими кроком уперед на шляху до створення у нашій державі європейських стандартів захисту прав людини. Кримінальний процес України вочевидь потребував встановлення якісно нового порядку здійснення кримінального провадження.

Завданням кримінального провадження серед іншого є забезпечення швидкого досудового розслідування та судового провадження, що можливо досягти у тому числі і шляхом встановлення строкових обмежень для можливості реалізації його учасниками своїх прав та виконання обов'язків. КПК впровадив систему засад кримінального провадження, які без перебільшення є своєрідними «конституційними нормами» для його учасників. Невід'ємною та вкрай необхідною складовою зазначеної системи є засада(принцип) «розумності строків».

Відповідно до ч.1 ст. 28 КПК під час кримінального провадження кожна процесуальна дія або процесуальне рішення повинні бути виконані або прийняті в розумні строки. Розумними вважаються строки, що є об'єктивно необхідними для виконання процесуальних дій та прийняття процесуальних рішень. Розумні строки не можуть перевищувати передбачені цим Кодексом строки виконання окремих процесуальних дій або прийняття окремих процесуальних рішень [1]. Процесуальні дії та процесуальні рішення на стадії досудового розслідування мають бути відповідно виконані або прийняті у межах певного процесуального строку, що має бути визначений відповідно до принципу «розумності».

Процесуальним строком є встановлений законом або відповідно до нього прокурором, слідчим суддею або судом проміжок часу, у межах якого учасники кримінального провадження зобов'язані (мають право) приймати процесуальні рішення чи вчиняти процесуальні дії (ч.1 ст. 113 КПК).

Одним із видів процесуальних строків залежно від стадії кримінального провадження є строк досудового розслідування. На нашу думку межі досудового розслідування законодавцем визначені неоднозначно, тому виникають проблеми при визначенням його строку.

Відповідно до п. 5 ч.1 ст. 3 КПК України, досудове розслідування – стадія кримінального провадження, яка починається з моменту внесення відомостей про кримінальне правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань і закінчується закриттям кримінального провадження або направленням до суду обвинувального акта, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру, клопотання про звільнення особи від кримінальної відповідальності.

Перш за все потребує розв'язання питання визначення моменту початку досудового розслідування, який відповідно до чинних норм КПК не завжди може збігатися з моментом внесення відомостей про кримінальне правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань. Так, ч. 3 ст. 214 КПК передбачено, що у разі і виявлення ознак кримінального правопорушення на морському чи річковому судні, що перебуває за межами України, досудове розслідування розпочинається негайно; відомості про нього вносяться до Єдиного реєстру досудових розслідувань при першій можливості.

Виникає питання, з якого моменту у даному випадку слід вважати досудове розслідування розпочатим? Прийняття капітаном судна України заяви (повідомлення) про вчинення кримінального правопорушення чи його самостійного виявлення, початку проведення обшуку житла чи огляду місця події? Ті ж самі питання виникають у разі вчинення кримінального правопорушення на території дипломатичного представництва чи консульської установи України за кордоном.

Крім того, ч. 3 ст. 214 КПК надає право слідчому, прокурору до внесення відомостей про кримінальне правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань на проведення огляду місця події у невідкладних випадках. Внесення відомостей до реєстру у даному випадку здійснюється негайно після завершення огляду. Зрештою, КПК не містить прямої відповіді на питання коли починається досудове розслідування у разі затримання особи, яка підозрюється у вчиненні кримінального правопорушення без ухвали слідчого судді (ст.ст. 207, 208 КПК)?

В кожному з наведених випадків уповноважені особи мають право вчиняти окремі процесуальні дії до внесення відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР, та з якого моменту у цих випадках починається строк досудового розслідування закон не роз'яснює.

Неоднозначну позицію щодо початку досудового розслідування висловлюють і науковці. Так, В.М. Тертишнік вважає, що досудове розслідування починається з моменту внесення відповідних відомостей до ЄРДР, а прийняття, реєстрація, перевірка заяв і повідомлень про вчинене кримінальне правопорушення та проведення огляду до такого внесення припадає на стадію дослідчого провадження [2, с. 276]. До такої ж думки схиляється також І.В. Чурікова [3, с.229]. Однак, В.В. Вапнярчук, висловлює думку, що процесуальний порядок початку досудового розслідування включає в себе прийняття та реєстрацію інформації про вчинене кримінальне правопорушення [4, с.180]. Тож питання визначення моменту початку досудового розслідування потребує подальших наукових досліджень та законодавчого врегулювання.

Коли ж досудове розслідування слід вважати закінченим? У ч.2 ст. 283 КПК України визначені три форми закінчення досудового розслідування: закриття кримінального провадження; звернення до суду з клопотанням про звільнення особи від кримінальної відповідальності; звернення до суду з обвинувальним актом, клопотанням про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру. На думку С.М. Смокова, датою завершення досудового розслідування слід вважати дату його надіслання до суду через канцелярія прокуратури та дату внесення прокурором відповідних відомостей до ЄРДР [5, с.112]. Дійсно, за правилом ч.3 ст. 283 КПК відомості про закінчення досудового розслідування вносяться прокурором до Єдиного реєстру досудових розслідувань. Проте, в п. 5 ч.1 ст. 3 КПК такої вимоги не передбачено.

Кримінальне провадження слід вважати закритим з моменту прийняття відповідного рішення у формі постанови, яка відповідає вимогам ст. 110 КПК.

Вважаємо, що момент закінчення досудового розслідування у випадках звернення до суду з клопотанням про звільнення особи від кримінальної відповідальності та звернення до суду з обвинувальним актом, клопотанням про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру припадає на надходження до суду обвинувального акта з додатками або відповідного клопотання. Отже і це питання є до цього часу остаточно не вирішеним.

Окремо слід звернути увагу на часові параметри процесуального строку, який проходить з початку досудового розслідування до його закінчення. Загальний строк досудового розслідування КПК не встановлюється, а лише обмежується у випадку повідомлення особи про підозру. Поза увагою законодавця залишився проміжок часу від початку досудового розслідування до повідомлення особи про підозру, а також строк розслідування кримінальних проваджень у яких немає підозрюваного.

Таким чином, на сьогоднішній день, окреслені нами проблемні питання визначення строків досудового розслідування потребують вирішення на законодавчому рівні та залишаються предметом дослідження науковців.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 № 4651-VII. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.
2. Чурікова І. В. Початок досудового розслідування у кримінальному процесі України / І. В. Чурікова // Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ. – 2013. – № 2. С. 226–231.
3. Тертишнік В. М. Науково-практичний коментар кримінального-процесуального кодексу України – К. : Алерта, 2014. – 768 с.
4. Вапнярчук В. В. Сутність початку досудового розслідування за новим КПК України / В. В. Вапнярчук // Актуальні проблеми права: теорія і практика. – 2013. – № 26. – С. 177–186.
5. Смоков С. М. Окремі проблемні питання, які виникають при застосування норм нового КПК України / С. М. Смоков // Юридичний часопис національної академії внутрішніх справ. – 2013. – № 2 (6). – С.110–115.

ОСКАРЖЕННЯ РІШЕННЯ, ДІЇ ЧИ БЕЗДІЯЛЬНОСТІ СЛІДЧОГО АБО ПРОКУРОРА ПРИ ЗАСТОСУВАННІ ЗАХОДІВ БЕЗПЕКИ ЯК РЕАЛІЗАЦІЯ ЗАВДАННЯ З ОХОРОНИ ПРАВ, СВОБОД ТА ЗАКОННИХ ІНТЕРЕСІВ УЧАСНИКІВ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ

*Степанов Павло Леонідович,
завідувач кафедри адміністративного,
кримінального права та процесу
ПВНЗ «Кіровоградський інститут державного та
муниципального управління Класичного приватного
університету», кандидат юридичних наук, доцент*

Стаття 3 Конституції України наголошує на тому, що людина, її життя та здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю [1].

Для забезпечення реальної реалізації названих соціальних цінностей законодавець у ст. 2 Кримінального процесуального кодексу України (далі КПК України) чітко окреслив завдання кримінального провадження:

- захист особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень;

- охорона прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження;

- забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування й судового розгляду з тим, щоб кожний, хто вчинив кримінальне правопорушення, був притягнутий до відповідальності в міру своєї вини, жоден невинуватий не був обвинувачений або засуджений, жодна особа не була піддана необґрунтованому процесуальному примусу й щоб до кожного учасника кримінального провадження була застосована належна правова процедура [2].

Окрім того, що виконання зазначених завдань повністю покладено на державні органи та їх службових осіб, слід також зазначити, що захист й охорона визначених у ст. 3 Конституції соціальних благ забезпечуються як за допомогою виконання всіх поданих у ст. 2 КПК України завдань загалом, так і кожним завданням зокрема. Ідеться про те, що кожне завдання орієнтовано на забезпечення непорушності означених вище соціальних благ. У зв'язку з цим доречно говорити про специфіку засобів, спрямованих на досягнення бажаного результату при виконанні конкретного завдання.

Проблеми реалізації заходів забезпечення безпеки осіб учасників кримінального судочинства досліджували у своїх наукових роботах такі вітчизняні та зарубіжні вчені-правники, як Л. В. Брусніцин, В. В. Войніков, В. І. Галаган, О. О. Гриньків, О. Ю. Єпихин, Є. В. Жариков, О. О. Зайцев,

В. С. Зеленецький, М. В. Куркін, О. В. Левченко, М. В. Новікова, Т. І. Панасюк, Н. В. Пелипенко, А. А. Юнусов, С. О. Янін та ін.

Незважаючи на те, що інституту забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві, приділено достатню увагу, прийняття нового основного галузевого закону у сфері кримінального судочинства викликало багато дискусійних питань, зокрема щодо порядку оскарження рішення, дії чи бездіяльності слідчого або прокурора при застосуванні заходів безпеки, що й зумовило вибір теми дослідження.

Так, за загальним правилом, передбаченим ч. 2 ст. 306 КПК, слідчий суддя має розглянути скаргу на рішення слідчого, прокурора при застосуванні заходів безпеки не пізніше 72 годин із моменту її надходження. У юридичній літературі існують різні думки щодо зазначеного строку, зокрема як щодо його збільшення, так і суттєвого зменшення. Так, В. Добрянський, посилаючись на ч. 2 ст. 525 КПК 1960 р., відповідно до якої суддя повинен був негайно розглянути скаргу на ці рішення, зазначає, що доцільно скоротити строк розгляду слідчим суддею скарги на рішення слідчого, прокурора про відмову в застосуванні заходів безпеки або про їх скасування [3, с. 32]. З цією пропозицією не погоджується М. Макаров. На його думку, слідчий суддя не може негайно розпочати розгляд скарги на рішення слідчого, прокурора про відмову в застосуванні заходів безпеки або про їх скасування після її надходження. Йому потрібен певний час, щоб виконати вимоги ч. 1 ст. 306 КПК, відповідно до якої скарги на рішення слідчого чи прокурора розглядаються слідчим суддею згідно з правилами судового розгляду, передбаченими статтями 318–380 КПК, з урахуванням положень глави 26 КПК [4, с. 50-51].

На нашу думку, встановлюючи загальний строк для розгляду скарг на рішення щодо незастосування або скасування заходів забезпечення безпеки, законодавець вчинив м'яко кажучи «необачно». Ціна такої необачності може виражатися не тільки у неможливості встановити юридично значимі обставини провадження, а поставити під загрозу життя та здоров'я осіб учасників кримінального провадження. Слід зазначити, що в проєкті КПК України, внесеного народними депутатами В. Р. Мойсиком, І. В. Вернидубовим, С. В. Ківаловим, Ю. А. Кармазіним, за реєстраційним номером 1233 від 13.12.2007 р. [5] у пункті 2 ст. 81 «Оскарження рішень про відмову в застосуванні заходів безпеки або про їх скасування» зазначалося, що слідчий суддя розглядає скаргу й матеріали справи негайно (виділено нами – П.С.).

Отже, враховуючи зазначене вище та зважаючи на пріоритет цінностей, зокрема життя, здоров'я учасника кримінального провадження, з одного боку, або необхідність встановити реальність загрози для застосування заходу безпеки з іншого, вважаємо, що законодавець повинен віддати перевагу першому варіанту. Надто тоді, коли в разі безпідставного обрання заходу безпеки його можна скасувати. У зв'язку з цим задля забезпечення

реалізації положень ст. 3 Конституції України та виконання завдання кримінального провадження з охорони прав і законних інтересів учасників кримінального судочинства в ст. 306 КПК необхідно внести пункт 4, у якому визначити особливий, прискорений порядок розгляду слідчим суддею скарг на рішення, дії чи бездіяльність слідчого чи прокурора – негайно після надходження скарги.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ПОСИЛАНЬ:

1. Конституція України. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квіт. 2012 р. // Голос України. – 2012. – 19 травня (№ 90—91).
3. Добрянський В. В. Оскарження до слідчого судді рішень, дій чи бездіяльності слідчого та прокурора / В. В. Добрянський // Сучасна юридична наука в євроінтеграційному процесі: Матеріали міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. – Тернопіль, 2014. – С. 29–33.
4. Макаров М. Оскарження слідчому судді рішення слідчого, прокурора при застосуванні заходів безпеки / М. Макаров // Підприємництво, господарство і право №8. Київ – 2015. С.49-62.
5. Проект КПК України / Підготовлений В. Р. Мойсиком, І. В. Вернидубовим, С. В. Ківаловим, Ю. А. Кармазіним [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=31115.

ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЛІЦЕНЗУВАННЯ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Тупчій Владислав Ігорович,

студент III курсу гр. ДП-114 ПВНЗ «Кіровоградський інститут державного та муніципального управління Класичного приватного університету»

Інститут ліцензування є одним із провідних інститутів у системі регулювання господарської діяльності, що набув важливого значення з впровадження в Україні ринкової економіки. Проведення економічної реформи в Україні об'єктивно вимагає посилення ролі у правовому регулюванні господарської діяльності, у тому числі ефективного правового регулювання інституту ліцензування. Система ліцензування в Україні знаходиться в процесі становлення. Закладено її нормативну базу, продовжується формування системи органів, які здійснюють ліцензування. Однак цей процес йде досить складно і суперечливо, з невиправданими

витратами і збоями, що відображає проблеми і складнощі української економіки.

Питанням правового регулювання ліцензування певних видів господарської діяльності в науці господарського права приділяється недостатньо уваги. Лише окремі правові аспекти ліцензування розроблені у науково – теоретичних дослідженнях, зокрема в роботах А.П.Альохіна, І.І. Єремєєнко, А.П. Герасимова, А.В. Губанова, Р.І. Денисова, М.І. Єропкина, А.Н. Кормалицького, Д.В. Осинцева, Г.А. Туманова, О.М. Вінник, В.К. Мамутова, І.Є. Заморського, Г.Л. Знаменського, В.А. Малиги, Г.В. Пронської, Н.О. Санахметової, О.О. Чувпила, В.С. Щербини, О.С. Янкової та інших.

Метою дослідження є аналіз правового регулювання ліцензування господарської діяльності України.

Відповідно до мети основними завданнями дослідження є : 1) дати комплексне визначення поняття ліцензування й охарактеризувати його ознаки; 2) розглянути ліцензування як правовий інститут господарського права України.

Безсумнівно, ліцензія є важливим засобом управлінського впливу. Необхідність істотного розширення інституту ліцензування багатьох видів діяльності в Україні (порівняно з радянським періодом), була обумовлена змінами характеру впливу держави на суспільні відносини, що складаються в сфері економіки [2, с.95].

Тривалий час у законодавстві не було визначено поняття ліцензування із переліком усіх істотних його ознак. Крім того законодавець, уживаючи термін «ліцензування», часто підмінює його поняттям «видача ліцензій». На сьогодні існує декілька сотень нормативних документів, які врегульовують питання ліцензування. Така велика їх кількість говорить, у першу чергу, про те, що інститут ліцензування не досить чітко визначений Законом України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності», а також про необхідність удосконалення інституту ліцензування на теоретичному та практичному рівнях.

Ліцензування можна розглядати і як правовий інститут, тобто сукупність правових норм, що регулюють такі групи відносин: відносини, що виникають стосовно створення системи органів, які мають право видавати ліцензії на провадження окремих видів господарської діяльності; відносини щодо організації діяльності органів, які здійснюють ліцензування; відносини, що виникають між органами виконавчої влади й особою, яка бажає одержати, одержала чи втратила ліцензію на проведення того чи іншого виду господарської діяльності [5, с. 51]. Інститут ліцензування є комплексним, оскільки містить у собі норми адміністративного і цивільного права, де наявність ліцензії є підставою для виникнення правоздатності і майнових відносин при здійсненні окремих видів діяльності [6, с. 218].

Поняття ліцензування не є однозначним, у зв'язку з цим можна виділити такі його особливості: ліцензійна діяльність відноситься до система

державно – виконавчих відносин, змістом яких є організація діяльності громадян і юридичних осіб у тих сферах діяльності, які потребують неухильного виконання параметрів і визначеної правової поведінки. Ліцензійна діяльність має свої принципи організації управлінського впливу, до яких належать: обмеження державного втручання в діяльність соціальних інститутів, демонополізація професійної діяльності, зацікавленість громадян у виконанні адміністративних умов ліцензійної діяльності, координація держави і громадян при реалізації програм управління, спеціалізація управлінського впливу, професійна компетентність, не порушення законних прав та свобод громадян; ліцензування виступає формою контролю за набуттям спеціального правового статусу, фактичним виконанням обов'язкових ліцензійних умов, припиненням діяльності як суб'єкта ліцензійних правовідносин, а також формою контролю за правомірністю використання обмежених ресурсів; ліцензування – це особливий адміністративно – правовий режим «порядок регулювання, який виражений у комплексі правових засобів, що характеризують особливий зв'язок взаємодіючих між собою дозволів, заборон, позитивних зобов'язань, що створюють особливу спрямованість правового регулювання», що у даному випадку пов'язано з одержанням суб'єктом спеціального правового статусу, у структурі якого переважають обов'язки, визначені органами виконавчої влади, які добровільно виконуються суб'єктом ліцензування; норми, що регулюють систему ліцензування, охоплюють однорідні, тісно пов'язані відносини в межах однієї галузі, тобто складають самостійний адміністративно – правовий інститут; імперативні розпорядження і заборони для ліцензійних видів діяльності, встановлені не в приватному порядку і не «заради здійснення інтересів особи, якій адресована правова норма, а заради чужого інтересу», тобто в публічних цілях; за порушення ліцензійних умов ліцензіат несе особливу адміністративну відповідальність, аж до анулювання ліцензії; названі змістовні ознаки знаходяться в діалектичній єдності за їх юридичною формою, і ліцензія з юридичного боку являє собою юридичний документ органу державного управління, що підтверджує право на здійснення визначених видів діяльності з дотриманням законодавства України і ліцензійних умов, що не суперечать чинному законодавству [5, с.53].

Таким чином, ліцензування є формою виконавчої діяльності, вираженої в санкціонуванні, офіційному визнанні за визначеними суб'єктами прав на заняття окремими видами діяльності, коли потрібен високий професіоналізм і кваліфікація, а також здійснення контролю за фактично здійснюваними діями. Ліцензійна діяльність є основним і необхідним засобом управлінського впливу, за допомогою якого громадяни нашої держави отримують змогу розширювати свою діяльність, у зв'язку з наявністю відповідних нормативних актів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Закон України Про ліцензування певних видів господарської діяльності // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2000, № 36.
2. Бекірова Е. Правова природа інституту ліцензування певних видів господарської діяльності // Підприємництво, господарство і право. – 2007, № 10. – С. 95–97.
3. Готун О. Вдосконалення системи ліцензування – крок до підтримки вітчизняних підприємств // Підприємництво, господарство і право. – 2001, № 5. – С. 28–29.
4. Крупчан О. Напрями удосконалення процедури видачі ліцензії на здійснення певного виду господарської діяльності // Юридична Україна. – 2008, № 5. – С. 49–58.
5. Курило В. Державне ліцензування як правова підстава підприємницької діяльності з надання послуг щодо охорони власності та громадян / Курило В. // Юридична Україна. – 2004, № 2. с. 50 – 54.
6. Ліцензування в Україні / ред. А. В. Шашкевич: Державний комітет України з питань регуляторної політики та підприємництва. – К.: Юрінком Інтер, 2005. 414 с.

ПОРЯДОК НАДАННЯ ДЕРЖАВНИХ ГАРАНТІЙ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИКОНАННЯ ГОСПОДАРСЬКИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ

*Цуркан Марина Миколаївна,
студентка III курсу гр. ДП-114
ПВНЗ «Кіровоградський інститут державного та
муніципального управління
Класичного приватного університету»*

Досягти позитивного господарського ефекту від державних гарантій як засобу забезпечення виконання господарських зобов'язань можливо лише за умови чіткого визначення та законодавчого закріплення порядку їх надання. Під порядком надання державних гарантій забезпечення виконання господарських зобов'язань необхідно розуміти систему послідовних стадій, на яких відповідні суб'єкти відносин з державного гарантування вчиняють передбачені законодавством дії, результатом яких є укладення гарантійних угод. У науковій юридичній літературі висловлюються різні погляди з приводу існуючої в Україні процедури надання державних гарантій з метою забезпечення виконання господарських зобов'язань. Як вважає В. Й. Башко, громіздка бюрократична надбудова механізму надання державних гарантій створює сприятливі умови для корупції та допускає можливість прийняття суб'єктивних рішень у цій сфері. Схема надання урядових гарантій є вкрай заплутаною та забюрократизованою[1]. Державні гарантії призводять до

викривлення умов конкуренції і зниження народногосподарської ефективності в цілому. У більшості випадків мета, для реалізації якої надається державна гарантія, не досягається через безвідповідальну процедуру надання державних гарантій[2]. Отже, існуюча в Україні практика надання державних гарантій призводить до негативних наслідків в економіці країни, зокрема через недосконалість порядку їх надання. Між тим, не можна відмовитися від використання державних гарантій, оскільки вони як забезпечувальний засіб мають великий потенціал, є важливим інструментом стабілізації та стимулювання розвитку господарського обігу. Необхідно зауважити, що дослідженням ефективного порядку надання державних гарантій переважно займаються представники економічної, а не юридичної науки. Аналіз чинного законодавства України дає змогу дійти висновку про відсутність нормативного акта, яким був би передбачений загальний порядок надання державних гарантій забезпечення виконання господарських зобов'язань.

Актуальність дослідження. Таким чином, практичне значення вирішення питання визначення ефективного механізму надання державних гарантій, відсутність комплексних наукових розробок з цієї проблематики, недосконалість чинного законодавства зумовлюють актуальність дослідження порядку забезпечення виконання господарських зобов'язань державними гарантіями.

Мета дослідження – дослідити порядок надання державних гарантій забезпечення виконання господарських зобов'язань, а також сформулювати пропозиції з удосконалення теоретичних засад та законодавства щодо зазначеної процедури.

У законодавстві України відсутні положення, що визначають загальний для всіх суб'єктів господарювання порядок надання державних гарантій забезпечення виконання господарських зобов'язань. Між тим, він визначений щодо окремих суб'єктів у постановах Кабінету Міністрів України. Так, Постановою Кабінету Міністрів України від 03.08.2006 р. № 1094 затверджено Порядок надання державних гарантій за зобов'язаннями Державної іпотечної установи[3]. Цей Порядок регулює відносини, пов'язані з наданням державних гарантій Кабінетом Міністрів України для забезпечення виконання зобов'язань за запозиченнями, що здійснюються шляхом випуску облігацій Державною іпотечною установою. Ще одним нормативно-правовим актом, який визначає порядок надання державних гарантій, є Постанова Кабінету Міністрів України «Про порядок надання державних гарантій за кредитними коштами, що залучаються Державною службою автомобільних доріг» від 20.06.2007 р. № 834[4]. Аналіз змісту зазначених вище постанов Кабінету Міністрів України дає змогу зробити висновок про наявність у чинному законодавстві актів, які визначають механізми надання державних гарантій забезпечення виконання зобов'язань. Необхідно зазначити, що в Україні спробу визначення загального порядку надання державних гарантій

зроблено в Проекті Закону України «Про Державний борг України» від 20.05.2005 р. № 1229[5]. Проте він з 2005 р. і донині готується до другого читання. Крім того, Кабінет Міністрів України запропонував Верховній Раді України проект Закону України «Про державний борг та гарантований державою борг» від 07.06.2011 р. № 8637[6]. Між тим, окремі положення щодо регулювання процесу надання державних гарантій, які містяться в ньому, не вирішують проблеми взагалі. Таким чином, надання державної гарантії є однією зі стадій процесу забезпечення виконання господарських зобов'язань державними гарантіями.

У процесі надання державних гарантій забезпечення виконання господарських зобов'язань (основний етап) має бути виконано все, що передбачене законодавством. Інакше кажучи, порядок надання державних гарантій є формою реалізації умов їх надання. В рамках підготовчої стадії порядку надання державних гарантій здійснюється: відбір та експертиза зобов'язання, що буде забезпечуватися державною гарантією; укладання договору про забезпечення відшкодування витрат державного бюджету, які можуть виникнути в разі виконання державою гарантійних зобов'язань (договір про забезпечення повернення гарантованого державою зобов'язання); перерахування плати за надання державної гарантії. Найбільш відповідальним, проте недостатньо врегульованим, є етап відбору та експертизи зобов'язання, що буде забезпечуватися державною гарантією. Так, відбір одних зобов'язань, під які надаються державні гарантії, здійснюється Верховною Радою України (в законі про Державний бюджет України на відповідний рік), інших – Кабінетом Міністрів України (у постановках КМУ). Між тим, процедура обрання господарських зобов'язань, під які надається один і той самий засіб забезпечення – державні гарантії, має бути однаковою. Перелік безпосередніх отримувачів державних гарантій має бути передбачено в Програмі надання державних гарантій Урядом України, яку готує Кабінет Міністрів України одночасно з роботою над проектом закону про Державний бюджет України на наступний рік. Введення такої процедури обрання господарських зобов'язань, виконання яких забезпечується державними гарантіями, вимагає внесення доповнень до законодавчих актів України. Відбір господарських зобов'язань, виконання яких забезпечується державними гарантіями, передбачає проведення експертизи відповідного проекту, в рамках якої вирішуються питання доцільності проекту та позитивні наслідки від його реалізації. Таким чином на нашу думку, доцільно делегувати такі повноваження державних органів спеціально створеній організації Міністерства фінансів України. Також варто розробити методичне забезпечення проведення експертизи господарських зобов'язань щодо забезпечення їх виконання державними гарантіям, а саме: 1) встановити критерії, за якими буде проводитись відбір проектів, 2) визначити значущість кожного з них. Наступною стадією підготовчого етапу надання державних гарантій виконання господарських зобов'язань є укладання договору про

забезпечення відшкодування витрат державного бюджету, які можуть виникнути в разі виконання державою гарантійних зобов'язань (договір про забезпечення повернення гарантованого державою зобов'язання). Надання державних гарантій повинно бути забезпеченим на суму, достатню для відшкодування витрат, які будуть у випадку вступу їх у дію (покривати розмір зобов'язання, повернення якого гарантується, більше ніж на 100%).

Забезпечення відшкодування витрат державного бюджету може здійснюватися будь-яким із передбачених законодавством засобів: поручительство, застава тощо. Кожним із наведених засобів забезпечення може здійснюватися в сукупності або окремо. Оскільки державними гарантіями забезпечуються різні за величиною, ризикованістю, якістю забезпечення та іншими характеристиками зобов'язання, величина плати за гарантію має розраховуватися окремо для кожного конкретного випадку.

Отже, зазначені вище теоретичні положення, а також пропозиції з удосконалення законодавства щодо порядку надання державних гарантій сприятимуть відновленню та зростанню авторитету державних гарантій як особливого засобу забезпечення виконання господарських зобов'язань, можуть бути взяті за основу для подальших наукових розробок.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Терещенко О. Вихід з «кредитного тупика» / О. Терещенко, О. Сугоняко // «ГК». – 1999. – № 45. – Режим доступу: <http://archive.kontrakty.ua>.
2. Петренко П. Залежність від іноземних кредитів перетворилася на канал впливу на українську економіку та політику / П. Петренко // Щоденна всеукраїнська газета «День». – 1999. – № 158. – Режим доступу: <http://www.day.kiev.ua>.
3. Порядок надання державних гарантій за зобов'язаннями Державної іпотечної установи: Постанова Кабінету Міністрів України від 03.08.2006 р. № 1094. – Режим доступу: <http://www.uazakon.com>.
4. Про порядок надання державних гарантій за кредитними коштами, що залучаються Державною службою автомобільних доріг: Постанова Кабінету Міністрів України від 20.06.2007 р.. – Режим доступу: <http://www.uazakon.com>.
5. Про Державний борг України: Проект Закону України від 20.05.2005 р. № 1229. – Режим доступу: <http://www.uazakon.com>.
6. Про державний борг та гарантований державою борг: Проект Закону України від 07.06.2011 р. № 8637. – Режим доступу: <http://www.uazakon.com>.

СУДОВА РЕФОРМА В УКРАЇНІ – ВАЖЛИВИЙ КРОК У РОЗВИТКУ СИСТЕМИ СУДОУСТРОЮ

Щербіна Марія Геннадіївна

*студентка групи ЮФ-125 юридичного факультету
Запорізького національного технічного університету*

Державотворення та право творення в Україні кінця ХХ – поч. ХХІ століть характеризується проведенням економічної, політичної, судової, муніципальної, адміністративної, політико-правової реформ, метою яких є підвищення ефективності державного управління, формування громадянського суспільства, забезпечення прав і свобод людини та громадянина, стабільності та правопорядку.

Метою розпочатої ще в 1992 р. в Україні судової реформи є формування такої судової влади, яка відповідає б принципам правової держави.

Ратифікувавши в 1997 р. Конвенцію про захист прав людини і основоположних свобод, наша держава прийняла на себе зобов'язання забезпечити умови для ефективного функціонування судової влади, здатної справедливо розв'язувати будь-яку соціально значущу справу, що має юридичні наслідки [4, ст. 43].

Тож, важливим кроком, за допомогою якого наша країна досягне вищого рівня розвитку в співвідношенні з іншими країнами світу, є саме прийняття судової реформи.

Проаналізувавши оновлений Закон України «Про судоустрій і статус суддів» №1402-VIII, який був ухвалений Верховною Радою 2 червня 2016 року, який вступив в законну силу 30 вересня 2016 року, дає можливість зробити висновки, щодо позитивних та негативних сторін цього закону [1].

Перспективним є те, що ухвала цього законопроекту допоможе виконати положення, які одночасно були затверджені і стосуються змін до Конституції України в питаннях правосуддя.

Цей новоприйнятий нормативно-правовий акт несе зміни до структури судової системи країни, процедури призначення, звільнення та притягнення до відповідальності суддів, в роботі буде розкрито основні переваги та негативні моменти змін, які на нас чекають вже в найближчі місяці.

Слід звернути увагу на положення, які стосуються деполітизації судової системи. Після набуття чинності цього закону, політичні структури не мають можливості чинити вплив на просування суддів по службі [5, ст. 123].

Право президента та депутатів Верховної Ради стосовно дозволів на арешт, звільнення, переведення суддів буде виконувати Вища рада

правосуддя. Більше того, президент втрачає повноваження призначення та ліквідації судів з його указом.

За новою редакцією закону відбувається перехід до три ланкової системи судочинства і встановлює Верховний Суд касаційним органом. У складі Верховного Суду від тепер працює Велика Палата, яка виконує уніфікацію судової практики та залагоджує юрисдикційні спори.

Ці зміни є позитивними, так як зміни в структурах Верховного Суду України допоможуть зміцнювати єдність судової практики та однаково використовувати законодавство.

Слід звернути увагу, що закон передбачає також оновлення в місцевих судах. За Законом про судоустрій, місцеві загальні суди – це окружні суди, місцеві господарські – окружні господарські суди, місцеві адміністративні – відповідні окружні суди [1].

Апеляційні суди, утворені в апеляційних округах, працюють тепер над цивільними та кримінальними справами. Апеляційні господарські та адміністративні суди займаються розглядом справ відповідних категорій. В складі апеляційного суду може бути утворена судова палата, яка розглядатиме окремі різновиди справ.

Судова реформа відбувається за повної зміни системи обрання суддів, що поліпшує та зміцнює процедуру кваліфікаційної оцінки суддів.

Слід звернути увагу на перелік нових процесів для запобігання корупції в судочинстві: глибокий моніторинг способу життя суддів, обов'язкове надання декларацій про доходи, родинних зв'язків та ін.

Планується при Вищій кваліфікаційній комісії суддів України створити Громадську раду доброчесності, яка допоможе комісії встановлювати відповідність всім професійним критеріям кандидатів на посаду суддів.

Боротьбі з корупцією в судочинстві буде допомагати збільшення заробітної плати суддям, які пройдуть всі кваліфікаційні тестування.

Суддів будуть призначати лише за результатами відкритого конкурсу та кваліфікаційних критеріїв. Закон спрощує процедуру оцінювання суддів. Так критеріями для оцінювання буде компетентність кандидата – професійну, особисту, соціальну, професійна етика та доброчесність.

Нова редакція Закону про судоустрій має нові умови для звільнення суддів – недостовірність даних про джерела походження майна.

Є в законі і ще нововведення стосовно переведення судді до іншого суду, за наявності його згоди за певних умов. Це допоможе розвантажити суди, які мають багато справ, зменшити термін розгляду цих справ.

Поява спеціалізованих судів буде дуже новітнім і так давно необхідним для України рішенням, бо суди зможуть за короткі терміни вирішувати спори, які підлягають під їх юрисдикцію.

Закон також зменшує суддівську недоторканність – суддів не зможуть затримувати без дозволу в момент або після вчинення тяжкого або особливо

тяжкого злочину. Без рішення Вищої ради правосуддя суддів затримувати не будуть до винесення обвинувачення суду.

Найбільш дискусійною частиною Закону є встановлення монополії адвокатури для представлення в суді, так як права особи на вільний вибір захисника його прав будуть відсутні, хоча вони забезпечуються 59 статтею Конституції України. Ці зміни можна назвати дискримінаційними, щодо інших працівників юридичної сфери [2].

Але, закон має, нажаль, негативні сторони, серед яких можна вважати той факт, що діяльність Громадської ради будуть лише вказані в суддівському досьє і не матимуть впливу на рішення Вищої кваліфікаційної комісії суддів.

Згідно з мети роботи, проаналізовано і розглянуто оновлений Закон України «Про судоустрій і статус суддів», та дано реальну оцінку.

Таким чином, можна стверджувати, що закон є важливим для розвитку і вдосконалення влади. За його допомогою в майбутньому, поступово буде вирішено три основні питання – деполітизація та забезпечення незалежності судової влади, формування відповідальності судової влади і перезавантаження судового корпусу.

Згідно з аналізу даного закону загалом всі зміни в Законі, позитивні, їх прийняття – необхідний крок до створення незалежної та справедливої системи судочинства в країні. Ця реформа допоможе стати нашій країні на правильний шлях до нових оновлень, які є необхідними суспільству. Держава, проходячи через реформи, впевнено йде в світле майбутнє, якщо ці реформи реально діють після їх проведення. Гарантіями покращеного майбутнього є саме реформи [5, ст. 240].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Закон України «Про судоустрій і статус суддів»// [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2453-17>.
2. Конституція України (прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України від 26 червня 1996 р.). – К., 1996.
3. Офіційний сайт Верховної Ради України// [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://rada.gov.ua/>.
4. Хавронюк М. І., Мельник М. І. Правоохоронні органи, правоохоронна діяльність: Навч. посіб. – К. : Атіка, 2002.
5. Юзікова Н. С. Судові та правоохоронні органи України: Навчальний посібник. – Вид. четверте, перероб. і допов. – К. : Істина, 2006. – 320 с.

СЕКЦІЯ № 3. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГУМАНІТАРНО-ЕКОНОМІЧНИХ ПРАВ ТА СВОБОД ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА В ПЕРІОД РЕФОРМУВАННЯ ДЕМОКРАТИЧНОГО СУСПІЛЬСТВА

МОВЛЕННЄВИЙ КОД САЙТІВ НОВИН: ПРОНИКНІСТЬ

Акімова Наталія Володимирівна
доцент кафедри соціальної роботи
ПВНЗ «Кіровоградський інститут державного та
муніципального управління Класичного приватного
університету», кандидат філологічних наук

З часом інтернет набуває не лише все більшої популярності, а й формує власний специфічний стиль інтернет-мовлення, своєрідний мовленнєвий код. Однією з особливостей цього коду є проникність, змішування елементів усного та писемного стилів.

Мета доповіді – дослідити особливості реалізації проникності у інтернет-комунікації, зокрема на сайтах новин, спробувати визначити її прагматичний та маніпулятивний потенціал.

Проникність мови інтернету виражається у синкретичному поєднанні елементів різних стилей мови, як у вислові: «*Путину пропонували пугнуть компанії*» [4 від 20.07.2012]. На етапі інтерпретації текстова домінанта «*пугнуть*» сприймається як розмовна лексема (завдяки суфіксу -ну-) та визначається через нейтральне слово «пугать» як «1. Внушать страх, боязнь (обычно намеренно). 2. Прогонять. 3. Вызывать чувство тревоги, опасения» [1, с. 1044], при цьому активізується мовленнєві центри лівої півкулі, зокрема зона Верніке. Цікаво, що наведений контекст не виключає жодного зі словникових значень. Зазначена девіація також впливає на процес емоційної ідентифікації, суфікс -ну- передбачає одночасність дії, одномоментність, що сприяє виникненню враження про відсутність тривалих наслідків дій президента. Провідним механізмом розуміння новини стане, певно, аперцепція, реципієнт використовує те значення лексеми, що найбільше відповідає його досвіду. Загалом, текст сприймається як попередження чи погроза для якоїсь компанії чи компаній, дії яких не подобаються комусь настільки впливовому, що він може використовувати у своїх цілях президента Росії. Розміщення погроз серед новинного контенту не сприяє підвищенню авторитету сайту, а лише нагадує, що і наш час значна частин новин друкується на чисті замовлення з метою маніпулювання масовою свідомістю.

Публіцистичний стиль новинних заміток погано узгоджується з розмовною лексикою. Це добре ілюструє і наступний приклад з українських новинних сайтів: «*Підкидний президент*» [3 від 3.09.2012]. На етапі

інтерпретації текстова домінанта «*підкидний*» отримує певний сенс, що може бути співвіднесений зі словниковим значенням цієї лексеми «1. Призначений для підкидання кого-, чого-небудь угору. 2. Різновид гри у карти: дурень» [2, с. 954]. Жодне з представлених значень не узгоджується зі значенням слова «*президент*» та додає словосполученню розмовних, знижених оцінних конотацій у процесі емоційної ідентифікації. Для розуміння повідомлення реципієнт має задіяти механізм ймовірного прогнозування та аперцепції, відшукуючи серед власного досвіду сенси, які можна було б співставити з текстом. В аналізованому анонсі реалізовано такі риси новинної інтернет-комунікації як проникність та презентативність (анонс подано у формі заголовку). Комунікація у формі коротких заголовків набуває все більшої популярності на сайтах новин. Автори, певно, розраховують, що такі повідомлення привернуть увагу читача, активізують його емоції та цікавість, змусять скористатися гіперпосиланням. Проте насправді так трапляється досить рідко, здебільшого читачі швидко проглядають сторінку, відшукуючи потрібну їм інформацію та пропускаячи неважливу і незрозумілу, в тому числі і подібні повідомлення. Між тим спілкування у такому форматі нагадує телеграфний стиль, але позбавлений сенсу. Читач має справу з оригінальними та неочікуваними поєднаннями слів, що нагадують коди, але не має часу на декодування. Тому така манера спілкування здебільшого неефективна.

Мова інтернету характеризується також високим ступенем проникності, офіційно-діловий, публіцистичний та науковий стиль викладу перемежуються з фольклорною манерою оповіді (найчастіше використовується модель казки чи міфу), що викликає труднощі на етапі емоційної ідентифікації. З одного боку таке поєднання дозволяє спростити та менш критично подати інформацію, з іншого – відчутна певна стилістична несумісність, наприклад: «*Сказ о том, как один ZTE V880e всех флагманов победил*» [4 від 20.07.2012]. Рецепція анонсу ускладнена через змішування чисел та знаків, латинізованих вкраплень. Інтерпретація супроводжується низкою труднощів. Латинізована абрєвіатури, за якою слідують цифри, певно позначає модель якогось пристрою чи артикул товару, але відсутність узагальнюючого слова, категоріального поняття ускладнює рецепцію та уповільнює тлумачення. Потребує подальшої розшифровки вираз, як один пристрій «победил всех флагманов». Дієслово «победил» добру узгоджується з казковим зачином тексту та, нажаль, погано з пристроєм, про який йдеться. Також відчутна гіперболізація («победил всех»). Аналіз процесу емоційної ідентифікації свідчить також про серйозні прорахунки продуцента, зокрема початок тексту налаштовує, що далі нам розповідатимуть казки, отже знижує ступінь довіри до інформації. Для тлумачення тексту реципієнт має задіяти механізми ймовірного прогнозування (для упізнавання, про модель якого пристрою йдеться) та аперцепції (розпізнавання казкових мотивів та встановлення інтенцій їх використання), що позначиться активацією кори лівої півкулі та скроневиx ділянок, а потім роботою вентромедіальної та

дорсолатеральної кори. В анонсі репрезентовано такі риси новинної інтернет-комунікації як проникність, презентативність (використання казкового зачину, щоб привернути увагу, гіперболізація, уособлення), використання специфічних скорочень («*ZTE V880e*»), персоналізація (розрахунок на читачів, які знають модель *ZTE V880e*). Прагнення автора привернути увагу та зацікавити читачів за допомогою відомого казкового звороту, як виявляється, може мати зовсім інші наслідки, встановивши асоціації між повідомленням та казкою. Загалом текст є невдалою спробою прихованої реклами, погано продуманою та непрофесійною. До того ж розміщення реклами серед новинних повідомлень дратує та погіршує ставлення до сайту.

Отже, проникність досить поширена у інтернет-мовленні, зокрема й на сайтах новин. Часто вона використовується з маніпулятивними намірами та за умови вмілого використання посилює прагматичний вплив тексту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Большой толковый словарь русского языка / Гл. ред. С. А. Кузнецов. – СПб. : Норинт, 2009. – 1536 с.
2. Бусел В. Т. Великий глумачний словник сучасної української мови / В. Т. Бусел. – Київ, Ірпінь : Перун, 2005. – 1728 с.
3. Новини України від LB.ua: оперативна аналітика української політики, економіки, новини культури та спорту [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://ukr.lb.ua/>
4. РосБизнесКонсалтинг – новости, акции, курсы валют, погода, доллар, евро [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.rbc.ru/>

ПОДАТКОВА ОПТИМІЗАЦІЯ В СИСТЕМІ ПРАВ ПЛАТНИКІВ ПОДАТКІВ

Бабін Ігор Іванович

доцент кафедри публічного права

Чернівецького національного університету

ім. Ю. Федьковича, кандидат юридичних наук,

доцент

Податкова оптимізація має відносно недавню історію. Її масове поширення пов'язують з двадцятими роками минулого століття, коли I світова війна та необхідність ліквідації спричинених нею наслідків зумовили суттєве збільшення податкового тиску на платників податків, які, в свою чергу, почали активно шукати способи його мінімізації. На сьогоднішній день право на податкову оптимізацію розглядається як невід'ємне право платника податків, а серед платників податків та науковців став крилатим вислів американського судді Лернеда Хенда: “Немає нічого осудливого в тому, що

справи ведуться таким чином, щоб можна було платити податків так мало, як це тільки можливо. Так роблять всі – і бідні, і багаті. І всі вони праві, оскільки ніхто не зобов'язаний платити суспільству більше, ніж тебе зобов'язує закон” [5]. Разом з тим, встановити чіткі межі податкової оптимізації, відмежувати її від інших способів мінімізації податків (наприклад, ухилення від сплати податків, обхід податкового закону) досить важко.

В науці податкового права взагалі склались досить кардинально різні погляди на розуміння податкової оптимізації. На думку Б. С. Мишкіна, податкова оптимізація – це зменшення розміру податкових зобов'язань шляхом цілеспрямованих правомірних дій платників податків, що включають повне використання всіх передбачених законодавством пільг, інших законних прийомів і засобів, з урахуванням інтересів держави [4; с. 68.]. Проте врахування інтересів держави при податковій оптимізації позбавляє останню будь-якого сенсу. Адже інтерес держави у податкових відносинах цілком очевидний – отримати максимальну можливу суму податку. І якщо платник податків плануватиме свою діяльність таким чином, щоб в кінцевому результаті сплатити максимальний розмір податку, про яку податкову оптимізацію може йти мова? Тому таке розуміння податкової оптимізації в науці податкового права скоріше є винятком, ніж загальним правилом. Більш поширеним визначенням податкової оптимізації є її визначення як – зменшення розміру податкових зобов'язань шляхом цілеспрямованих правомірних дій платника податків, що включають в себе повне використання всіх наданих законодавством пільг, податкових звільнень та інших законних прийомів та способів [2; с. 23]. Але і таке визначення податкової оптимізації не здатне в повній мірі відобразити сутність даного явища. Оскільки податкова оптимізація фактично зводиться до використання прямо дозволених дій платником податків. В той час як стаття 19 Конституції України закріплює, що “Правовий порядок в Україні ґрунтується на засадах, відповідно до яких ніхто не може бути примушений робити те, що не передбачено законодавством”. Тобто встановлює принцип: “дозволено все, що не заборонено законом”. Таким чином, головною відмінністю податкової оптимізації від ухилення від сплати податків є використання платником податків дозволених чи незаборонених законодавством способів зменшення суми податкових платежів, не порушуючи при цьому законодавство. У зв'язку з цим, такі дії платника податку не є податковим правопорушенням чи злочином, і, відповідно, не тягнуть за собою несприятливих наслідків для платника податку, таких як донарахування податків, а також накладення фінансових санкцій та нарахування пені.

Важливе значення для планування платниками податків своїх дій та кваліфікації цих дій фіскальними органами та судами мало б законодавче визначення податкової оптимізації та закріплення критеріїв, які дозволили б розмежувати податкову оптимізацію та ухилення від сплати податків. На сьогоднішній день, на думку Г. Ленга, в світовій практиці існує два основних

підходи до розмежування законного та незаконного зниження податкового тиску. Перший підхід – введення в податкове законодавство загальних принципів, які дозволяють визначити межу між законним і незаконним зниженням податкового тиску, таких як ділова ціль, дотримання духу і букви закону та ін. Для ефективного застосування цих принципів на практиці необхідний високий рівень підготовки працівників податкових органів та суддів. Другий підхід – введення в податкове законодавство спеціальних норм, направлених на боротьбу з конкретною податковою схемою [3; с.7].

В Україні закладено основи другого підходу розмежування законного і незаконного зменшення податкового тиску. Податковий кодекс України містить спеціальні норми направлені на боротьбу з конкретною податковою схемою ухилення від сплати податків. Але правовідносини, які є базою для податкових відносин, є надзвичайно динамічними і досить часто зміни до податкового законодавства направлені на боротьбу з ухиленням від сплати податків не встигають за їх розвитком. Тому включення в Податковий кодекс України загальних принципів розмежування між податковою оптимізацією та ухиленням від сплати податків могло б зорієнтувати у правильному напрямку роботу фіскальних органів та судів [1; с.204-207].

Крім того варто звернути увагу на те, що податкова оптимізація розглядається виключно лише як сукупність цілеспрямованих дій платника податків. Звичайно, зацікавленість у зменшенні податкового зобов'язання найбільше проявляє платник податків. Але держава встановлюючи податкові пільги чи інші законні способи зменшення податкового зобов'язання розраховує на їх використання. Інакше навіщо встановлювати податкову пільгу, якщо нею ніхто не буде користуватися. Разом з тим, багато платників податків, які мають право на податкову пільгу, не користуються нею. Причиною цього є не відсутність бажання використати податкову пільгу, а відсутність знання про наявність такої пільги. Якщо податкова пільга не заявлена в податковій декларації, це ще не означає, що платник податків не згідний на її використання. Обґрунтовано виходити з припущення, що платник податків завжди згідний на максимально можливе використання всіх податкових пільг, так як це зменшує вилучення його власності. У зв'язку з цим, якщо платник податків не заявив податкову пільгу в декларації, це ще не повинно означати, що платник податків відмовився від неї, поки прямим волевиявленням платника податків не буде доведено інше. Призначенням фіскальних органів є не стягнення податків в максимальному розмірі, а контроль за дотриманням податкового законодавства, за правильністю обчислення, повнотою та своєчасністю внесення у відповідний бюджет податків та зборів. Правильність обчислення податків передбачає не тільки облік обов'язків платників податків, але не в меншій мірі облік їх прав на податкові пільги, знижки, інші законні способи зменшення податкового зобов'язання.

Підсумовуючи вище викладене, необхідно зазначити, що податкова оптимізація є складним і неоднозначним явищем. Ні податкове законодавство, ні практика його застосуванні, ні наука податкового права не окреслюють його чітких меж та критеріїв розмежування законного та незаконного зменшення податкового зобов'язання. Податкова система України тільки починає отримувати належне правове та інституційне оформлення, аналіз досвіду зарубіжних країн, розробка власних підходів до розуміння податкової оптимізації та визначення меж між правомірним та неправомірним зменшенням податкового зобов'язання є надзвичайно актуальним питанням.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бабін І.І. Податкове право: навч. посібник. – Вид. 2-ге, виправл. та доповн./ І.І. Бабін. – Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2013. – 496с.
2. Брызгалин А. В., Берник В. Р., Головкин А. Н. Налоговая оптимизация: принципы, методы, рекомендации, арбитражная практика/ Под ред. к.ю.н. А. В. Брызгалина. – Екатеринбург: Налоги и финансовое право, 2002. – 131с.
3. Ленг Г. Законное и незаконное снижение налоговых платежей: постановка проблемы и подходы к ее решению/ Г. Ленг// Налоговая политика и практика. – 2005. – №2. – С. 5-8.
4. Мышкин Б. В. Налоговая оптимизация как проявление налоговой правосубъектности. – дис.... к.ю.н./ Б. В. Мышкин. – М., 2004. – 189с.
5. Рішення Верховного суду США у справі Gregory v. Helvering, 293 U.S. 465 (1935)\\ <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/293/465>

ПРАВОВИЙ НІГІЛІЗМ ЯК СОЦІАЛЬНЕ ЯВИЩЕ

Бакай Святослав Олегович

студент гр. ПЗ-15-1м

Кременчуцький національний університет ім.

Михайла Остроградського

Нігілізм взагалі (у перекладі з лат. – «заперечення») виражає негативне ставлення суб'єкта (групи, класу) до певних цінностей, норм, поглядів, ідеалів, окремих, а часом і всім сторонам людського буття. Це – одна з форм світовідчуття та соціальної поведінки. Нігілізм, як течія суспільної думки, зародився давно, але найбільшого поширення набув у минулому столітті, головним чином у Західній Європі і на території СРСР, до якого входила й Україна.

Він був пов'язаний з такими філософами ліворадикального напрямку, як Якобі, Прудон, Ніцше, Штирнер, Хайдеггер, Бакунін, Кропоткін та ін. Нігілізм багатолікий, він може бути моральним, правовим, політичним,

ідеологічним, релігійним і т.д., у залежності від того, які цінності заперечуються, про яку сферу знань і соціальної практики йдеться – культуру, науку, мистецтво, етику, політику, економіку. Між ними багато відтінків, нюансів, взаємопереходів. Кожен з різновидів цієї течії має свою історію.

Російський письменник І.С. Тургенев вивів у своїх романах яскраві образи героїв-бунтарів, що відкидали багато постулатів оточуючої їх дійсності і пропонували нові ідеї. Нігілістами були революційні демократи, що різко критикували сучасні їм порядки і закликали до заміни їх більш справедливими. Нігілізм носив прогресивний характер [1, с. 338].

Наприклад, про свого Базарова Тургенев писав, що якщо він є нігілістом, то його треба вважати: революціонером. У 1866 р. М.А. Бакунін у відомих листах до А.І. Герцена радив останньому шукати молоду поросль нової молоді в недоучених учнях Чернишевського і Добролюбова, в нігілістах – в них життя, в них енергія, в них чесна і сильна воля» [2, с. 293].

Розгорнута характеристика соціального нігілізму, що поширився на початку ХХ століття в певних верствах тогочасного суспільства, була дана в відомій збірці «Віхи», що побачила світ у 1909 р., і яка отримала згодом широкий громадський резонанс. Один із його авторів, а саме С.Л. Франк, з особливим пафосом підкреслював, що якби можна було одним словом визначити настрої нашої інтелігенції, то потрібно назвати його моралізмом.

У той часи інтелігенти не знали ніяких абсолютних цінностей, ніяких критеріїв, ніякого орієнтування в житті, крім морального розмежування людей, вчинків, станів на хороші і погані, добрі і злі. Моралізм – це лише віддзеркалення нігілізму. Під нігілізмом він розумів заперечення або невизнання абсолютних (об'єктивних) цінностей [3, с. 150].

Загальною (родовою) межею всіх форм нігілізму є заперечення, але не всяке заперечення є нігілізм. Заперечення ширше, воно органічно притаманне людській свідомості, діалектичному мисленню. Тому далеко не всіх, хто щонебудь заперечує, можна вважати нігілістами. В іншому випадку сам термін «нігілізм» втрачає свій сенс і розчиняється в більш об'ємному понятті – «заперечення».

Отже, нігілістичне заперечення і діалектичне заперечення – різні речі. Гегелівський закон заперечення заперечення поки ніхто не скасував. В історичному плані не можна, наприклад, беззастережно, негативно, з позицій голого заперечення, оцінювати різні визвольні рухи, їх ідеологів та учасників, так як це об'єктивні закономірні процеси. Тим більше якщо мова йде про еволюційний розвиток. Ф. Енгельс, маючи на увазі рушійні сили формаційних періодів і зміну останніх, писав: «Поява молодої буржуазії знайшла своє відображення в ліберально-конституційному русі, а зародження пролетаріату – в русі, який зазвичай називають нігілізмом» [4, с. 41].

Однак у цілому нігілізм, в традиційному його розумінні, сприймається в більшості випадків, як явище деструктивне, соціально шкідливе, особливо в наш час. Нерідко нігілізм приймає руйнівні форми. У

крайніх своїх проявах він змикається з різними анархічними, ліво- і праворадикальними прагненнями: максималізмом, більшовизмом і необільшовизмом, політичним екстремізмом.* Нігілізм – стереотипне мислення будь-якого радикаліста, навіть якщо він цього не усвідомлює.

Характерною ознакою нігілізму є не об'єкт заперечення, який може бути лише визначенням його конкретного виду, а ступенем, тобто інтенсивністю, категоричністю і безкомпромісністю, цього заперечення – з переважанням суб'єктивного, частіше за все індивідуального початку. Тут виражається гіпертрофований, явно перебільшений сумнів у відомих цінностях і принципах. При цьому, як правило, обираються найгірші способи дій, які межують з антигромадською поведінкою, порушенням моральних і правових норм. Плюс «відсутність будь-якої позитивної програми або, принаймні її абстрактність, хиткість, аморфність» [5, с. 11–12].

Соціальний нігілізм особливо поширюється у наш в період «перебудови» і гласності. Він виник на хвилі, що охопила всю країну – на хвилі «загального негативізму», коли багато чого (якщо не все) переоцінювалося, переосмислювалося, засуджувалося і відкидалося. З одного боку, було видно очисну функцію нігілізму, а з іншого – його побічні наслідки, витрати, бо суцільний потік негативу змітав на своєму шляху також і позитивні початки. Анафемі віддавалося як погане, так і хороше – без розбору. Про діалектику не згадували.

З початку 90-х років ХХ століття в Україні розпочався процес зречення від усього, що було «до того», від старих фетишів, який об'єктивно живив нігілістичні руйнівні тенденції. Це й не дивно, оскільки вище згаданий процес розпочався з такої заяви першого Президента України Леоніда Кравчука: «Від рук Кремля загинули 16 млн. українців – від Голодомору, війни, репресій. Для нас було важливо зупинити це, знищити Радянський Союз» [7].

Сьогодні український соціальний нігілізм виражається в різноманітних іпостасях: неприйняття певними верствами суспільства курсу реформ, нового устрою життя і нових («ринкових») цінностей, невдоволення змінами, соціальні протести проти «шокових» методів, здійснюваних перетворень; незгоду з тими чи іншими політичними рішеннями і акціями, неприязнь або навіть ворожнеча по відношенню до державних інститутів і структур влади, їх лідерам; заперечення не властивих українському менталітету західних зразків поведінки, моральних орієнтирів; протидія офіційним гаслам і установкам; «лівий» і «правий» екстремізм, націоналізм, взаємний пошук «ворогів».

На наш погляд події які відбуваються на сьогодні в Україні, сприяють розвитку охопившій Україну глибоку системну кризу – економічна, фінансова, політична, духовна, моральна, правова. Ситуація змінилась. Наверх сплигло багато з того негативного, проти чого раніше боролися. Тепер уже від радикал-демократів («молодих реформаторів»), які завели країну в глухий кут,

вимагають покаяння – стару систему зруйнували, нову, більш справедливу, не створили. Нажаль, мусимо констатувати, що на сьогоднішні «Реформатори» дискредитували реформи на які сподівалося українське суспільство.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Тургенев И. С. Собр. соч. : В 12 т. М., 1958. Т. 12. С. 338.
2. Почин. 1912. № 1. С. 1-2. Письма М. А. Бакунина к А. И. Герцену и Н. П. Огареву. СПб., 1906. 456 с.
3. Франк С. Л. Этика нигилизма// Вехи: Сб. статей о русской интеллигенции. – М. : Новости, 1990 [1909], с. 150–184.
4. Маркс К., Энгельс Ф. Соч. Т. 22. С. 41.
5. Новиков Л. И. Нигилизм и нигилисты. М., 1972. С. 11–12
6. Президент України Леонід Кравчук. Від рук Кремля загинули 16 млн українців – від Голодомору, війни, репресій. [Електронна адреса] – korupciya.com>kravchuk-rozpoviv...bulo-vazhlivo...

ОТРАЖЕНИЕ ИСТОРИИ И КУЛЬТУРЫ ВЕЛИКОГО КНЯЖЕСТВА ЛИТОВСКОГО В АНТРОПОНИМИКОНЕ ОЧЕРКА ЗИНАИДЫ ДУДЮК «ЛЕВ»

Бут-Гусаим Светлана Феодосьевна
доцент кафедры белорусского языкознания и
диалектологии Брестского государственного
университета имени А. С. Пушкина,
кандидат филологических наук, доцент

В одной книге восточной мудрости есть изречение: «Прошлое всегда с нами, и все, что мы собою представляем, начинается из прошлого. Мы его создание, и мы живем погружённые в него. Не понимать этого и не знать прошлого значить не понимать современности и не ощущать будущего» [3, с. 30]. Вдохновляющим для современников и потомков примером служения Родине и Человеку является жизнь Льва Сапеги – белорусского мыслителя, государственного, общественного и военного деятеля, дипломата, канцлера Великого Княжества Литовского. *Лев Сапега* – инициатор создания важнейшего правового документа в Европе – третьего Статута ВКЛ (1588 г.): конституции, гарантировавшей существование подлинного правового государства, защиту прав всех жителей княжества, демократическую структуру общества, презумпцию невиновности, веротерпимость.

Энциклопедией старобелорусского именованого XVI-XVII столетий с полным правом можно назвать исторический очерк Зинаиды Дудюк «Лев». Особенностью очерка как литературного жанра является то, что в таком произведении описываются настоящие факты и реальные люди. Осмысление

писательницей событий славного прошлого происходило на основе рассмотрения около 40 источников: работ русских, белорусских, польских, украинских историков и текстов документов – Статута Великого Княжества Литовского и «Архива Посольского приказа 1626 года». В очерке мы встречаемся исключительно с именами реальных исторических лиц эпохи Льва Сапеги. В центре произведения З. Дудюк – человек, чей вклад в развитие политической, правовой и религиозной культуры Великого Княжества Литовского сложно переоценить. Имя Сапеги – *Лев* – является заголовком произведения, становясь ключевым словом всего литературного текста. Заголовок указывает на авторскую оценку общественного деятеля, выражает главную идею художественного произведения. Имя героя семантически нагружено. Оно образовано от названия зверя, который является в мировой культуре символом мужества, верховной власти, благородства, чести и великодушия. Символический смысл имени знаменитого предка раскрывается через психологическую характеристику, описание моральных черт героя, его поступков и действий. Поэтизм *Лев* семантически сближается со словом-этимомом *лев*, употребленным символически, и становится говорящим именем: *«Трэба ў першую чаргу схіліць галаву і з глыбокай паішанай у голасе адзначыць Льва Сапегу, ваяводу віленскага, вялікага правадыра войска Вялікага Княства Літоўскага, гэтага волат-Атланта, які ўтаймаваў шведскага льва разам з усходнім заваёўнікам. Леў годна і мудра выконваў абавязкі перад сумленнем і перад Айчынай. Гэты высакародны Леў жыў дзеля Радзімы. Колькі разоў ні пачынаў ён рыкаць, столькі ж разоў напалоханя гэтым рыкам ворагі Айчыны кідаліся наўцёкі... Ён здабыў на арэне Марса сваім пераможным, вартым кароны чалом трыўмфальныя лаўры, якія выпусцілі атожылкі і прараслі, палітыя крывёю ворагаў. І тым, што іматразова знішчаў ворагаў Айчыны, ён стварыў найлепшы панегірык для пераймальнікаў сваёй славы»* [2, с. 188].

С X-XI вв. на наших землях сосуществовали католическая и православная вера. В дальнейшем появились и сторонники протестантизма. Потому на страницах очерка встречаются имена православных, католиков и протестантов. Значительная часть знати в XVI-XVII вв. принадлежала католической церкви, некоторые примкнули к протестантской вере. Сторонники отмеченных направлений христианской веры носили римско-католические имена: *Ян Станислав, Казимир Леон Сапегу, Ян, Альберт Войцех, Юрий Станислав, Барбара Радзивиллы, Юзеф Игнатий Крашевский* и др. Многие католики мели два имени. Например, король Речи Посполитой *Сигизмунд Август* носил наследственное имя *Сигизмунд*, которое получал старший сын семьи, и имя *Август*, что дала сыну мать, королева *Бона*, в честь первого римского императора. Мать хотела, чтобы сын стал таким же сильным и могущественным, как знаменитый правитель. Защитник православия *Афанасий Филиппович* и организатор и вдохновитель

Брестской унии *Ипатий Патеї* носят византийско-православные имена. На страницах очерка употреблено и языческое имя для называния представителя низшего сословия – слуги: «*Пакаёвы слуга самазванца Хвалибог бажыўся, што труп, выкінуты на Чырвоную плоччу, зусім не падобны на цара*» [2, с. 48].

Во времена *Сапегі* как в ВКЛ, так и в Московском княжестве использовались *отчества*, или *патронимы*, что «восходят к древнему именованию, которым называли человека по именам его предков по мужской линии» [3, с. 57]. Такие формы употреблялись в высших слоях общества и не только идентифицировали лицо, но и утверждали его статус как наследника богатых и влиятельных семей: «*У 1536 годзе Сапега быў зноў уключаны ў склад пасольства, якое ўзначаліў Нікадзім Янавіч Цеханавецкі*» [2, с. 42]; «*Ганна Сапяжанка Радзівіл памерла якраз у той час, калі бацька ваяваў са шведамі*» [2, с. 45]; «*Ганна Ягелонка таксама прагнула бачыць на троне свайго любімага пляменніка Жыгімонта Вазу*» [2, с. 42].

Многие знаменитые люди имели характеристические *прозвища*, что зафиксировано в очерке. Каждый старший сын знаменитой династии Радзивиллов носил имя Николай. В историю предшественники этой семьи вошли под следующими прозвищами. Прозвания *Николая Радзивилла Рыжего* и *Николая Радзивилла Черного* были получены за цвет волос.

В XVI–XVII столетиях знатные роды в Московском княжестве и Речи Посполитой уже имели *фамилии* – официальные именованья, что передаются в наследство и указывают на принадлежность человека к определенной семье. Так, на страницах очерка упоминаются князья *Адам Вишневецкий*, *Василий Масальский*, *Юрий Хворостинин*, воеводы *Юрий Мнишек*, *Михайло Шеин*, *Мартин Корч*, бояре *Лев Плещеев*, *Никита Вельяминов*. Некоторые герои очерка, которые принадлежат к знатному сословию, имеют двойные и даже тройные фамилии: княжна *Богдана Друцкая-Соколинская-Канопля*, боярин *Михаил Глебович Салтыков-Морозов*, астроном *Ян Владислав Почебут-Одлянцкий* и др. Выходцы из более низких сословий на этом этапе истории фамилий не имели. Так, слуга Гришки Отрепьева упоминается только под именем *Хвалибог*. В числе фамилий героев очерка З. Дудюк можно выделить *патронимические*, которые «имеют значение ‘сын, потомок определенного отца’, имя отца отражено в корневой части фамилии» [4, с. 61]. Такие фамилии образуются от мирских и христианских имен предков при помощи суффиксов: *-ав-, -ов-, -ев-, -ович-, -евич-* и др.: *Татищев, Годунов, Плещеев, Вельяминов, Морозов, Ходкевич, Голицын, Шеин, Волович, Глебович, Карпович, Немцевич, Филиппович, Францкевич*. Употреблялись на наших землях во времена Сапегі и *непатронимические фамилии*, которые «не являются именованьями по отцу и характеризуют в тех или иных отношениях самого родоначальника фамилии» [4, с. 62]: *Гаркуша, Солтан, Радзивилл, Скарга, Почебут, Корч* и др. В основе фамилий были как христианские (*Филиппович, Карпович, Францкевич*), так и мирские имена, которые

описывали физические особенности предка, его моральные качества, социальный статус, род занятий (*Годунов* (*гадун* – рег. ‘годовалое дитя’) [1, с. 94], *Гаркуша* (рус. ‘крикун, горлопан; горемыка, бедняк’) [1, с. 103], *Золотаренко*, *Наливайко*, *Татищев*, *Солтан* (тюркск. ‘султан’) [1, с. 387]). Выделяются фамилии, созданные от названий предметов быта (*Голицын* (рус. *голицы* ‘кожаные варежки’) [1, с. 98], названий частей тела человека (*Шеин*), наименований абстрактных понятий (*Скарга*, *Салтыков* (по-видимому из каз. *салдык* ‘шеголеватость, мода’) [1, с. 363] и от топонимов (*Трубецкой*, *Масальский*, *Шуйский*, *Лыщинский*).

Таким образом, в очерке «Лев» писательница, повествуя о судьбе *Санеги*, его современников и потомков, представила соответствующий этап истории отечественного именованного. В произведении зафиксировано значительное преимущество христианских личных имен, употребление отчеств (патронимов) и фамилий, которые выполняли не только номинативно-идентификационную, но социальную и юридическую функции, обозначая потомков зажиточных родов. На страницах произведения зафиксированы также прозвища – дополнительное средство идентификации и характеристики лиц, в том числе и представителей знатных княжеских родов.

СПИСОК ИСПОЛЬЗОВАННЫХ ИСТОЧНИКОВ:

1. Бірыла, М. В. Беларуская антрапанімія : Прозвішчы, утвораныя ад апелятыўнай лексікі / М. В. Бірыла. – Мінск : Навука і тэхніка, 1969. – 508 с.
2. Дудзюк, З. І. Леў : гістарычны нарыс / З. І. Дудзюк. – Мінск : Літаратура і Мастацтва, 2011. – 192 с.
3. Жемчужины мысли / Сост. А. А. Жадан. – 3-е изд., перераб. и доп. – Минск : Беларусь, 1991. – 477 с.
4. Рогалев, А. Ф. Введение в антропонимику. Именование людей с древнейших времён до конца XVIII века (на белорусском антропонимическом материале) / А. Ф. Рогалев. – Брянск : Группа компаний «Десяточка», 2009. – 147 с.

СІЛЬСЬКЕ БЕЗРОБІТТЯ ЯК ГУМАНІТАРНО-ЕКОНОМІЧНА ПРОБЛЕМА НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ

Вербицька Галина Любомирівна

доцент кафедри менеджменту і міжнародного підприємництва Національного університету

«Львівська політехніка»,

кандидат економічних наук, доцент

Важливою сферою державного регулювання в умовах гуманітарно-економічного розвитку вважається зайнятість населення – одна із основних життєво необхідних потреб і ознак соціального добробуту й благополуччя суспільства. Сучасний стан сільського ринку праці свідчить про потребу прийняття термінових і радикальних заходів, необхідних для вирішення проблеми зайнятості та створення робочих місць на селі. Адже відсутність роботи на селі породжує такі негативні явища, як депопуляцію сільського населення, поширення бідності сільського населення, несприятливі міграційні процеси, деградацію сільських територій.

Значний внесок у розв'язання проблем зайнятості і безробіття сільського населення зробили такі українські вчені як М. Б. Махсма [1], А. В. Невесенко [2], В. П. Рябоконь [4], Н. В. Транченко [5]. Однак проблема сільського безробіття і досі є надзвичайно актуальною, а тому потребує подальшого дослідження.

Метою дослідження є аналізування стану сільського безробіття та визначення основних напрямків оптимізації зайнятості в селі.

Однією із причин бідності сільського населення та демографічної кризи на селі є безробіття. Під сільським безробіттям будемо розуміти таке соціально-економічне явище, коли частина економічно-активного сільського населення не може знайти роботу, всупереч власному бажанню. і вважається, з одного боку, важливим стимулятором активності працюючого населення, а з іншого – великим суспільним лихом.

За даними Державної служби статистики рівень безробіття (за методологією МОП) населення, що проживає у сільській місцевості, у першому півріччі 2016 р. становив 10,4% [3]. Очевидно, що це не відповідає дійсності та суттєво викривляє реальний стан у сфері зайнятості на селі. Не включається до складу безробітних ні 1 509,7 тис. селян, які живуть лише із присадибного господарства, ні ті, хто працюють не на повну ставку, ні ті, що мають тимчасові підробітки. Твердження, що основна маса сільських безробітних, як і раніше, перебуває за межами регульованого державою ринку праці і соціально не захищена, залишається актуальним. Обмеженість ринку праці в сільській місцевості є ключовим фактором, що змушує економічно-активне населення вдаватися до пошуку робочих місць за межами місця проживання, поповнюючи лави м'ягтників трудових мігрантів.

Розв'язання проблем зайнятості на селі, сьогодні стає невідкладним, оскільки від їх вирішеності залежить не тільки подальший розвиток аграрного сектора, а й майбутнє українського села. Суспільство в умовах зростання безробіття уражено різними соціальними патологіями, які підсилюють одна одну, руйнуючи соціум. Отже, на макросоціальному рівні слід відзначити насамперед: бідність та маргіналізацію значних груп населення як професійних, так і статтєво-вікових категорій, які залишаються відштовхнутими на узбіччя життя; зростання соціальних патологій, проявів асоціальної поведінки, внаслідок чого формується криміногенна ситуація; формування субкультури безробіття як певного способу життя, який може передаватися й у спадок; міграції небажаного характеру, зокрема, трудові маятникові, незворотні, нелегально-кримінальні (торгівля людьми, вербування військових найманців) тощо; посилення соціальної напруги, нестабільності та конфліктогенності в суспільстві або регіоні: у світовій практиці досягнення 8-10 % рівня безробіття вважається критичним порогом.

Економісти виділяють багато причин виникнення безробіття в сільській місцевості. Однією з основних є те, що у процесі реформування аграрного сектору багато колективних господарств розпалися, а нових на їхньому місці не сформувалось. Внаслідок значна частина робочої сили залишилась незадіяною у виробництві [1, 2, 4, 5]. Головною проблемою, від якої залежить досягнення зрушень у розвитку сільських територій, є перехід до крупно товарного ведення сільськогосподарського господарства. Виходячи з цього, особистим селянським господарствам потрібна державна підтримка.

Переважає більшість дрібних сільськогосподарських товаровиробників не мають змоги виходити на цивілізовані ринки, уникаючи посередників. На даний час відсутня мережа та інфраструктура регіональних аграрних ринків сільськогосподарської продукції. На сьогодні існують такі проблеми, що унеможливають розвиток аграрних ринків у регіонах, а саме: велика кількість посередницьких ланок у агропродовольчому ланцюгу безпеки держави; мала частка сільськогосподарських товаровиробників у кінцевій реалізаційній ціні на продукцію; частка тіньового обігу капіталу на стихійному агропродовольчому ринку; збіднілий асортимент сільськогосподарської продукції.

Аналізування сучасного стану сільського безробіття дає можливість дійти висновку, що напрямки розв'язання цієї проблеми повинні включати досить різнопланові заходи, не обмежуючись лише сферою трудових відносин. Розробка ефективної економічної стратегії вимагає комплексного підходу до вирішення економічних, соціальних, політичних проблем, які безпосередньо впливають та визначають стан безробіття.

Модель ринку праці в сільській місцевості має ґрунтуватися на активній державній політиці, основу якої становитиме не сприяння заповненню вакантних робочих місць і сплата допомоги з безробіття, а запобігання його появі. Працевлаштування державною службою зайнятості

безробітних на селі, їх перепідготовка, залучення до суспільних робіт навряд чи можливо вважати найдієвішими методами подолання сільського безробіття.

Обмеженість фінансових і організаційних ресурсів служби зайнятості на селі, скорочення інвестицій і вакансій на селі перетворюють її лише на посередника між роботодавцем і робочою силою, зменшуючи напругу на регіональних ринках праці, але не створюючи динамічну рівновагу попиту і пропозиції. Необхідні внутрішні зрушення в агросфері, зокрема підвищення капіталоозброєності сільськогосподарської праці та механізації робіт, дієва підтримка розвитку високопродуктивного приватного агровиробництва і бізнесу, а також коригування структури економіки у напрямі розвитку споживчих галузей промисловості й сфери послуг, зокрема на селі, що забезпечить переміщення робочої сили. Розв'язання зазначених проблем сприятиме формуванню системи ефективного використання трудових ресурсів в аграрному секторі України. Адже одне робоче місце на селі створює до десяти нових робочих місць у суміжних галузях у місті. Адже продукцію, вирощену селянами, потрібно транспортувати, переробляти, реалізовувати. Відтак виходить закономірний логічний ланцюжок: чим більше селян матимуть роботу вдома – тим більше робочих місць створюватиметься і в містах.

Активізація господарської діяльності на селі неминуче приведе до покращення рівня життя селян, створить можливість для соціального розвитку, та допоможе реалізувати соціальні програми розвитку сільських територій, подолати негативні явища соціального існування селян.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Махсма М. Б. Оцінка інтенсивності та якості структурних зрушень у зайнятості сільського населення / М. Б. Махсма // Проблеми економіки. – 2013. – № 2. – С. 79–86.
2. Невесенко А. В. Аналіз соціального розвитку сільських територій / А. В. Невесенко // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2014. – Вип. 6. – Ч. 2. – С. 9–12.
3. Офіційний сайт Державної служби зайнятості [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.dcz.gov.ua/control/uk/statdatacatalog/list>.
4. Рябоконт В. П. Соціально-економічні проблеми зайнятості сільського населення. / В. П. Рябоконт // Економіка АПК. – 2012. – № 12. – С. 95–99.
5. Транченко Н. В. Сільське безробіття в Україні / Н. В. Транченко // Агросвіт. – 2012. – № 3. – С. 46–50.

СТРАХ СМЕРТІ ЯК ГУМАНІТАРНА ПРОБЛЕМА СУЧАСНОСТІ

Вітюк Ірина Костянтинівна

*докторант кафедри філософії, доцент кафедри
філософії Житомирського державного університету
імені Івана Франка, кандидат філософських наук,
доцент*

Серед численних гуманітарних проблем глобального світу на сучасному етапі його розвитку виділяють ті, які закорінені в глибини людського буття і формуються в людській свідомості від самого початку її розвитку. Проблема страху смерті, яку сьогодні по праву можна вважати однією з гуманітарних проблем сучасності, посідає помітне місце серед інших онологічних питань в історії філософської думки. Усвідомлення власної смертності – конечності свого існування – з точки зору психології є фактором становлення власної ідентичності індивіда, а отже значною мірою формує свідомість людини. Водночас це ж усвідомлення вважається найбільш психічно травматичним переживанням для людської свідомості, що вводить зазначену проблематику до кола інтересу психологічних дисциплін. Це усвідомлення призводить до страху перед смертю і найчастіше супроводжується ним. Однак, незважаючи на це, проблема страху людини перед смертю у психології залишається недостатньо дослідженою. Психологія розробляє проблему страху смерті у площині практичних досліджень, але широкого теоретичного обґрунтування це питання на сучасному етапі розвитку психологічної науки поки що не набуває.

На противагу психологічному підходу до досліджуваної проблематики, питанням смерті, як і страху перед нею, завжди надавалось достатньо уваги у релігійній і філософській традиції від найдавніших часів до сучасності, адже усвідомлення людиною власного існування нерозривно пов'язано з усвідомленням і його конечності. Про багатоплановість осмислення цієї проблеми свідчить виникнення на його основі як мінімум двох окремих сфер дослідження: танатології та есхатології. Танатологія – розділ медицини, в межах якого досліджується стан живого організму перед смертю, а також есхатологія – вчення про кінцеву долю людини і людства, яку можна розглядати і як розділ філософії, і в межах теологічно-богословських систем.

У багатовекторній традиції дослідження різноманітних фобій у сучасному світі особливе місце посідає саме страх смерті, оскільки будь-який страх – це відображення страху смерті, а в основі, "глибині" страху – смерть, ніщо [2, с. 6]. Страх вважається однією з причин виникнення і формування релігії, оскільки невідоме – весь доколишній світ для первісної людини, явища якого вона тільки намагається пізнати і пояснити, викликаючи страх, призводить до уособлення – перенесення власних психічних властивостей на

природу, і як результат – обожнення її. У зв'язку з цим страх смерті, який у такому контексті можна вважати страхом за власне життя, є зворотним боком інстинкту самозбереження.

Переважає більшість населення світу (понад 6,1 млрд.) відносять себе до людей з релігійною свідомістю, є віруючими, що говорить про визнання авторитету релігії у поясненні онтологічних питань. І це не дивно, адже однією з найбільш розроблених і обґрунтованих відповідей на виклик проблемою страху смерті можна вважати релігію. Подолання відчуття страху перед смертю – одне із завдань, яке ставить перед собою релігія. У межах релігії формується уявлення про смерть як межу, що відділяє світ реальний, земний, видимий, чуттєвий – "цей" від світу "того" – невидимого, потойбічного, надчуттєвого. А отже, фізична смерть – індивідуальна есхатологічна подія – лише перехід до іншого, справжнього буття.

Усвідомлення смерті як невідвортної участі усього живого сприяє виникненню комплексу вчень про остаточну загибель світу і людства загалом, які отримали назву есхатологічних. І хоча есхатологія формується в межах релігії в тих чи інших її історичних формах, сьогодні побоювання щодо можливості колапсу глобального світового рівня поширюються далеко за межі теології. Есхатологія у вигляді індивідуальної есхатології займає вагомим місце в будь-якій релігії, оскільки релігія передусім покликана пояснити людині її місце в світі – земному і потойбічному, встановити "правила гри", за якими людина своїм земним життям заслуговує на конкретну участь у "вічності".

Страх перед смертю компенсується в релігії надією на краще життя в потойбічному світі. Проте невідвортність смерті призводить до спроб її заперечення, страху перед "передвісниками" смерті, зокрема старістю, що особливо простежується в сучасному глобальному світі. Ще з давніх шарів міфологічної свідомості до наших днів дійшли легенди про "живу воду", "еліксир молодості" чи "молодильні яблука", "нектар" та "амброзію", які можуть надати вічної молодості і краси. Сучасність пропонує їх аналог у вигляді цілої індустрії, яка обслуговує "культ молодості": косметичні засоби, пластична та естетична хірургія тощо [3, с. 86]. Щороку збільшується кількість людей, які звертаються до цих засобів, щоб продовжити молодість, що свідчить про посилення страху перед смертю.

На протилежному від етичного аспекту проблеми страху перед смертю знаходиться використання цього страху як потужного регулятора соціальних відносин, зокрема для виправдання суспільного устрою чи утвердження влади. Історія зберегла згадки про такі механізми підтримки цього різновиду соціальної регуляції, як людські жертвоприношення, страти, вбивства під час воєн, смертна кара тощо. І хоча більшість їх канули в минуле, сучасний світ зберігає деякі з них, що, за соціологічними дослідженнями, сприяє посиленню страху смерті. Це передусім смертна кара й евтаназія. Супротивники смертної кари підсвідомо бояться "випадково"

опинитися на місці засудженого. Серед мотивів супротивників евтаназії наряду з етичними виділяють також підсвідомий страх перед власною смертю і отождолення себе з "потерпілим", який "не хоче помирати" [3, с. 83-84].

Страх смерті допомагає людині долати також її взаємодія зі "смертю" – обряди поховання, насамперед померлих рідних і близьких. Ще ранні форми вірувань без чіткого розмежування світів земного і потойбічного трактують смерть переходом з одного буття в інше, відповідно організовуючи його для своїх померлих родичів.

З точки зору психології, сум людини за померлим вважається передусім виявом жалю до себе через утрату деякої цінності [3, с. 85]. Поховальний обряд, разом із архаїчним мотивом "проводів" померлого у потойбічний світ, а також підтримання зв'язку з утраченою цінністю має на меті ще й "зняття" страху смерті через древній "ритуал її задобрювання" [3, с. 85].

Своєрідною відповіддю на виклик страхом смерті є формування у ХХ столітті нової галузі філософського знання – імортології. Людині завжди було властивим прагнення до безсмертя, що свого часу найяскравіше відобразилося в релігійних есхатологічних доктринах різноманітного типу. Теоретичного обґрунтування необхідність особистісного фізичного безсмертя набуло у філософії російського космізму (М. Федоров) [4, с. 42]. У філософію імортологія з природничо-наукового знання була запозичена, зокрема, російським філософом ХХ століття І. Вишевим [1], який у своїх працях пропонує використання самого терміна "імортологія", а також робить спроби теоретичного обґрунтування можливості реального досягнення особистого безсмертя.

Проблема страху смерті як гуманітарна проблема сучасності, як і винайдені людством шляхи її подолання свідчать про духовну складову людської сутності, одвічне прагнення людини стати причетними до безкінечності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Вишев И. В. "Гомо – иморталис – Человек бессмертный" Челябинск 1999г. // <http://mirrebenka.narod.ru/immortolog1.htm>
2. Делюмо Ж. Идентификация ужаса / Жан Делюмо, Джеймс Джордж Фрезер; [пер. с фр. А. Александрова, Н. Епифанцевой, И. Иткина, С. Фокина; пер. с англ. М. Рыклина]. – М. : Алгоритм, 2009. – 240 с.
3. Ильясов Ф. Н. Феномен страха смерти в современном обществе / Фархад Ильясов // Социологические исследования. – 2010. – № 9. – С. 80-86.
4. Федоров Н. Ф. Сочинения / Николай Федоров [общ. ред. : А. В. Гулыга; Вступ. статья, примеч. и сост. С.Г. Семеновой]. – М. : Мысль, 1982. – 711 с.

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНСЬКОГО КОЗАЦТВА ДО ЗАГАЛЬНОІМПЕРСЬКОЇ СТАНОВОЇ СТРУКТУРИ У XVIII СТ.

Волошина Анна Сергіївна

студентка I курсу групи ДП-116

ПВНЗ «Кіровоградський інститут державного та
муниципального управління

Класичного приватного університету»

В сучасних геополітичних світових умовах, коли Україна постає перед багатьма викликами, вкрай необхідно досліджувати вже існуючий державницький досвід, коли іноземні держави намагались обмежити українську автономію, втягнути українське суспільство до становий феодальний імперський світ.

На території слобідських полків та Гетьманщини інтеграційні перетворення відбувались протягом XVIII ст. у три етапи. Перший етап припадає на 1700-1725 рр., він характеризується визначенням головних напрямків інтеграційної політики, нівелюванням царською владою козацьких привілеїв та початком підпорядкування слобідського та лівобережного козацтва російським державним інституціям. Другий етап – 1730-1741 р. характеризується подальшим обмеженням російським урядом козацьких привілеїв, посиленням втручання імперської влади до соціальних процесів в козацьких спільнотах з метою їх модернізації, зростанням підзвітності лівобережного та слобідського козацтва російським державним установам, значним погіршенням соціально економічного становища козаків. Третій етап охоплює 60–90-ті рр. XVIII ст., в цей час в процесі інкорпорації українських автономій слобідські та лівобережні козаки позбавляються усіх властивих їм ознак відособленості – власної військової організації, судової рівності зі старшиною, відмінності при оподаткуванні від поспільства, і переводяться в своїй більшості до категорії непривілейованих верств суспільства. Дана модель соціальної інтеграції була вироблена імперським урядом під час інкорпорації слобідських полків і майже в точності застосована на Гетьманщині. Саме про третій період ми будемо говорити далі [3].

Шляхом відновлення військового визиску козаків, практики залучення їх до загальнодержавних робіт та утримання козацьким коштом російських частин на Гетьманщині, імперський уряд підготував ґрунт для нових перетворень.

Здійснення їх розпочалось вже за часів царювання Катерини II. Доба її правління на Гетьманщині, як і на Слобожанщині, є завершальним, третім етапом інтеграційних перетворень. У 60-70-х рр. XVIII ст. імперська адміністрація завершує процес підпорядкування лівобережного козацтва імперським установам. Протягом 80-90-х рр. XVIII ст. лівобережні козаки після втрати Гетьманщиною свого прикордонного положення були включені

до соціальної структури Російської імперії. Здійснюючи інтеграційні перетворення щодо лівобережного козацтва, російський уряд вдався до використання „інтеграційної” моделі, що у 60-х рр. XVIII ст. була використана у слобідських полках. Відтак до імперського соціуму лівобережні козаки увійшли переважно як представники непривілейованих верств суспільства, зараховані до категорії державних селян [4].

З початком 50-х рр. XVIII ст. російський уряд активізує свою інтеграційну політику на Запоріжжі. За Єлизавети Петрівни запроваджується урядова колонізація запорізьких „Вольностей”, а також впроваджуються обмеження на торгівлю запорожців. Це унеможливило мирну реорганізацію Низового Війська за донським зразком. Негативно реагуючи на дії імперської влади, січовий провід вдався до власної програми колонізації запорізьких „Вольностей” та збройного захисту військових земель.

У червні 1775 р. імперський уряд вдався до знищення Січі і Війська Запорізького низового. Шляхом розподілу земель Запоріжжя між Новоросійською та Азовською губерніями російський абсолютизм здійснив політичне поглинення Запоріжжя. Щодо січовиків, то первісно уряд Катерини II мав намір відповідно до висловлених у царському маніфесті від 3 серпня 1775 р. положень включити їх до загальноімперського соціуму шляхом застосування низки положень „слобідської” інтеграційної моделі. Проте активна протидія урядовим заходам самих козаків, значна частина яких вдалась до відходу на землі підвладні Оттоманській Порті, неспроможність російської влади в умовах нової війни з Туреччиною забезпечити захист приєднаних земель на півдні України, внесли корективи в плани петербурзького двору.

Лише частина запорожців відповідно до „слобідської” моделі соціальних перетворень була переведена до категорії непривілейованих верств російського суспільства: державних та приватновласницьких селян приписували до дворянства чи купецтва. Одночасно значна кількість колишніх запорожців увійшла до складу створеного у 80-х рр. XVIII ст. урядом Чорноморського козацького війська. При цьому для збереження свого козацького статусу колишні запорожці мусили пройти процес трансформації і перетворитися з „вільного” козацтва, яким було Військо Запорізьке низове, на „служиле” на кшталт покірних урядові донської і уральської козаччини. Перед російським урядом це відкрило можливість для використання після завершення другої російсько-турецької війни 1787–1791 рр. мобілізаційного потенціалу колишніх запорожців при освоєнні завойованих земель. Протягом 1792–1796 рр. близько 18 тисяч чорноморців було переселено на Кубань, де вони стали одним з інструментів царської колонізації Північного Кавказу [1, с. 455–465].

Таким чином, інтеграція українського козацтва до соціальної структури Російської імперії була однією з головних складових інкорпорації українських автономій державою Романових у XVIII ст. Ці заходи були

необхідними об'єктивними заходами задля паралельного поглинання української державності до територіально-адміністративної системи Російської імперії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Стороженко Н. В. Реформи в Малороссии при графе Румянцеве / Н. В. Стороженко // Киевская старина. – 1891. – №9. – С. 455–465.
2. Шафонский А. Черниговского наместничества топографическое описание с кратким географическим и историческим описанием Малой России. – К. Университетская типография, 1851. – 729 с.
3. Яценко В. Б. Інтеграція українського козацтва до соціальної структури Російської імперії у XVIII ст. : автореф. дис ... канд. іст. наук: 07.00.01 / Владислав Борисович Яценко. – Харків : Б.в., 2007. – 23 с. Режим доступу: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=ARD&P21DBN=ARD&Z21ID=&Image_file_name=DOC/2007/07yvbris.zip&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1
4. Яценко В. Б. Козацтво Гетьманщини в російській імперській політиці XVIII ст.: процес станової інтеграції // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна. – № 556. Історія України. – Харків, 2002. – Вип.5. – С.33–41.

МОЖЛИВІ НАСЛІДКИ ПРИЙНЯТТЯ «ПРЕЗУМПЦІЇ ПРАВОТИ ПОЛІЦЕЙСЬКОГО»

Герасименко Ігор Андрійович
студент II курсу гр. ДП-115 ПВНЗ «Кіровоградський
інститут державного та муніципального управління
Класичного приватного університету»

Загибель при виконанні обов'язків патрульних поліцейських – це завжди трагедія. Ця трагедія не може і не повинна стати приводом для розширення прав поліції. Вийшло, що все виглядає так, як ніби А. Аваков і Х. Деканоїдзе використали ситуацію з вбивством поліцейських в Дніпрі, щоб проштовхнути закон, що розширює права поліції. Більш того, використання цієї трагедії для просування своїх корпоративних інтересів є позамежним цинізмом.

Однак, суспільство умовно поділилось на дві групи, ті хто підтримав ініціативу розширення прав, та тих хто почав критикувати цю зміну. Більшість людей звісно критикувало, адже після Майдану суспільство болісно сприймає будь-які спроби обмеження свобод громадян, оскільки

виходить з того, що ці норми будуть використовуватися проти простої людини.

Масове обурення людей пройшло, і через кілька місяців в мережах почав поширюватись законопроект зі змінами до закону «Про національну поліцію» та Кодекс України про адміністративні правопорушення. Міністр внутрішніх справ А. Аваков назвав ці зміни «Презумпцією правоти поліцейського» або «підкоряйся, а потім оскаржуй» Підкорятися можна тільки закону і законним вимогам представникам влади, а незаконні вимоги не є обов'язковими до виконання. Це гарантовано Конституцією України. Особа не повинна доводити свою винуватість, натомість держава має довести, що дії працівників поліції були законними (ч. 2 ст. 62 Конституції України). У випадку ж із гучними заявами Міністра МВС – принцип презумпції невинуватості скасовується, адже громадянин вимушений доводити свою правоту, а не працівник поліції.

Нещодавно ввели підвищення штрафів за алкогольне чи наркотичне сп'яніння за кермом. Це наче добре, можливо менше буде нетверезих водіїв, але ще з міліції СРСР їх годівницею були хабарі за алкогольне сп'яніння. Ще й в новому законопроекті, якщо перевірятимуть на алкогольне чи наркотичне сп'яніння, то свідки тепер не знадобляться. Тобто у простої людини майже немає шансів довести в судді свою невинність.

Тільки українські водії почали з легкістю не хвилюватись за свої водійські посвідчення, так як в 2011 році скасували зобов'язання передавати посвідчення, то в новому законопроекті права доведеться не просто показувати, а віддавати в руки поліції. І знову, вони стають заручниками поліції.

Водії не матимуть права після зупинки патрульними виходити з авто без дозволу. Цікаво, поліцейські візьмуть права підуть до себе в автомобіль і будуть сидіти пробивати по базі. За вихід з автомобіля поліцейський має право накласти адміністративне затримання, вже не на три години, а на добу. Тепер громадянинові ще менше можливості довести невинність.

Більшість змін, котрі намагаються провести обмежують права громадян. При введенні цього законопроекту Україна стане на межі поліцейської держави. Тиск держави на громадянина посилюється.

Необхідно визнати: початкова реформа поліції виявилась косметичною. Вона не призвела до кардинального зламу репресивної машини радянського МВС, а стала всього лише «євроремонтом» фасаду цієї системи.

На нашу думку, до повного і системного завершення трансформації радянської міліції в повноцінну національну поліцію – ніяких розширень прав поліцейських бути не може. Національна поліція – це правоохоронний, а не каральний орган. І поки суспільство в цьому не переконається – ніяких розширень прав поліцейських бути не може.

Поки діяльність поліції знаходиться під впливом влади і залежить від волі того чи іншого владного угруповання і в будь-який момент може бути

спрямована проти власного народу – ніяких розширень прав поліцейських бути не може.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Кодекс України про адміністративні правопорушення [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1984. – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>.
2. Крапивін Є. Що таке “імператив презумпції правоти поліцейського”? [Електронний ресурс] / Євген Крапивін. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: <http://police-experts.info/2016/09/28/presumption/>.
3. Луценко І. Підкорюйся, а потім оскаржуй! [Електронний ресурс] / Ігор Луценко. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.facebook.com/igor.lutsenko/posts/1310586338965352?pnref=story>.
4. Органи НКВД 1934-1941 – Історія [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://8ref.com/3/referat_38394.html.
5. Підкорюйся, а потім оскаржуй, як хочуть розширити права поліції [Електронний ресурс]. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: <http://tsn.ua/politika/pidkoryuysya-a-potim-oskarzhuy-yak-hochut-rozshiriti-prava-policiyi-800590.html>.
6. Про Національну поліцію [Електронний ресурс] // Голос України. – 2015. – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/580-19>.
7. Розширення прав поліції – серйозна помилка Авакова [Електронний ресурс]. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: <https://nagg.in.ua/news/760604/Rozshirennya-prav-pol%D1%96ts%D1%96%D1%97-%E2%80%93-seryozna-pomilka-Avakova-%E2%80%93-zhurnal%D1%96st>.

ТРАНСФОРМАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ НА ШЛЯХУ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Герус Юлія Олександрівна
студентка групи ДОА-116 ПВНЗ «Кіровоградський
інститут державного та муніципального
управління Класичного приватного університету»

Питання інтеграції є однією з найважливіших проблем зовнішньоекономічної політики України. Наукові спостереження вказують, що протягом останніх 14-ти років у зовнішній торгівлі України намітилась чітка тенденція переорієнтації з країн СНД до країн ЄС.

Усебічний розвиток економічного співробітництва з Європейським Союзом, еволюція якого відбувається поступально від менш до більш інтегративно виражених форм, відповідає стратегічним інтересам формування відкритої економіки України. Це неодноразово було проголошено в офіційних документах та у стратегіях формування геоekonomічної моделі України, а також було закріплено міжнародними документами, угодами та робочими протоколами, які уклалися між нашою державою та партнерами по Євросоюзу [1, с. 179–188].

Багатобічне співробітництво з ЄС у сфері торгівлі, інвестицій, валютно-фінансових відносин сповна відповідає сучасним геоekonomічним пріоритетам України, але й постає важливим чинником процесів трансформації в країні, розвитку експортного потенціалу та структурної оптимізації національного господарства.

Процеси інтеграції України до системи світогосподарських відносин є в результаті націленими на досягнення такого рівня розвитку національного господарства держави, який би був адекватний макро- та мікроеkonomічним параметрам країн зі сталою ринковою економікою.

Саме це і визначає об'єктивний зв'язок між трансформаційними процесами в Україні та тенденціями глобалізації та регіоналізації в сучасному світі. Реструктуризація економіки України виступає, таким чином, необхідною умовою залучення країни, окремих її економічних суб'єктів до міжнародних зв'язків і досягнення відповідних цілей у зовнішньополітичній та зовнішньоеkonomічній сферах. Подібне питання актуалізує необхідність здійснення практичних кроків, згідно з комплексним підходом як на рівні національної економіки, так і на рівні міжнародного економічного співробітництва.

Важливою умовою інтеграції України в європейський економічний простір, динамічного зростання її національної економіки, ринкового реформування є всебічний розвиток партнерства з Євросоюзом, використання потенціалу цього партнерства з метою покращання умов економічного життя в країні. Можна відзначити й те, що і Європейський Союз в багатьох своїх офіційних документів, а також у двосторонніх угодах з Україною визнавав її важливим суб'єктом міжнародних економічних відносин і своїм стратегічним партнером.

Але доводиться констатувати наявність очевидної загальмованості при проведенні економічних заходів, спрямованих на стабілізацію економічної ситуації, які безпосередньо позначаються на можливостях здійснення інтеграційних процесів. Україна є не єдиною державою, яка на початковому етапі своєї незалежності використовувала неефективні методи макроеkonomічного регулювання та навіть неадекватну парадигму реформ.

Реструктуризація економіки України в системі трансформаційних процесів сучасного світу передбачає необхідність підпорядкованості внутрішньої економічної ситуації меті інтеграційних процесів. Причому

складність внутрішньої економічної ситуації накладає відбиток на процес практичної реалізації мети такої інтеграції. Україна входить до переліку країн, які підписали Угоду про партнерство та співробітництво (УПС) з ЄС. В УПС, яка є комплексним документом, викладено основні принципи двосторонніх відносин (у широкому соціально-економічному розумінні), а саме: необхідність розвитку стабільних інститутів гарантування демократії, верховенства права, прав людини та захисту національних меншин; наявність функціонуючої ринкової економіки, здатність протистояти тиску конкуренції та ринкових сил у межах Союзу та виконувати зобов'язання, покладені – на країн-членів ЄС [2, с 121–122].

Ураховуючи загальну проблематику інтеграції України у світове співтовариство та значущість у цьому контексті передусім європейського вектора (що було закріплено в цілому ряді офіційних документів та заяв), логічно навести основні цілі УПС. Основні цілі Угоди відповідно до матеріалів самого документа, такі:

розвивати тісні політичні відносини шляхом постійного діалогу з політичних питань;

сприяти торгівлі та інвестиціям і гармонійним економічним відносинам;

забезпечити основу для взаємовигідного економічного, соціального, фінансового, науково-технічного та культурного співробітництва;

підтримати Україну в її зусиллях зміцнювати демократію та повністю завершити перехід до ринкової економіки [3, с. 3].

Виходячи з вимог означеного нормативного документу, можна визначити необхідні економічні умови щодо процесу інтеграції України до ЄС. Тому необхідно зосередити увагу на забезпеченні відповідних до європейських сприятливих умов для розвитку підприємництва та інвестиційного клімату, прозорих принципів роботи та доступу до цих інститутів що, у свою чергу, спричинить поступовий, безперервний, стабільний розвиток, а отже, постане потреба в узгоджених та обґрунтованих правилах і директивах. Відтак, виникає питання щодо належної координації між розробкою стратегічного курсу країни та його виконанням.

Країни, що прагнуть інтегруватися до ЄС, повинні бути спроможними до конкуренції з економічними суб'єктами країн Союзу.

Безумовно, реальний стан української економіки дає підстави для негативних висновків щодо можливостей реалізації інтеграційних заходів із ЄС протягом найближчого історичного періоду. Можна погодитися із думкою фахівців про те, що "наша країна може посісти належне місце в Європі та світі лише за умови опанування науково-технічної моделі економічного розвитку, підвалини якої мають бути закладені вже на старті політики економічного зростання" [4, с 159].

У більш широкому сенсі, реструктуризація економіки України в системі трансформаційних процесів сучасного світу пов'язана зі зломом не

лише самої системи, що існувала на теренах колишніх соціалістичних країн, а й структурних наслідків такого існування.

Членство у СОТ надає Україні певних переваг, таких як статус нації найбільшого сприяння та відповідний режим відносин з іншими членами СОТ, а також доступ до механізмів СОТ у вирішенні торговельних суперечок, зокрема і з блоком країн ЄС. У прагненні відповідати вимогам СОТ, ЄС та МВФ, Україна вже здійснила завчасну лібералізацію низки важливих сфер регулювання зовнішньої торгівлі, утім, слабкість внутрішнього попиту в Україні обмежує подальші заходи в цьому напрямі. При цьому слід враховувати, що подальша лібералізація сфери міжнародного співробітництва в Україні вимагатиме реструктуризації економіки за іншими принципами, а саме принципом порівняльної переваги, згідно з якого формуються моделі національної коопераційної спеціалізації.

Отже, перспективи розвитку України як держави з транзитивною економікою об'єктивно пов'язана з подальшою лібералізацією її міжнародної торгівлі. Проте політика держави в цій сфері поки що є непослідовною. З точки зору зарубіжних партнерів особливо значущими є порушення Україною низки базових вимог, які висувуються під час здійснення міжнародної торгівлі.

Підсумовуючи вищевикладене, слід звернути увагу на те, що попри складну сучасну внутрішньополітичну ситуацію в Україні, євроінтеграція займає і буде займати провідну позицію в зовнішній політиці країни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Основи європейської та євроатлантичної інтеграції України : [навч. посіб.] / [В. В. Говоруха, В. Г. Бульба, Ю. П. Сурмін, А. Є. Тамм]. – К. : ДП «НВЦ «Євроатлантикінформ», 2006. – 416 с.
2. Тамм А. Є. Україна – ЄС: розвиток відносин та основні напрямки співробітництва : [навч. посіб.] /А. Є. Тамм, В. Ю. Стрельцов, В. Б. Дзюндзюк; за заг. ред. М. Бойцуна, Я. Мудрого, О. Руцика. – Х.. : Вид-во ХарРІ НАДУ «Магістр», 2010. – 144 с.
3. Угода про партнерство і співробітництво (УПС) між Україною та ЄС та інтеграція України до Європи все ще викликають запитання // Інформаційний бюлетень Українсько-Європейського консультативного центру з питань законодавства (UEPLAC). – 2000. – № 4 – 4 с.
4. Новикова І. Проблеми розвитку інноваційної діяльності в Україні / І. Новикова, Є. Тільний // Стратегія економічного розвитку України : наук. зб. – К. : КНЕС 2010. – Вип. 2-3. – С. 159– 173.

МОВНІ ПОМИЛКИ В ТЕКСТАХ СУДОВИХ РІШЕНЬ

Гольник Олексій Олегович

студент IV курсу гр. КП-213 Коледжу

ПВНЗ «Кіровоградський інститут державного та

муніципального управління

Класичного приватного університету»

Відповідно до Закону України «Про доступ до судових рішень» кожен громадянин нашої держави має можливість безоплатно ознайомитися з текстами судових рішень судів загальної юрисдикції за допомогою Єдиного державного реєстру судових рішень у мережі Інтернет. Доступність текстів для перегляду покладає на їх укладачів – суддів – певну відповідальність за дотримання мовних норм під час складання означених документів, адже нормативність є визначальною вимогою сучасної української літературної мови, обов'язковою для вживання державними посадовцями. У зв'язку із цим вважаємо актуальним дослідження порушень мовних норм у текстах судових рішень. З огляду на це, метою наукової розвідки є виявлення та аналіз мовних помилок у текстах судових рішень, оприлюднених Кіровським районним судом м. Кіровограда на сайті Єдиного державного реєстру судових рішень.

Для реалізації поставленої мети було обрано три судових рішення, у текстах яких було виявлено різні види мовних помилок.

Перший вид – орфографічні помилки. Так, в аналізованих судових рішеннях трапляється ненормативне вживання великої літери: «03 листопада 2016 року **Суддя** Кіровського районного суду м. Кіровограда Панфілова А. В., розглянувши заяву **ОСОБА_1** про перегляд заочного рішення ...» (справа № 404/8028/15-ц), адже згідно з чинним правописом назви посад пишуться з малої літери [1]. Окрім того, укладачі не дотримуються норми чергування у // в, що демонструють такі приклади: «...на 08.12.2016 року о 14 год. 00 **хв. в каб. №15** ...» (справа № 404/5320/16-ц), «**В судове** засідання викликати: сторони ...» (справа № 404/5320/16-ц).

Другий тип – пунктуаційні помилки. З-поміж них виокремлюємо випадки вживання зайвих розділових знаків або їх відсутність. Наприклад, у реченні «Заявник звернулася до суду із заявою про перегляд заочного рішення від 07.04.2016 року номер справи 404/8028/15-ц про стягнення з **ОСОБА_1** на користь Публічного акціонерного товариства «Укрсоцбанк» – 19 496 дол. США 21 цент кредитної заборгованості, (що еквівалентно 414 687,68 грн.) та судовий збір в сумі 6220,32 грн.» ненормативним є вживання тире (справа № 404/8028/15-ц). Так само помилково вжито кому в реченні «20.09.2013 року, затверджено порядок» (справа № 404/5320/16-ц). Відсутні необхідні розділові знаки в таких прикладах: «Заявник звернулася до суду із заявою про перегляд заочного рішення від 07.04.2016 року __ номер справи 404/8028/15-ц __ про стягнення з **ОСОБА_1** на користь Публічного

акціонерного товариства «Укрсоцбанк»...», «...Кіровський районний суд м. Кіровоград у складі: головуючого судді – Романюк Є.В. з секретарем ОСОБА_1 __ розглянувши у відкритому судовому засіданні у м. Кропивницькому обвинувальний акт ... у скоєнні кримінального правопорушення, передбаченого ст.15 ч.2 – ст. 185 ч.2 КК України __ за участю прокурора Кривденко В.О. ...» (справа № 404/4821/16-к). У першому із них слід виокремити дужками інформацію про номер справи, у другому – дієприслівниковий та дієприкметниковий звороти.

Третій тип – лексичні помилки. Лексичні анормативи в судових рішеннях спричинені здебільшого калькуванням з російської мови або невдало підібраним українським відповідником при перекладі: «...у кримінальному провадженні N 12016120020007103 від 06.06.2016 р. **відносно ОСОБА_2...**», «**Згідно** ст. 323 КПК України...», «Судове засідання по кримінальному провадженню ... **відкласти** на 28 листопада...», «Суддя вирішує прийняти до свого розгляду **дану** справу та призначити судове засідання...» (справа № 404/4821/16-к). У першому прикладі рекомендовано вживати лексему *щодо* замість *відносно*, у другому – *згідно* з замість *згідно*, у третьому – *перенести* замість *відкласти*, у четвертому – *цю* замість *дану*.

Фіксуємо в судових рішеннях порушення логіки викладу інформації, зокрема в прикладах «*Позивач звернувся з позовом до суду до відповідача...*», «*розподіл справи між суддями передано справу судді*» (справа № 404/5320/16-ц). Також часто порушується прямий порядок слів у реченні, що є вимогою до тестів офіційно-ділового стилю: «*Обвинувачений ОСОБА_2, який належним чином був повідомлений про час та місце судового розгляду, до суду не з'явився без поважних причин ...*» (справа № 404/4821/16-к).

Окрім суто мовних анормативів, в аналізованих текстах трапляються технічні огріхи. Технічні огріхи зумовлені недоглядом під час друкування тексту, що свідчить про відсутність коректування тексту судового рішення. Прикладом можуть слугувати такі зразки: «*...кредитної заборгованості, (що еквівалентно 414 687,68 грн.) та судовий збір в сумі 6220,32 грн.*» (справа № 404/8028/15-ц), «*... Сторонам роз'яснити, що відповідно до наказу ...*» (справа № 404/5320/16-ц), «*...судового процесу текстів судових по повісток у вигляді SMS-повідомлень*» (справа № 404/5320/16-ц).

Отже, мовні помилки та технічні недогляди, виявлені в текстах судових рішень, є суттєвим недоліком, який потребує ретельного коректування та попередження.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бондаренко Т. Г. Типологія мовних помилок та їх усунення під час редагування журналістських матеріалів : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : 10.01.08 / Т. Г. Бондаренко. – К., 2003. – 18 с.

2. Український правопис // [електронний ресурс]. – <http://pravopys.net/#search=34-40>

РОЛЬ КОМЕНТАРІВ-СМАЙЛИКІВ В ІНТЕРНЕТ-КОМУНІКАЦІЇ НА САЙТАХ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ

Гуць Аліна Олегівна

студентка I курсу ДСР-115 ПВНЗ «Кіровоградський інститут державного та муніципального управління Класичного приватного університету»

Вступ. В даний час комунікація з допомогою коментарів у соціальних мережах знаходиться тільки на початковому етапі дослідження. Види коментарів описано не достатньо, зокрема потребує особливої уваги дослідників такий вид коментарів, як коментарі-смайлики.

Смайли – це дуже красиво і зручно, можна всім показати, який настрій у Вас був при написанні коментаря.

Між тим нещодавно вчені виявили, що коментарі суттєво впливають на поведінку користувача інтернету, зокрема негативні коментарі знижували рівень довіри до новинної замітки і змушували швидше її забувати. Що стосується великої кількості "лайків" і позитивних коментарів, то вони, на подив дослідників, не підвищували, але й не знижували переконливість статей. Коментарі на соціальних сторінках впливають також на самооцінку людини. Можна сказати, що позитивні і негативні коментарі до новин в соціальних мережах чинять на користувачів різний за силою вплив: негативні висловлювання знижують довіру до статті, водночас позитивні коментарі і велика кількість "лайків" істотного ефекту теж не дають[4].

Мета. Дослідити особливості коментарів-смайликів в інтернет-комунікації на прикладі соціальної мережі ВКонтакте.

Комунікацію на соціальних сторінках досліджували П. Едьош та А. Реньї [1], С. Мелігрем та Я. Треверс [2] й інші.

Дослідивши біля сотні коментарів, ми встановили, що коментарі-смайлики одна з не досить популярних груп, їх налічується 9% від проаналізованих. Зокрема цікаві такі коментарі-смайлики: «», «...»,

«», «», «».

Серед коментарів-смайликів, хочеться відзначити також дуже гарний патріотичний смайлик-коментар: «».

Коментарі смайлики є, позитивного характеру(наприклад: « »),

так і негативного (наприклад: « »), користувачі здебільшого їх використовують, для вислову своїх емоцій та почуттів.

Висновок. В результаті дослідження ми виявили, що для написання такого роду коментарю людині можна навіть і не вживати слова, її емоції репрезентують смайлики. Вони є досить зручними в наш час, так як не забирають досить багато часу при написанні повідомлення.

В аналізі маніпулятивного потенціалу коментарів у соціальних мережах вбачаємо перспективи нашого дослідження.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Suster M. SocialNetworking: thepast / M. Suster // TechCrunch [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://techcrunch.com/2010/12/03/social-networking-past>.
2. Курбан О. В. PR у маркетингових комунікаціях : [навч. посібник] / О. В. Курбан. – Київ : Кондор, 2014. – 246 с.
3. Соціальні мережі – вільний обмін думками чи маніпулювання свідомістю? [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://xpress.sumy.ua/article/society/5700>
4. Вчені з'ясували, як коментарі в соцмережах впливають на думку користувачів [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ua.korrespondent.net/tech/science/3552871-vcheni-ziasuvaly-yak-komentari-v-sotsmerezkhakh-vplyvauit-na-dumku-korystuvachiv>
5. Наукові дослідження українського медійного контексту: соціальний вимір [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.journ.univ.kiev.ua/ndumk/index.php/novyi-nomer/107-zmistovi-kharakterystyky-ukrainskoho-paperovoho-ta-elektronnogo-knyhovydannia/133-novi-sotsialni-media-ta-sotsialni-merezhi-vzaiemozv-iazok-ta-osoblyvosti>
6. Центр дослідження соціальних комунікацій [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuviar.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=1745:problemi-suspilnoji-bezpeki-v-protsesi-rozvitku-sotsialnikh-merezh&catid=78&Itemid=412

ПРОБЛЕМА «КИТАЙСКОЙ КОМНАТЫ» В КОНТЕКСТЕ РАЗРАБОТКИ ПРОГРАММНОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ СЕМАНТИЧЕСКОГО АНАЛИЗА ТЕКСТА

Дамаскина Дарья Андреевна
студентка группы ДЗО-116/5

Колледжа Классического частного университета

Исследования, направленные на разработку новых технологий, особенно востребованные в последнее время, среди них проблема – разработки программного обеспечения, применимого для семантического анализа текста. В программировании это проблема расы в разных аспектах, в частности как проблема «Китайской комнаты».

Китайская комната – мысленный эксперимент в области философии сознания и философии существенного интеллекта.

Цель эксперимента состоит в опровержении утверждения о том, что цифровая машина, наделённая «искусственным интеллектом» путём её программирования определённым образом, способна обладать сознанием в том же смысле, в котором им обладает человек.

Джон Сёрл создал её для ответа на вопросы людей, выбирая по два иероглифа. Он совершенно не знал значение ни одного иероглифа, он использовал книгу в которой были написаны точные инструкции по манипуляции иероглифами.

Наблюдатель, знающий китайские иероглифы, через щель передаёт в комнату иероглифы с вопросами, а на выходе ожидает получить осознанный ответ.

Инструкция же составлена таким образом, что после применения всех шагов к иероглифам вопроса они преобразуются в иероглифы ответа. Фактически инструкция – это подобие компьютерного алгоритма, а Сёрл исполняет алгоритм так же, как его исполнил бы компьютер.

В данный момент человек может отправить любой его интересующий вопрос и получит на него осмысленный ответ.

Но будет ли этот ответ свидетельствовать о понимании? Цель нашей работы – рассмотреть современные подходы к технологиям семантического анализа текста, недостатки модели «Китайской комнаты» и предложить другую модель.

Многие критикуют «Китайскую комнату» так как они не могут разобраться, в том что находится в самой комнате, человек или же система.

Ведь критиков тоже можно понять, что примерно в 1980 годах, не было ещё таких инновационных технологий и всё таки это было для них загадкой.

В наше время появилось много образованных компьютеров, которые могут заменить человека в разных играх, в уборке и так далее.

Робот для нас – это не новость, их люди создают и надеются, что роботы смогут лучше справляться с работой, чем сами люди.

Тем самым «Китайская комната» была началом зарождения всех программированных машин, роботов и популярных в наше время гаджетов.

В данное время общество зависит от инновационных компьютеров, в том числе образование, работа и в целом будущее, без них современные люди вряд ли могут обойтись.

Наше будущее движется всё к новым достижениям и маловероятно, что кто-то сможет предугадать, что будет новым открытием в технологиях.

Но, к сожалению, мы, наше поколение, одержимое техникой, представить не можем жизнь без социальных сетей, игр, и прочих приложений.

Вероятно некоторые люди станут меньше общаться лично и выходить на улицы, так как появилась работа в интернете, образовательные сайты университетов, школ и так далее.

Количество текста в интернете увеличивается и в связи с этим возрастает потребность в семантическом распознавании текста.

Программы семантического анализа текста, использующие алгоритмы (как в примере с китайской комнатой), ограничены в своих возможностях и не могут выполнить весь комплекс возлагаемых на них заданий.

Мы предлагаем другой подход к проблеме семантического распознавания текста, основанный на модели семантического графа то есть на выделении компонентов значений слов, составляющих текст, например, слово «украинцы» включая такие семы как «народ», «Украина»; слово «начала» – такие семы как исходная точка и так далее.

Выделения сем в тексте, составление на их основе семного словаря и семантического графа, считаем перспективой наших дальнейших исследований и основой для программ семантического распознавания текста в будущем.

СПИСОК ИСПОЛЬЗОВАННЫХ ИСТОЧНИКОВ:

1. Китайская комната / Википедия – свободная энциклопедия [Электронный ресурс] – Режим доступа : https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%9A%D0%B8%D1%82%D0%B0%D0%B9%D1%81%D0%BA%D0%B0%D1%8F_%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D0%BD%D0%B0%D1%82%D0%B0

СОЛОМІЯ КРУШЕЛЬНИЦЬКА – КУЛЬТУРНО-ДУХОВНИЙ ФЕНОМЕН КІНЦЯ ХІХ – ПЕРШОЇ ПОЛОВИНИ ХХ СТОЛІТТЯ

Діденко Вікторія Сергіївна
студентка I курсу групи ДСР-116
ПВНЗ «Кіровоградський інститут
державного та муніципального управління
Класичного приватного університету»

Про культурно-духовний феномен С. Крушельницької знає, мабуть, кожен. За життя вона була найвидатнішою співачкою світу. Серед її численних нагород та відзнак, зокрема, звання «Вагнерівська примадонна» ХХ ст. століття. Співати з нею на одній сцені вважали за честь Е. Карузо, Т. Руффо, Ф. Шаляпін. Італійський композитор Д. Пуччіні подарував співачці свій портрет з написом «Найпрекрасніший і найчарівніший Баттерфляй». Успіхи С. Крушельницької на світових оперних сценах були успіхами і визнанням української музики й мистецтва. Над дослідженням творчої спадщини С. Крушельницької працювали такі вчені: В. Врублевська, О. Фіалковий.

Об'єктом дослідження є культурно-духовний феномен С. Крушельницької кінця ХІХ ст. – першої половини ХХ ст. Метою роботи є спроба проаналізувати творчість С. Крушельницької та довести, що її талант є унікальним явищем в українському та світовому мистецтві.

Народилася «чарівниця» сцени 23 вересня 1872 р. в с. Беявинцях на Тернопільщині в родині греко-католицького священника прогресивних поглядів А. Крушельницького. Дитинство майбутньої співачки пройшло в сусідньому с. Біла, куди незабаром переїхала вся її велика родина: батько, мати й вісім дітей. Музика ввійшла в життя Соломії з раннього дитинства, з колискових пісень матері, Теодори Григорівни, яка дуже любила співати. Ще маленькою дівчинкою Соломія вчилася грати на фортепіано, а з 10 років виступала в хорі організованому її батьком. Помітивши палке бажання доньки до музики, батьки зайняли грошей і відправили її вчитися у Львівську консерваторію. Там Соломія брала активну участь у концертах і студентських вечорах, чим привернула до себе увагу слухачів і фахівців. У консерваторії її учителем був знаменитий тоді у м. Львові професор В. Висоцький, який виховав плеяду відомих українських та польських співаків. Під час навчання у консерваторії відбувся перший сольний виступ С. Крушельницької – 13 квітня 1892 р., співачка виконувала головну партію в ораторії Г. Генделя «Місія». 5 червня того ж року Соломія виступила у «Львівському бояні», де виконала пісню на музику М. Лисенка «Нащо мені чорні брови».

У 1893 р. С. Крушельницька закінчила Львівську консерваторію, у її дипломі було написано: «Цей диплом отримує панна Соломія Крушельницька як свідоцтво мистецької освіти, здобутої вірцевою старанністю і

надзвичайними успіхами, особливо на публічному конкурсі 24 червня 1893 р., за які була відзначена медаллю». Ще під час навчання вона отримала запрошення від польського Львівського оперного театру, вона прагнула до української опери, якої на той час не було. Для того, щоб продовжити навчання, співачка вирішила їхати до Італії. На її рішення вплинула знаменита італійська співачка Д. Беллінчоні, яка в той час гастролювала в м. Львові.

У італійському курортному містечку Віареджо, що розташоване на західному узбережжі Апеннінського півострова на південь від м. Генуї, С. Крушельницька пізнала щастя у подружньому житті і величезний успіх як оперна співачка. Поселитися там вона вирішила 1904 р., вибравши будинок у затишному кварталі Пасседжата. У своєму будинку співачка часто приймала гостей: акторів, музикантів, шанувальників театру. Такі вечори невдовзі почав відвідувати тодішній міський голова Віареджо, адвокат А. Річчоні, який був тонким знавцем музики й ерудованим аристократом і захоплювався голосом гостинної господині. А ще більше – її красою. Залицяння сеньйора Річчоні були тривалими, але врешті-решт почуття взяла гору, і двоє закоханих вирішили одружитись 10 липня 1910 р. у м. Буенос-Айресі, де в той час виступала Соломія. Життя співачки у курортному містечку минало спокійно і щасливо до 1936 р., коли не стало її чоловіка. Після його смерті С. Крушельницька дедалі більше схилялась до думки повернутися на Батьківщину. 23 квітня 1937 р. вона звернулася за дозволом, щоб її видали закордонний паспорт. 1939 р. пані С. Крушельницька назавжди залишила сонячне й привітне італійське містечко, яке найдовше тішилося присутністю всесвітньо відомої співачки.

С. Крушельницька звикла постійно вдосконалюватися і не зупинялася на досягнутому, а тому невдовзі вона поїхала до Відня, щоб вивчити провідні партії в операх Вагнерів. Це був ризикований крок: шойно досягнувши вершин у мистецтві бельканто, опанувати іншу манеру співу, пробувати себе в партіях, на яких не один співак утратив голос. Однак ризик виправдався, і С. Крушельницька стала найвидатнішою «вагнерівською примадонною» ХХ ст. Її запрошували найпрестижніші театри, і скрізь був триумф. Співаючи у м. Варшаві, С. Крушельницька щороку приїздила на гастрольні вистави до м. Петербурга. Російська критика називала її «жінкою-Шаляпіним», це була найвища оцінка. Коли С. Крушельницькій було трохи за сорок, вона пішла зі сцени та присвятила себе тільки концертній діяльності, виконуючи старовинні класичні, сучасні й народні пісні. В Італії С. Крушельницька прожила понад сорок років, а після смерті свого чоловіка повернулася на батьківщину. Востаннє співачка вийшла на сцену в 1949 р. і вкотре підкорила публіку надзвичайним голосом і артистизмом. Це був майстер-клас славетної С. Крушельницької. Мало хто знав, що вона вже була хвора на рак горла. Можна тільки здогадуватися, якою ціною давався їй спів... Через два роки співачки не стало. Поховано С. Крушельницьку на Личаківському цвинтарі у м. Львові.

У 1963 р. в с. Біла Тернопільського району відкрили меморіальну дошку і музей-садибу С. Крушельницької, діє кімната-музей, встановлений пам'ятний знак на Майдані мистецтв, випущено марку і конверт присвячений 125-річчю від дня народження та ювілейну монету номіналом 2 гривні (1997 р.). Її ім'я носять Тернопільське музичне училище, спеціалізована школа у м. Львові та вулиця у м. Тернополі, де виходить газета «Соломія». 22 серпня 2010 р. у м. Тернополі відкрили монумент С. Крушельницької, що став першою та єдиною у світі парковою скульптурою прими у повен ріст. Наразі є тільки погруддя співачки у м. Львові та м. Мілані. Пам'ятник заввишки 3,8 м, важить 3,5 т, а саму постать співачки вилито з бронзи. Автори композиції – скульптор В. Стасюк (м. Рівне), архітектор І. Ткачук, які працювали спільно з тернопільськими митцями Д. Чепілем та А. Водоюяном.

Таким чином, Соломія Амвросіївна Крушельницька – це всесвітньо відома українська оперна співачка, педагог, поліглот. Суть її таланту полягала у вражаючому внутрішньому темпераменті, у надзвичайній легкості, з якою вона загорялася і запалювала усіх довкола.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Врублевська В. «Соломія Крушельницька» / В. Врублевська. – Київ, 1986.
2. Мельничук Б., Уніят В. «Соломія Крушельницька – видатна українська співачка». / Б. Мельничук, В. Уніят. – м Тернопіль, 2012 [Електронний ресурс]: – Режим доступу до ресурсу http://artlvivbest.io.ua/s211534/Solomiya_svitova_Krushelnicka_vidatnaspivachkau.
3. Крушельницька Соломія Амвросіївна (1872 – 1952) українська оперна співачка [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.shevkiyivlib.org.ua/derzhavni-zakupivli/506-vidatny-persony-krushelnitska-solomiya.html>.
4. Соломія Крушельницька [Електронний ресурс]: – Режим доступу до ресурсу http://www.parafia.org.ua/person/krushelnitska_solomiya/.

ІНСТИТУЦІОНАЛІЗАЦІЯ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

*Драган Іван Олександрович,
проректор з наукової роботи
Академії муніципального управління,
доктор наук з державного управління,
старший науковий співробітник*

Складний шлях, який пройшла Україна за час незалежності та суверенного становлення, а також міжнародний досвід, переконують нас, що поступовий ефективний розвиток країни неможливий без використання такого продуктивного механізму об'єднання суспільства, яким є інститут місцевого самоврядування.

Розвиток ефективної системи місцевого самоврядування в Україні вимагає вирішення цілої низки теоретико-практичних завдань, які стосуються передусім із забезпеченням здатності місцевого самоврядування здійснювати покладені на нього функції й повноваження. Функції місцевого самоврядування визначаються як головні напрями муніципальної діяльності територіальних громад та інших суб'єктів місцевого самоврядування щодо реалізації права громадян на участь у місцевому самоврядуванні, які показують волю й інтереси місцевих жителів та забезпечують здійснення ними взаємовідносин з державою й органами в межах законодавства України.

Систему функцій територіальних громад та інших суб'єктів місцевого самоврядування складають функції, аналогічні функціям держави (зокрема політичним, економічним, соціальним, культурним, екологічним), а також властиві тільки або переважно суб'єктам місцевого самоврядування: територіальним громадам, їхнім представницьким органам (таким, як нормотворча, виконавча, установча, бюджетно-фінансова, територіальна, планування розвитку територій тощо). Функції місцевого самоврядування реалізуються через: компетенцію органів місцевого самоврядування й органів самоорганізації громади; правову регламентацію форм і процедури врахування громадської думки; формування кодифікованих актів з місцевого самоврядування; створення ефективної фінансової бази місцевого самоврядування; створення системи гарантій прав і свобод громадян – членів територіальної громади, їх самодіяльних об'єднань і формувань у процесі їх самоврядування, взаємної відповідальності держави й населення.

Створенню більш ефективного механізму реалізації функцій місцевого самоврядування сприятимуть: заходи з удосконалення організаційних форм діяльності місцевого самоврядування та участі членів територіальної громади в роботі органів місцевого самоврядування; зв'язки депутатів з населенням; підвищення професійного рівня управлінського апарату; інформаційне забезпечення виборців про стан місцевого

господарства; нормативне забезпечення й закріплення функцій, їх диференціація між різними суб'єктами місцевої влади.

Водночас значним недоліком є розходження між законодавчими і існуючими повноваженнями інституту місцевого самоврядування. Воно полягає у тому, що владні функції та повноваження органів і посадових осіб не в змозі бути реалізованими або реалізуються не в повному обсязі в силу не завершеності процесу модернізації інститутів державної влади, дублювання повноважень, та певного “провисання” взаємодії центральних та місцевих органів влади. Це розходження передусім проявляються в усуненні “де-факто” громадян від участі в місцевому самоврядуванні, у неспроможності забезпечити належне фінансування органами місцевого самоврядування, здійснення власних законних повноважень.

Обов'язки для місцевого самоврядування – це передусім мережі, дороги, благоустрій, територія, житлово-комунальне господарство та його обслуговування, навколишнє природне середовище тощо. Утримання цих об'єктів та всієї території громади головна функція інституту місцевого самоврядування.

Однією із основних засад демократичної децентралізації відносин між інститутами державної влади та місцевого самоврядування є необхідність чіткого розподілу на законодавчому рівні основних фінансових ресурсів держави. Проте сьогодні в політиці формування центрального та місцевих бюджетів та відповідних міжбюджетних відносин є низка недоліків. Нормативна база, яка регулює міжбюджетні відносини та використання коштів державного бюджету, недосконала і в окремих випадках неузгоджена.

Виконання функцій місцевого самоврядування не спроможне повністю бути забезпеченим відповідними доходними джерелами. Доходи, визначені для місцевих бюджетів, недостатні для виконання покладених на інститут місцевого самоврядування функцій. Як наслідок – загальнодержавні податки та трансферти з державного бюджету є основним джерелом витрат у місцевих бюджетах. Це обумовлюється домінуванням витрат на забезпечення делегованих повноважень у структурі видатків місцевих бюджетів, а також централізацією фінансових ресурсів у державному бюджеті.

Значною проблемою є протиріччя між нормами Конституції про місцеве самоврядування, Європейською хартією місцевого самоврядування та чинним законодавством щодо інституту місцевого самоврядування. Зазначені протиріччя є продуктом різних підходів до моделей та політик інституалізації місцевого самоврядування за останні роки. Вони ускладнюють правозастосовну практику, а деяких випадках приводять до результатів протилежних тим, що передбачені чинним законодавством.

Основними прогалинами законодавчому полі питань місцевого самоврядування є відсутність низки нормативних актів, які передбачені чинним законодавством, а саме: законів про деякі форми місцевої демократії (місцеві ініціативи, загальні збори громадян за місцем проживання), про

житлово-комунальну власність, про адміністративно-територіальний устрій і т.д.

Слід зазначити, що відсутність єдиної політики в цьому питанні – основний чинник сьогоденішнього незадовільного стану інституту місцевого самоврядування. З метою подальшого вдосконалення та впровадження реформи інституту самоврядування – Президенту, Верховній Раді, асоціаціям органів місцевого самоврядування та Уряду України необхідно об'єднали зусилля з питання подальшої інституалізації місцевого самоврядування.

Вже сьогодні має бути остаточно визначена чітка структура як самого інституту самоврядування так і регіональних органів-представників центральної влади, на основі якої необхідно розробити стратегію, визначити перелік нормативних актів та змін до основного закону, які необхідні для того, щоб закінчити реформування місцевого самоврядування. Цей процес має проходити обов'язково з залученням громадської та наукової вітчизняної думки та досвіду країн сталої демократії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Драган І.О. Шляхи формування та розвитку самодостатніх суб'єктів муніципального руху: європейський досвід та орієнтири: [монографія] / О. М. Кондрашов, О. І. Даций, І. О. Драган / за заг. ред. О. М. Кондрашова. – Миколаїв : Ємельянова Т. В., 2013. – 352 с.
2. Муркович Л. Територіальна громада як суб'єкт місцевого самоврядування в Україні: теоретичні аспекти / Л. Муркович: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.dbuapa.dp.ua/vidavnictvo/2010/2010_02%285%29/10mliuta.pdf.

РЕАЛІЗАЦІЯ ФУНКЦІЙ ДЕРЖАВНОГО КОНТРОЛЮ У СФЕРІ ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ

*Драган Ірина Василівна,
старший науковий співробітник відділу комплексної
оцінки та управління природними ресурсами,
ДУ «Інституту економіки природокористування та
сталого розвитку НАН України»,
кандидат економічних наук,
старший науковий співробітник*

Налагодження ефективного державного контролю неможливе без податкового контролю, який є одним з основних завдань діяльності податкових органів. Водночас, система перевірок, як загалом податкова система, потребує модернізації. У результаті податкових перетворень повинна

бути створена така податкова служба, яка б стимулювала економічний розвиток держави. Це означає створення умов для залучення іноземних інвестицій в економіку України, розвитку ефективного підприємництва; зниження податкового тягаря з метою дотримання податкового законодавства платниками податків та підвищення фінансових надходжень на засадах добровільності; забезпечення стабільних надходжень до бюджетів усіх рівнів.

Модернізація податкової служби, як один із передових методів роботи з платниками податків, підвищує рівень обслуговування платників, що в свою чергу надасть їм змоги мати на своїх підприємствах податкове законодавство та його роз'яснення в електронному вигляді, тобто значно зменшиться кількість платників, які раніше зверталися до податкової служби за роз'ясненнями податкового законодавства, з письмовими чи усними зверненнями.

Основи розвитку й модернізації Державної фіскальної служби полягають у впровадженні нового прогресивного напряму здійснення податкового контролю, зокрема в адмініструванні платежів за користування природними ресурсами, підгрунтям якого є ризикоорієнтована система. Реорганізація процесів податкового контролю полягає у запровадженні моніторингу податкової поведінки платника зборів та обов'язкових платежів за користування природними ресурсами без утручання у його фінансово-господарську діяльність.

Новий підхід ґрунтується на тому, що податкові органи повинні бути поінформовані на більш ранній стадії про можливі випадки порушення податкового законодавства та відповідно реагувати на них належними діями, зокрема передбачати та запобігати їм. Основна робота податкових органів повинна бути націлена на недопущення порушень податкового законодавства під час адміністрування платежів за використання природних ресурсів. Результати цих дій дадуть змогу максимально зменшити втрати надходжень платежів до бюджету і, одночасно, платник податків отримає впевненість щодо наслідків податкових дій.

Фіскальна увага до сумлінних платників податків-ресурсокористувачів буде обмежена. Основними елементами взаємовідносин із цими підприємствами стане активне надання інформації. У практичній діяльності це реалізовуватимуть, сприяючи зменшенню термінів їх обслуговування, а саме: надаючи потрібні довідки, виконуючи звірки розрахунків із бюджетом, першочергово повертаючи суми переплат. Якісним методом заохочення таких платників податків стане вручення податкових подяк [1].

Отже, запровадження ризикоорієнтованої системи дасть змогу зосередити увагу податкових органів на злісних неплатниках податків, тоді як сумлінні підприємства, які використовують природні ресурси, будуть позбавлені виїзних документальних перевірок протягом тривалого часу.

Реформування державного, зокрема й податкового контролю – завдання із завдань, яке для держави й суспільства, безперечно, є універсальним, всеохоплюючим. Саме реформування, докорінна перебудова, а не поверхневі косметичні новації, які не вносять нічого нового за суттю. Стратегічні цілі податкових перетворень – підтримання та стимулювання реальної економіки, виробництва, ефективного використання природних ресурсів, природоохоронної діяльності, легалізації, виходу з тіні прихованих капіталів, набутих нелегальним шляхом. Саме в цьому криються колосальні резерви економічного зростання.

Державний контроль на всіх рівнях потребує координації та упорядкування системи підконтрольних органів. Виправданим є створення єдиної системи державного контролю, у межах якої на правовій основі діятимуть спеціалізовані контрольні органи. Важливою правовою проблемою є діяльність спеціальних контрольних органів, які згідно із законодавством зараховано до центральних контролюючих органів і мають значні повноваження не лише у здійсненні контрольних повноважень, а й щодо застосування відповідних санкцій, як відносно платників податків, так і щодо якості контрольньо-перевірочної роботи податкових інспекцій зокрема [2].

За такої нормативної підпорядкованості здійснення контролю у межах законодавчо закріплених повноважень дасть змогу наблизитися до дієвого та ефективного контролю, який сприятиме підвищенню ефективності державного управління. Крім того, координація контрольної функції на рівні вищого органу виконавчої влади та діяльності органів, що її виконують, позбавить об'єкти контролю від нерегульованих, щоденних перевірок та надасть останнім комплексного характеру.

Контроль як важлива функція держави та її управлінських органів повинен здійснюватися у тісному зв'язку з іншими управлінськими функціями, мати попереджувальний характер, опосередковуватися правовими нормами, потрібне чітке його правове регулювання. Лише за таких умов можна сподіватися на позитивний результат у сфері державного управління стосовно ефективного природокористування. Правова регламентація щодо державного контролю у сфері оподаткування використання природних ресурсів повинна здійснюватися переважно через унормування у компетенційних актах відповідних державних контролюючих органів.

Державний контроль у системі оподаткування використання природних ресурсів можна покращити, комплексно удосконаливши систему оподаткування природокористування, фінансування та кредитування природоохоронних заходів, фінансово-економічної відповідальності за порушення законодавчих норм щодо оподаткування природокористування, що своєю чергою впливатиме на стан довкілля, рівень розвитку вуглевидобувних підприємств та допоможе запобігти розвитку депресивності вуглевидобувних регіонів.

Державний контроль у системі оподаткування використання природних ресурсів, виконуючи стабілізаційну функцію, повинен заохочувати та спонукати ресурсні підприємства до реалізації природоохоронних і ресурсозберігаючих заходів. Саме така система оподаткування природних ресурсів примусово-обмежувального та стимулюючо-компенсаційного характеру є не тільки економічно вигідною й екологічно доцільною, а й ідеєю сталого, збалансованого розвитку вуглеводобувної промисловості, що сприятиме збільшенню обсягів видобування вугілля та забезпечить зростання надходжень ресурсних платежів до державного бюджету.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бистряков І. К. Сталий розвиток України: постмодернізм, простір, методологія управління / І. К. Бистряков // Вісник НАН України. – 2012. – № 7. – С.47–53.
2. Дутко Н. Г. Європейський досвід державно-приватного партнерства [Електронний ресурс] / Н. Г. Дутко. – Режим доступу: <http://www/academy.gov.ua/ej11/txts/10dngdpv.pdf>

ЯКІСТЬ КАДРОВОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

Зелінський Сергій Едуардович
докторант кафедри державної політики та
суспільного розвитку Національної академії
державного управління при Президентіві України,
кандидат технічних наук, доцент

Аксіомою є той факт, що від успішності кадрової політики залежить не тільки матеріальне становище громадян будь-якої країни, але і рівень духовної культури і самосвідомості, моральних і етичних принципів у суспільстві. Сьогодення вимагає від державного службовця високого професіоналізму, компетентності та здатності здійснювати проголошені реформи.

В той же час необхідно зауважити, що проблема підвищення якості державного управління та функціонування державної служби є нагальною для багатьох пострадянських країн, яким характерні [1, 5]:

«вимивання кваліфікації»: у пострадянський період державний апарат залишили кращі кадри, а відповідної заміни не знайшлося. Часто спостерігається ситуація, коли численні вакансії у відомствах та місцевих державних адміністраціях не вдається заповнити;

зникнення сталих норм адміністративної моралі, що склали неформальний «етичний кодекс» чиновника (безумовно, він був вкрай далекий від досконалості). Але замість «етичного кодексу радянського чиновника» не склалося жодного іншого, виник моральний вакуум з притаманними йому всюдозволеністю та корупцією;

кадрова «чехарда» щодо значної частини державної служби, в тому числі і високопосадовців, позбавляє керівництво можливості вибудувати перспективу і стратегію розвитку очолюваних ними установ та організацій, породжує чиновників-тимчасових правителів;

відсутність персональної відповідальності керівників органів влади, поширеність системи колегіальних рішень, пошуку «винуватців» на рівні простих виконавців;

посідання високого рівня корумпованості державних службовців з їх соціальною незахищеністю і посадовим безправ'ям;

рівень офіційного грошового утримання суперечить реальним стандартам споживання;

недоліки існуючого механізму правового регулювання державної служби.

Якісне кадрове забезпечення органів державної влади та органів місцевого самоврядування безпосередньо пов'язане з професіоналізацією державної служби, ефективною регіональною кадровою політикою. У зв'язку з цим дедалі актуальнішою стає потреба у професійній освіті державно-управлінських кадрів. До позитивних зрушень слід віднести значне зменшення кількості кадрів, які не мають профільної освіти, скорочується кількість працівників, які мають базову й неповну вищу освіту, та спостерігається збільшення чисельності дипломованих фахівців [6]. Станом на початок 2015 року частка державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування з вищою освітою складає 91,8 % і 72,7 % відповідно [2]. Необхідно зазначити, що кількість кадрів з повною вищою освітою постійно збільшується. Але є різниця між цим показником для державної служби і місцевого самоврядування.

Крім освіти, значний вплив на діяльність державно-управлінських кадрів справляє їх досвід. Можна відмітити, що на державній службі і службі в органах місцевого самоврядування відбувається постійне зростання кадрів з досвідом роботи більше 3 років. Так з 2005 по 2012 рік для державної служби цей показник зростав з 56,1 % до 69,4 %, а для місцевого самоврядування – з 54,6 % до 73,3 %. Станом на початок 2015 року частка державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування з досвідом роботи більше 3 років складає 83,2 % і 88,2 % відповідно [2].

Але, на жаль, сьогодні система державного управління і діяльність державних службовців не відповідає потребам України в проведенні комплексних реформ у різних сферах державної політики та європейським стандартам належного врядування. Про це свідчать низькі позиції у світових

рейтингах конкурентоспроможності, пов'язаних з державним управлінням. Якщо звернутися до кількісних значень цих індексів України і країн, з якими вона має спільні кордони, то отримуємо свідчення невисокої ефективності державного управління. Так, наприклад, за такими індексами, як індекс глобальної конкурентоздатності, індекс сприйняття корупції, індекс економічної свободи, індекс екологічної ефективності, індекс розвитку людського потенціалу Україна займає останні або передостанні місця серед країн-сусідів та європейських країн [4]. Згідно з показниками Індексу світової конкурентоспроможності Світового економічного форуму (за 2015 рік) Україна посідає 130 місце (серед 144 країн) у категорії «ефективність уряду», 103 місце в категорії «прозорість формування державної політики» та 115 місце в категорії «тягар державного регулювання» [3].

Тому влітку 2016 року була прийнята «Стратегія реформування державного управління України на 2016-2020 роки» [3] містить відповідні напрями вирішення основних проблеми державної служби в Україні, які пов'язані з:

недотриманням принципів прийняття на державну службу на основі здобутків, політичної нейтральності, відкритості та прозорості в роботі державних службовців, що супроводжується слабкою дисципліною, відповідальністю та незбалансованими процедурами;

невизначеністю єдиних стандартів вступу на державну службу, в тому числі процедури призначення на посади та просування по службі, права і обов'язки державних службовців;

не застосуванням сучасних інструментів управління людськими ресурсами та навчання;

незбалансованістю системи оплати праці, що призвело до нерівності у системі державного управління;

нестачею на керівних та інших посадах державної служби висококваліфікованих кадрів, які є важливими для розроблення та проведення національних реформ і здатні долати виклики реформування у різних галузях;

високим рівнем корупції в системі державної служби, що становить перешкоди для ефективності та результативності державного управління;

відсутністю автоматизованої системи управління персоналом державної служби.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Гапоненко А. Л. Особенности менеджмента в государственной службе. Государственная служба / А. Л. Гапоненко. – М. : РАГС, 1997. – 473 с.
2. Державна служба в цифрах – 2015 : інформаційне видання / укл. М. Кановець. – К. : Центр адаптації державної служби до стандартів ЄС, 2015. – 32 с.

3. Деякі питання реформування державного управління України [Електронний ресурс] : розпорядження Кабінету Міністрів України від 24 червня 2016 року № 474-р. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/474-2016-%D1%80>.
4. Зелинский С. Э. Гражданское общество и власть в Украине. Состояние, взаимодействие и оценка / С. Э. Зелинский. – Саарбрюккен: LAMBERT Academic Publishing, 2015. – 86 с.
5. Зелінський С. Е. Постбюрократична модель державного управління / С. Е. Зелінський // Актуальні проблеми державного управління. – 2013. – № 4(56). – С. 60-63.
6. Зелінський С. Е. Стан кадрового забезпечення державного управління / С. Е. Зелінський // Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. – 2015. – № 4. – С. 91–99.

ЩОДО ЗБЕРЕЖЕННЯ ЗА МОБІЛІЗОВАНИМИ ПРАЦІВНИКАМИ МІСЦЯ РОБОТИ, ПОСАДИ І СЕРЕДНЬОГО ЗАРОБІТКУ

Зіноватна Іляна Вікторівна

*асистент кафедри трудового права Національного
юридичного університету імені Ярослава Мудрого,
кандидат юридичних наук*

У зв'язку з проведенням антитерористичної операції в Україні та реалізації заходів з мобілізації доволі актуальним та дискусійним постає питання забезпечення юридичних гарантій для працівників, які залучаються до виконання обов'язків, передбачених законами України «Про військовий обов'язок і військову службу», «Про альтернативну (невійськову) службу» та «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію».

На підставі необхідності реалізації заходів щодо економного та раціонального використання державних коштів Законом України від 24 грудня 2015 року № 911 «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України» були внесені зміни до третьої та четвертої частин ст. 119 КЗпП України [3].

Відповідно до вищезазначених положень ст. 119 КЗпП України працівників, які залучаються до виконання обов'язків, передбачених законами України «Про військовий обов'язок і військову службу», «Про альтернативну (невійськову) службу» та «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» розділено на три категорії:

- 1) працівники, призвані на строкову військову службу;
- 2) працівники, призвані на військову службу за призовом під час мобілізації, на особливий період;

3) працівники, прийняті на військову службу за контрактом у разі виникнення кризової ситуації, що загрожує національній безпеці, оголошення рішення про проведення мобілізації та (або) введення воєнного стану на строк до закінчення особливого періоду або до дня фактичної демобілізації.

Для всіх вищезазначених категорій працівників передбачені такі гарантії: збереження місця роботи, посади і середнього заробітку *на строк до закінчення особливого періоду або до дня фактичної демобілізації*. Слід зауважити, що для працівників, прийнятих на військову службу по контракту необхідною обов'язковою умовою збереження місця роботи, посади і середнього заробітку є *наявність кризової ситуації, що загрожує національній безпеці, оголошення рішення про проведення мобілізації та (або) введення воєнного стану*.

З метою узгодження норм права слід з'ясувати поняття «мобілізація» та «особливий період». Відповідно до положень ст. 1 Закону України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» [4] та ст. 1 Закону України «Про оборону України» [5] особливий період настає з моменту оголошення рішення про мобілізацію та охоплює час мобілізації, а в разі оголошення стану війни – воєнний час і частково відбудовний період після закінчення воєнних дій. Таким чином, з моменту набрання чинності першого Указу Президента України «Про часткову мобілізацію» у державі розпочався особливий період, тобто з 18 березня 2014 року.

Указом Президента України від 14.01.2015 року № 15/2015 «Про часткову мобілізацію» було оголошено про проведення часткової мобілізації у три черги протягом 210 діб із дня набрання чинності цим Указом. Отже, в Україні в черговий раз було оголошено мобілізацію, і тим самим відбулося настання наступного етапу особливого періоду тривалістю 210 діб, починаючи з 21 січня 2015 року по 22 серпня 2015 року.

Разом з тим, Указами Президента України від 25.03.2016 року № 115/2016, від 24.06.2016 року № 271/2016, від 26.09.2016 року № 411/2016 було проведено звільнення в запас військовослужбовців військової служби за призовом під час мобілізації, на особливий період, призваних під час часткової мобілізації відповідно до Указу Президента України від 14.01.2015 року № 15/2015 «Про часткову мобілізацію».

Відсутність чіткого правового регулювання зумовила різні підходи до розуміння початку і завершення особливого періоду у правозастосовній практиці. Деякі суди зазначають, що мобілізація оголошувалась не безстроково і була обмеженою в часі, тому особливий період охоплює час, протягом якого здійснювалася мобілізація відповідно до указів Президента. При цьому відсутня пряма норма, яка пов'язує закінчення особливого періоду винятково із демобілізацією. Відповідно, в проміжках між періодами мобілізації згідно з указами Президента особливий період не діє [1]. За цією

логікою особливий період завершився ще 22 серпня 2015 року, коли завершилася остання хвиля мобілізації.

Інша точка зору полягає в тому, що особливий період триває до оголошення рішення про демобілізацію, а закінчення періоду мобілізації не є самостійною підставою для припинення особливого періоду. При цьому, проміжок між періодами проведення мобілізації стан особливого періоду не припиняється. Отже, особливий період розпочався з моменту оголошення мобілізації та завершився демобілізацією шостої хвилі мобілізованих [2]. Згідно із зазначеним підходом особливий період завершився 28 вересня 2016 року, тобто з дня набрання чинності Указу Президента України від 26.09.2016 року № 411/2016.

На нашу думку, дія особливого періоду обмежується строками встановленими для проведення мобілізації, або часом, протягом якого діє воєнний стан і частково відбудовний період після закінчення воєнних дій. В умовах відсутності рішення про оголошення війни або мобілізації чи закінчення строків, встановлених для проведення мобілізації, особливий період не діє.

Враховуючи проаналізовані норми чинного законодавства, можна зробити висновок, що з 22 серпня 2015 року закінчилася дія особливого періоду та час проведення мобілізації в Україні, а отже і на працівників, прийнятих на військову службу за контрактом (крім тих, які не були звільнені з військової служби у зв'язку з оголошенням демобілізації), починаючи з цієї дати не розповсюджуються гарантії, визначені ст. 119 КЗпП України, зокрема щодо збереження місця роботи, посади і середнього заробітку, з огляду на відсутність чергового етапу проведення в Україні мобілізації та завершення особливого періоду.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Постанова Дніпропетровського окружного адміністративного суду від 11 жовт. 2016 р., справа №804/4486/16 [Електронний ресурс] // Єдиний державний реєстр судових рішень. – Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/62133108/>; Ухвала Київського апеляційного суду від 4 лют. 2016 р., справа № 826/18425/15 [Електронний ресурс] // Єдиний державний реєстр судових рішень. – Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/55514762>.
2. Постанова Дніпропетровського окружного адміністративного суду від 30 черв. 2016 р., справа № 804/2696/16 [Електронний ресурс] // Єдиний державний реєстр судових рішень. – Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/59453171>; Постанова Вищого адміністративного суду України від 16 лют. 2015 р., справа № 800/582/14 [Електронний ресурс] // Єдиний державний реєстр судових рішень. – Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/42803930>.

3. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України: Закон України від 24 груд. 2015 року № 911-VIII // Офіц. вісник України. – 2016. – № 3. – Ст. 154.
4. Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію: Закон України від 21 жовт. 1993 року № 3543-XII // Відом. Верховної Ради України. – 1993. – № 44. – Ст. 416.
5. Про оборону України: Закон України від 06 груд. 1991 року № 1932-XII // Відом. Верх. Ради України. – 1992. – № 9. – Ст. 106.

АНТРОПОЛОГІЧНИЙ ТОПОС СУЧАСНОЇ ГУМАНІТАРИСТИКИ

Ігнат'єв Віталій Аркадійович
завідувач кафедри філософських та гуманітарних
дисциплін ПВНЗ «Кіровоградський інститут
державного та муніципального управління
Класичного приватного університету», кандидат
філософських наук, доцент

Антропний принцип сучасного природознавства та антропологічний поворот навіть в сфері богослов'я вказує на особливу роль сучасної гуманітаристики в цілому. Не випадково, в процесі фундаментальної критики та деконструкції європейської класичної метафізики саме філософська антропологія зайняла центральне місце досліджень. Як наслідок, з кінця XIX – на початку XX ст. сформувався цілий “напрямок (школа) в західноєвропейській, переважно німецькій, філософії першої половини XX століття, що виходив із ідей філософії життя (Дільтей), феноменології Гусерля та інших, у рамках якого робилася спроба відтворити цілісність поняття про людину шляхом використання і тлумачення даних різних наук – біології, психології, етнології, соціології і так далі» [2, с. 1].

«Філософствування греків далеко не було антропоцентричним, і антропологічний дискурс в цілому відсутній в «Метафізиці» Аристотеля, будучи зосереджений не у філософії, а у «практичних науках», в етиці, головним чином, і частково у політиці, де філософська рефлексія не досягала граничної глибини» [3, с. 9].

Саме тому християнське богослов'я, спочатку інтуїтивно, а потім свідомо дистанціюється від античної класики через ідею «іпостасі», закладаючи основу некласичної філософської антропології. Та з приводу різних причин богословський дискурс не отримав достатньої філософської рецепції.

Філософські ідеї М. Гайдеггера окрім фундаментальної критики класичної метафізики містять в собі елементи нової філософської мови некласичного філософствування. Тим не менше щодо самого значення

антропологічного поля філософії М. Гайдеггер має досить скептичне відношення і тому вважає, що подібно до психології та біології філософська антропологія не має достатньої онтологічної основи. «В дискусії з Кассирером в Давосі, в тому самому 1929 році він доповнює і підсилює цей висновок, кажучи: «Весь проблемний вузол «Буття і часу», маючи справу з існуванням людини, не є філософською антропологією, вона занадто вузька і пропедевтична для цього» [4, с. 19].

Сучасна конотація терміну «філософська антропологія» вбирає в себе увесь комплекс дискурсів класичної європейської антропології від Аристотеля – Р. Декарта – І. Канта і аж до М. Шелера. Термін «антропологія» не має чітко встановленого предмета дослідження. Антропологія дійсно ототожнюється з різними сферами (культурною, соціальною, структурною) антропологічного топоса. Та цей недолік «розпорошеності» антропологічної проблематики призводить С. Хоружого до протилежної думки: «...антропології мала б належати всеохоплююча і організуюча роль в об'єднанні гуманітарних дискурсів» [4, с. 21].

Більше того, з кінця XIX і майже по кінець XX століття в період формування неklasичних методологій антропологічного ядра С. Хоружий називає парадигмою «розмикання». Цей неологізм неklasичної антропології за трактовкою дослідника означає «...виступ за власні межі, творення себе розімкненим, відкритим. У сфері антропології розмикання природно тлумачиться як саме загальне поняття, що передає характер відносин людини з навколишнім середовищем» [4, с. 22]. При цьому **розмикання розглядається як основна філософська парадигма в процесі подолання класичної метафізики як такої.**

Історико-теоретичним джерелом парадигми розмикання є концепція синергії Максима Сповідника (VII ст.), який в богословському дискурсі визначив практику ісихазму, як процес гармонічного поєднання енергій людини і Бога.

Безпосередньо філософською основою парадигми розмикання є творчість і сенс життя С. К'єркегора, завданням якого за тлумаченням С. Хоружого і полягало «зробити себе відкритим».

Аналізуючи значення терміну, С. Хоружий звертає увагу на те, що систематично він починає використовуватися в праці Гайдеггера «Буття і час». І це стосується перш за все поняття «екзистенції», яке саме по собі передбачає процес розмикання, який не залежить від сутності. А «коли розмикання конститутивне і при цьому не ставиться в зв'язок із сутністю, воно визначає конституцію людини свідомо неklasичного типу; виступаючи в якості парадигми конституції людини, розмикання – **неklasична парадигма**, несумісна з позиціями класичної метафізики і виходить за її рамки» [4, с. 24].

С. Хоружий формує в сучасному філософському просторі альтернативну концепцію розмикання – синергійну антропологію на основі аналізу досвіду духовних практик. «Будь-яка духовна практика – процес

самоперебування людини в цілому, у всіх її вимірах, для якого характерна чітка спрямованість до визначеного кінцевого стану, або ж Телосу даної практики» [4, с. 53].

«Антропологічне розмикання як парадигма людини виявляється універсальною неklasичною парадигмою» [4, с. 59]. А так як духовні практики вбирають в себе всі можливі (онтологічний, онтичний, віртуальний топоси), то, на думку С. Хоружого, особливість неklasичної парадигми виступає не як чисто філософська парадигма, а є міждисциплінарною і навіть трансдисциплінарною – тобто плюралістичною. Антропологічний дискурс містить в собі евристичний та методологічний потенціал для всього комплексу гуманітарного знання. В результаті чого ми можемо говорити про своєрідну експансію неklasичної антропології на різні сфери гуманітарних територій. Так онтичний топос несвідомості є територією психології або психіатрії. Не поглинаючи, та одночасно і не зливаючись із філософією, антропологія вибудовує свій онтологічний топос. «У перспективі цей шлях означає створення антропологічної епістемі: вихід до нової конфігурації гуманітарного знання через побудову нової антропології, здатної служити плавильним тиглем, в якому трансформуються всі гуманітарні дискурси, що врешті решт призводить до утворення нового статусу «науки наук про людину» [4, с. 72].

У **висновку** необхідно зазначити, що в процесі деконструкції класичної філософської парадигми формувались різні дискурси неklasичних методологій навколо ядра з антропологічним топосом розмикання. І тому попри суперечливі підходи в процесі сучасного філософствування необхідно констатувати про формування підґрунтя на рівні новітніх неологізмів, новітньої філософської мови неklasичної парадигми філософської антропології.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Аристотель Никомахова етика. [Электронный ресурс] / Аристотель. – Режим доступа: <http://www.klex.ru/3n8>. – Заглавие с экрана.
2. Філософська антропологія [Електронний ресурс] / Філософська антропологія – Режим доступа: <https://uk.wikipedia.org/wiki/>. – Заголовок з екрану.
3. Хоружий С. С. Вещь в себе. Критический очерки европейской антропологии [Электронный ресурс] / С. С. Хоружий. – Режим доступа: http://synergia-isa.ru/?page_id=4301. – Заглавие с экрана.
4. Хоружий С. С. Фонарь Диогена. Проект синергической антропологии в современном гуманитарном контексте / отв. ред. С. С. Хоружий. – М.: Прогресс-Традиция, 2010. – 928 с.

СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ У КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГУМАНІТАРНО-ЕКОНОМІЧНИХ ПРАВ ЛЮДИНИ

*Ковтун Наталія Михайлівна,
доцент кафедри філософії Житомирського
державного університету імені Івана
Франка, доктор філософських наук, доцент*

В умовах тривалих соціальних трансформацій в епоху глобалізації, коли соціальна активність індивіда перебуває у стані перманентних непрогнозованих змін, зростає вплив світоглядних підходів, пов'язаних з дотриманням прав і свобод громадянина, які неможливо реалізувати без високого рівня вольової активності індивіда і суспільства у правовій сфері. У соціальному середовищі саме правові й моральні норми впливають на регулювання вольової поведінки суб'єкта, а в перспективі – й на всі можливі типи суспільних відносин.

Звертаючись до напрацювань вітчизняних дослідників щодо тлумачення феномену соціальної, зокрема правової відповідальності, слід відмітити праці А. Єрмоленка, В. Канке, Л. Корецької, К. Новикова, О. Плахотного, О. Радченко, Л. Хижняка. Відповідальність розглядається в них як здатність індивіда, володіючи волею і свідомістю, цілеспрямовано здійснювати вибір діяльності, прагнучи при цьому передбачити ймовірні, зокрема правові, результати власної активності. У контексті цього заслуговує на увагу визначення відповідальності, запропоноване В. Грищуком. Соціальна відповідальність у його розумінні постає соціально-нормативним явищем, що втілює добровільне та свідоме виконання й дотримання суб'єктами суспільних відносин, приписів, соціальних норм, а у випадку їх порушення – застосування до порушника заходів впливу, передбачених цими нормами [2, с. 137]. Соціальна відповідальність виявляється практично у всіх сферах функціонування суспільства. При цьому на індивідуальному рівні становлення соціальної відповідальності збігається з основними етапами соціалізації особи.

Свобода волі і необхідність, а відтак і відповідальність, по-різному реалізуються у різних сферах буттєвості людини. На відміну від природного середовища, у соціальній сфері будь-яка закономірність, базована на повторюваності соціокультурних явищ, не може здійснюватись поза межами вольової активності людини. У просторі певної соціокультурної традиції вироблені норми і правила є критеріями необхідності, яка передбачає зразковий варіант соціальної поведінки. В умовах кардинальних соціальних перетворень свобода волі є висхідним фактором для відкинення віджилих зразків традиції. На їх місці формуються нові форми соціокультурного досвіду, які з часом набувають статусу традиції. На підставі цього людина

несе відповідальність, як за руйнування зразків попередньої традиції, так і за формування нових.

Особа і особистість лише за наявності свідомої волі є суб'єктами правової відповідальності. Вони несуть відповідальність перед іншими людьми і суспільством за власний вибір, який порівнюється з суспільними вимогами. Відтак, свобода реалізації волі є необхідною умовою набуття відповідальності. У контексті цього О. Плахотний зазначає, що специфіка волі як практичної сторони людської свідомості полягає в тому, що вона є втіленням відносної самостійної і суб'єктивної відповідальності особистості [3, с. 76]. Саме рівень розвитку волі та її моральна націленість є критеріями перетворення індивіда в особистість, у відповідального суб'єкта суспільних перетворень.

Сутнісна визначеність відповідальності розкривається через її атрибутивні ознаки. У структурі відповідальності людини М. Гайдеггер виділяє п'ять основних ознак: генералізованість, особистісність, диференційованість, усвідомленість, абсолютність [4, с. 213]. Через процес генералізованості людина відповідає за наслідки власних вчинків або ж тих, з якими вона пов'язала свою діяльність мимоволі або несвідомо. Особистісність вказує на відповідальність винятково за наслідки особистих дій і вчинків. Натомість диференційованість відповідальності розглядається мислителем як відповідальність людини за будь-який передбачуваний наслідок власних дій і вчинків, незалежно від того, свідомо вчинені вони чи ні. Усвідомленість відповідальності виходить зі значення, якого людина надає тим зовнішнім обставинам, які впливають різною мірою на наслідки її дій і вчинків. Абсолютність відповідальності вказує на відповідальність людини не тільки за наслідки своїх дій та вчинків, а й за процес їх вчинення.

На підставі концепції нормативного регулювання суспільних відносин В. Гришук виділяє три основні стадії соціальної відповідальності: виникнення, реалізацію і припинення. Відповідальність виникає у момент вчинення особою аморального, суспільно шкідливого чи небезпечного вчинку [2, с. 124-125]. Актуалізація відповідальності розпочинається внаслідок виявлення факту порушення соціальних норм та правил. Така соціальна відповідальність може реалізуватися через моральні й юридичні санкції.

Припинення соціальної відповідальності також залежить від її юридичного статусу. У випадку, коли наявний лише моральний осуд, він припиняється зі згасанням обструкції його об'єкта на суспільному рівні. Натомість юридична форма відповідальності формально завершується із закінченням терміну адміністративного або карного покарання. Специфічною формою припинення відповідальності є смерть особи, яка вчинила порушення соціальних норм.

Відповідальність як виявлення свободи волі людини залежить від відповідного рівня знань. Слушною у контексті цього є думка В. Віндельбанда про те, що не можна знайти людину, яка могла б передбачити всі наслідки своєї

діяльності. Зазвичай, ми виходимо з думки, що людина володіє середніми розумовими здібностями, і саме від них залежить міра її свободи вибору. Це і постає юридичним критерієм обговорення питання про осудність людини. Ми ні від кого не вимагаємо, щоб він був генієм, але ми не можемо припустити, щоб людина була надто нерозумною, щоб порушувати юридичні приписи [1, с. 564]. Відтак, відповідальність людини виходить з того, наскільки вона використовує знання, якими б потенційно мала володіти за рівнем розвитку.

Після аморального вчинку або злочину людина, зазвичай, не нарікає на необхідність, а картає себе, адже у кожній ситуації існує варіативність вибору, заснованого на свободі волі. Отже, існує пряма залежність між мірою свободи волі і відповідальністю. Чим ширшою є сфера виявлення свободи волі, тим ширшою є й соціальна відповідальність за наслідки діяльності. Найповніше ця залежність втілюється у правах і обов'язках вищих державних осіб. Їх міра відповідальності поширюється на усі сфери і рівні соціальної буттєвості держави. При цьому міра відповідальності у різних сферах соціальної дійсності залежить й від рівня безперешкодності діяльності суб'єкта перетворень.

У цілому, діалектична єдність між соціальною відповідальністю і свободою волі полягає в тому, що рівень правової відповідальності визначається ступенем свободи людини, яка здійснила вчинок. Після аморального вчинку, правопорушення, злочину людина, зазвичай, не нарікає на необхідність, а картає себе, адже у кожній ситуації існує варіативність вибору рішення, заснована на свободі волі. Чим більшою є сфера виявлення свободи волі, тим ширшою є й соціальна, зокрема правова, відповідальність за наслідки діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Виндельбанд В. Свобода волі // Виндельбанд В. Избранное: Дух и история / Вильгельм Виндельбанд. – М.: Юрист, 1995. – С. 508 – 657.
2. Гришук В. К. Соціальна відповідальність / Гришук В. К. – Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2012. – 152 с.
3. Плахотный А. Ф. Проблема социальной ответственности / А. Ф. Плахотный. – Х. : «Высшая школа», 1981. – 256 с.
4. Хайдеггер М. Время и бытие: Статьи и выступления / Сост., пер. с нем. В. В. Библихина / М. Хайдеггер. – М. : Республика, 1993. – 447 с.

ПОЛІТИЧНЕ ЛІДЕРСТВО ЯК ФЕНОМЕН СУСПІЛЬНОГО ЖИТТЯ

Козачинська Марина Ігорівна
студентка II курсу гр. ДП-115
ПВНЗ «Кіровоградський інститут
державного та муніципального управління
Класичного приватного університету»

Найвизначніші мудреці всіх часів і народів з давніх-давен замислювались над явищем, яке у сучасній політології прийнято позначати терміном «політичне лідерство».

Давньокитайський мудрець Конфуцій поділяв людей на тих, хто може здійснювати керівництво суспільством, та на тих, хто лише утворює труднощі на цьому шляху. До лідерів політичної сфери Конфуцій не відносив жінок. У Давній Греції Плутарх і Геродот лідерами вважали тих, хто у скрутні часи, завдячуючи своїй силі, розуму, хитрощам, сміливості, одержують підтримку і визнання громадян. У центр своїх історичних оповідань античні автори ставили переважно дії видатних осіб – монархів, вождів, полководців – або небожителів – богів як істинних творців історії. [2, с. 346].

К. Маркс (1848 – 1883 рр.) визначав лідера як особу, що має ряд певних особистих якостей (уміння, знання, авторитет, організаторський талант) та виражає інтереси й волю певного класу, зокрема пролетаріату. За марксистською концепцією лідерства, особистість може відіграти певну позитивну роль в історичному процесі за підтримки класів і широких верств населення, а також за сприятливих політичних умов [4, с. 307].

Політичне лідерство – один із різновидів лідерства. Політичний лідер є символом певної спільноти, це особа, здатна реалізувати інтереси спільноти за допомогою влади, що дається йому цією спільнотою, політичних інтересів, організовувати та спрямовувати їхню активність, згуртувати довкола себе групу прихильників та повести їх за собою.

Термін «лідер» походить від англ. leader – ведучий, керівник, провідник, глава тощо [3, с. 380]. Політичне лідерство – одна з центральних проблем політології, безпосередньо пов'язаних із характером і якістю політичної влади, конкретним способом її структурування та легітимації. Демократичне лідеротворення, яке для більшості країн Європи є нормою, в нашій державі лише утверджується та визначає подальшу перспективу організації політичної влади. Система формування політичного лідерства вбирає відповідно типові зразки цивілізаційного досвіду продукування лідерів та еліт й нові українські пріоритети кадрової політики. На механізми лідеротворення покладаються важливі функції, як-то стабілізація політичної системи, активізація впливу громадськості на прийняття політичних рішень, підтримка демократичних цінностей та інститутів. Тож від ефективності його діяльності залежить не лише якість політичної влади, а і в цілому суспільний

прогрес. Статус політичного лідера, як і лідера загалом, можна розглядати з різних поглядів:

функціонально-рольового (йдеться про певний статус, що його завоював будь-який член групи, колективу);

професійного (у цьому разі має значення місце лідера серед інших у професійній ієрархії стосовно конкретної предметної сфери діяльності);

морально-етичного (такий статус пов'язаний з характером оцінки колективом особистісних людських морально-етичних якостей лідера);

самооцінного (цей статус досить своєрідний, оскільки оцінка оточенням лідера часто не збігається з його самооцінкою або навіть принципово відрізняється від неї) [1, с. 235].

Політичне лідерство має формальний і неформальний аспекти. Формальний аспект лідерства пов'язаний із керівним місцем людини у суспільній ієрархії, з високою посадою, статусом, владою. Неформальний аспект лідерства полягає в особистих вроджених якостях людини, її здатності виконувати роль лідера [4, с. 305]. Лідерство відображає об'єктивну необхідність в організації спільної діяльності людей. Суспільний характер і поділ праці передбачають узгодженість індивідуальних трудових зусиль людей. Цю функцію щодо упорядкування діяльності людей та управління суспільними процесами і здійснюють лідери.

Конкретний зміст та форми прояву лідерства багато в чому визначені рядом об'єктивних та суб'єктивних факторів: умовами конкретної ситуації; соціальним становищем лідерів та тих, хто йде за ними; їх психологічними особливостями тощо. Однозначне розуміння лідера як людини, яка завдяки своїм особистим якостям має переважний вплив на членів соціальної групи, дає підстави сформулювати загальне поняття, яке єднає спільний предмет науково-теоретичних пошуків – «політичний лідер» [2, с. 348].

З цього слідує що, феномен політичного лідерства є центральною проблемою політології, безпосередньо пов'язаних із характером і якістю політичної влади, конкретним способом її структурування та легітимації. Політичне лідерство досліджувалося багатьма науковцями як сучасними так і науковцями минулого, що свідчить про важливість дослідження політичного лідера в науці політологія.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Дилигенский Г. Г. Социально-политическая психология: Учеб. пособие для высш. учеб. заведений. – М., 1996. – 304 с.
2. Політологія: підручник / М. П. Требін, Л. М. Герасіна, І. О. Поліщук та ін.; за ред. М. П. Требіна. – Х. : Право, 2013. – 416 с.
3. Політологія: Навч. пос. / М. П. Гетьманчук, В. К. Грищук, Я. Б. Турчин та ін.; За заг. ред. М. П. Гетьманчука. – К. : Знання, 2010. – 415 с.
4. Політологія: Навчальний посібник. – 7-ме вид., перероб. і доп. Рекомендовано МОН / Гелей С. Д., Рутар С. М. – К., 2008. – 415 с.

ВОЗМОЖНОСТИ И МЕТОДЫ ПРЕОДОЛЕНИЯ ИНТЕРНЕТ-ЗАВИСИМОСТИ

*Комиссарчик Ление Эрнестовна
студентка II курса группы ДСР-115
ЧВУЗ «Кировоградский институт
государственного и муниципального управления
Классического частного университета»*

Мы планируем затронуть очень важную тему. Для меня, для Вас, да и для всех, кто пользуется «этим»! Ранее мы уже пробовали бороться с этой проблемой, но она стала чересчур глобальной. Как «против лома нет приёма», против данной проблемы нет вакцины и очень, очень скоро мы станем вовсе бессильны в борьбе с проблемой, имя которой – интернет-зависимость!

Основными симптомами интернет-зависимости являются следующие:

- вы не можете прожить и дня без гаджета;
- вы не контролируете время, проведённое за компьютером;
- вы начинаете общаться с людьми, как в социальных сетях;
- из-за чрезмерного использования интернетом вы забываете, что хотели сделать;
- вы начинаете чувствовать усталость на физиологическом уровне.

Если Вы, читая данные симптомы, ощутили их у себя, то, скорее всего, Вы уже интернет-зависимы и нужно искать способы, как её побороть. Этим же вопросом занималась психолог Ирина Чирцова [2]. Её так же как и нас волновал вопрос: что же молодежь находит в иллюзорном мире?

В первую очередь – независимость и безопасность. С одной стороны, сидя дома, человеку нет необходимости выходить за пределы квартиры, он защищён, а с другой стороны, под любым ником может зайти на любой сайт и почувствовать себя полноправным пользователем, который может делать всё, что хочет.

Начиная с самого детства, если ребенку свои чувства и переживания не с кем разделить, если родители не могут принимать его безусловно, то тогда свои потребности ребенок будет пытаться удовлетворять в иллюзорном мире. В подростковый период у ребенка, если в семье им пренебрегали и он чувствовал себя одиноким, могут возникнуть некоторые виды зависимости.

В еженедельной газете «Аргументы и факты» вышла статья «Жизнь в сети: первые признаки зависимости» [1]. В этой статье подробно описано то, как преобразались социальные сети, но мы хотим сосредоточить внимание на один из пунктов этой статьи, – «Спаси себя сам», – в котором подчеркивается, что как и с другим любым видом зависимости самое главное: осознать проблему и начать решать её.

Вернуть человека в реальную жизнь иногда бывает довольно сложно. Первым делом нужно обратиться к врачу-психотерапевту, который

проанализирует проблему, исключит другие заболевания и порекомендует оптимальный выход из ситуации.

Если вы сами за собой заметили, что проводите в сети слишком много времени, или в поведении близкого вам человека появились характерные для интернет-зависимости симптомы, то можно попробовать предпринять простые профилактические действия:

- установить фиксированное количество времени, которое можно проводить в интернете;
- периодически устраивать себе «дни тишины»: заставлять себя несколько дней подряд не выходить в интернет;
- заблокировать доступ к конкретным ресурсам глобальной сети;
- установить правило: не общаться в интернете в субботу и в воскресенье;
- ввести не вредящие здоровью санкции за несоблюдение данных ограничений;
- насыщать реальную жизнь разнообразными событиями (новыми хобби, общением, физической активностью, путешествиями);
- самому или с помощью специалиста выявить первопричину тяги к интернету и избавиться от нее.

Мы же, с точки зрения профессиональной социальной работы, хотели бы предложить следующие рекомендации, которые в зависимости от конкретной ситуации каждого человека будут способствовать преодолению интернет-зависимости:

- больше времени проводить на свежем воздухе;
- найти работу;
- родителям уделять больше внимания детям: найти совместное с ребенком хобби или конкретное увлечение для времяпровождения ребенка, отправлять в детский лагерь без гаджетов (желательно, в оздоровительные поездки, в горы или к морю), мальчиков отправлять в военный лагерь;
- отдавать предпочтение чтению литературы;
- ходить в туристические походы: всей семьей, с друзьями, с коллегами;
- также следует учитывать, что отсутствие доступа к сети интернет также впоследствии приведёт к минимальному использованию разнообразных гаджетов.

Если вы достигли поставленной цели, и стали абсолютно не зависимыми от гаджетов и интернета, то подписывайтесь на меня в сетях facebook, вконтакте, инстаграме и читайте мои блоги, чтобы узнать в дальнейшем, как Вам бороться со своей наступившей интернет-независимостью.

СПИСОК ИСПОЛЬЗОВАННЫХ ИСТОЧНИКОВ:

1. Жизнь в сети : первые признаки зависимости [электронный ресурс] / Аргументы и факты. – Режим доступа: <http://www.aif.ru/health/psychologic/1096601>
2. Интернет-зависимость [электронный ресурс] / Психологи и психологическая помощь. – Режим доступа: <http://www.chelpsy.ru/articles/internet-zavisimost-statya-napisana-dlya-gazety-delovaya-sibir>

ЩОДО ПИТАННЯ ЗАБОРОНИ ПРИМУСОВОЇ ПРАЦІ У ТРУДОВОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ УКРАЇНИ

Конопельцева Олена Олександрівна

асистент кафедри трудового права Національного юридичного університету України імені Ярослава Мудрого, кандидат юридичних наук

Заборону примусової праці в Україні встановлено на конституційному рівні. Відповідно до ст. 43 Конституції України використання примусової праці забороняється. Однак, Конституція, як й інші нормативні акти України, не містить визначення поняття примусової праці. Правовий зміст примусової праці викладено у ст. 2 Конвенції Міжнародної організації праці № 29 1930 р [2]: примусова або обов'язкова праця означає всяку роботу або службу, що вимагається від будь-якої особи під загрозою будь-якого покарання, для якої ця особа не запропонувала добровільно своїх послуг.

З наведеного визначення можна виокремити дві ознаки, які мають юридичне значення для визначення роботи чи служби примусовою працею. Перша з них, характеризується відсутністю добровільного бажання особи надати свої послуги для виконання певної роботи (наприклад, наказ про виконання роботи, що здійснюється під загрозою покарання у разі невиконання); друга – можливість застосування покарання чи насильства у випадку відмови від виконання такої роботи.

При визначенні сутності примусової праці слід розмежовувати такі поняття як «примусова» та «обов'язкова» праця, які використовуються у назві, так і в змісті Конвенції МОП №29. Саме тому, мова йде про заборону саме примусової праці, тобто тієї, що виконується під примусом чи тиском. Не вважається примусовою працею військова або альтернативна (невійськова) служба, а також робота чи служба, яка виконується особою за вироком чи іншим рішенням суду, або відповідно до законів про воєнний і надзвичайний стан (ст. 43 Конституції України).

Трудовий договір є відбиття договірному принципу залучення до праці. Саме договірний принцип залучення до праці дозволяє задовольнити не тільки інтереси самого працівника у виборі роду й місця трудової діяльності, але й потребу роботодавця у підборі кваліфікованих кадрів з урахуванням виробничих потреб і специфіки завдань, які стоять перед конкретним колективом працюючих осіб. Крім того, договірний характер праці в поєднанні з широкими можливостями вибору професії гарантує справжню свободу й добровільність праці [1, с. 388–389].

Трудові відносини, які прийнято в науці трудового права називати основним видом трудових правовідносин, виникають на підставі укладення трудового договору між працівником і роботодавцем, за яким перший зобов'язується виконувати роботу, окреслену цим договором, додержуватися правил внутрішнього трудового розпорядку, а другий у свою чергу зобов'язаний виплачувати працівникові заробітну плату й забезпечувати умови праці, необхідні для виконання роботи, передбачені законодавством про працю, колективним договором та угодою сторін. З цього випливає, що роботодавцеві заборонено вимагати від працівника виконання роботи, не обумовленої трудовим договором (ст. 31 КЗпП України). Доручення роботодавцем працівникові виконання роботи, не обумовленої трудовим договором, як виняток із загальної заборони, допускається, як правило, лише за згодою останнього та називається переведенням.

Заборона переводити працівника на іншу роботу без його забезпечує реалізацію працівником свого права на працю, і в її основі покладено заборону примусової праці, оскільки «без волі і волевиявлення працівника будь-яка зміна змісту трудового договору є не що інше як примусова праця» [4, с. 104].

Частина 1 ст. 170 КЗпП України формулює імперативне правило про обов'язки власника переводити працівника на іншу, легшу роботу відповідно до медичного висновку: при втраті працездатності, у зв'язку з каліцтвом або іншими ушкодженнями здоров'я, отриманими на виробництві; при професійних захворюваннях, захворюванні туберкульозом і при загальних тяжких захворюваннях.

Згідно з таким висновком власник або уповноважений ним орган повинен перевести таких осіб за їх згодою на таку роботу тимчасово або ж без обмеження строку.

Такий специфічний вид переведень у системі охорони праці встановлюється з метою захисту здоров'я і збереження працездатності людини у випадках, коли вона тимчасово або постійно не в змозі виконувати роботу, на яку приймалась, але може без шкоди для свого здоров'я виконувати іншу легшу роботу.

Чинний КЗпП України передбачає можливість переведення працівника на іншу роботу без його згоди, лише за наявності умов, визначених у ч. 2 ст.

33 КЗпП України. В усіх інших випадках отримання згоди є обов'язком роботодавця.

Пленум Верховного Суду України у постанові № 9 «Про застосування Конституції України при здійсненні правосуддя» від 1 листопада 1996 року [3] надав роз'яснення щодо змісту норми ст. 43 Конституції про заборону примусової праці. Було висловлено думку, що не можуть застосовуватися як такі, що суперечать Конституції, правила статей 32, 33, 34 КЗпП України, відомчих положень або статутів про дисципліну тощо, які передбачають можливість тимчасового переведення працівника без його згоди на іншу роботу в порядку дисциплінарного стягнення, у разі виробничої необхідності або простою, а також можливість виконання ним роботи, не передбаченої трудовим договором.

Стаття 34 КЗпП України, закріплює порядок переведення працівників у разі простою та встановлює обов'язок роботодавця отримати згоду працівника на його переведення у разі простою, викликаного невідворотною силою або іншими обставинами. Така регламентація цілком порушує інтереси роботодавців. Оскільки, при відмові переведення працівників, роботодавець змушений залучати до роботи інших осіб і відповідно оплачувати її. Отримання згоди працівника на переведення у разі простою, викликаного надзвичайними обставинами, які не можна заздалегідь передбачити, не тільки суперечать нормам трудового законодавства, а й не відповідає економічним й соціальним інтересам підприємства.

Така позиція висловлюється і в п. 4 ч. 2 ст. 2 Конвенції МОП № 29 про примусову чи обов'язкову працю: не є примусовою працею робота в умовах надзвичайних обставин (пожежі, повені, голоду, землетрусу, сильних епідемій чи епізоотій, навали шкідливих тварин, комах чи паразитів рослин і взагалі обставини, що ставлять під загрозу або можуть поставити під загрозу життя чи нормальні життєві умови всього або частини населення).

Робота під час простою, викликаного невідворотною силою або іншими обставинами (при визначенні яких слід керуватися вказаною Конвенцією МОП № 29), не є примусовою працею, не суперечить принципу свободи праці, а тому до неї можна залучати працівників без їхньої згоди.

На нашу думку, слід внести зміни до ст. 34 КЗпП України, які б дозволяли роботодавцю переведення працівника без його згоди на іншу роботу у разі простою, викликаного надзвичайними обставинами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бущенко П. А. Юридична характеристика права на працю за Конституцією України // Теоретичні та практичні проблеми реалізації Конституції України: Тези доп. та наук. повідом. учасн. всеукр. наук. – практ. конф. (29–30 червня 2006 р. Х. : Нац. юрид. акад. Укр. ім. Я. Мудрого, 2006. – С. 386–389.

2. Конвенція № 29 «Про примусову чи обов'язкову працю» (Рат. 09.06.56). – Відом. Верх. Ради України. – 1956. – № 5. – Ст. 75.
3. Про застосування Конституції України при здійсненні правосуддя. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 01.11.96 № 9. – Право України. – 1996. – № 12. – С. 91.
4. Процевський О. І. Новий зміст права на працю – основа реформування трудового законодавства України // Право України. – 1999. – 6. – С. 101–105.

СТРАХ ПУБЛІЧНИХ ВИСТУПІВ

Копай Анастасія Георгіївна

*студентка групи ДСР – 116 ПВНЗ «Кіровоградський
інститут державного та муніципального управління
Класичного приватного університету»*

Уявіть собі: крізь ліс нечутно йде мисливець. І тут раптом він відчуває, як всередині піднімається та наростає хвиля страху. Він миттю реагує та рятується втечею або, навпаки, готує зброю. Чує глухе гарчання і розуміє, що в декількох кроках від нього причаївся в засідці шаблезубий тигр. І тут вже незрозуміло хто кого, але факт залишається – людина відреагувала адекватно на небезпеку, яка виникла. Таким чином, ми можемо судити, що в більшості випадків у стародавньої людини страх виникав внаслідок реальної загрози фізичному існуванню. Отже, страх – емоція, яку породжує інстинкт самозбереження. А спрацьовує він в моменти потенційної загрози життю. Та чим же загрожують нам публічні виступи? Спробувати дати відповідь на це питання є головним завданням даної доповіді.

Ми досліджуємо страх публічних виступів. Це явище звичайне. Бояться практично всі. Навіть багато досвідчених оратори відчувають хвилювання, коли виходять виступати з новою темою або перед незнайомою аудиторією. Також є таке захворювання як глоссофобія. Глоссофобія – це боязнь публічно виступати перед аудиторією. До того ж, для багатьох людей, які страждають цією фобією, зовсім не має значення кількість слухачів. Їм складно виступати як перед десятком, так і перед сотнею людей. Боязнь публічних виступів, фобія, яка досить часто зустрічається.

Можна було б не звертати уваги на такі речі, якби фобія обмежувалася б лише страхом публічних виступів. Для глоссофобів іноді цей страх перегукується з острахом товариства або соціофобією. Тобто людина панічно боїться просто звернутися до незнайомої людини, відчуває себе ніяково на прохідних вулицях і т. д.

Навряд чи знайдеться людина, яка, так чи інакше, не мала би у своєму житті досвіду публічних виступів. Ми всі вчилися у школі, і всім доводилося

виступати на уроках з рефератами або, як мінімум, нас просто викликали з місця, щоб перевірити домашнє завдання. Напевно більшість з нас пам'ятає це почуття, яке виникало у нас, коли нам повідомляли про те, що нас викликають.

За даними досліджень різних соціологічних і психологічних інститутів страх публічних виступів стоїть на другому місці в списку страхів людства.

А що ж на першому? На першому місці стоїть страх смерті. Ще цікавіше виглядає ця статистика в США і Великобританії. У США публічний виступ стоїть першим у списку страхів. Тобто, якщо вірити статистиці, люди в США більше бояться виступати, ніж померти. У Великобританії на першому місці (згідно з опитуваннями, звичайно) варто ... що б ви думали? Боязнь павуків! А на другому – публічні виступи.

Причини страху публічних виступів. Наприклад, люди, які ніколи не виступали, бояться виступу, бо не знають, що це, як це відбувається, не знають, чого чекати, що може піти не так. Наш мозок має схильність перебільшувати, малювати в уяві різні страшні картинки. Друга причина пов'язана з враженням, яке ми справляємо на аудиторію. Такий страх особливо актуалізується, якщо виступ відбувається в бізнес-форматі. Ми боїмося не сподобатись людям, що вони відреагують на нас якимось не так, що ми своїм виступом не допоможемо або навіть нашкодимо бізнесу. Третя причина пов'язана з генетикою. На генетичному рівні в нас закладено, що виділятися з натовпу – небезпечно. Коли оратор виходить на сцену і відокремлюється від інших, це актуалізує генетичний страх, підсвідомість нам кричить: зупинись, що ти робиш, це викличе проблеми. І нас охоплює ступор, страх. Остання причина – це страх очікувань. Ми боїмося здатися некомпетентними, боїмося, що є розумніші за нас, що нас завалять складними питаннями.

Ми глибоко переконані, що навчитися виступати може кожен. Так, не всім це дається легко (потрібно подолати певні психологічні бар'єри і розвинути необхідні навички), але це можливо. Просто потрібно знати, що і як робити. Є багато прикладів, коли люди, не маючи спеціальних навичок, ставали успішними спікерами. Читаючи правильні книги, отримуючи певні знання і практикуючи виступи, можна досягти вражаючих результатів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бороздіна Г. В. Психологія ділового спілкування: Підручник / Г. В. Бороздіна. – М. : Наука, 2003. – 208 с.
2. Карнегі Д. Як виробляти впевненість у собі і впливати на людей, виступаючи публічно / Д. Карнегі. – М. : «Проспект», 1989. – 369 с.
3. Шейнов В. П. Риторика / В. П. Шейнов. – Мн.: Амалфея, 2000. – 138 с.

ІНТЕЛІГЕНТНІСТЬ ЯК УСУСПІЛЬНЕННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОГО Й ІНДИВІДУАЛІЗАЦІЯ СУСПІЛЬНОГО

Косенко Володимир Дмитрович

завідувач кафедри соціальної роботи

ПВНЗ «Кіровоградський інститут державного та муніципального управління Класичного приватного університету», кандидат філософських наук

Наввні дослідницькі підходи до осмислення феномену інтелігентності вітчизняною філософською думкою окреслені різними методологічними підходами до його розуміння, що ускладнює саму можливість виведення єдиного змісту якості інтелігентності. Ми схильні вважати, що різні теорії, які, безумовно, багато в чому відображають специфіку даного феномену, мають нині бути доповнені одна одною. Враховуючи складність, динамізм, багатоманітність, важливість та всезагальність феномену інтелігентності, перспективи його наукового осягнення вбачаємо саме у поєднанні різноманітних версій його інтерпретації, вироблених філософією, що дозволить охопити його специфіку не залишивши непоміченими різноманітні градації.

Загальнолюдські якості проявляються в інтелігентності у «знятій» формі: цього вимагають самі об'єктивні закони розвитку соціуму. Б.В. Новіков зазначає, що для того «аби розвиток здійснювався у формі свободи (і, відповідно – у формі дійсної історії, людського світу, культурної культури, невідчуженості, відсутності перетворених форм, і, накінець – у формі творчості) суспільність має бути повністю усупільненою. Саме феномен усупільнення суспільства – ключ до розуміння багатьох (власне – всіх без винятку) визначень розвитку соціальної матерії, ключ до розуміння сутності дійсного гуманізму» [5, с. 99]. Інтелігентність якраз і являє собою усупільнення індивідуального та індивідуалізацію суспільного у найбільш повній мірі, можливій нині. Формування інтелігентності – процес олюднення людини, опредметнення її сутності, актуалізації потенцій людини-творця.

У презентації свого розуміння інтелігентності ми не претендуємо на абсолютну вичерпність та усебічність, проте прагнемо максимально чітко представити загальні сутнісні риси даного феномену. Загальність феномену інтелігентності, на нашу думку, може бути представлена, пояснена, розкрита лише крізь призму родової сутності людини. Інтелігентність не може бути зведена ні до значущості, ні до норми, ні до ідеалу, а є безмежною: єдністю значущого та належного, засобу та мети, сушого та ідеалу, адже інтелігенція способом свого буття має творчість.

Інтелігентність формується відповідно до діалектичного закону взаємного переходу кількісних та якісних змін, у вигляді якісного «стрибка» у розвитку, а не у вигляді арифметичної суми попередньо заданих

характеристик. Якості людини постають у феномені інтелігентності в єдності, – на протизагу розрізненості, – взаємодоповнення та взаємообумовленості. Виключення однієї з них веде до знищення інтелігентності як цілісності, адже якість інтелігентності – це універсальна якість людського буття. Бути інтелігентом означає бути людиною, адже «жити за формулою «бути» – це значно більш висока якість життя, аніж життя за формулою «мати»... життя за формулою «бути» – це найвища якість життя» [1]. Мати – це інтерес кількісний, бути ж інтелігентом означає, постати ще й у якісному сенсі: гармонійно розвиненим представником роду людського. Індивідуальні егоїстичні інтереси інтелектуала складають антипод інтересам суспільним. Ми підтримуємо позицію дніпропетровського дослідника Ж.В. Котова, який говорить про те, що приватні інтереси деяких суспільних груп інтелектуали, – себто: форма перетворена інтелігентності, – намагаються представити як загальні суспільні інтереси: «прагматична інтелігентність служить голому матеріальному інтересу. Вільна інтелігентність, орієнтована на загальнолюдські цінності, на пріоритет особистості перед нацією та державою» [3]. На нашу думку, ключові потреби інтелігенції полягають у задоволенні саме народних інтересів, а інтереси ж інтелектуала є лише частковими, корпоративними цілями конкретної соціальної групи.

Особливість філософського визначення якостей людини полягає у тому, що їх розуміння розгортається не через осмислення окремих їх характеристик, а у рамках цілісного розуміння людського світу, систематизації розуміння сутності людини. Виходячи з цього, сутність людини стає осяжною лише через пізнання сутності людства та є похідною від останньої. Словом: «в сутності – все відносно» (Г. В. Ф. Гегель). К. Маркс пояснював це тим, що «людина є істотою родовою, не лише в тому сенсі, що і практично і теоретично вона робить своїм предметом рід – як свій власний, так і інших речей, але і в тому сенсі... що вона ставить до самої себе як до наявного живого роду, ставить до самої себе як до істоти універсальної, а тому вільної» [44, с. 92].

Тілесно-фізіологічні властивості людини об'єктивні та матеріальні, вони існують незалежно від волі та бажання суб'єкта, створюючи своєрідний матеріальний субстрат людини. Проте, філософія не обмежується у дослідженні людини її виключно тілесними проявами, розрізняючи поняття «тілесність» та «тіло». Умовність «природності» стосовно тіла людини пов'язана з тим, що вона не може розглядатися як суто природна істота, оскільки соціальне буття людини видозмінює абсолютно всі задані природою характеристики людського організму. Під впливом соціальних чинників людське тіло постає вже не просто як природне, а як тіло соціальне: «людина, на відміну від тварини, створює та відтворює не лише своє фізичне існування (своє «органічне тіло») але, залучаючи до процесу виробництва все більш ширші сфери природи, все нові маси природного матеріалу, продукує своє

«неорганічне тіло» – предметне тіло цивілізації» [22, с. 242] – підкреслює Е. В. Ільєнков.

Формування соціального тіла людини являє собою результат взаємодії людського організму з соціальним середовищем, яка полягає у цілеспрямованому соціальному впливі на тіло, відповідно до його функціонування у суспільстві, використанням тіла у контексті конкретного виду практичної діяльності людини. Результатом пристосування тіла людини до виконання різноманітних суспільних функцій є так зване «культурне тіло», в якому втілюється завершення переходу від природно-тілесних передумов до власне людського буття – тілесності, що ні в якому разі не означає повного відриву людини від її природно-біологічних властивостей, від природи у цілому: природа дає біологічній істоті той вихідний «матеріал», з якого суспільство творить людину. Соціальні властивості виникають у процесі взаємодії людини з суспільством, – яка завжди опосередковується взаємодією людини з іншою людиною, – формуються та виявляються виключно у людській діяльності, спілкуванні, праці, творчості. Соціальні властивості людини характеризують її як суспільного суб'єкта, що постає в мереживі соціальних зв'язків, які характеризують ставлення людини до інших людей, соціальних груп, суспільства в цілому, а також – до самої себе як соціальної одиниці. В даному випадку: не обов'язково навіть відносячи себе до інтелігенції, проте втілюючи основні характерні для неї якості та риси.

На нашу думку, інтелігенція у масштабах всезагальності зможе постати лише у суспільстві, в якому буде подоланий розподіл праці на фізичну та розумову, «зняті» економічні протиріччя між людьми. Лише усебічний розвиток кожного члена суспільства може забезпечити масове продукування інтелігентів, творців, а не інтелектуалів, виконавців. Адже, якщо для інтелектуала найбільш важливим є світ внутрішній, світ комфортного, – особистого, – існування задля задоволення власних потреб і тотальна відстороненість від болю та негараздів світу зовнішнього, то інтелігент є носієм всесвітньої емпатії, йому особисто болить біль всіх інших людей, він схильний до рефлексії суспільних процесів і, – принципово, – практичних намагань їх покращення не заради власної короткочасної вигоди, а для їх дійсного перетворення. Незрідка: жертвуючи власним добробутом, комфортом, душевним спокоєм, здоров'ям, свободою та власним життям.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Зиновьев А. А. Моя революция / А. А. Зиновьев. // Советская Россия. – № 108 (11546). – М., 1997 – С. 10.
2. Ільєнков Э. В. Об идолах и идеалах / Э. В. Ильенков. – К. : Час-Крок, 2006. – 2-е изд. – 312 с.
3. Котов Ж. В. Единение свободной интеллигентности как веление времени [Электронный ресурс] / Котов Ж. В. – Режим доступа: www.libr.dp.ua/full/e076881e3ecbbcf6295453ec03e35d3b.doc

4. Маркс К. Экономическо-философские рукописи 1844 года / К. Маркс, Ф. Энгельс. Соч., 2-е изд. – М. : Изд-во полит. л-ры, 1974. – Т. 42. – С.41–174.
5. Новіков Б. В. Творчість як спосіб здійснення гуманізму: Монографія / Б. В. Новіков. – К. : НТУУ «КПІ», 2006. – 2-ге вид., переробл. та доповн. – 308 с.

РОЛЬ ВОЛОНТЕРСТВА У ВІТЧИЗНЯНИХ ПРАКТИКАХ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

Котова Анастасія Сергіївна

студентка II курсу групи ДСР-115

ПВНЗ «Кіровоградський інститут державного та

муніципального управління

Класичного приватного університету»

В Законі України «Про волонтерську діяльність» [1] визначено, що волонтер – це фізична особа, яка добровільно здійснює благодійну неприбуткову та умотивовану діяльність, що має суспільно-корисний характер.

Волонтер – це передусім, добра, милосердна людина, яка володіє неабиякими комунікативними навичками і приваблює до себе людей, розуміє проблеми оточуючих та співчуває їм, має бажання безкорисливо допомогти вирішувати проблеми інших людей. До того ж, волонтер характеризується порядністю, уважністю, відповідальністю, відвертістю зі своїми клієнтами [2, с. 52]. В наш час волонтерство – потужний соціально-суспільний рух, спроможний прийняти на себе частину повноважень державних соціальних установ. Активно долучається до волонтерського руху й Кіровоградщина. До 2014 р. на території нашої області було зареєстровано близько трьох десятків волонтерських організацій, які допомагали переважно малозахищеним верствам населення, вели профілактичну роботу з дітьми та молоддю.

Проте, починаючи з 2014 р. частина цих об'єднань активно почала допомагати учасникам антитерористичної операції (наприклад, благодійна організація «Серця матерів Кіровоградщини»). Одночасно з'явилася ціла низка волонтерських об'єднань («Армія SOS Кіровоград», «Кіровоградський Євромайдан», «Народна Самооборона», «Українська Варта», «Громадська варта», «Патріот Кіровоградщини», «Єдина волонтерська платформа Кіровоградщини» тощо) [3].

Слід зазначити, що кафедра соціальної роботи ПВНЗ «Кіровоградський інститут державного та муніципального управління Класичного приватного університету» також активно долучається до

волонтерських заходів. Серед благодійних акцій, в організації та проведенні яких брали активну участь студенти ПВНЗ КІДМУ КПУ слід згадати наступні:

- відвідування гематологічного відділення Обласної дитячої лікарні, іграшки для «Скриньки хоробрості»;
- добродійна акція «Подаруй дитині казку»;
- участь у Першому благодійному фестивалі «Допоможи дитині жити».

Студенти ПВНЗ КІДМУ КПУ передали до гематологічного відділення Кіровоградської обласної дитячої лікарні для онкохворих дітей, які щодня борються за життя, пазли, конструктор, блокноти, наклейки, фломастери, трафарети для «Скарбнички хоробрості». Після отримання процедур дітки можуть за власним бажанням вибрати із скарбнички собі подарунок – невеличку іграшку, розмальовку, альбом, олівці, аплікації, що має відволікати дитину від думок про хворобу та додати гарного настрою.

3 червня 2016 року студенти кафедри соціальної роботи ПВНЗ КІДМУ КПУ організували добродійну акцію «Подаруй дитині казку». У рамках акції студенти відвідали гематологічне відділення Кіровоградської обласної дитячої лікарні. Самі студенти, – організатори акції, – також отримали задоволення від того, що принесли радість та приділили увагу дітям у важкий період їхнього життя. Головною метою акції було можливість для даних дітей відчувати себе не самотніми, не покинутими у біді. Тут варто підкреслити важливість залучення студентства та небайдужих людей до таких акцій: онкохворим дітям потрібна не лишень матеріальна допомога, але й психологічна підтримка та допомога, яку може надати кожен охочий – канцелярські товари, іграшки чи маленькі сувеніри для «Скриньки хоробрості». Дітки, які перебували на лікуванні, були достатньо привітні та щиро вдячні за подарунки та ігрову програму, яку організували для них студенти ПВНЗ КІДМУ КПУ.

Студенти спеціальності «Соціальна робота» також взяли участь у першому благодійному фестивалі «Допоможи дитині жити», що проходив 9 жовтня 2016 року у Кіровоградському академічному українському музично-драматичному театрі ім. М. Л. Кропивницького на підтримку онкохворих дітей.

У рамках фестивалю діяла фотовиставка онкохворих дітей, на якій було представлено 17 світлин, кожна з яких висвітлювала історію боротьби онкохворої дитини за життя. У підтримку цих діток майже тридцять майстрів Кіровоградщини передали свої творчі доробки – картини, м'які іграшки, метелики, жіночі прикраси. Волонтери пропонували гостям придбати вироби, а кошти вкидали у скриньку на благодійність.

Для дітей в цей день був проведений концерт, на якому виступили солісти народного ансамблю бального танцю «Конвалія», Геворг Месропян, дуєт співачок кримського походження «Анна-Марія». Програма фестивалю

розпочиналася з лотереї доброти, яка заздалегідь була розрекламована у соціальних мережах, аби кожен бажаючий міг придбати лотерейний квиток на розіграш певного виробу. Всі зібрані кошти були передані до Міжнародного благодійного фонду «Янгол життя», який зголосився придбати ліки та передати їх маленьким пацієнтам гематологічного відділення Кіровоградської обласної дитячої лікарні.

На нашу думку, в умовах перманентної соціальної кризи, в яких перебуває вітчизняний соціум, соціальна робота та волонтерство стають все більш потрібними суспільству, постійно зростає їх об'єм та розширюються якісні характеристики. Поряд з цим, термін «волонтер» найбільш повно відображає сутність соціальної допомоги: альтруїзм знаходить свою реалізацію в добровільній участі у втіленні до життя різноманітних соціальних програм.

У процесі професійної підготовки майбутніх соціальних працівників волонтерська практика і активне залучення до волонтерської діяльності мають відігравати визначальну роль. Волонтерська діяльність дозволяє молодій людині здобувати досвід із майбутнього фаху, професійно важливі спеціальні знання та вміння, формувати професійні особистісні якості. Таким чином, волонтерська практика студентів має стати невід'ємною складовою професійної підготовки сучасного фахівця з соціальної роботи та сприяти вдосконаленню самої системи професійної освіти, яка має передбачати навчання майбутніх професіоналів соціальної сфери основним нормам життєдіяльності в суспільстві, формуванню професійної етики, сприяти розумінню норм і правил культури волонтерського співтовариства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Закон України «Про волонтерську діяльність» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/3236-17>
2. Волонтерство. Порадник для організатора волонтерського руху / укл. Т. Л. Лях, авт. кол.: О. В. Безпалько, Н. В. Заверіко, І. Д. Зверева, Н. В. Зімовець та ін. – К. : ВГЦ «Волонтер», 2001.
3. Колісник Т. Волонтерські організації Кіровоградщини [Електронний ресурс]. – Режим доступу: persha.kr.ua

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО-ПРЕДМЕТНИХ КОМПЕТЕНЦІЙ МАЙБУТНІХ ЕКОНОМІСТІВ ПРИ ВИВЧЕННІ МАТЕМАТИЧНИХ ДИСЦИПЛІН

*Кошолан Валентина Валентинівна,
директор коледжу ПВНЗ «Кіровоградський
інститут державного та муніципального управління
Класичного приватного університету», старший
викладач кафедри обліку та оподаткування*

Компетентнісний підхід до процесу навчання зумовлює необхідність у побудові компетентнісної моделі випускника вищого навчального закладу, зокрема майбутнього економіста, та формуванні його професійно-практичних компетенцій.

Міжнародний департамент стандартів для навчання, досягнення та освіти у своїх документах поняття «компетентність» визначає як здатність ефективно здійснювати діяльність, виконувати поставлені завдання, будь-яку роботу.

Зміст професійної підготовки фахівців економічних спеціальностей галузі знань «Управління та адміністрування» в умовах інформаційного суспільства полягає у здобутті знань, умінь і навичок з обраної спеціальності, в умінні швидко орієнтуватися в інформаційному просторі, творчо використовувати інформацію, вмінні її застосувати в професійній діяльності.

В науковій літературі широко представлені два види моделей: модель діяльності спеціаліста і модель його підготовки. Модель діяльності дає відповідь на питання про те, що необхідно спеціалісту для його успішного функціонування, а модель підготовки спеціаліста – це опис педагогічної діяльності щодо формування професіоналізму спеціаліста [1].

Компетентнісна модель спеціаліста-випускника являє собою опис того, яким набором компетенцій повинен володіти випускник вищого навчального закладу, до виконання яких професійних функцій він повинен бути підготовлений і якою повинна бути ступінь його підготовленості.

У наукових публікаціях С. В. Лісової, О. І. Пометун, О. В. Овчарука, І. В. Родигіної, С. П. Бондара, Дж. Равена, П. П. Грабовського, О. М. Новікова, І. Г. Єрмакова, А. В. Хуторського, О. Б. Зайцевої та ін. відображені різні компетентнісні моделі спеціалістів. Наприклад, Грабовський П. П. [2] пропонує системну модель спеціаліста, в яку входять такі групи компетенцій:

- соціально-особистісні, що стосуються людини як індивіда, суб'єкта діяльності й особистості;
- соціальні, що визначають її взаємодію з іншими людьми;
- загально-професійні, спільні для широкого кола професій: інформаційні, управлінські, організаційні, проєктувальні та ін.;

- спеціальні або професійно-функціональні, які забезпечують здатність ефективно виконувати професійні функції.

Фінансова математика як складова професійно-практичної підготовки студентів економічних спеціальностей у вищих навчальних закладах України вивчається по-різному. Єдиної програми даного курсу немає, тому він наповнюється змістом на різних етапах здобуття вищої освіти. Так, у компетенції бакалаврів закладені здатності виконувати прості, елементарні, початкові професійні завдання. Компетенції магістра орієнтовані на завдання вищого рівня і пов'язані з функціонуванням підрозділу в цілому.

Виділяють такі три групи ключових компетенцій: загально наукові – здатність набувати нові знання й використовувати їх; інструментальні – комп'ютерна грамотність, письмова і усна комунікація, здатність використовувати інформацію з різних джерел тощо; соціально-особистісні і загальнокультурні – здатність до саморозвитку і самовдосконалення, наполегливість у досягненні мети, здатність до критики і самокритики, здатність організовувати свою роботу або роботу в команді, загальна освіченість, культура стосунків та ін. [2].

Готуючись до заняття, викладач повинен проаналізувати, як саме певний навчальний матеріал можна використати для розвитку в студентів як професійно-практичних, так і базових компетенцій. Для цього складається їх орієнтовний перелік, який разом зі структурними компонентами компетенції відбивається в планах семінарів.

Зважаючи на компоненти професійних компетенцій, можна внести в план заняття (семінару) такі компоненти:

- назва навчальної теми;
- назва компетенції або її елемента;
- мінімальний досвід діяльності або попередній етап сформованості

компетентності;

- соціальна, особистісна мотивація необхідності подальшого формування компетентностей;

- знання, вміння, навички, необхідні для подальшого формування компетентності;

- способи діяльності на певному етапі формування компетентності;
- рефлексія ефективності отриманого результату.

Розробляючи план вивчення теми «Оптимізаційні методи і моделі» в курсі математичного моделювання, однією з складових якого є фінансова математика, можна запропонувати таку структуру формування однієї з професійно-практичних компетенцій студентів:

1) назва навчальної теми: «Математичні методи та моделі в економіці»;

2) назва компетенції: навички побудови математичної моделі;

3) визначається мінімально необхідний досвід діяльності студента на занятті – вміння аналізувати та застосовувати набуті математичні знання;

4) зазначається, для чого компетенція необхідна студентові:

- ця компетенція формується для розвитку вміння орієнтуватись на ринках цінних паперів, формування та розвитку вмінь будувати математичні моделі економічних процесів;

5) визначається перелік знань, які становлять компетенцію:

- знати поняття та вміти розкрити їх сутність: математична модель, етапи

побудови математичної моделі, класифікація математичних моделей тощо;

- знати вимоги до складання математичної моделі;

6) способи діяльності стосовно обраних реальних об'єктів:

- формувати вміння практично «переносити» певну модель у її математичну інтерпретацію та вміння «бачити» за моделлю певне економічне явище чи процес;

7) розробляються рефлексивні та контрольні завдання для визначення рівня сформованості компетенції або її елемента на цьому занятті (наприклад, тест чи побудова моделі за заданим економічним процесом).

Для отримання позитивного результату навчальної діяльності необхідно:

- закладати систему математичних знань, яка формується на попередніх етапах навчання;

- розвивати потреби й інтереси студентів, створювати позитивну мотивацію для подальшого навчання;

- сприяти виробленню студентами умінь і навичок, необхідних під час самостійного навчання.

Запропонована компетентнісна модель майбутнього економіста не є досконалою, але містить загальні (ключові) компетенції, якими повинен володіти випускник-економіст. Також подальшого уточнення потребує змістове наповнення виділених компетенцій, визначення критеріїв та рівнів розвитку професійної компетентності фахівців економічного профілю.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Головань М. С. Компетенція і компетентність: досвід теорії, теорія досвіду / М. С. Головань // Вища освіта України. – 2008. – № 3. – С. 23–30.
2. Грабовський П. П. Результати експериментальної роботи з розвитку інформаційної компетентності вчителів природничо-математичних предметів у післядипломній педагогічній освіті / П. П. Грабовський // Нові інформаційні технології в освіті для всіх: зб. праць дев'ятої Міжнар. конф., Київ 25–26 листопада 2014 р. – К. : «Академперіодика» НАН України, 2014. – С. 131–137.

ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ПІДПРИЄМСТВА

*Крилова Олена Олександрівна,
магістрант Інституту економіки
Класичного приватного університету*

Одним із перспективних шляхів економічного зростання підприємств є їх інноваційний розвиток. Практика показує, що інноваційні перебудови на сучасному етапі розвитку суб'єктів господарювання можуть не лише забезпечити високі показники економічного розвитку, але й підвищити конкурентоспроможність сучасних підприємств, їх експортний потенціал, а також допоможуть вирішити економічні, екологічні, соціальні проблеми. Інноваційна діяльність є однією з основних складових процесу забезпечення успішного функціонування підприємств. Тому сучасні економічні умови вимагають інтенсивної інноваційної діяльності, ефективної організації досліджень та розробок, нововведень, зниження інноваційних ризиків, стратегічного управління в інноваційній діяльності кожного підприємства.

На сьогодні інноваційний шлях розвитку є невід'ємною або навіть визначальною складовою економічного зростання будь-якої країни світу. Досвід інших країн [1] засвідчує, що лише за умови широкого впровадження інноваційних розробок можливо наповнити як український, так і світовий ринки конкурентоспроможною продукцією вітчизняного виробництва.

В Україні питання інноваційної діяльності у напрямі підвищення ефективності та якості аспектів виробничо-господарської діяльності може забезпечуватися не лише постійним вдосконаленням виробничого процесу, а й на основі переходу підприємств на інноваційний шлях розвитку.

При розвиненні наукового-технічного потенціалу, впровадження нових технологій та генерації знань можна досягти конкурентних переваг, для чого повинен бути розроблений стратегічний план інноваційного розвитку підприємства.

Реалізація інноваційної діяльності є одним з основних чинників конкурентоспроможності продукції, забезпечує ефективність використання виробничих ресурсів, підвищує ступінь адаптованості підприємств до зовнішнього середовища, розширює його можливості щодо виходу на нові ринки продукції, створює умови довгострокової стабільності [2]. Відомо, що економічне зростання підприємств значно залежить від їх інноваційної активності. Суб'єкти інноваційної діяльності повинні творчо підходити до визначення способів задоволення потреб споживачів, на основі чого вдосконалювати та оновлювати продукцію, отримуючи надприбутки, зміцнюючи свої ринкові позиції.

Дослідження принципів управління інноваціями на підприємстві слід розглядати в їх еволюційному становленні відповідно до змін умов ведення бізнесу і впливу трансформації зовнішнього середовища на методи прийняття

управлінських рішень. Слід зазначити, що складність способів здійснення інноваційної діяльності зростає в міру розвитку ринків і технологій.

Реформування національної економіки, торкнувшись усіх учасників інноваційного процесу, справило неоднозначний вплив на інноваційну сферу. З одного боку, з'явилися певні стимули до впровадження інновацій, у зв'язку з господарською самостійністю підприємств, розвитком конкуренції, відкритістю ринків. Сталися зміни інституціонального середовища, яке багато в чому визначає моделі і механізми взаємодії суб'єктів інноваційної діяльності. З іншого боку, проблеми управління інноваційним процесом ще більше загострилися. Ослабли адміністративні важелі управління, зменшилася кількість координуючих структур, різко скоротилося державне фінансування науки і державних замовлень, не розвиваються галузеві науки.

За умов, що склалися, наукові організації і наукомістки виробництва, зазнаючи серйозних фінансових труднощів, не можуть дозволити собі займатися інноваціями. В той же час, стійкі конкурентні переваги ґрунтуються саме на безперервній інноваційній діяльності, тобто підприємства і організації досягають успіху, тільки тоді, коли вони задовольняють потреби споживачів повніше, ніж конкуренти, пропонуючи нові, кращі або порівняно дешевші продукти в порівнянні з продуктами і послугами конкурентів.

Отже, найбільш поширеною відповіддю на питання низької інноваційної активності вітчизняних підприємств є брак фінансових ресурсів. Підприємства, що прагнуть реалізувати інноваційну діяльність потребують значних капіталовкладень, а особливо інвестиційного забезпечення. Але на сьогодні інвестиційний клімат в Україні оцінюється як високо ризиковий. Причиною такого стану є не лише відсутність коштів для вкладень, але й підвищений ризик будь-яких форм інвестування [3]. Разом з тим, можна констатувати, що навіть наявні ресурси у прибуткових підприємств, використовуються не достатньо ефективно та не спрямовуються на реструктуризацію виробництва і підвищення продуктивності.

Інновації для власника підприємства пов'язані з певними витратами та ризиком і є привабливими тільки за умов, якщо сприяють зростанню доходу (переважно особистого).

В умовах ринкової економіки існують два, майже несумісних, шляхи створення підприємствами конкурентних переваг, потрібних для отримання економічного прибутку: інноваційний та рентний.

При обранні інноваційного шляху прибуток зростає внаслідок менших витрат виробництва на одиницю продукції порівняно з іншими виробниками в галузі, або ж виробляється продукт з характеристиками, що відсутні у конкурентів. Джерелом прибутку виступає монополія новатора, через створення підприємцем технологічних і організаційних переваг перед рештою виробників. Такий шлях пов'язаний із певними ризиками інвестицій у нові технології і передбачає більш тривалий період реалізації та гарантій того,

що в довгостроковій перспективі прибуток, отриманий у результаті інвестицій у знання і нові технології й організації, не буде вилучено, вкрадено, відсуджено тощо, а бізнес, заснований на інноваційних технологіях, не буде відібрано [4].

Вітчизняні економічні реалії визначили для підприємств дещо інший шлях отримання економічного прибутку. Для цього достатньо завищити ціну кінцевої продукції, занизити ціни на одиницю витрат, зменшити податкові і соціальні виплати, та як наслідок, отримати ренту, що перевищує внесок власника і вартість факторів виробництва. Такі дії можливі внаслідок отримання доступу до ресурсів і прав економічної влади (адміністративної, грошової, політичної, кримінальної). За таких умов вибір між інноваціями та рентою від влади, вирішується на користь останньої. До того ж, прибуток можна отримати в короткостроковому періоді і з меншими витратами, порівняно з впровадженням нових технологій.

Перешкодами для інноваційної діяльності вітчизняних підприємств постають неефективна законодавча, правоохоронна, судова влада, їх асиметрія; існуючий господарський порядок, що створює додаткові витрати інноваційної діяльності та є несприятливим до інновацій; високі транзакційні витрати інноваційної діяльності; домінування короткострокових інтересів над довгостроковими у господарюючих суб'єктів; брак інфраструктури та кадрів для інноваційної діяльності [4].

Слід зазначити, що за останні роки урядом було прийнято багато постанов та рішень, державних програм, спрямованих на підвищення інноваційної результативності підприємств, але більшість з них не вдалося реалізувати в повному обсязі в реальній економіці. Через це виникають економічні суперечності між інтересами держави та підприємствами, орієнтованими на інноваційний шлях розвитку, розв'язання яких потребує ґрунтовних досліджень [5].

Отже, одним із основних факторів забезпечення стабільного економічного розвитку нашої країни є інноваційна діяльність підприємств. Тому важливим є вчасне виявлення проблем та розроблення дієвих інструментів їх інноваційного розвитку. Забезпечення інноваційної активності підприємств України повинно здійснюватися в комплексі національної інноваційної системи, створення високотехнологічних виробництв і промислового освоєння результатів науково-дослідних робіт. Тому, активізація інноваційного розвитку підприємств повинна бути пов'язана, по-перше, з оновленням основних виробничих фондів, які мають стати головним джерелом збільшення обсягів виробництва та створення умов для виготовлення вітчизняної продукції на рівні кращих світових зразків. По-друге, розвиток інноваційної діяльності має бути органічно пов'язаним з ресурсозбереженням і приводити до суттєвого зменшення витрат матеріалів на одиницю продукції. По-третє, виходячи з сучасних умов, інноваційний розвиток, повинен мати соціальну спрямованість, де саме людина, якість та

безпека її життя матимуть забезпечити пріоритети інноваційного розвитку. Таким чином, головною метою інноваційного процесу в Україні є підвищення соціально-економічної ефективності виробничої сфери на базі системного удосконалення всіх елементів та матеріалізації наукових знань і підвищення соціального забезпечення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Марченко О. В. Визначення необхідних і достатніх умов для інноваційного розвитку підприємства // Актуальні Проблеми Економіки. – 2008. – № 6. – С. 158–164.
2. Квасницька Р. С. Особливості інноваційної діяльності підприємств у сучасних умовах / Р. С. Квасницька, Н. С. Ардашкіна // Вісник Хмельницького національного університету. – 2009. – № 6, Т. 3. – С. 247–251.
3. Інвестиційно-інноваційна діяльність: теорія, практика, досвід: монографія / М. П. Денисенко [та ін.]; За ред.: М. П. Денисенка, Л. І. Михайлової. – Суми: Університетська книга, 2008. – 1049 с.
4. Дементьев В. В., Вишневский В. П. Чому Україна не інноваційна держава: інституційний аналіз // Економічна теорія. – 2011. – № 3. – С. 5–20.
5. Говоруха Ж. А. Питання розвитку інноваційної діяльності підприємств України / Ж. А. Говоруха // Актуальні проблеми економіки. – 2007. – №8(74). – С. 107–115.

ПОНЯТТЯ ТА ОЗНАКИ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ В УКРАЇНІ

Кульчицький Тарас Русланович

аспірант кафедри соціальної роботи Львівського національного університету імені Івана Франка

Постановка проблеми. На сучасному етапі суспільно-політичного життя України вона вперше за роки незалежності зіткнулася з проблемою внутрішньо переміщених осіб. Станом на 13 липня 2014 року органи соціального захисту взяли на облік 1,3 млн ВПО – це понад мільйон сімей, кожній з яких потрібна допомога. Проблеми переміщених осіб залишаються незмінними і в їх вирішенні, на жаль, відсутній комплексний підхід. Переселенці, які у більшості своїй відчутно постраждали матеріально, зіштовхуються із цілою низкою правових та соціокультурних проблем, пов'язаних із різним світоглядом, світобаченням, моделями поведінки, мовою, політичними настановами тощо. Такі проблеми потребують нагального

розв'язання, оскільки роз'єднане суспільство не може успішно протистояти зовнішній агресії. У зв'язку з цим в Україні проводиться цілеспрямована робота по створенню програми підтримки внутрішньо переміщених осіб.

Внутрішнє переміщення населення, як процес має низку негативних сторін. Так, беручи до уваги таку ознаку внутрішнього переміщення, як непідконтрольність, уважаємо, що це явище призводить до такого: погіршення криміногенної ситуації всередині країни та, відповідно, в регіонах; ускладнює (в деяких випадках погіршує) санітарно-епідеміологічний стан місцевого населення; дисбалансиє ситуацію на ринку зайнятості; негативно впливає на державний і місцевий бюджети, адже значні кошти витрачаються на утримання й забезпечення примусового видворення цієї категорії осіб.

Аналіз останніх наукових досліджень. Проблема внутрішньо переміщених осіб в останні роки викликає занепокоєння міжнародного світового співтовариства, оскільки перетворилася в одну із найбільш гострих політичних та гуманітарних проблем. Переважна більшість сучасних наукових досліджень, присвячена аналізу міжнародного режиму захисту прав біженців загалом та міжнародно-правового статусу біженців та шукачів притулку зокрема. Окремі аспекти щодо внутрішньо переміщених осіб в Україні загалом розглядалися в працях І. Аракелова, О. Балуєва, І. Беззуб, С. Бритченко, М. Буроменського, О. Гончаренко, В. Гринчака, О. Зельдіна, Д. Іванова, І. Козинець, О. Малиновської, М. Ніколайчук, В. Новік, В. Потапова, С. Сеховича. Слід зауважити, що права внутрішньо переміщених осіб досліджував Б. Захаров, пропозиції щодо забезпечення зайнятості внутрішньо переміщених осіб розглянуті у роботі Ю. Рогозян, шляхи вирішення проблеми внутрішньо переміщених осіб розкрито у працях О. Гостева, особливості соціально-педагогічної роботи з переселенцями в Україні досліджує К. Лук'янова. На сьогодні питання внутрішньо переміщених осіб є предметом наукових досліджень сучасних науковців, таких як А. Ібрагімова, Н. Шуклінова. Вагомий внесок у вивчення проблем переміщених осіб внесла О. Балакірева у своїх дослідженнях «Спектр проблем вимушено внутрішньо переміщених осіб в Україні: швидка оцінка ситуації та потреб», «Оцінка потреб внутрішньо переміщених жінок та осіб похилого віку в Україні», «Ставлення до переселенців і волонтерської діяльності», у яких вона визначала основні проблеми та потреби різних категорій ВПО; проблему адаптації ВПО досліджували О. Міхеєва та В. Серєда у своїй праці «Сучасні українські внутрішньо переміщені особи: основні причини, стратегії переселення та проблеми адаптації».

Слід зазначити, що основу законодавчої бази ВПО становлять нормативні документи, Закон України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» [2], Закон України «Про захист прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» [3]. Важливим для роз'яснення сутності поняття «внутрішньо переміщена особа»

у контексті міжнародно-правових норм та стандартів в ході дослідження став «Довідник по захисту внутрішньо переміщених осіб» [9].

Мета дослідження полягає у аналізі поняття «внутрішньо переміщена особа» як об'єкту правового та соціологічного аналізу; визначенні основних ознак внутрішньо переміщених осіб в Україні; окресленні прав та свобод ВПО;

Виклад основного матеріалу. Внутрішньо переміщені особи є категорією відносно новою не тільки для України, але й для світової практики. Необхідність надання допомоги особам, які вимушені з об'єктивних причин стихійно змінити місце свого проживання гостро з'явилася в 70-х роках ХХ століття в результаті цивільних війн, що розгорілися на територіях Анголи, В'єтнаму, Камбоджі та Судану. До цього часу міжнародному суспільству було більш відома та зрозуміла категорія переселенців – біженці. Біженці (або утікачі) – особи, які внаслідок обґрунтованих побоювань стати жертвою переслідувань за ознаками раси, віросповідання, національності, громадянства (підданства), належності до певної соціальної групи або політичних переконань, перебувають за межами своєї країни та не можуть або не бажають користуватися захистом цієї країни внаслідок таких побоювань [8].

В українському законодавстві поняття «особи, переміщені всередині країни» до останнього часу не застосовувалося. Але, у зв'язку з тимчасовою окупацією півострова Крим та міста Севастополь, а також проведення антитерористичної операції на Сході України, питання внутрішньо переміщених осіб стали актуальними і для України.

Іншим терміном, що вживається щодо осіб, які залишили місце свого постійного перебування внаслідок негативних обставин, є поняття «вимушений переселенець». У міжнародному й національному іноземному праві цей термін не часто застосовується, а така категорія осіб визначається як «особи, переміщені всередині країни», «внутрішні біженці», «внутрішньо переміщені особи» тощо. Так, терміни «внутрішньо переміщені особи» або «особи, переміщені всередині країни» широко використовуються в практиці Управління Верховного комісара у справах біженців ООН.

У законі України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» у своїй редакції, яка діяла до 13.01.2016, містив наступне визначення внутрішньо переміщеної особи. «Внутрішньо переміщеною особою є громадянин України, який постійно проживає в Україні, якого змусили або який самостійно покинув своє місце проживання в результаті або з метою уникнення негативних наслідків збройного конфлікту, тимчасової окупації, повсюдних проявів насильства, масових порушень прав людини та надзвичайних ситуацій природного чи техногенного характеру» [3].

Як вбачається з вказаного визначення, на отримання статусу внутрішньо переміщеної особи могли претендувати виключно громадяни України, які постійно проживали на території України та були змушені покинути місце свого постійного проживання з причин, вказаних у законі. Отже, ми можемо визначити такі *ознаками ВПО*: громадянство України або

перебування в Україні на законних підставах; наявність права на постійне проживання в Україні; наявність у особи об'єктивних підстав покинути адміністративно-територіальну одиницю України, на які вона постійно проживала, та переїхати до іншої частини країни; потреба у правовому та соціальному захисті держави.

Слід зауважити, що навіть із нещодавніми змінами (які відображені у визначенні, зазначеному вище), поняття ВПО, сформульоване в національному законодавстві суперечить міжнародним стандартам з двох причин. По-перше, воно звужує визначення, яке сформульовано в Керівних принципах з питання переміщення осіб всередині країни, тому що встановлює вимоги щодо громадянства та реєстрації місця проживання для ВПО. По-друге, щодо характеру переміщення, визначення в національному законодавстві встановлює вичерпний перелік причин переміщення, і що ще гірше, не вказує на те, що внутрішнє переміщення має стосуватись вимушеного переміщення у межах міжнародно-визнаних національних кордонів. Крім того, визначення ВПО в національному законодавстві має третій недолік – воно встановлює особливий статус ВПО.

У зв'язку з новизною внутрішніх політичних процесів, українській владі варто опиратися на міжнародні норми регулювання питань, пов'язаних з проблемами внутрішньої міграції, проте важливість власної нормативно-правової бази підтверджується позитивною динамікою в статистиці вимушено переміщених осіб.

На основі проаналізованого поняття «вимушено переміщені особи», хочемо виокремити авторське визначення. *ВПО – це особи, або група осіб, які змушені покинути своє місце проживання в результаті ускладнення політичної, соціальної, економічної, екологічної ситуації у відповідній адміністративно-територіальній одиниці, з метою уникнення порушень прав людини, воєнного конфлікту, жорстокого поводження та потребують правового та соціального захисту держави.*

Висновок. Проаналізувавши і розглянувши сутність проблеми вимушено переміщених осіб в сучасній Україні можна узагальнити, що вимушено переміщені особи – це категорія населення, з яким світова громадськість працює впродовж багатьох років, проте на території незалежної України така категорія населення з'явилася вперше. Узагальнена сутність цього терміну полягає в тому, що це громадяни держави, які через військові дії та їх наслідки змушені були покинути постійне місце проживання задля забезпечення свого життя, при цьому не перетинаючи межі державного кордону.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Внутрішньо переміщені особи [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://unhcr.org.ua/en/2011-08-26-06-58-56/news-archive/2-uncategorised/1293vnutrishno-peremishcheni-osobi>.

2. Закон України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1207-18>.
3. Закон України «Про захист прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1706-18>.
4. Гудвін-Гілл Г.С. Статус біженця в міжнародному праві / Г. С. Гудвін-Гілл. – М. : ЮНІТІ. – 1997. – С. 314–315.
5. Коваль Л. Вимушені переселенці: проаналізувати, зрозуміти, допомогти / Л. Коваль // Урядовий кур'єр: газета центр. органів виконав. влади України. – К., 2015. – 1 жовт. – № 182. – С. 4.
6. Малиха М. І. До проблеми сутності поняття «внутрішньо переміщені особи»: державна політика та регіональна практика / М. І. Малиха // Грані. – 2015. – № 8. – С. 6–11.
7. Рекомендації парламентських слухань на тему «Стан дотримання прав внутрішньо переміщених осіб та громадян України, які проживають на тимчасово окупованій території України та на тимчасово неконтрольованій території в зоні проведення антитерористичної операції», затв. Постановою Верховної Ради України від 31.03.2016 № 1074-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1074-19>.
8. Шелюк В. Соціальна міграція: етапи, функції, типи / В. Шелюк // Соціально-політичний журнал «Перспективи». – О. : 2001. – № 3 (15). – С. 45–50.
9. Global Protection Cluster Working Group. Hand book for the Protection of Internally Displaced Persons. Geneva: Inter-Agency Standing Committee, 2010, 545 p.
10. Nikolajchuk M. “The constituent elements of the mechanism of regulation of migration processes of the rural population”, *Regional'na ekonomika*, 2005, vol. 3, no. 37, pp. 105–112.

ОЦІНКА РИЗИКІВ УПРАВЛІННЯ МЕХАНІЗМОМ ФІНАНСУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ АПК

Ланова Марина Іванівна

*в. о. завідувача кафедри обліку та оподаткування
ПВНЗ «Кіровоградський інститут державного та
муниципального управління Класичного приватного
університету», кандидат економічних наук*

Процес фінансування поєднується з численними ризиками, ступінь впливу яких на результати діяльності достатньо високий. Поняття ризику передбачає можливість невідповідності реально отриманих результатів реалізованого рішення наперед заданим цілям [3].

Ризики процесу фінансування мають суттєві причини через невизначеність зовнішнього середовища, яке містить об'єктивні економічні, соціальні і політичні умови. Невизначеність зовнішнього середовища обумовлена тим, що залежить від множини змінних, поведінку яких не завжди можна точно передбачити (пропозиції на товари, наявність грошової маси та її вартість, фактори зовнішнього забезпечення виробництва, багатоваріантність сфер використання руху грошових потоків, різноманітність критеріїв переваги інвестування коштів, обмеженість оперативної інформації тощо).

До цих пір у вітчизняній економічній науці і практиці господарювання в переробній галузі АПК не повною мірою розкрито та не адаптовано загально визнані теоретичні положення про економічний ризик, недостатньо розроблені методи оцінки ризику щодо конкретних виробничих ситуацій при впровадженні річної програми робіт, відсутні рекомендації щодо методів урахування ризику при розробці заходів зниження негативних наслідків від настання ризикових подій, відсутнє відповідне інформаційне забезпечення процесу обґрунтування прийняття рішень щодо фінансування в умовах ризику [5].

При розробці плану фінансування та його впровадженні ризики виникають у результаті діяльності, пов'язаної з виробництвом продукції на діючих технологічних лініях та її реалізацією за визначеними каналами, фінансуванню проєктів реконструкції морально застарілих виробництв, будівництвом нових, капітальним та поточним ремонтом діючих виробництв. Таким чином, підприємницький ризик охоплює всю виробничу діяльність підприємства, але для нашого дослідження, для розробки плану фінансування, розглядаються ризики, пов'язані з процесом фінансування переробного підприємства АПК [1].

Насамперед, оцінюються ризики, властиві кожному окремому об'єкту інвестування, їх можливі небажані фінансові наслідки, а також систематичні фінансові ризики, пов'язані з інвестиційною діяльністю в цілому.

Складність і нестабільність ринкового середовища, вплив на процес прийняття рішень великої кількості різноманітних факторів, спонукають переробні підприємства АПК при розробці та впровадженні стратегії фінансування максимально враховувати можливі ризики, що можуть виникати в процесі фінансово-господарської діяльності. Економічні рішення в умовах невизначеності приймаються в рамках так званої теорії прийняття рішень – аналітичного підходу до вибору найкращої дії (альтернативи).

Важливою умовою прийняття раціонального рішення щодо фінансування є наявність функції цілі, котра є критерієм для обрання конкретного рішення. Функціонування переробного підприємства значною мірою залежить не тільки від внутрішніх, але й від зовнішніх умов середовища. Зовнішнє економічне середовище формується через інші суб'єкти ринку, воно є досить динамічним, нестандартним, невизначеним. Таким чином, прийняття рішень за умов невизначеності характеризується тим, що неможливо однозначно передбачити результати прийнятих рішень.

Невизначеність ситуації характеризується причинами, які неможливо спрогнозувати з прийнятною точністю. Ними можуть бути відсутність чітко визначених цілей та критеріїв їх оцінки, зміни у суспільних потребах щодо продукції сільського господарства і переробних підприємств АПК, у споживчому попиті, непередбачена поява нових технологій, техніки, зміна кон'юнктури ринку, економічна нестабільність, політичні фактори, непередбачуваність природних явищ, відсутність інформації щодо навколишнього середовища тощо.

Трендовий метод базується на екстраполяції виявленої під час аналізу кон'юнктурної тенденції на прогнозований період. Цей метод, як правило, використовують для короткотермінового прогнозування. У практиці обидва методи доповнюються методами експертних оцінок, а для їх опрацювання використовуються різні економіко-математичні методи.

Розвиваючи дослідження інших авторів, зокрема О.В. Дудникова [2], у схемі ми передбачили, що управління фінансовими ризиками залежить насамперед від інформованості підприємств про стан зовнішнього середовища, для створення якомога меншого рівня невизначеності прийняття рішень. Цей рівень системи упередження ризиків має реалізуватися державними заходами. Можливе також створення власних маркетингових відділів на переробному підприємстві, які займалися б збором необхідної інформації.

Захисна функція полягає в упередженні ризику – використанні комплексу заходів, спрямованих на попередження необґрунтованого збільшення фінансових витрат і погіршення фінансового стану підприємств, що здійснюється на рівні підприємства. Для повноти заходів цього напрямку необхідно посилення взаємозв'язку усіх структурних ланок переробного підприємства, а саме процесу організації виробництва продукції, її реалізації та фінансового управління. Важливим є також контроль виконання

прийнятих рішень про мінімізацію ризиків, вибору фінансових методів і важелів впливу в конкретній ситуації з метою захисту економічної безпеки підприємства та його фінансового механізму.

Стратегічна функція системи упередження ризиків передбачає розробку і використання наукових основ прогнозування розвитку фінансових загроз підприємства в майбутньому періоді, на тривалу перспективу. У цій ланці зосередженні всі показники ефективності системи упередження на управління ризиками на макро- та мікрорівнях у функціонування механізму фінансування переробних підприємств.

Реалізація системи регулювання ризику передбачає реалізацію обраних способів забезпечення діяльності підприємства фінансовими ресурсами, ефективне використання позитивної дії чинників, подолання або обмеження негативної дії чинників стосовно визначеного масштабу дії досліджуваного механізму. Система також передбачає, що всі її складові мають бути узгоджені та працювати у взаємодії, за таких умов досягається найбільша ефективність упередження ризиків [4].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Гнип Н. О. Система планування і нейтралізації ризиків у механізмі управління фінансовим потенціалом підприємства / Н. О. Гнип // Електронний ресурс. Режим доступу: www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/.../17.pdf.
2. Дудников О. В. Управління фінансовими ризиками на сільськогосподарських підприємствах [Електронний ресурс] / О. В. Дудников // – Режим доступу : irbis-nbuv.gov.ua/.../cgiirbis_64.exe?.
3. Партин Г. О. Фінансові ризики підприємства та методи їх нейтралізації / Г. О. Партин, О. А. Бурба // Електронний ресурс. Режим доступу: www.nbuv.gov.ua/.../215_Partyn_NV_20_9.pdf.
4. Фесюк М. О. Аналіз фінансових ризиків в системі стратегічного управління підприємством. / М. О. Фесюк, Л. В. Фесюк // Електронний ресурс. Режим доступу: www.nbuv.gov.ua/pornal/natural/Vnulp/.../44.pdf
5. Шинкаренко Р. Розподіл та передача ризиків в агробізнес секторі / Р. Шинкаренко// Електронний ресурс. Режим доступу: www.agroinsurance.com/.../Risk%20transfer%20in%20agribusiness%...

РЕЗУЛЬТАТИ ВПРОВАДЖЕННЯ ФІНАНСОВОЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Левощко Ольга Вікторівна
старший викладач кафедри обліку та оподаткування
ПВНЗ «Кіровоградський інститут державного та
муніципального управління
Класичного приватного університету»
Левощко Володимир Борисович
головний спеціаліст управління освіти, науки, молоді
та спорту Кіровоградської облдержадміністрації

Перехідні положення нової редакції Закону України «Про вищу освіту» (2014 р.) визначили певні часові рамки реорганізації мережі вищих навчальних закладів (ВНЗ). Законом передбачено, що останній прийом на здобуття вищої освіти за освітньо-кваліфікаційним рівнем молодшого спеціаліста проводиться у 2016 році, а ті вищі навчальні заклади (ВНЗ) I рівня акредитації, які протягом п'яти років строку дії ліцензії на підготовку фахівців освітньо-професійного ступеня молодшого бакалавра не отримають ліцензію на підготовку освітнього ступеня бакалавра будуть віднесені до системи професійно-технічної освіти.

Значені положення передбачають реформування системи професійно-технічної з урахуванням долучення до мережі професійно-технічних навчальних закладів (ПТНЗ) частини ВНЗ I рівня акредитації.

Станом на 01 січня 2016 року, повноваження та відповідальність всіх учасників системи управління в галузі професійно-технічної освіти, визначених Законом України «Про освіту», «Про професійно-технічну освіту» (статті 6-10, 22, 24), чітко врегульовані і відповідають централізованій системі управління галуззю. Існуюча модель управління не передбачає органів державного управління нижче обласного рівня, тобто в ній відсутні органи самоврядування району, міста і селища, у тому числі й тих, де розташовані навчальні заклади.

Фінансове забезпечення ПТНЗ здійснювалось з обласного бюджету (через механізм міжбюджетних трансфертів), що спонукало обласні ради та обласні державні адміністрації більш активно включатися до формування державного замовлення та загального управління навчальними закладами (в межах повноважень) з метою оптимізації видатків на їх утримання. За таким розподілом повноважень місцеві органи управління та самоврядування нижче обласного рівня, які впливають на структуру і динаміку ринку праці на місцях, були виключені з системи управління та числа суб'єктів, що впливають на формування та реалізацію політики в галузі профтехосвіти.

Під час формування Державного бюджету України на 2016 рік була передбачена фінансова децентралізація, тобто перерозподіл повноважень

суб'єктів всіх рівнів державного і місцевого управління щодо фінансових надходжень та видатків.

Закон України «Про державний бюджет України на 2016 рік», змінив порядок фінансування навчальних закладів, та вніс зміни до Закону України «Про професійно-технічну освіту» в частині обсягів фінансування окремих соціальних гарантій. Фінансування (без залучення механізму міжбюджетних трансфертів) державного замовлення на підготовку робітничих кадрів у закладах профтехосвіти покладено на органи місцевого самоврядування областей та міст обласного значення у повному обсязі, навіть в частині видатків на соціальні гарантії, визначені і гарантовані державою. При цьому, статтею 27 Державного бюджету не передбачена субвенція щодо фінансування освітньої діяльності з надання повної загальної середньої освіти у ПТНЗ.

Статтею 27 Державного бюджету також передбачена передача з державної власності у комунальну власність установ, закладів та організацій, які здійснюють підготовку робітничих кадрів. Але не визначено, які заклади, які громаді або за якими критеріями, повинні бути передані.

При цьому, не внесені зміни до Закону України «Про професійно-технічну освіту» щодо системи управління в галузі. Містам обласного значення передані функції фінансування ПТНЗ, але не надано повноваження щодо управління навчальними закладами, які вони фінансують, та управління їх майном.

Для будь-якого професійно-технічного навчального закладу є три основних джерела фінансування: кошти засновника (утримання та розвиток закладу); реалізація товарів та послуг, що є результатом навчальної та господарської діяльності (виготовлення продукції або надання послуг під час навчального процесу та результати діяльності навчального господарства); надання освітніх послуг за кошти фізичних та юридичних осіб або за державним замовленням.

Державне замовлення формувалось на підставі Закону України «Про формування та розміщення державного замовлення на підготовку фахівців, наукових, науково-педагогічних та робітничих кадрів, підвищення кваліфікації та перепідготовку кадрів» у порядку, визначеному постановою Кабінету Міністрів України від 15 квітня 2013 року № 306 «Про затвердження Порядку формування державного замовлення на підготовку фахівців, наукових, науково-педагогічних та робітничих кадрів, підвищення кваліфікації та перепідготовку кадрів».

У Державному бюджеті на 2016 рік передбачені видатки на підготовку робітничих кадрів лише у ПТНЗ соціальної реабілітації та адаптації. Натомість, у підпункту «е» пункту 2 частини першої статті 89 Бюджетного кодексу України поряд з державним замовленням визначено поняття «регіональне замовлення», юридичне визначення та порядок формування якого не визначено.

Показники регіонального замовлення на підготовку робітничих кадрів у 2016 році формувались у порядку, визначеному Міністерством освіти і науки України, який доведений до обласних державних адміністрацій листами міністерства. Повноваження погоджувати зазначені показники, покладались на регіональні ради професійної освіти, які створені облдержадміністраціями на виконання підпункту 2 пункту 6 протокольного рішення Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року (протокол № 26), але не передбачені Законом України «Про професійно-технічну освіту» в системі управління профтехосвітою.

За результатами спроби впровадження фінансової децентралізації в системі управління державними ПТНЗ були розділені функції управління, фінансування та контролю за діяльністю державних ПТНЗ між різними органами державного управління та самоврядування. За відсутності комплексного нормативного забезпечення діяльності кожного з суб'єктів в системі управління галуззі призвели до конфлікту їх повноважень.

Введення до законодавчих актів визначення (такого як «регіональне замовлення»), яке не має юридичного тлумачення а механізм його реалізації не визначений нормативними актами, призводить до виходу за межі законодавчого поля під час діяльності навчального закладу.

Висновок. Лише за наявності комплексного підходу до реорганізації системи управління та повноважень всіх суб'єктів на ринку надання освітніх послуг, за умови наявності законодавчого і нормативного забезпечення реформування в галузі професійно-технічної освіти будуть мати позитивні результати.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Закон України «Про державний бюджет України на 2016 рік»
2. Законом України «Про освіту»
3. Законом України «Про професійно-технічну освіту»
4. Закону України «Про формування та розміщення державного замовлення на підготовку фахівців, наукових, науково-педагогічних та робітничих кадрів, підвищення кваліфікації та перепідготовку кадрів»
5. Постанова Кабінету Міністрів України від 15 квітня 2013 року № 306 «Про затвердження Порядку формування державного замовлення на підготовку фахівців, наукових, науково-педагогічних та робітничих кадрів, підвищення кваліфікації та перепідготовку кадрів».

ДОШКІЛЬНИЙ ВІК. ТВОРЧІ ЗДІБНОСТІ У ДІТЕЙ І ОСОБЛИВОСТІ ЇХ РОЗВИТКУ

Маринич Анастасія Петрівна
магістрант Інституту права імені В. Стайшица
Класичного приватного університету

Дитина – це індивідуальна і активна особистість, а не ніяк не пасивна, і тому кожен вплив який іде на неї, вона сприймає по своєму в реальній дійсності. Вона засвоює людські надбання, докладаючи власних зусиль, міркуючи, уявляючи. Елемент творчості присутній у всіх специфічно дитячих видах діяльності, збагачує розвиток дитини. Творчість і дослідницька поведінка тісно пов'язані між собою і мають спільну природу. Поняття «творчість» широко використовується в повсякденному житті та у науковій літературі. Творчість – одна з найзмістовніших форм психічної активності, її можна розглядати як універсальну здібність, що забезпечує успіх різноманітної діяльності дітей. Будь-який творчий акт дитини – результат його активних пізнавальних, творчих дій [1]. Навіть наслідуючи дорослих, дитина творчо видозмінює своє сприйняття відповідно до власних уявлень, а засвоюючи щось нове, пропускає його крізь особистий досвід, неповторний та унікальний.

Перші творчі прояви особистості з'являються на етапі дошкільного дитинства. У творчості дитина передає «свої думки, почуття, стан, настрої, фантазії через художнє слово, образотворчу діяльність.» [6]. Американські винахідники В. Лоунфельт і У. Ламберт, визначаючи дитячу творчість, виділили характерні її риси: гнучкість ідеї; здібність оперувати новими ідеями; бачити речі в новому значенні [7]. Таку творчість можна бачити вже в дошкільному віці. Науковці відмічають і такі риси, які характеризують творчий початок в діяльності дитини: прояв активності, самостійності, ініціативи в застосуванні вже засвоєних прийомів роботи до нового змісту, в знаходженні нових способів вирішення поставлених завдань, в емоційному вираженні своїх почуттів за допомогою різних засобів. Як вказує Л.Паламарчук, творчість є напруженою роботою, якій передують тривалі періоди накопичення вражень про навколишній світ, сприйняття, аналізу явищ, подій, усвідомлення власного ставлення до них. Для дитини-дошкільника пізнання навколишнього світу складає сенс її життя, творчість є ніби побічним продуктом цього пізнання [8].

Одним із важливих положень сучасної педагогіки творчості є утвердження думки, про те що дитяча творчість – «всеосяжне надбання», умова існування дитини в повсякденному житті, що дає підставу залучити до творчої діяльності всіх дітей без спеціального добору [8]. Уже в дошкільному віці творча спрямованість дитини проявляється як властивість власне людської психіки. Дитина робить справжнісінькі творчі відкриття чи не на

кожному кроці, оскільки вперше вивчає світ навколо себе, пізнає навколишні предмети, людей. А в деяких видах творчої діяльності вони можуть здійснювати не просто «мікровідкриття суб'єктивного масштабу», а сягати досить високого рівня у своїх майже «дорослих» віршах, малюнках [6]. Природа виникнення та розвитку дитячої творчості вже впродовж кількох десятків років є предметом досліджень багатьох учених. Нерідко джерело творчості розглядають як результат тільки внутрішніх сил, потенцій дитини. У цьому разі становлення творчих здібностей зводиться до некерованого спонтанного процесу. Є і інша точка зору: спонукальні джерела дитячої творчості існують у самому житті й на її розвиток можна активно впливати [8]. Відомі психологи та педагоги (Н. Ветлугіна, Л.Виготський, В.Давидов, О. Запорожець, В. Кудрявцев, О. Кульчицька, М. Поддяков, Є. Субботський та ін.) довели, що творчі здатності яскраво проявляються в дитинстві й розвиваються у процесі спеціально організованого навчання, коли діти оволодівають суспільно виробленими засобами діяльності. Л. Виготський наголошував на розвитку дитини в процесі співробітництва з дорослими через наслідування, завдяки чому виникають усі специфічно людські властивості свідомості. Л.Виготський вважав, що «в повсякденному житті творчість – умова існування. І все, що виходить за межі рутини, завдячує своїм виникненням творчій діяльності людини» [3]. Якщо так розуміти творчість, зазначав він, то неважко помітити, що творчі процеси в усій своїй повноті проявляються вже в дуже ранньому дитинстві. Гра дитини – це не проста згадка про пережите, а й творча переробка пережитих вражень, комбінування їх і розбудова з них нової дійсності, що відповідає запитам та потягам самої дитини. Основу творчого процесу складають утворення з пережитих вражень нової дійсності, яка відповідає потребам самої дитини, іншими словами – «комбінування старого в новому поєднанні» [3].

Творчість дошкільника невідривно пов'язана з роботою уяви, пізнавальної і практичної діяльності. Свобода творчого вираження дошкільника визначається не тільки образними уявленнями і бажаннями передати їх в малюнку, але і тим, як вона володіє засобами зображення. Засвоєння дітьми в процесі навчання різних варіантів зображення, технічних прийомів буде сприяти їх творчому розвитку. Образ, створений дітьми в результаті творчої діяльності, не можна порівнювати з художнім образом, який створений дорослим. Створені дітьми образи мають більшу чи меншу виразність, що залежить від ступеня загального розвитку здібностей і отриманих навиків [2]. На думку вчених важливими передумовами становлення дитячої творчості є здійснення організованого навчання для засвоєння дитиною необхідних знань, набуття нею практичних умінь і навичок, взаємозв'язок творчої і навчальної діяльності. Чимала роль відводиться забезпеченню інтелектуального розвитку, а також формуванню ряду особистісних якостей: пізнавальної активності, самостійності, ініціативи, цілеспрямованості, працьовитості, прагнення до саморозвитку і

самовираження. Навчання може цілеспрямовано розвивати дитину у творчому відношенні. Необхідно пам'ятати, що дитина – це суб'єкт творчості, маленький художник, і ніхто, крім неї, не знає правильного рішення поставленого перед нею творчого завдання. Завдання педагога – докласти зусиль, щоб перед дитиною завжди стояло творче завдання, хоча б і найелементарніше. Чим менше засвоєний матеріал, тим простішим повинен бути творчий елемент, і навпаки, чим краще він засвоєний, тим ширше можна поєднувати його із творчими завданнями. На думку Л.Парамонової, кожна система навчання дошкільників, спрямована на формування творчості, повинна передбачати розвиток у дітей образного мислення і уяви, оволодіння дітьми довільністю і свободою поведінки [6].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Біла І. М. Психологія дитячої творчості / І. М. Біла. – К. : Фенікс, 2014. – 200 с.
2. Ветлугіна Н. О. Художня творчість в дитячому садку / Н. О. Ветлугіна. – М. : Просвіта, 1985. – 207 с.
3. Виготський Л. С. Воображение и творчество в детском возрасте / Л. С. Виготський. – М. : Просвещение, 1967.
4. Ждан В. Стимулювати творчість дітей: педагогічні передумови розвитку художньо-творчих здібностей / В. Ждан // Палітра педагога. – 1997. – № 4. – С. 3–5.
5. Коментар до Базового компонента дошкільної освіти в Україні / наук. ред. О. Л. Кононко. – К. : Ред. жур. «Дошкільне виховання», 2003. – 243 с.
6. Котляр В. П. Основи образотворчого мистецтва і методика художнього виховання дітей / В. П. Котляр. – К. : Кондор, 2009. – 200 с.
7. Національна доктрина розвитку освіти: Указ Президента України : 17 квітня 2002 року № 347/2002 // Дошкільне виховання. – 2002. – № 7. – С. 4–9.
8. Пазиненко С. М. Розвиток творчих здібностей: нетрадиційні заняття з художньої праці в старшій групі / С. М. Пазиненко. – Х. : Основа ; Тріада, 2007. – 112 с.
9. Підкурманна Г. О. Дитяча творчість: програма та методичні рекомендації з художнього розвитку дітей дошкільного віку/ Г. О. Підкурманна. – К., 2001. – 68 с.

НЕКОТОРЫЕ АСПЕКТЫ РЕАЛИЗАЦИИ ПРАВА НА ТРУД В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ

*Мисаревич Наталия Валентиновна
заведующий кафедрой специальных
юридических дисциплин ЧУО «БИП-
Институт правоведения», Республика
Беларусь, кандидат юридических наук, доцент*

Конституция Республики Беларусь декларирует свободу труда, закрепляя следующее положение: «гражданам Республики Беларусь гарантируется право на труд как наиболее достойный способ самоутверждения человека» (ст. 41). Раскрывая содержание данного права, законодатель включает сюда право на выбор профессии, рода занятий и работы в соответствии с образованием, способностями, призванием. Как таковой обязанности трудиться нет. Человек свободен в выборе: поступать на постоянную работу, уйти с нее, перейти на более интересную работу и т.д. С другой стороны, государство должно создать условия для полной занятости населения, чтобы каждый человек мог в действительности реализовать данное конституционное право.

Обеспечение прав и свобод граждан Республики Беларусь, в том числе и свободы труда, гарантируется государством на основании ст. 21 Конституции. Свобода труда провозглашается и в ст. 23 Всеобщей декларации прав человека 1948 г. Только сам гражданин может распоряжаться своим трудом, только он может выбирать ту или иную форму деятельности (предпринимательская деятельность, работа в государственных учреждениях и т.д.). Запрещается принудительный труд. Это положение закреплено в ст. 8 Международного пакта о гражданских и политических правах 1966 г.

2 апреля 2015 г. был принят Декрет Президента Республики Беларусь № 3 «О предупреждении социального иждивенчества» [2]. На сегодняшний день данный нормативный правовой акт относится к числу наиболее обсуждаемых в белорусском обществе. Декретом № 3 устанавливается для определенных категорий населения обязанность по уплате сбора на финансирование государственных расходов. Целями Декрета являются: предупреждение социального иждивенчества; стимулирование трудоспособных граждан к трудовой деятельности [2].

Декретом устанавливается, что граждане Республики Беларусь, иностранные граждане и лица без гражданства, получившие разрешение на постоянное проживание в Республике Беларусь, в случаях неучастия в финансировании государственных расходов или участия в таком финансировании менее 183 дней в налоговом периоде признаются плательщиками сбора на финансирование государственных расходов.

Данное явление не является нововведением. Еще в 1961 г. Президиумом Верховного Совета СССР был принят Указ «Об усилении борьбы с лицами, уклоняющимися от общественно-полезного труда и ведущими антиобщественный паразитический образ жизни». Тунеядство в СССР было уголовно-наказуемым преступлением. Данный указ был отменен только в 1991 г., перед самым развалом СССР.

После вступления в силу Декрета высказывались мнения о том, что данный акт нарушает не только положения международных документов (о запрете принудительного труда), но и вступает в конфликт со ст. 41 Конституции Республики Беларусь. Действительно, некоторые положения документа вызывают неоднозначную реакцию. Во-первых, это касается круга лиц, которые обязаны платить данный сбор; во-вторых, Декрет появился в условиях сложной экономической ситуации, когда некоторые предприятия вынуждены были сокращать работников; в-третьих, в таких условиях проблематично быстро найти работу.

Но, как представляется, нельзя односторонне подходить к данной проблеме. Республика Беларусь заявила о себе как о социальном государстве. Это значит, что государство гарантирует гражданам право на бесплатную медицинскую помощь, право на бесплатное обучение в учебных заведениях, право на оплату по льготным тарифам коммунальных услуг и т.д. Государство берет на себя обязанность оказывать помощь отдельным категориям лиц, которые оказались в трудной жизненной ситуации (пособия, пенсии). Все эти расходы покрываются за счет государственных средств. И вполне закономерно поставлен вопрос о том, что все граждане имеют равные возможности для реализации своих прав, но не все участвуют в процессе пополнения доходной части государственной казны. К тому же, в соответствии со ст. 56 Конституции Республики Беларусь, граждане обязаны принимать участие в финансировании государственных расходов путем уплаты налогов, пошлин и иных платежей. Отсутствует какая-то либо оговорка, что платежи в бюджет должны вносить только работающие граждане.

По данным Национального статистического комитета Республики Беларусь, с 2008 г. количество белорусов трудоспособного возраста сокращается, в то время как количество граждан нетрудоспособного возраста (младше 16 лет, а также старше 55 лет для женщин и старше 60 лет для мужчин) постоянно возрастает. Официальные данные Министерства труда и социальной защиты Республики Беларусь свидетельствуют о том, что в экономике Республики Беларусь в апреле 2015 г. было занято 4445,5 тыс. чел., что на 1 % меньше, чем в апреле 2014 г. С учетом данного факта желание государственных органов стимулировать трудовую деятельность вполне обоснованно [1].

Действие Декрета распространяется и на иностранных граждан и лиц без гражданства, но только на тех, кто получил разрешение на постоянное

проживание в Республике Беларусь. Это означает, что Республика Беларусь таким лицам предоставила национальный режим со всеми вытекающими последствиями, в том числе и в отношении уплаты данного сбора.

Декрет №3 выступил в качестве стимула в том плане, что многие «тунеядцы» официально переквалифицировались в безработных. По сведениям Министерства труда и социальной защиты Республики Беларусь, численность зарегистрированных безработных на конец апреля 2015 г. составила 43,4 тыс. чел., что в 1,9 раза больше, чем на конец апреля 2014 г., и на 11,2 % больше, чем на конец марта 2015 г. Уровень зарегистрированной безработицы на конец апреля 2015 г. впервые с 2007 г. составил 1 % от экономически активного населения (на конец апреля 2014 г. – 0,5 %) [1].

Еще следует отметить, что в Беларуси проводятся определенные мероприятия по снижению социальной напряженности в связи с действием Декрета №3. В республике с 24 октября 2016 г. вступил в силу Закон о занятости. В соответствии с законом, безработный не может находиться в этом статусе более полутора лет; должен в короткие сроки реагировать на предложения центра занятости о вакансиях и самостоятельно искать себе работу. В случае невыполнения обязательств безработного могут снять с учета по безработице.

На данный момент разрабатывается проект декрета, уточняющий перечень лиц, которые являются плательщиками социального сбора. Рассматривается такая новация, как возможность для граждан получить освобождение от уплаты сбора в силу тяжелых жизненных обстоятельств.

Таким образом, в Республике Беларусь на современном этапе право на труд реализуется с учетом конституционной обязанности платить налоги, пошлины и иные платежи.

СПИСОК ИСПОЛЬЗОВАННЫХ ИСТОЧНИКОВ:

1. Мещерякова О. Ю. Комментарий к Декрету Президента Республики Беларусь от 2 апреля 2015 г. № 3 «О предупреждении социального иждивенчества» / Ю. О. Мещерякова [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://zp.by/number/2015/8/Kommentarij_k_Dekretu_Prezidenta_Republiki_Belarus_ot_2_aprelya_2015_g._3_O_preduprezhdenii_sotsia. – Дата доступа: 08.11.2016.
2. О предупреждении социального иждивенчества: Декрет Президента Респ. Беларусь от 2 апр. 2015 г. // Консультант Плюс: Беларусь. Технология 3000 [Электронный ресурс] / ООО «ЮрСпектр» Нац. центр правовой информ. Респ. Беларусь. – Минск, 2016.

КОНФЛІКТ РЕЛІГІЙ В УКРАЇНІ

Михалкович Марія Ігорівна

студентка IV курсу гр. ДП-113

ПВНЗ «Кіровоградський інститут державного та

муніципального управління

Класичного приватного університету»

Конфлікти об'єктивно неминучі в будь-якій соціальній структурі, тому що вони є необхідною умовою суспільного розвитку. Весь процес функціонування суспільства складається з конфліктів і консенсусів, згоди і протиборства. Чим складніше соціальна структура товариства, чим більше в ньому свободи, плюралізму, тим більше незбіжних, а часом взаємовиключених цілей, інтересів, цінностей, і, відповідно, більше джерел для конфліктів.

Перш за все потрібно визначити що таке конфлікт та конфлікт релігій.

Так, Льюїс Козер (США) вважав, що конфлікт являє собою боротьбу за цінності й претензії на певний соціальний статус, владу і недостатні для всіх матеріальні блага; боротьбу, в якій метою конфліктуючих сторін є нейтралізація, завдання шкоди або знищення супротивника. Ентоні Гідденс додає, що конфлікт – це реальна боротьба між людьми або групами, незалежно від того, якими є витoki цієї боротьби і які способи і засоби мобілізує кожна із сторін [5, с. 194].

На думку О. В. Винославська, конфлікт – це зіткнення протилежно спрямованих, несумісних одна з одною тенденцій (потреб, інтересів, ціннісних орієнтацій, соціальних установок, планів тощо) у свідомості окремо взятого індивіда, в міжособистісних взаємодіях та міжособистісних стосунках індивідів чи груп людей [4, с. 258].

Тобто конфлікт – це протиріччя, що виникає між людьми, колективами в процесі їхньої спільної діяльності через непорозуміння або протилежності інтересів, відсутність згоди між двома та більше сторонами [6, с. 156].

Релігійні конфлікти – це зіткнення і протиборство (протидія) між носіями релігійних цінностей (від окремих індивідів (віруючих) до конфесій), що обумовлені відмінностями в їх світосприйнятті, уявленнях і ставленні до Бога, різним становищем та участю в релігійному житті. релігія створює первинні засади громадськості, наприклад, солідарність, тобто почуття спільної причетності людини до якогось цілого, «ми», що породжується єдиним зв'язком між усіма людьми та Богом; у ній вони вперше відчувають себе родиною, спільнотою, народом, не втрачаючи при цьому в цій причетності своєї людської особистості.

Релігійні конфлікти виникають у духовній сфері життя поряд з ідеологічними, науковими, моральними. Вони відбуваються у духовній діяльності і стосуються питань, віри та духовних цінностей. Як ідеологічні, моральні, релігійні конфлікти належать до групи конфліктів цінностей і поглядів, тому, коли йдеться про ці конфлікти, об'єктом аналізу стають релігійна свідомість, релігійні уявлення і форми релігійного життя соціокультурних спільнот людей [2, с. 45].

У духовній сфері існують конфлікти і з приводу релігійних відносин. Релігія – це органічна форма самого життя, пов'язана з духовністю, культурою. Разом з тим будь-яка релігія з'єднана з певними груповими матеріальними й ідейними інтересами певних суспільних сил і перш за все з інтересами священнослужителів, які так чи інакше спираються на підтримку мирян. На думку Вебера, будь-яка світова релігія задовольняє потребу у спасінні віруючих, хоча ідея спасіння в різних релігіях трактується по-різному. Згідно з буддійським вченням про Карму – це благополучне перевтілення в наступному житті; християнство, іслам обіцяють Райські Врата як винагороду за праведне життя. Релігія примушує замислитися над сенсом життя, над тим, що буде після смерті. Таким чином, релігія є важливою складовою всієї людської культури. Тому і конфлікти в цій області є теж важливими [5, с. 194].

Виникає конфлікт як реалізація намірів і разом з тим подолання опору, який неминуче присутній в процесі цієї реалізації. Кожна з протидіючих сторін – суб'єктів відіграє свою роль у релігійному конфлікті, «сценарієм» якого стають його предмет і об'єкт, джерело, причини та умови виникнення, динаміка перебігу та шляхи розв'язання [3, с. 50].

Суб'єктами релігійних конфліктів можуть стати окремо взяті індивіди, цілі народи, об'єднані вірою, релігійні утворення (церква, община, секта) та держава. Окремо взятий індивід та його внутрішній світ можуть стати достатньою умовою релігійного конфлікту, а відтак, і суб'єктом, щодо якого цілком доречно говорити про проблему протиставлення протилежних підстав, цінностей тощо [1, с. 323].

Оптимальний варіант вирішення взаємовідносин між релігією і суспільством вбачається в деполітизації цих відносин, у забезпеченні конституційного права совісті й віросповідання, у знаходженні балансу між конфесіями і світоглядами, що виконують важливі для людей значеннєві функції [5, с. 200].

У демократичних державах, де конфесійна політика ґрунтується на Загальній декларації прав людини, а закон гарантує свободу совісті, забороняється розпалювати ворожнечу, ненависть у зв'язку з релігійними віруваннями.

Законодавство України, як деяких інших держав, передбачає можливість припинення діяльності релігійних організацій у разі поєднання обрядової чи проповідницької діяльності з посяганнями на життя, здоров'я,

свободу, гідність особи; систематичного порушення релігійною організацією встановленого чинним законодавством порядку проведення публічних релігійних заходів, спонукання громадян до невиконання своїх конституційних обов'язків або дій які супроводжуються грубими порушеннями громадського порядку і посяганням на права і майно державних, громадських чи релігійних організацій.

Отже, релігійні конфлікти існують у нашому житті поряд з іншими конфліктами, тому знання про є них необхідною умовою їх цивілізованого врегулювання і припинення [1, с. 324].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Академічне релігієзнавство: Підручник. За ред. А. Колодного – К. : Світ Знань, 2000. – 862 с. 321
2. Бондаренко В. Д., Єленський В. Є., Журавський В. С. Релігійне життя в Україні: стан, проблеми, шляхи оптимізації. – К. : Логос, 2001. – 50 с.
3. Здіорук С. І. Етноконфесійна ситуація в Україні та міжцерковні конфлікти: Препр. / НІСД. – К. : НІСД, 1993. – 59 с.
4. Психологія [Текст]: навчальний посібник / Винославська О. В., Бреусенко-Кузнєцов О. А., Зливков В. Л. та ін. – К. : ІНКОС, 2005. – 352 с.
5. Соціологія [Текст]: підручник / за ред. М. П. Требіна ; Нац. юрид. акад. України ім. Я. Мудрого. – Харків : Право, 2010. – 224 с
6. Управління конфліктами : текст лекцій: навчальний посібник / Г. В. Жаворонкова, О. М. Скібіцький, Т. В. Сівашенко, О. І. Туз. – К. : Кондор, 2011. – 172 с.

МОДУСИ ПУБЛІЧНОГО ДОВЕДЕННЯ В СУЧАСНІЙ СУДОВІЙ РИТОРИЦІ

Невельська-Гордєєва Олена Петрівна
доцент кафедри логіки
Національного юридичного університету
ім. Ярослава Мудрого,
кандидат філософських наук, доцент

Судова промова свій напрям націлює на минуле, бо необхідно реконструювати події, що вже відбулись. Метою *судового доказування* є встановлення істини. Три модусу переконливого доказу, які досліджувались ще давньогрецькими риториками, – *modus logos, modus ethos, modus pathos*, як правило, гармонійно представлені в публічній мові юристів [3, с. 127]. Взірцевими прикладами гармонійного поєднання трьох модусів в судовій

промові є захисні доповіді юриста Сергія Аркадійовича Андрієвського (1847–1919 рр.), який вважав, що адвокат при викладенні матеріалу повинен бути письменником, і художня література є в цьому основною вчителькою [4, с. 90–94].

Мета роботи – проаналізувати сучасні захисні судові промови адвокатів на предмет виявлення модусів публічного доведення.

Проаналізуємо захисну промову адвоката (на додаток до касаційної скарги Решетілова В. І.) [1]. Починається промова з оприлюднення статистики Генпрокуратури і ДСА за останній рік (2010): кількість виправдувальних вироків в Україні не перевищувала 25-ти одиниць із понад майже 200 000 обвинувальних вироків, що складає менше 0,01% від загально числа винесених вироків. «Тобто можна сміливо говорити про те, що українські суди з тих чи інших причин майже ніколи не виносять виправдувальних вироків. Нагадаю, що за часів Української РСР ця кількість виправдувальних вироків наближалась до 20% від загального числа вироків, а в США та країнах Західної Європи – від 20 до 30%!», – каже адвокат [1]. Такий початок промови вказує на застосування модуса етосу (modus ethos) – захисник підкреслює що реалії сьогодення не залишають сподівання на винесення виправдовувального вироку, але це є аморально (така точка зору присутня у контексті виступу), це не вписується в світову практику, яка показує зовсім іншу статистику щодо виправдовувальних вироків. Далі захисник переходить до розглядання самої справи, що займає 10 стандартних сторінок тексту. Промова логічно витримана – факти наводяться послідовно, кожна думка обґрунтована, надані достатні аргументи. Так, адвокат будує суто умовний силлогізм за такою схемою: 1. Якщо а, то в. 2. Якщо в, то с. 3. Якщо с, то d. 4. Якщо d, то f. Отже, якщо а, то f.

1. Якщо до цього часу адвокат Лимарь О. А., який досі «числиться» в справі захисником Решетілова згідно ст. 47 КПК – не подав своїх заперечень до касації прокурора і не звернувся до Верховного Суду України із касаційною скаргою щодо скасування незаконного обвинувального вироку Решетілову, постановленого судом Кіровоградської області, достовірно знаючи про те, що його підзахисний – є невинним і вважає себе невинуватим у пред'явленому йому обвинуваченні у вбивстві таксиста Харченко, то адвокат Лимарь О. А. неналежно виконує обов'язки захисника. 2. Якщо адвокат неналежно виконує обов'язки захисника, то його слід замінити. 3. Якщо адвокат не був замінений, то «суд 1-ої інстанції брутально порушував процесуальний порядок запрошення і призначення захисника передбаченого ст.46-47 КПК». 4. Якщо, «суд 1-ої інстанції брутально порушував процесуальний порядок запрошення і призначення захисника передбаченого ст.46-47 КПК», то це становить серйозне порушення права на захист, передбаченого підпунктом «с» п.3 ст.6 Конвенції про захист прав і основоположних свобод людини 1950 року. Отже, якщо до цього часу адвокат Лимарь О. А., який досі «числиться» в справі захисником Решетілова згідно

ст. 47 КПК – не подав своїх заперечень до касації прокурора і не звернувся до Верховного Суду України із касаційною скаргою щодо скасування незаконного обвинувального вироку Решетілова, то це становить серйозне порушення права на захист, передбаченого підпунктом «с» п.3 ст.6 Конвенції про захист прав і основоположних свобод людини 1950 року.

Ще один приклад суто умовного силогізму: 1. Якщо на момент, коли сталося вбивство, В. Решетілов був вдома, то це можуть підтвердити його рідні: донька Алла, жінка, домогосподарка Світлана. 2. Якщо це підтверджується свідками на суді, то у Віктора Решетілова є алібі. 3. Якщо у В. Решетілова є алібі, то це також могла б підтвердити роздруківка азимуту\дислокації\абонента з мобільного номера телефона Решетілова. Отже, якщо на момент, коли сталося вбивство, В. Решетілов був вдома, то це могла б підтвердити роздруківка азимуту\дислокації\абонента з мобільного номера його телефона.

В тексті промови присутні й категоричні силогізми. Наведемо приклади.

1. Лопата, яка була виявлена під час обшуку, могла бути зняряддям вбивства.

2. Лопата, яка була виявлена під час обшуку, належить тестю Віктора. Отже, деякі речі, що належать тестю Віктора, могли бути зняряддям вбивства.

Третя фігура категоричного силогізму, вірний модус DARAPTI.

1. В. Решетілов повинен був мати доступ до зняряддя вбивства.

2. Лопата, що належала тестю, не була доступна В. Решетілову, (т. к. знаходилась в коморі, ключи від якої були лише у тестя).

Отже, лопата, що належала тестю Віктора, не є зняряддям вбивства.

Перша фігура категоричного силогізму, що спроможна в даному контексті внаслідок розподілених термінів Р у більшому засновку (доступ до зняряддя вбивства повинен був мати тільки В. Решетілов) [5, с. 238-240]:

1. $M^+ A P^+$.

2. $S^+ E M^+$.

$\Rightarrow S^+ E P^+$.

Одночасно, звертає на себе увагу те, що у промові жодного разу не проявлено модусу пафосу; модус етос присутен тільки один раз на початку промови, про що вище було вже зазначено. Схожу ситуацію можна знайти й в інших захисних промовах (напр., [2]), де чітко просліджується modus logus, але повністю відсутні modus ethos та modus pathos. Таким чином, сучасні захисні промови базуючись на modus logus, що, безумовно, є позитивним моментом, безпідставно, майже зовсім не приділяють уваги modus ethos та modus pathos. Гармонійне поєднання всіх трьох модусів публічного виступу сприяє підвищенню ефективності як доведення, так й переконання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Захисна промова адвоката по справі Решетілова (м. Кіровоград) // Електронний ресурс: livejournal avvocato_olegavvocato_oleg, Jan. 30th, 2011. URL: <http://avvocato-oleg.livejournal.com/261893.html> (дата звернення: 08.11.2016).
2. Костюкович С. І. Зразок (приклад) промови адвоката, захисника у кримінальній справі по обвинуваченню двох осіб як співвиконавців злочину, передбаченого ч.2 ст.121 КК України (адвокатом здійснювався захист одного із притягнутих до відповідальності осіб). // Електронний ресурс: сайт Адвокат Рівне, послуги адвоката у Рівненській області. Адвокат Костюкович Сергій Іванович. URL: http://rivneadvocate.io.ua/s946101/priklad_promovi_advokata_zahisnika_u_kriminalniy_spravi (дата звернення: 08.11.2016).
3. Невельська-Гордєєва О. П. Modus logos в судовому доведенні // Наукові пошуки у III тисячолітті: соціальний, правовий, економічний та гуманітарний виміри: збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції (22–23 квітня 2016 р.). – Кіровоград: Вид-во «КОД», 2016. – 127–129 с.
4. Невельская-Гордеева Е. П. Логические основания поиска истины в судебном доказывании // Поиск истины в пространстве современной культуры, сборник научных статей под ред. О. Д. Маслобоевой. – Санкт-Петербург : Изд-во Санкт-Петербургского государственного экономического университета, 2015. – 88–95 с.
5. Новак В. В. Графічні силогізми. / Вчені записки Таврійського національного університету ім. В. І. Вернадського: Серія Філософія. Культурологія. Політологія. Соціологія. Том 24 (63) № 1. 2011. – 237–251 с.

ВАЖЛИВІСТЬ РЕАЛІЗАЦІЇ КОМПЕТЕНТІСНОГО ПІДХОДУ В ТРАНСФОРМАЦІЙНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Нестеренко Тамара Сергіївна
інспектор кадрів ТОВ «Будсервіс-Н»,
кандидат педагогічних наук

Сучасне суспільство відповідає всім властивостям трансформаційних суспільств, характеризується швидкістю змін у всіх напрямках життєдіяльності людини. Швидкість суспільних змін зумовлена чинниками, що впливають на розвиток культури відносин, на розвиток інформаційної складової, зокрема й на освітній простір. Сучасні інформаційні процеси мають високу цінність та є стратегічним продуктом держав. Елвін Тоффлер –

американський філософ, соціолог, один з авторів концепції постіндустріального суспільства, аналізуючи феномен трансформації сучасних суспільств, стверджує, що “світ, який швидко утворюється від зіткнення нових цінностей і технологій, нових геополітичних відносин, нових стилів життя й засобів сполучення, вимагає зовсім нових ідей і аналогій, класифікацій і концепцій” [171, с. 14.]. Ця концепція відбиває сьогodнішню парадигму суспільного буття та лежить в основі формування освітніх цілей розвинутих держав світу.

Сучасні педагогічні дослідження показали, що розвиток компетентностей дає людині можливості орієнтуватись та успішно самореалізовуватись у сучасному суспільстві, що характеризується процесами інформатизації, швидкоплинністю розвитку ринку праці, подальшому здобутті освіти.

Термін компетентності (ключові компетентності) потрапив у поле зору дослідників психології праці в першу чергу в таких країнах, як США, Великобританія і Німеччина, а з недавнього часу він використовується в Україні у зв'язку із змінами, що сталися на світовому ринку праці. Ці зміни, у свою чергу, пов'язані з небувалими темпами науково-технічного прогресу, стрімким вдосконаленням технології.

Дискусія про ключові компетентності виникла у межах обговорення тієї глибокої трансформації, якій піддається усе сучасне суспільство, а разом з ним і положення людини у сучасному світі взагалі й у світі праці зокрема. У кінці 70-х років минулого століття невідповідність між вимогами ринку праці й результатами освіти стало проявлятися особливо різко.

У науковій літературі поняття "компетентність" отримало широке розповсюдження відносно недавно. Так, у кінці 1960 – початку 1970-х рр. у західній, а у кінці 1980-х рр. у вітчизняній літературі зароджується новий напрям – компетентнісний підхід в освіті. Аналіз літературних джерел щодо історії його становлення, показує усю складність, багатовекторність і нестійкість змісту досліджуваних понять "компетенція", "компетентність" й заснованого на них підходу до процесу і результату освіти.

Проблема запровадження компетентнісного підходу була розглянута у Національній академії педагогічних наук України (2008). Під час проведення спеціального методологічного семінару розглядалися теоретичні аспекти даного підходу в контексті реалізації європейського досвіду в українській освітній простір. За наслідками роботи запропоновано таке розуміння базового поняття: «Компетентність – це інтегрована категорія, що виражає сформовану насамперед засобами освіти здатність індивіда успішно розв'язувати загальні і специфічні проблеми як у трудовій діяльності в якості фахівців, так і в суспільному житті в якості громадян. Набори компетентностей охоплюють знання, уміння, навички, особистісні якості, необхідні для виконання індивідом економічних і соціальних функцій» [152].

Науковцями піднято питання необхідності виокремлення, диференціювання та класифікації достатнього набору компетентностей, які є найсуттєвішими, об'єднаними, ключовими.

Дана проблема актуалізувала дискусії щодо змісту категорії «ключові компетентності», оскільки він є досить багатограним, а його трактування має різну аксіоматичну основу.

Зарубіжні й вітчизняні автори підкреслюють, що ключові компетентності, змінні, мають рухливу і перемінну структуру, залежать від пріоритетів суспільства, цілей освіти, особливостей і можливостей самовизначення особистості в соціумі.

Кожну ключову компетентність необхідно розуміти як об'єктивну категорію, що об'єднує певний рівень знань, відповідні уміння й навички та сформоване ставлення, які можуть бути застосовані у різних напрямках життєдіяльності людини.

За результатами діяльності робочої групи з питань запровадження компетентнісного підходу, яка працювала в рамках проекту ПРООН і у якій брали участь і співробітники Академії педагогічних наук України, Міносвіти і науки, запропоновано такий перелік ключових компетентностей: уміння вчитись; соціальна компетентність; загальнокультурна; здоров'язбережувальна; громадянська; компетентності з інформаційних і комунікаційних технологій [97, с.34-47].

Отже, потреба країни в освічених громадянах, які володіють широким спектром інформації, що дозволяє їм брати активну участь у житті суспільства, приймаючи усвідомлені рішення, зумовлює необхідність модернізації змісту освіти та системи контролю за його засвоєнням. Українські та зарубіжні науковці пропонують оцінювати результати навчання в інтегрованих показниках – компетентностях, що приведе до реалізації компетентнісного підходу в освіті.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи : Бібліотека з освітньої політики / За заг. ред. О. В. Овчарук. – К. : «К.І.С.», 2004. – 112 с.
2. Реалізація європейського досвіду компетентнісного підходу у вищій школі України : матеріали методологічного семінару / АПН України, ін-т педагогіки. – К. : Пед. думка, 2009. – 359 с.
3. Тоффлер Е. Третя Хвиля / Е.Тоффлер ; пер. з англ. А. Євса ; ред. пер. Ш. В. Шовкун. – К. : Видавничий дім «Всесвіт», 2000. – 475 с.

ДОСЛІДЖЕННЯ РОЗВИТКУ ФОНДОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІЧНИХ ПРОЦЕСІВ

Ніколаєва Світлана Петрівна
завідувач кафедри обліку та оподаткування
ПВНЗ «Кіровоградський інститут державного та
муниципального управління Класичного приватного
університету», кандидат економічних наук

У високорозвинутих економіках фондовий ринок виступає як сфера мобілізації фінансового капіталу та набуває особливого значення. Особливістю розвитку фондових ринків останніми десятиліттями є механізм глобалізації та зростання різних фінансових інструментів та інститутів.

Актуальним на сьогодні є дослідження проблеми створення та розвитку ефективного функціонуючого фондового ринку, який може забезпечити економіку країни достатньою кількістю інвестиційних ресурсів, які необхідні для стабільного розвитку економік держав.

Фондовий ринок відіграє важливу роль в економіці України, адже він є невід'ємним та важливим елементом фінансової системи ринкової економіки. Тому створення ефективного та дієвого фондового ринку є важливим етапом завершення трансформації вітчизняної економіки. Основним завданням фондового ринку на даному етапі трансформації економіки України має бути мобілізація тимчасово вільних коштів населення та господарюючих суб'єктів, перерозподіл цих коштів у ті сектори економіки, що потребують додаткового фінансування для подальшого розвитку [1, с. 6].

Міжнародна практика свідчить, що дедалі більшу увагу як учені, так і представники публічної влади, починають приділяти біржам, торговельним домам, банкам та іншим інститутам, які покликані регулювати потоки капіталу в національному та світовому масштабі. Причому можна відзначити, що подібні структури протягом останніх десятиліть, а особливо на початку ХХІ ст. зазнали значних і принципових змін як згідно з критеріями внутрішньої організації, так і за своєю роллю у світових валютно-фінансовій, кредитній системах.

Становлення та динамічний розвиток ефективної системи фондових ринків є рушійною силою зростання реального сектора, усієї економіки, оскільки забезпечує інвестування промисловості, соціальної сфери, що зумовлює пошук виробництва та відтворювальних процесів не тільки в об'єктах інвестування, але й в усіх суміжних галузях, зокрема транспортної та інших інфраструктур. Таким чином, можна констатувати, що усі сфери комерційного життя мають певні інтереси в роботі фондових ринків, які реалізуються більш або менш опосередковано [2, с. 46].

Залежно від ступеня розвитку фондовий ринок може виступати більш чи менш ефективним механізмом акумуляції, розподілу та перерозподілу

вільних фінансових ресурсів серед галузей економіки. Ефективне функціонування фондового ринку в багатьох країнах забезпечує ефективне використання вільних фінансових ресурсів та стійкі темпи зростання економіки цих країн.

Визначимо особливості функціонування фондового ринку України. Фондовий ринок нашої країни є складною системою, яка знаходиться під впливом як зовнішніх, так і внутрішніх факторів. Основними факторами, що впливають на функціонування фондового ринку є: політична та соціальна стабільність суспільства; структура власності; рівень економічної грамотності населення та довіри до фінансових інститутів; фінансова глибина та фінансова структура макроекономіки; приналежність до розвинутого ринку чи до ринку, що формується; регіональна приналежність ринку; світові ціни на енергоносії; економічна та фінансова політика держави [3, с.80].

За даними Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку (далі – НКЦПФР) у структурі операцій організаторів торгів домінують операції з державними облігаціями України.

Тенденція до збільшення частки зазначених операцій спостерігається з 2008 року, що може бути пов'язано зі світовою фінансовою кризою у той період та активізацією емісії державних облігацій України.

З метою підтримки розвитку ринку корпоративних облігацій та облігацій місцевих позик Національний банк України зберігає за ними статус фінансових інструментів, які можуть використовуватись як застава під час здійснення операцій із рефінансування банків Національним банком України.

На біржовому (організованому) ринку цінних паперів України діють 10 організаторів торгів. Найбільшими серед них за обсягами торгів є Публічне акціонерне товариство ФОНДОВА БІРЖА “ПЕРСПЕКТИВА” (далі – ФБ “ПЕРСПЕКТИВА”) та Публічне акціонерне товариство “Фондова біржа ПФТС” (далі – ПАТ “Фондова біржа ПФТС”).

Фондовий ринок України характеризується зосередженістю значної частки торгівлі цінними паперами на вторинному ринку акцій серед нерезидентів (близько 80–90 % загального обсягу торгів), що є проявом слабкої орієнтації вітчизняного фондового ринку на потреби довгострокових внутрішніх інвесторів. Це дозволяє іноземним учасникам, в першу чергу спекулянтам, шляхом швидкого вливання та виведення значних обсягів капіталу мати значний вплив на діяльність вітчизняного ринку цінних паперів. Як результат, вітчизняні гравці не мають достатніх грошових ресурсів та механізмів, здатних протистояти іноземному капіталу, та змушені рухатися в напрямку тенденцій, заданих нерезидентами [4, с. 12].

У передових ринкових країнах, де історично сформовано розвинуті національно специфічні фондові ринки, існують традиційні алгоритми і типові ключові інституційні інвестори. Такими ключовими гравцями (уточнимо: з боку пропозиції капіталів) виступають страхові компанії (майже незалежно від напрямку діяльності), пенсійні фонди, домогосподарства (які

ідеологічно розглядаються як базове джерело інвестиційних надходжень), нарешті, самі інвестиційні (або капіталонагромаджувальні) фонди (які фактично і становлять, власне, базис інвестиційного сектора, задовольняючи основну потребу в грошових заощадженнях, зважаючи на обсяги інвестування та свою здатність забезпечувати критичну масу капіталів).

Отже, фондовий ринок є ключовим фактором мобілізації фінансово-капітальних ресурсів у ринковій економіці, а також інструментом проведення інноваційної політики у державі. Він постає невід'ємним атрибутом інституційного регулювання національної економіки.

Останніми роками інтеграція європейського фінансового ринку суттєво розвинулася. Причому заслуговує на увагу той факт, що темпи інтеграції країн Європи з ринками, що формуються, набирають значних обертів [5, с. 28].

Досвід зарубіжних, і передусім економічно розвинутих країн, свідчить про важливість для розвитку фондових ринків, бізнесу у сфері обігу цінних паперів державної підтримки, яка спрямована на всебічне стимулювання механізмів фондового ринку, гарантування стабільності фінансового стану його агентів, забезпечення функціональних складових фондового ринку.

Роль фондового ринку, однієї із найважливіших складових фінансового ринку, в економіці є значною, адже від ефективного функціонування фондового ринку залежить стабільність держави, тому політика держави, стосовно розвитку фондового ринку, має бути орієнтована на запровадження найкращих світових стандартів регулювання, сприяти підвищенню капіталізації економіки через ефективну мобілізацію та перерозподіл вільних фінансових ресурсів, створенню ефективних та надійних ринків капіталу, що розширить можливості для інвестування вільних коштів населення у розвиток виробництва, сприятиме економічному розвитку країни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Котлярів С. Фондовий ринок України в контексті євроінтеграції / С. Котлярів. – Ринок цінних паперів України. – 2007. – № 11-12. – С. 3-10.
2. Іваницька О. М. Державна політика розвитку фондового ринку: нові напрями / О. М. Іваницька. – Фінанси України. – 2011. – № 7. – С. 43-50.
3. Поплавська М. В. Особливості формування фондового ринку України / М. В. Поплавська // Економіка та держава. – 2011. – № 2. – С. 79–81.
4. Чемодуров О. Розвиток фондового ринку в умовах кризи / О. Чемодуров // Вісник Національного банку України. – 2010. – № 12. – С. 10–14.

5. Смагін В. Л. Фінансовий ринок в трансформаційній економіці: закономірності формування і розвитку: Автореф. Дис...д-ра екон. Наук / В. Л. Смагін/ КНЕУ. – К., 2010. 35с.

КОМПЛЕКСНІ СОЦІАЛЬНІ ПРОГРАМИ ЯК ВАЖЛИВИЙ ЕЛЕМЕНТ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ

Олексюк Наталія Степанівна

*професор кафедри соціальної педагогіки і соціальної
роботи Тернопільського національного педагогічного
університету імені Володимира Гнатюка, доктор
педагогічних наук, професор*

Соціальна політика України покликана всіляко сприяти пом'якшенню впливу негативних наслідків політичних, економічних і соціальних процесів, які відбуваються нині у суспільстві, на усіх громадян та, в першу чергу, на соціально незахищених категорій осіб. Окрім того, держава намагається створювати умови для видозмін діючих й появи нових соціальних інститутів, які б найбільш повно задовольняли потреби та інтереси людей і забезпечували їх соціальний захист. Одним із важливих елементів соціального захисту населення є розробка і впровадження комплексних соціальних програм, спрямованих на підвищення ефективності функціонування соціуму за рахунок коштів бюджету України [2, с. 7].

Відродно, що в означеній сфері соціального захисту населення існує чимало доробок вітчизняних і зарубіжних науковців – А. Александрової, А. Базилюк, Н. Борецької, М. Бойко, Н. Болотіної, Л. Вернигори, Д. Галлагер, О. Гарячої, Ю. Дехтяренко, Б. Річман, В. Скуратівського, М. Ганслі Теренс, Й. Хендшель, П. Таундсен та ін. Проте, незважаючи на досить широке коло розглянутих теоретичних і практичних питань, зміст й особливості впровадження комплексних соціальних програм в соціальному захисті громадян залишаються маловивченими.

Саме тому, метою нашої статті є обґрунтування ролі комплексних соціальних програм у системі соціального захисту. Для реалізації означеної мети нами передбачено виконання наступних завдань: розкрити сутність понять «соціальний захист» і «комплексна соціальна програма»; виявити категорії осіб, які першочергово претендують на соціальний захист, шляхом впровадження комплексних соціальних програм; дослідити напрями та етапи впровадження комплексних соціальних програм; визначити й обґрунтувати шляхи оптимізації застосування комплексних соціальних програм у системі соціального захисту населення.

Соціальний захист населення – це сукупність принципів, правил, методів, законодавчо закріплених економічних, правових і соціальних гарантій, які забезпечують дотримання важливих соціальних прав й дають можливість задовольняти потреби як окремого індивіда, так і соціуму в цілому. Соціальний захист передбачає формування у особистості здатності самостійно вирішувати проблеми, що назріли, та спрямовує її на розвиток соціальної зрілості, тобто усвідомлене ставлення до суспільства, природи, інших людей і до самої себе, що виявляється в діях і вчинках, спрямованих на поліпшення оточуючої дійсності та на самовдосконалення [1, с. 284]. Основними елементами системи соціального захисту є: встановлення допустимих параметрів життя; захист населення від зростання цін і товарного дефіциту для гарантованого забезпечення прожиткового мінімуму громадянам; вирішення проблеми безробіття і забезпечення ефективної зайнятості, перепідготовка кадрів; пенсійне забезпечення; утримання дитячих будинків, інтернатів, будинків для людей похилого віку тощо; соціальні трансферти; соціальне обслуговування; надання необхідної медичної допомоги; соціальне страхування тощо [3, с. 92]. Одним із шляхів забезпечення дієвості цієї системи є впровадження комплексних цільових програм.

Комплексна соціальна програма – це сукупність взаємопов'язаних завдань і заходів, спрямованих на розв'язання найважливіших проблем розвитку суспільства, здійснюються з використанням коштів та узгоджені за строками виконання, складом виконавців і ресурсним забезпеченням. Результатами впровадження комплексних соціальних програм, як правило, є покращення рівня або якості життя певних груп населення [2, с. 146].

Усі комплексні соціальні програми поділяються на:

– загальнодержавні – це програми економічного, науково-технічного, соціального, національно-культурного розвитку, охорони довкілля, які охоплюють всю територію держави або значну кількість її регіонів, мають довгостроковий період виконання і здійснюються центральними та місцевими органами виконавчої влади;

– інші програми, метою яких є розв'язання окремих проблем розвитку суспільства, чи окремих соціальних груп, які потребують підтримки та захисту [2, с. 215].

Пріоритетними напрямками, за якими діють соціальні програми в нашій країні сьогодні – це підвищення загального життєвого рівня, подолання бідності, забезпечення соціальних гарантій, покращення якості життя, соціальна реабілітація, здоров'я людини, а також національно-культурне відродження [4].

До основних етапів розробки та впровадження комплексних соціальних програм відносимо:

1) теоретичний (визначення проблеми, цілі, завдань, об'єкту впливу);

2) методичний (розробка методики роботи та стандарту (нормативу) діяльності як критерію успішності);

3) процедурний (апробація програми, управління, координація тощо);

4) аналітичний (кількісний і якісний аналіз, інтерпретація отриманих фактів, формулювання висновків) [1, с. 285].

Комплексні соціальні програми спрямовуються на допомогу як усім членам суспільства, так і окремим соціальним групам (безробітним, пенсіонерам, людям з інвалідністю, ветеранам праці та військової служби, сім'ям з дітьми, дітям-сиротам, вимушеним переселенцям та біженцям, які зазнали впливу катастроф (війни, повені, землетрусу, засухи), засудженим [5].

Основними шляхами оптимізації застосування комплексних соціальних програм у системі соціального захисту населення, на наш погляд, є: створення єдиної державної структури, яка б координувала впровадження та дію комплексних соціальних програм у системі соціального захисту населення; розробка нових механізмів правового, кадрового й ресурсного забезпечення означених програм та їх потужна інформаційна підтримка [2; 4; 5].

Таким чином, ефективне виконання соціальної функції держави передбачає створення дієвих інструментів для її реалізації, дослідження широкого кола соціальних проблем й взаємозв'язків соціальних процесів. Одним з найбільш ефективних і поширених інструментів реалізації державної соціальної політики є комплексні соціальні програми.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Зверева І. Д. Енциклопедія для фахівців соціальної сфери / За заг. ред. проф. І. Д. Зверєвої. – Київ, Сімферополь: Універсум, 2012. – 536 с.
2. Макарова О. В. Державні соціальні програми: теоретичні аспекти, методика розробки та оцінки : Монографія / Олена Володимирівна Макарова. – К. : Ліра-К, 2004. – 328 с.
3. Пилипенко П. Д., Буряк В. Я. Право соціального забезпечення : Навчальний посібник для студентів юридичних спеціальностей вищих навчальних закладів / П. Д. Пилипенко, В. Я. Бурак, С. М. Синчук та ін. / За ред. П. Д. Пилипенка. – К. : Видавничий Дім Ін Юре, 2006. – 496 с.
4. Розпорядження Кабінету міністрів України від 23 березня 2011 р. N 223-р «Деякі питання оптимізації державних цільових програм» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.kmu.gov.ua>.
5. Соціальний захист пільгових категорій осіб [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.rada.gov.ua.

СУЧАСНІ ПИТАННЯ ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОСВІТІ

*Пантілєєва Людмила Анатоліївна
студентка III курсу групи ДОА-114
ПВНЗ «Кіровоградський інститут
державного та муніципального управління
Класичного приватного університету»*

Інформатизація суспільства – це перспективний шлях до економічного, соціального та освітнього розвитку. Інформатизація освіти спрямовується на формування та розвиток інтелектуального потенціалу нації, удосконалення форм і змісту навчального процесу, впровадження комп'ютерних методів навчання та тестування, що надає можливість вирішувати проблеми освіти на вищому рівні з урахуванням світових вимог.

Одним із важливих напрямків розвитку інформатизації освіти є нові комп'ютерні технології. Інтерактивність, інтенсифікація процесу навчання, зворотний зв'язок – помітні переваги цих технологій, котрі зумовили необхідність їх застосування у різних галузях людської діяльності, насамперед у тих, які пов'язані з освітою та професійною підготовкою. Нині помітно зросла кількість досліджень, предметом яких стало використання інформаційно-комунікаційних технологій у навчальному процесі.

Методика впровадження ІКТ, теорія і досвід розробки педагогічних програмних засобів та використання їх у навчальному процесі, принципи та методи навчання з використанням комп'ютера висвітлені в роботах В. Бикова, А. Гейна, Б. Гершунського, Р. Гуревича, А. Єршова, М. Жалдака, Ю. Іванова, Н. Морзе, О. Полат, Л. Шевченко та інших.

Виникнення та розвиток інформаційного суспільства (ІС) припускає широке застосування інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) в освіті, що визначається багатьма чинниками.

По-перше, впровадження ІКТ у сучасну освіту суттєво прискорює передавання знань і накопиченого технологічного та соціального досвіду людства не тільки від покоління до покоління, а й від однієї людини до іншої.

По-друге, сучасні ІКТ, підвищуючи якість навчання й освіти, дають змогу людині успішніше й швидше адаптуватися до навколишнього середовища, до соціальних змін. Це дає кожній людині можливість одержувати необхідні знання як сьогодні, так і в постіндустріальному суспільстві.

По-третє, активне й ефективно впровадження цих технологій в освіту є важливим чинником створення нової системи освіти, що відповідає вимогам ІС і процесу модернізації традиційної системи освіти.

Інформатизація суспільства пов'язана, насамперед, з розвитком комп'ютерної техніки, різноманітного програмного забезпечення, глобальних мереж (Інтернет) та мультимедійних технологій.

Мультимедійні засоби навчання займають важливе місце у розвитку інформаційного суспільства. Мультимедійні засоби навчання за Гончаренко С. У. – це комплекс апаратних і програмних засобів, що дозволяють користувачеві спілкуватися з комп'ютером, використовуючи різноманітні, природні для себе середовища: графіку, гіпертексти, звук, анімацію, відео. Мультимедійні системи надають користувачеві персонального комп'ютера такі види інформації: текст; зображення; анімаційні картинки; аудіо коментарі; цифрове відео. Технології, які дозволяють з допомогою комп'ютера інтегрувати, обробляти і водночас відтворювати різноманітні типи сигналів, різні середовища, засоби і способи обміну інформацією, називаються мультимедійними [1, с. 298].

Існують різноманітні способи застосування засобів мультимедіа в навчальному процесі, серед яких:

- використання електронних лекторів, тренажерів, підручників, енциклопедій;

- розробка ситуаційно-рольових та інтелектуальних ігор з використанням штучного інтелекту;

- моделювання процесів і явищ;

- забезпечення дистанційної форми навчання;

- проведення інтерактивних освітніх телеконференцій;

- побудова систем контролю й перевірки знань і умінь студентів (використання контролюючих програм-тестів);

- створення і підтримка сайтів навчальних закладів;

- створення презентацій навчального матеріалу;

- здійснення проєктивної і дослідницької діяльності студентів тощо.

Потрібно підкреслити, що використання засобів мультимедіа в освітньому процесі сприяє:

- підвищенню мотивації студентів до навчання;

- реалізації соціальної мети, а саме – інформатизації суспільства;

- інтенсифікації процесу навчання;

- розвитку особистості студента;

- розвитку навичок самостійної роботи з навчальним матеріалом;

- підвищенню ефективності навчання за рахунок його індивідуалізації.

Отже, застосування комп'ютерів в освіті призвело до появи нового покоління інформаційних освітніх технологій, що дали змогу підвищити якість навчання, створити нові засоби впливу, ефективніше взаємодіяти педагогам зі студентами. На думку багатьох фахівців, нові інформаційні освітні технології на основі комп'ютерних засобів дають можливість значно підвищити ефективність навчання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Заболотний В. Ф. Дидактичні засади застосування мультимедіа у формуванні методичної компетентності майбутніх учителів фізики: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. пед. наук: спец. 13.00.02 «Теорія та методика навчання (фізика)»/В. Ф. Заболотний. – Київ. – 2010. – 38 с.

СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ТА ПСИХОЛОГІЧНИЙ ВПЛИВ НА МОВЛЕННЄВУ ПІДГОТОВКУ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Панченко Віта Олександрівна

студентка II курсу групи КСР-215 Коледжу

ПВНЗ «Кіровоградський інститут

державного та муніципального управління

Класичного приватного університету»

Виховання звукової культури мовлення посідає одне з провідних місць в системі корекційної роботи. Одним з соціально-педагогічних та психологічних принципів, що лежать в основі оволодінням дітьми мовленням, є принцип розвитку, згідно з яким всі психічні процеси, включаючи і мовлення, мають певні якісні стадії в своєму розвитку. Розвиток психічних процесів протікає в певній взаємодії один з одним. В психічному розвитку існують сензитивні періоди, коли дитина особливо чутлива до певних впливів навколишнього середовища.

Для розвитку мовлення сенситивним періодом є вік 1,5 до 3,5 років, коли дитина найбільш чутлива до мовлення.

Відомий психолог Л. С. Виготський відмічав, що пізній початок колекційної роботи не має такого значення в розвитку, яке воно відіграє тоді, коли відбувається в оптимальні строки. В цей найбільш сприятливий для розвитку мовлення період дитина оволодіває основними засобами мовлення. Відомо, що, молодший шкільний вік є найбільш сприятливим для формування та розвитку правильної вимови. В цьому віці дитина здатна засвоювати більшість звуків та закріплювати їх у власній вимові, вчиться користуватися своїм голосовим апаратом. Саме тому виховання звукової культури мовлення у дітей спрямоване на розвиток слухового сприймання, на засвоєння та закріплення правильної вимови звуків, які формуються в процесі загального та мовленнєвого розвитку дитини [1].

Для виховання звукової культури мовлення необхідно врятувати наступні психологічні та соціально-педагогічні напрямки впливу [2].

По перше, виховання слухового сприймання. Розвиток слухового сприймання є важливим компонентом для формування звукової сторони мовлення, внаслідок чого дитина оволодіває вмінням чути та диференціювати різні звуки, розрізнати гучність та темп їх вимови. Головною умовою розвитку слухового приймання – чергування голосної та тихої вимова, швидкого та повільного темпу.

По-друге, формування звуковимови. Для ознайомлення дитини зі звуками рідної мови треба враховувати артикуляційні труднощі вимови та індивідуальні можливості особистості дитини. Толерантне та гуманне виконання вправ разом із тренером сприятиме уточненню та закріпленню правильної вимови звуків.

По-третє, корекційна робота повинна бути направлена на розвиток голосового апарату для цього дитині пропонуються завдання, в яких однакові звуки або звукосполучення і їх потрібно вимовляти з різною силою голосу. Такі завдання підготують дитину до подальшого правильного використання інтонаційних засобів виразності.

По-четверте, розвиток темпу мовлення.. З метою розвитку умінь говорити швидко і повільно, вже починаючи з трьох років, слід вимовляти слова з різною швидкістю, а потім пропонувати дитині повторювати їх у такому ж темпі..

По-п'яте, вся психологічна та соціально-педагогічна робота спрямована на розвиток фізіологічного та мовленнєвого дихання та покращення навичок комунікації. Добре поставлене мовленнєве дихання забезпечує правильну вимову звуків, правильне промовляння слів та фраз.

Наведемо деякі методики відомих людей.

За В. Сухомлинським, розвиток мовлення – це одна зі складових вирішення проблем підготовки дітей до школи. Він рекомендував розпочинати розвиток мовлення та виховувати любов до мови з раннього дитинства; розробив оригінальну методику навчання дітей дошкільного віку грамоті й читанню. Майбутні першокласники відвідували "школу радості" ще за рік до початку систематичного навчання, де на "уроках мислення в зеленому класі" складали казки, розповіді, оповідання за спостереженнями у природі [1].

Дослідник О. Усова, розробляючи загальні питання навчання дітей дошкільного віку, особливе місце у цьому процесі відводила також навчанню мови. Вона зауважувала, що завдання дошкільного закладу полягає у забезпеченні такого рівня мовленнєвого розвитку дітей, спираючись на який, учитель зможе успішно розв'язати визначені програмою молодшої школи завдання. На сучасному етапі розвитку дошкільної освіти мовленнєву підготовку слід розглядати як інтегрований результат загальномовленнєвої і спеціальної мовної підготовки, що забезпечує дошкільникам мовленнєву готовність і передбачає формування практичних мовленнєвих навичок, удосконалення комунікативних форм та функцій мовленнєвої діяльності [3].

Як зауважує Т. Піроженко, актуальність своєчасного мовленнєвого розвитку в дошкільному дитинстві визначається завданнями зі створення оптимальних умов для як найповнішого розкриття потенційних можливостей кожної дитини, що проявляються у специфічно дитячих видах діяльності й пов'язані з комунікацією [1].

Становлення у людини всіх психічних функцій, психічних процесів, особистості в цілому неможливе без міжособистісного контакту та безперервного гармонійного психологічного та соціально-педагогічного впливу. При цьому мовленнєвий розвиток та його вдосконалення необхідно розглядати як відображення зростання навичок комунікативно-мовленнєвої взаємодії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Піроженко Т. О. Комунікативно-мовленнєвий розвиток дошкільника / Т. О. Піроженко – Тернопіль : Мандрівець, 2010. – 152 с.
2. Калмикова Л. О. Формування мовленнєвих умінь і навичок у дітей: психологічний та лінгвістичний аспекти: навч. посіб. [для студ. ВНЗ] / Л. О. Калмикова – К. : НМЦВО, 2003. – 300 с.
3. Поніманська Т. І. Основи дошкільної педагогіки: навч. посіб. / Т. І. Поніманська – К. : Абрис, 1998. – С. 39–71.

ВПЛИВ КРИЗИ НА ОБЛІКОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Паршін Богдан Володимирович

студент III курсу гр. ДОА-114

ПВНЗ «Кіровоградський інститут

державного та муніципального управління

Класичного приватного університету»

Нові підходи до управління суб'єктів господарювання в умовах підвищеного економічного ризику потребують створення дієвих інформаційних систем, здатних забезпечити керівництво своєчасною та деталізованою інформацією щодо стану внутрішнього та зовнішнього середовища діяльності підприємства. Об'єктами дослідження в системі стратегічного управління підприємством (враховуючи системи обліку та контролю) є не самі ризики, і не імовірність їх прояву, а носії ризиків, тобто ті явища, події та процеси, які можуть чинити негативний вплив на функціонування підприємства [2, с. 19].

Якщо під впливом кризи умови діяльності підприємств змінюються, то загальна стратегія діяльності визначається двома напрямками: банкрутство

або реструктуризація. Аналіз існуючих сьогодні моделей реструктуризації показав, що значна їх кількість складається з простого переліку схожих за змістом етапів, які мають, зазвичай, різну послідовність виконання. В умовах прийняття рішення щодо проведення реструктуризації діяльності підприємства, необхідність введення організаційних та методичних змін в системі обліково-контрольного забезпечення є безперечною. Зазначимо, що організаційний етап облікової роботи є сферою безперервного розвитку діяльності облікового апарату підприємства, основною ознакою й головною функцією якої є відкриття, вивчення і класифікація інформації про господарську діяльність з метою її практичного застосування в процесі управління сучасним підприємством.

Однією із основних складових організації обліку на підприємстві є облікова політика – сукупність принципів, методів і процедур, що використовується підприємством для складання та подання фінансової звітності. Держава регулює організацію облікової політики методичними рекомендаціями щодо облікової політики підприємства [3].

Сьогодні питання розвитку методології бухгалтерського обліку в частині визначення можливостей зміни облікової політики в умовах кризових явищ, які потребують впровадження проектів реструктуризації підприємства, є недостатньо дослідженими. Ці питання є частиною стратегії сталого розвитку підприємства в умовах кризи, а тому потребують розробки методичного інструментарію та методологічного підґрунтя їх реалізації. На наш погляд, з метою виконання перерахованих вище завдань на підприємствах доцільно створити обліково-контрольний центр реструктуризації, який здійснюватиме:

- контроль за впровадженням процесу реструктуризації в облікових службах підприємства (виконання вимог міжнародних та національних стандартів);
- розробку методичних підходів до відображення додаткової інформації про процес реструктуризації у звітності підприємства;
- розробку методичних підходів до оцінки ресурсів, нарахування резервів, визначення витрат на реструктуризацію, визначення передбачуваних витрат на скорочення персоналу тощо;
- розробку методичних підходів щодо впровадження системи ризик-орієнтованого аудиту на підприємствах холдингу;
- надання поточної інформації керівництву холдингу щодо впровадження процесу реструктуризації.

При організації такого центру доцільно використовувати персонал облікових служб підприємств холдингу, служб внутрішнього аудиту та залучений персонал.

Якщо обсяг питань, які потребують залучення зовнішніх спеціалістів достатньо великий, то в такому випадку доцільно використати метод аутстафінгу персоналу, зайнятого обліком, контролем та аналізом.

Аутстафінг – це метод залучення персоналу, який дозволяє уникнути можливих професіональних ризиків в організації облікового забезпечення в умовах реструктуризації підприємства [1]. Досягти зниження ризиків прийняття необґрунтованих управлінських рішень можна завдяки передачі процедур по підбору і управлінню персоналом кадровому (аутстафінговому) агентству, яке по суті є спеціалізованим підприємством з управління персоналом [1].

Реструктуризація як один із способів забезпечення оптимального функціонування підприємств в умовах кризи є важливою не лише для великих акціонерних товариств, але й для середніх підприємств, частка яких в економіці країни є найбільшою. Для таких господарюючих суб'єктів особливо важливо побудувати ефективну обліково-контрольну систему, яка ґрунтується на національних стандартах (П(С)БО).

Існуючі методичні підходи до обліку процесу реструктуризації, що базуються на діючій нормативній базі, мають певні недоліки. Зокрема, чинні П(С)БО не містять визначення поняття «реструктуризація», недостатньо регламентується облік витрат на реструктуризацію та їх списання за рахунок відповідних джерел.

У П(С)БО 11 «Зобов'язання» не наведені приклади подій, які можуть відповідати визначенню реструктуризації, не зазначені особливості включення витрат до забезпечення реструктуризації. В той же час, згідно МСБО 37 «Забезпечення, умовні зобов'язання та умовні активи» реструктуризація – це програма, яку планує та контролює управлінський персонал і яка суттєво змінює: а) обсяг діяльності, здійснюваної суб'єктом господарювання, або б) спосіб здійснення цієї діяльності [4].

Згідно п. 15 П(С)БО 11, «Зобов'язання» [5], порядок дій щодо відображення витрат на реструктуризацію в обліку має такий вигляд:

- наявність затвердженого керівництвом плану реструктуризації;
- початок реалізації цього плану.

П(С)БО 11 не містить чітких методичних рекомендацій щодо віднесення створеного забезпечення для відшкодування витрат на реструктуризацію на відповідні рахунки чи види діяльності. У цьому положенні лише зазначено, що створені забезпечення визнаються витратами [5].

Отже, обліково-контрольне забезпечення пропонується визначити як сукупність процесів фіксації та методів обробки фактів господарської діяльності, створення масиву даних про господарську діяльність підприємства, а також використання методів узагальнення даних обліку у внутрішній та зовнішній звітності, які підлягають перевірці на достовірність за допомогою методів контролю, а потім обробці за допомогою методів економічного аналізу, на основі чого приймаються управлінські рішення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Аникин Б. А. Аутсорсинг и аутстаффинг: высокие технополи менеджмента: учебн.пособие для студ. вузов / Б. А. Аникин, И. Л. Рудая; Государственный ун-т управления. – М. : ИНФРА-М, 2007. – 287 с.
2. Гнилицька Л. В. Обліково-аналітичне забезпечення економічної безпеки підприємства: [монографія] / Л. В. Гнилицька. – К., КНЕУ, 2012. – 305 с.
3. Методичні рекомендації щодо облікової політики підприємства, затверджені наказом Міністерства фінансів України від 27.07.2013 р. № 635 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://dtkk.com.ua/show/2cid010244.html>.
4. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 37 (МСБО 37) «Забезпечення, умовні зобов'язання та умовні активи» [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/929_051.
5. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 11 «Зобов'язання», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 31.01.2000 р. № 20 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0085-00>.

ВПЛИВ ДЕМОГРАФІЧНОГО СТАНУ В УКРАЇНІ НА КІЛЬКІСТЬ ПРИЙНЯТИХ СТУДЕНТІВ ДО ВНЗ

Паршій Богдан Володимирович

студент III курсу гр. ДОА-114

ПВНЗ «Кіровоградський інститут

державного та муніципального управління

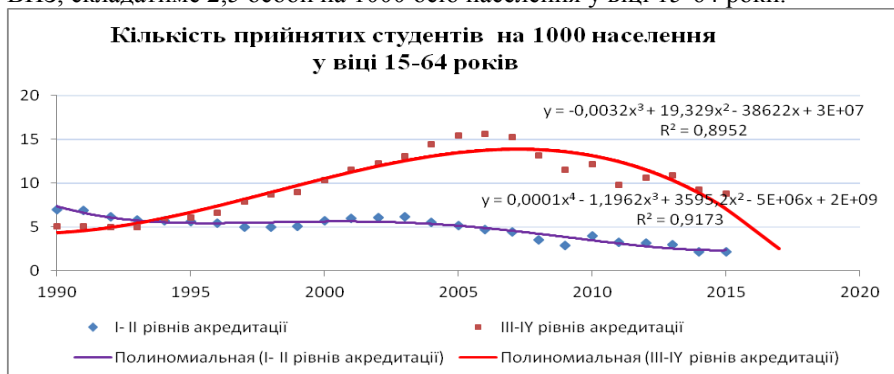
Класичного приватного університету»

На демографічний стан в Україні впливає багато чинників, серед яких: рівень народжуваності, збільшення середнього віку населення, внутрішня міграція населення. Зменшення чисельності населення віком від 18 до 30 років впливає на кількість студентів у ВНЗ, що призводить до зменшення студентського контингенту у навчальних закладах, неефективності їх функціонування та закриття частини з них.

Під час дослідження вивчалось питання взаємозв'язку показників народжуваності та кількості студентів, що вступають на навчання до ВНЗ.

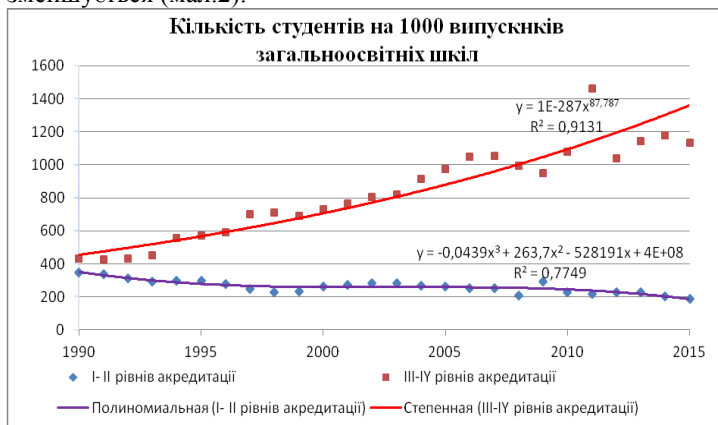
Відповідно до статистичних даних, кількість студентів на 1000 осіб працездатного населення починаючи з 2008 року стрімко падає (мал.1).

Зроблений прогноз свідчить, що у 2017 році кількість осіб, які вступають до ВНЗ, складатиме 2,5 особи на 1000 осіб населення у віці 15-64 роки.

Мал.1

Разом з тим, бажаючих отримати вищу освіту у ВНЗ III-IV рівнів акредитації серед випускників шкіл швидко зростає, проте кількість бажаючих вступити на навчання до ВНЗ I-II рівнів акредитації повільно зменшується (мал.2).

Мал.2

Постає питання щодо чинників, які впливають на кількість випускників загальноосвітніх навчальних закладів, а саме:

як впливає народжуваність на кількість майбутніх студентів?

Для проведення дослідження було використано статистичні данні:

- народжуваності за період з 1990 р. по 2015 р.;
- кількість студентів, прийнятих на перший курс ВНЗ I-II та III-IV рівнів акредитації у період 2007-2015 років.
- кількість працездатного населення у віці 15-64 роки у період з 1990 р. по 2015 р.

Модель побудована на даних народжуваності у період 1990-1998 років припускаючи, що певна частка народжених у зазначений період вступатиме до ВНЗ у віці 17 років та вплине на показник кількості прийнятих на навчання у 2007-2015 роках відповідно. Вхідні данні взято з розрахунку на 1000 осіб працездатного населення.

Специфікація моделі парної регресії показала найкращі показники у лінійної функції регресії.

Рівняння регресії між народжуваністю та кількістю прийнятих на навчання до навчальних закладів III-IV рівнів акредитації має вид:

$$Y = 0,81x - 1,34$$

Коефіцієнт детермінації визначає долю варіації результативної ознаки, що пояснюється варіацією факторної ознаки, і дорівнює $R^2 = 0.833$, тобто у 83,3% випадків зміни x призводять до зміни Y . Тобто, точність підбору рівняння регресії – висока. Решта 16,7% змін Y пояснюються чинниками, які не враховані у запропонованій моделі.

Рівняння регресії між народжуваністю та кількістю прийнятих на навчання до навчальних закладів I-II рівнів акредитації має вид:

$$Y = 0,35x - 1,66$$

Коефіцієнт детермінації дорівнює $R^2 = 0.86$, тобто у 86% випадків зміни x призводять до зміни Y . Тобто, точність підбору рівняння регресії – висока. Решта 14% змін Y пояснюються чинниками, які не враховані у запропонованій моделі.

За F-критерієм Фішера побудовані моделі адекватні. Також доведена відсутність автокореляції.

Коефіцієнт кореляції є статистично значущий:

$$t = r_{xy} \cdot \frac{\sqrt{n-2}}{\sqrt{1-r_{xy}^2}} = 0.91 \cdot \frac{\sqrt{9-2}}{\sqrt{1-0.833}} = 5.92 > t_{крп} (= 2,84)$$

Стандартні похибки оцінок параметрів і відповідні їм значення t-критерію для моделі між народжуваністю та кількістю прийнятих на навчання до навчальних закладів III-IV рівнів акредитації дорівнюють:

$$s_{\beta_0^*} = 0,136; \quad s_{\beta_1^*} = 2,154;$$

$$t_{\beta_0^*} = \frac{0,81}{0,136} = 5,91; \quad t_{\beta_1^*} = \frac{-1,34}{2,154} = -0,62.$$

При рівні значущості $\alpha=0,05$ та ступенях свободи $k=n-m-1=7$

табличне значення критерію Стьюдента дорівнює $t_{кр}''\left(\frac{\alpha}{2}, k\right) = 2,84$. Отже,

$t_{\beta_0^*} \notin [-2,84; 2,84]$, що дає підстави зробити висновок про суттєву відмінність від нуля розрахованої оцінки параметра моделі β_0 . Натомість, $t_{\beta_1} \in [-2,84; 2,84]$, тобто зазначений параметр не є значимим.

Стандартні похибки оцінок параметрів і відповідні їм значення t-критерію для моделі між народжуваністю та кількістю прийнятих на навчання до навчальних закладів I-II рівнів акредитації дорівнюють:

$$s_{\beta_0^*} = 0,05; \quad s_{\beta_1^*} = 0,70;$$

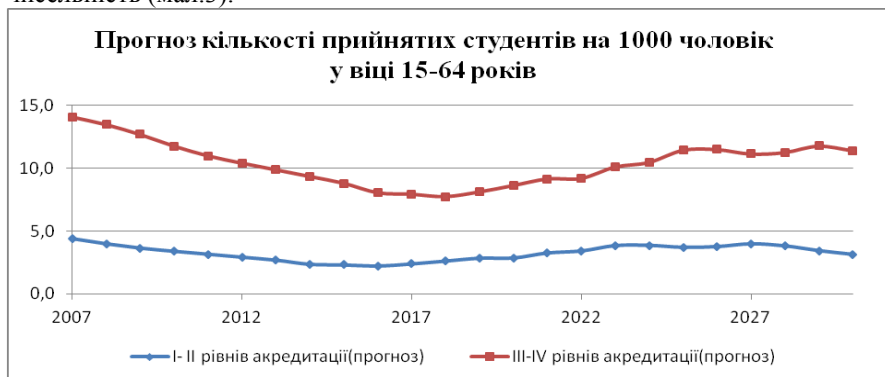
$$t_{\beta_0^*} = \frac{0,35}{0,05} = 7,5; \quad t_{\beta_1^*} = \frac{-1,66}{0,7} = -2,39.$$

З ймовірністю $\alpha=10\%$ та ступені свободи $k=9$ табличне значення критерію Стьюдента дорівнює $t_{kp}''\left(\frac{\alpha}{2}, k\right) = 2,26$. Отже,

$t_{\beta_0^*}, t_{\beta_1^*} \notin [-2,26; 2,26]$, що дає підстави зробити висновок про суттєву відмінність від нуля розрахованих оцінок параметра моделі.

Перевірка на наявність гетероскедастичності залишків виявила її присутність. За наявності гетероскедастичності оцінки параметрів, отримані однокроковим методом найменших квадратів, як правило, залишаються незміщеними, обґрунтованими, але неефективними.

Відповідно до отриманого прогнозу очікується зменшення кількості студентів, прийнятих на перший курс ВНЗ III-IV рівнів акредитації, ще два роки поспіль, а починаючи з 2019 р. ця кількість зростатиме і у період 2025-2032 років досягне відносного максимуму і матиме більш-менш сталу чисельність (мал.3).

Мал.3

Висновок: зважаючи на наявність гетероскедастичності та незначущості лише одного з параметрів, наведена модель може бути використана для прийняття рішень але не для прогнозу

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Макаренко О. І. Економетрика: Методичні рекомендації та завдання до лабораторних робіт для студентів III курсу економічного факультету – Запоріжжя: ЗНУ, 2012. – 59 с.
2. Наконечний С. І., Терещенко Т. О., Романюк Т. П. Економетрія: Підручник. – Вид. 3-тє, доп. та перероб. – К.: КНЕУ, 2004. – 520 с.
3. Орлова И. В., Половников В. А. Экономико-математические методы и модели: компьютерное моделирование: Учеб. Пособие. – М.: Вузовский учебник, 2007. – 365 с.
4. Руська Р.В. Економетрика: Навч. посіб. – Тернопіль: Тайп, 2012. – 224 с.
5. Черняк О. І.; Комашко О. В.; Ставицький А. В.; Баженова О. В.; За ред. О. І. Черняка. Економетрика: Підручник – Київ : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2010. – 359 с.
6. <http://www.ukrstat.gov.ua>

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГУМАНІТАРНО-ЕКОНОМІЧНИХ ПРАВ ТА СВОБОД МЕШКАНЦІВ ПРИКОРДОННИХ РЕГІОНІВ ШЛЯХОМ ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ МЕХАНІЗМІВ ТА МОДЕЛЕЙ СПІВПРАЦІ

Пастернак Олена Іванівна
науковий співробітник ДУ «Інститут регіональних досліджень ім. М. І. Долішнього НАН України»,
кандидат економічних наук

Проблема забезпечення гуманітарно-економічних прав людини й громадянина є надзвичайно актуальною в сучасних умовах. Розвиток громадянського суспільства передбачає активну участь ініціативних громадян у процесах, які відбуваються в межах їх міст чи сіл або ж регіонів. Революція гідності показала приклад згуртувавши і активізувавши населення до участі в будь-яких економічних процесах. Тепер активні громадяни не сидять склавши руки і не жаліються, що органи влади нічого не роблять. Вони самі згуртовуються і реалізують різноманітні ідеї та проекти. Відповідно з'являються нові моделі та механізми співпраці.

Сучасними моделями співпраці активних громадян у креативній економіці є коворкінг, ревіталізація, креативні хаби, креативні кластери.

Концентрація на певній території незалежних працівників креативної індустрії (фрілансерів, бізнесменів, митців, художників, дизайнерів, веб-дизайнерів, програмістів) має позитивний вплив на розвиток території, де створюється «ядро креативу», здатне об'єднати навколо себе чималу кількість працівників креативних індустрій, що дозволить проводити виставки, мистецькі заходи, фестивалі або ж реалізовувати нові стартапи, творчі або бізнесові проекти тощо. З іншого боку ревіталізація закинутих об'єктів промисловості, наприклад шахт, заводів, промзон, старих трамвайних депо, з метою реалізації там коворкінгів, арт-кластерів, хабів, арт-інкубаторів сприятиме ефективному використанню наявних закинутих ресурсів, яких є досить багато.

Серед сфер, в яких використовується креатив, можна назвати дизайн, кінематограф, рекламну діяльність, архітектуру, моду, мистецтво, книговидання, комп'ютерні ігри та інформаційні технології, музику, засоби масової інформації, театр тощо. Такий широкий перелік дозволяє реалізувати надбаня креативної економіки практично у будь-якій сфері життя.

Як демонструє зарубіжна практика, досвід креативних індустрій, які в Європейському союзі є прибутковим сектором економіки, є одним із перспективних напрямів інноваційного розвитку прикордонних територій. Розвиток економіки знань свідчить про ефективність співпраці, яка ґрунтується на перетині бізнесу, мистецтва, інновацій та технологій. Практика показує, що потенціал творчих галузей залишається значною мірою нереалізованими. Розвиток своєрідних творчих екосистем дозволить прикордонним територіям здатність генерувати свіжі ідеї та успішно їх реалізовувати.

Для того, щоб активізувати розвиток власне прикордонних регіонів, необхідно сприяти формуванню потенційних точок інноваційного розвитку, які б акумулювали знання, інновації, технології, управлінські методи, передові практики, креативний людський потенціал. Це сприятиме економічному розвитку регіону в цілому, підвищенню його конкурентоспроможності, а зокрема реалізації підприємницьких ініціатив, проектів транскордонного співробітництва, створенню нових робочих місць, залученню в регіон креативних працівників.

Пошук та реалізація інноваційних управлінських інструментів та моделей є важливим завданням стимулювання розвитку прикордонних регіонів. Існуючі механізми не завжди є ефективними, тому важливо досліджувати та використовувати кращі іноземні практики. Світовий досвід демонструє доцільність використання здобутків креативної економіки, зокрема вищезгаданих нових управлінських моделей співпраці таких як коворкінг, ревіталізація, креативні хаби, креативні кластери, арт-інкубатори.

Створення коворкінгів передбачає організацію спільного простору для роботи переважно незалежних працівників креативної індустрії, фрілансерів, підприємців-початківців. Це дозволяє легко знайти необхідного спеціаліста,

наприклад дизайнера, веб-дизайнера чи програміста, або ж отримати юридичні та бухгалтерські послуги не виходячи за межі території. Крім цього в коворкінгу легко можна завести ділові контакти, провести переговори, скористатися необхідною офісною технікою, а також відвідувати різноманітні освітні навчальні проекти, майстер-класи, розважальні події, фестивалі, конференції, семінари, лекції.

В Україні перші проекти подібного характеру вже з'являються, наприклад клуб Closer на території стрічкоткацької фабрики у Києві на Подолі, багатофункціональний хаб колишній ДШК на лівому березі Києва, арт-забудова ПЛАТФОРМА, де зараз проводять фестивалі вуличної їжі, діє коворкінг та відбуваються концерти, київський ВДНГ [4], Ізо-студії на території промислового підприємства, навчально-виробничий комплекс «Гогольфест» на території промзони, проект «Фабрика повідла» у Львові на території закритого консервного заводу в районі Підзамче [2], проект «Креативний квартал» – новий багатофункціональний простір для підприємців, великий інноваційний культурний хаб, який передбачає стартап-бокси, коворкінги, антикафе, креативний ресторан, центр розвитку дітей, хакер-спейси, творчі майстерні, еко-парк, центр урбаністики тощо [3].

Проте, незважаючи на реалізовані успішні проекти, на даний час їх є досить мало в Україні. Що стосується коворкінгів, то найбільше звичайно їх в Києві (28 коворкінгів). Щодо прикордонних регіонів, то у Львові їх налічується 6, в Харкові – 4, в Чернівцях, Чернігові і Житомирі по одному, в Одесі – 2 (за даними ресурсу <http://www.coworking.com.ua>).

Коворкінги на даний час це не просто приміщення, яке об'єднує бажаючих працювати, це нова екосистема, мережа людей об'єднаних ідеями, новими технологіями та креативністю. В світі останнім часом з'являються спеціалізовані за певними секторами коворкінги, які об'єднують працівників однієї галузі. Крім цього, для прикладу в Мілані, дана форма праці є настільки популярною, що кількість таких закладів стрімко зростає, а міська рада компенсує пост-фактум оплату робочого місця в коворкінгу для бажаючих [1].

Отже коворкінги, ревіталізація промислових об'єктів, арт-хаби та інші сучасні інноваційні моделі є перспективними для прикордонних регіонів. Для їх активного розвитку необхідно реалізувати низку рекомендацій, зокрема наступні: активна реклама нових моделей співпраці в мас-медіа, особливо в мережі Інтернет та соціальних мережах; презентація досвіду успішних проектів; вивчення та поширення іноземного досвіду відкриття коворкінгів, арт-хабів тощо; підтримка органами влади відкриття таких закладів, допомога у пошуку вільних територій та приміщень для їх реалізації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Комаревич О. Коворкінги в Мілані: як працювати разом [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://okfactory.eu/coworking/>
2. Мисак Н. Культура і міська регенерація// Регенерація індустріальних споруд в Україні. Результати воркшопу 24-27 вересня 2014 у м. Львові [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://culture.in.ua/media/7516/workshopregeneration_low_quality.pdf
3. Перехрест О. «Креативний квартал» – це «Дзига» 90-х. Кому потрібна реновація старого трамвайного депо. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:http://zaxid.net/news/showNews.do?kreativniy_kvartal_tse_dziga_90h&objecId=1382278

4. Салій Ю., Кайдан Т. Від сквотів до хабів: звідки береться креативна економіка // Українська правда життя [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://life.pravda.com.ua/culture/2015/10/21/202073/>

ЕКОНОМІКО-ОРГАНІЗАЦІЙНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТНОГО СЕРЕДОВИЩА У СФЕРІ ГОТЕЛЬНОГО БІЗНЕСУ УКРАЇНИ

Полтавська Оксана Володимирівна
доцент кафедри готельно-ресторанного та туристичного
бізнесу Київського національного торговельно-
економічного університету,
кандидат економічних наук

Розвиток міжнародного і внутрішнього туризму в Україні найбільш впливає на сферу готельних послуг, яка є основною складовою індустрії туризму. Наслідком розвитку міжнародного туризму є зростання валютних надходжень, розширення платіжного балансу і збільшення ВВП країни, забезпечення зайнятості населення, збільшення його доходів і підвищення рівня добробуту. Міжнародний туризм сприяє диверсифікації економіки, створюючи галузі, які обслуговують сферу туризму, а також сприяють розвитку економічних зв'язків між країнами.

До основних тенденцій у розвитку міжнародного туризму слід віднести поглиблення інтеграційних процесів, втрату ізольованості національних туристичних ринків, перетворення туризму в масове явище. Характерною тенденцією є укрупнення туристичного бізнесу.

В організації туристичної діяльності велике значення приділяється сектору розміщення. Саме від розміру готельної індустрії, від якості послуг, що надаються закладами тимчасового проживання, залежать обсяги туристичних потоків та надходження від туризму до скарбниці держави. Так, високий рівень інтенсивності конкуренції, коливання споживчого попиту та платоспроможності споживачів готельних послуг мають значний вплив на соціально-економічний стан готельного бізнесу України. Слід зазначити, що готельний бізнес розвивається швидкими темпами і вважається одним з найприбутковіших секторів індустрії туризму. В Україні підприємства готельного бізнесу щорічно забезпечують робочими місцями понад 30 тис. осіб, а середньорічні доходи від надання готельних послуг складають понад 5,0 млрд. грн., що свідчить про перспективність і пріоритетність розвитку цього сектору туристичної індустрії.

У класифікації суб'єктів туристичної діяльності існує поділ на туристичних операторів, туристичних агентів і контрагентів. Підприємства готельного бізнесу відносять до контрагентів, тобто виконавців туристичних послуг, що надаються споживачам турпродуктів.

Згідно з Законом України «Про туризм», готель – це «підприємство будь-якої організаційно-правової форми та форми власності, що складається з шести і більше номерів та надає готельні послуги з тимчасового проживання з обов'язковим обслуговуванням» [1].

Аналогічні готелям засоби розміщення відрізняють від готелів тим, що надають обмежений обсяг готельних послуг. Спеціалізовані засоби розміщення можуть

бути неприбутковими, мати єдине керівництво, надавати мінімум готельних послуг, а в якості номерів пропонувати колективні спальні приміщення або одиниці житлового типу, і, крім розміщення, виконують ще яку-небудь функцію (наприклад, оздоровлення, лікування, транспортування, соціальну допомогу тощо) [2].

До інших колективних засобів розміщення відносять засоби розміщення, що можуть бути неприбутковими, мають єдине керівництво, надають мінімум готельних послуг, а в якості одиниць житлового типу пропонують колективні спальні приміщення або майданчики для кемпінгу.

Аналіз нормативно-правових актів дає підставу стверджувати, що недоцільно відносити до підприємств готельного бізнесу всі види засобів розміщення через суттєві відмінності в організації їхньої діяльності, а також кількості і якості послуг, що вони надають. Враховуючи різноманітність і неоднорідність засобів розміщення, зроблено висновок про необхідність ототожнювання поняття «підприємства готельного бізнесу» з «готелями» або «готельними підприємствами».

В українському законодавстві їй досі залишається невирішеним питання типізації підприємств готельного бізнесу. Згідно з Національним стандартом ДСТУ 4268:2003 «Послуги туристичні. Засоби розміщування. Загальні вимоги», в Україні виділяють 6 типів готелів: готель, готель квартирного типу, мотель, дорожній готель, клуб з проживанням, готель у пристосованих транспортних засобах. Водночас, ДСТУ 4527:2006 «Послуги туристичні».

Державна служба статистики України при розробці статистичних бюлетенів включає санаторії до спеціалізованих засобів розміщення. Відповідно до «Рекомендацій ведення статистики туризму» Всесвітньої туристичної організації, санаторії – це також спеціалізовані засоби розміщення туристів.

З цієї позиції вважаємо доцільним відокремити санаторії від категорії «готелі» і віднести їх до категорії «спеціалізовані засоби розміщення», тому що головною функцією цих закладів є оздоровча, а надання послуг з тимчасового проживання – їхнє неосновне призначення. Це стосується й флотелів – спеціально обладнаних комфортабельних суден, які використовуються в якості плавучих готелів, тобто водночас виконують і транспортну функцію, яка є для них головною.

Уточнення потребує й визначення місця хостелів в системі колективних засобів розміщення. На наш погляд, хостели слід виокремити з категорії «готелі» і віднести їх до категорії «інші колективні засоби розміщення», тому що вони пропонують в якості номерів колективні спальні приміщення та надають мінімальний набір послуг без обов'язкових щоденних послуг.

У результаті проведених досліджень, автором уточнено сутність підприємства готельного бізнесу як «колективного засобу розміщення, який має єдине керівництво, складається з номерів і з метою отримання прибутку надає готельні послуги з тимчасового проживання відповідно до заявленої категорії з обов'язковим обслуговуванням».

Підприємства готельного бізнесу належать до підприємств невиробничої сфери, і результатом їхньої діяльності є процес надання готельних послуг. Готельна послуга – це «дії (операції) підприємства з розміщення споживача шляхом надання номера (місця) для тимчасового проживання в готелі, а також інша діяльність, пов'язана з розміщенням та тимчасовим проживанням».

Готельна послуга складається з основних та додаткових послуг, що надаються споживачу в залежності від категорії підприємства готельного бізнесу. У роботі з'ясовано, що під основними послугами слід розуміти «обсяг послуг готелю, що

включається до ціни номера (місяця) і надається споживачу відповідно до вкладеного договору». Теоретично визначено, що додаткові послуги – це обсяг послуг, що «замовляються та сплачуються споживачем додатково за окремим договором».

У зв'язку з впливом глобалізаційних процесів на розвиток підприємств готельного бізнесу України, що супроводжується входженням у вітчизняний ринковий простір іноземних готельних мереж, потрібно на законодавчому рівні визначити економіко-правові й організаційні аспекти формування і розвитку конкурентного середовища в готельному бізнесі України. Це сприятиме формуванню нових підприємств готельного бізнесу, зокрема, готельних мереж і покращенню іміджу України як туристичної дестинації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Про туризм : Закон України від 15 вересня 1995 року (зі змінами) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/324/95-%D0%B2%D1%80>
2. Управління якістю послуг готелів: методологія та практика : монографія / Т. І. Ткаченко, С. В. Мельниченко, М. В. Босовська, О. В. Полтавська – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2012. – 728 с.

ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІ ПРАВА ВЛАСНОСТІ НА ЗЕМЛЮ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ В УМОВАХ НЕДОПУЩЕННЯ ЇЇ ВІДЧУЖЕННЯ

Попов Роман Олегович

*старший викладач кафедри фундаментальних та
приватно-правових дисциплін
ПВНЗ «Кіровоградський інститут
державного та муніципального управління
Класичного приватного університету»*

Держава Україна вже багато років поспіль декларує факт наявності в Україні ринкових відносин та громадянського суспільства, однак де-факто такі декларації не мають підтвердження у реальному житті кожного громадянина України. Ця теза має своє підтвердження через призму багатьох видів правовідносин, і земельні правовідносини не є виключенням.

Таким чином на сьогоднішній день, згідно п. (б) ч. 15 Перехідних положень Земельного кодексу України [1] до набрання чинності законом про обіг земель сільськогосподарського призначення, але не раніше 1 січня 2018 року, не допускається купівля-продаж або іншим способом відчуження земельних ділянок і зміна цільового призначення (використання) земельних ділянок, які перебувають у власності громадян та юридичних осіб для ведення товарного сільськогосподарського виробництва, земельних ділянок, виділених в натурі (на місцевості) власникам земельних часток (паїв) для ведення особистого селянського господарства, а також земельних часток (паїв), крім передачі їх у спадщину, обміну земельної ділянки на іншу земельну ділянку відповідно до закону та вилучення (викупу) земельних ділянок для суспільних потреб, а також крім зміни цільового призначення (використання) земельних ділянок з

метою їх надання інвесторам - учасникам угод про розподіл продукції для здійснення діяльності за такими угодами.

Метою дослідження є визначення обсягу права власності на землю сільськогосподарського призначення, встановлення заборон стосовно здійснення обігу земель даної категорії, а також аналіз наслідків таких заборон.

Таке законодавчо визначене недопущення відчуження у повсякденному спілкуванні прийнято називати дефініцією «мораторій». Законодавче визначення терміну «мораторій» мало місце у статті 2 Закону України «Про банки та банківську діяльність» [2], однак у 2012 році його було виключено із Закону на підставі Закону України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» [3]. Згідно із законодавчим визначенням поняття мораторію означало зупинення виконання банком зобов'язань перед кредиторами та зобов'язань щодо сплати податків і зборів та зупинення заходів, спрямованих на забезпечення виконання цих зобов'язань. Таким чином, можна зробити висновок, що поняття мораторію здебільшого є, а точніше навіть було, банківською, економічною категорією, а не юридичною. Тому ми вважаємо, що його використання у контексті недопущення відчуження земельних ділянок сільськогосподарського призначення в контексті дослідження проблем земельного права не є науково обгрунованим.

Попри те, що право власності гарантується Конституцією України, і згідно ч. 1 ст. 317 Цивільного кодексу України [4], має свій вияв у праві володіння, користування і розпорядження майном, власники земельних ділянок сільськогосподарського призначення не можуть реалізувати своє право власності на землю згідно ч. 1 ст. 78 Земельного кодексу України [1].

Таким чином ми можемо спостерігати політику держави у земельних відносинах, яка полягає у недопущенні відчуження земель сільськогосподарського призначення. Сутність категорії відчуження у вузькому розумінні зводиться до переходу права власності до іншої особи [5]. І якби законодавець встановив принциппову заборону відчуження для категорії земель сільськогосподарського призначення, яка б у повній мірі була продовженням земельної політики держави, на практиці не виникало б жодних проблем. Але, системний аналіз норм Земельного кодексу України [1] дає нам змогу визначити виключення з недопущення обігу земель: по-перше, передача земель сільськогосподарського призначення у спадщину; по-друге, обмін земельної ділянки сільськогосподарського призначення на іншу земельну ділянку відповідно до закону; по-третє, вилучення (викуп) земельних ділянок для суспільних потреб; по-четверте, зміна цільового призначення (використання) земельних ділянок з метою їх надання інвесторам - учасникам угод про розподіл продукції для здійснення діяльності за такими угодами.

Даний обсяг умов, за яких держава все-таки допускає будь-які транзакції із землями сільськогосподарського призначення призводять до висновку про те, що реалізація права власності на землі сільськогосподарського призначення надається виключно спадкоємцям власників земель сільськогосподарського призначення, державі як суб'єкту правовідносин з приводу вилучення земельних ділянок та іноземним інвесторам на стадії укладення попередніх договорів з інвестування, як суб'єктам інвестиційної діяльності.

Отже запровадження відчуження земельних ділянок сільськогосподарського призначення у тому обсязі, у якому воно законодавчо закріплене на сьогодні порушує не тільки принцип пріоритетності права власності та принцип рівності кожного перед законом, а і дає змогу стверджувати, що в Україні відсутнє громадянське суспільство.

Натомість емпіричний досвід з вивчення проблематики реалізації права власності на землі сільськогосподарського призначення приводить до розуміння, що транзакції із земельними ділянками відповідної категорії все-таки здійснюються, що є окремою проблемою науки земельного права. В обхід заборони відчуження укладаються довготривалі договори оренди земельних ділянок, фіктивні договори міни та спадкові договори, довіреності на право володіння і користування земельними ділянками з правом на розпорядження ними, попередні договори про відчуження земель сільськогосподарського призначення на майбутнє, договори емфітевзису, договори застави, договори продажу земельної ділянки по частинах тощо.

Враховуючи факт того, що офіційно в Україні відсутній ринок землі, а відповідно і законодавство яке б регулювало чіткі та виважені правила сторін ринку, відсутнє нормативне регулювання порядку експертної та нормативної оцінки земель та базової вартості таких земель, відсутність наповненого, систематизованого та синхронізованого Державного земельного кадастру, недопущення відчуження земель сільськогосподарського призначення у обсязі визначеному у Земельному кодексі України [1], призводить до тотального порушення прав людини не тільки на земельну ділянку та прав на розпорядження нею, а і на право відчужити право власності і отримати розумну ціну за таку дію.

Отже, запровадження недопущення відчуження земель сільськогосподарського призначення у визначеному Земельним кодексом України обсязі, порушує такі основні принципи права як пріоритетність права власності та рівності перед законом, що в свою чергу призводить до порушення прав громадян України та спонукає власників земельних ділянок сільськогосподарського призначення до укладення фіктивних договорів, предметом яких є земельна ділянка сільськогосподарського призначення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Земельний кодекс України, № 2768-III // Верховна Рада України - 25.10.2001 р. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/>.
2. Закон України «Про банки та банківську діяльність», № 2121-III // Верховна Рада України - 07.12.2000 р. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/>.
3. Закон України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб», № 4452-VI // Верховна Рада України - 23.02.2012 р. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/>.
4. Цивільний кодекс України, № 435-IV // Верховна Рада України - 16.01.2003 р. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/>.
5. Електронний ресурс. Режим доступу [https://uk.wikipedia.org/wiki/Відчуження_\(економіка\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/Відчуження_(економіка)).

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА СПОЖИВАЧІВ ПИТНОЇ ВОДИ НА ОДЕРЖАННЯ ІНФОРМАЦІЇ ПРО ЇЇ ЯКІСТЬ

*Рябець Катерина Анатоліївна,
професор кафедри правознавства,
Київського національного університету культури і
мистецтв, кандидат юридичних наук, доцент*

Щорічно питання якості питної води набуває все більшої актуальності. Зазначене є результатом забруднення водоносних горизонтів через низку факторів, серед яких на особливу увагу заслуговують: ведення сільськогосподарської діяльності із значним використанням пестицидів та агрохімікатів, критична зношеність мереж водопостачання та систематичний їх прорив, непоодинокі випадки відсутності санітарно-захисних зон, тощо. Викладена проблема ще більше загострюється через брак у населення достовірної інформації щодо якісних показників питної води. Це призводить до споживання забрудненої води, стан якої за умови наявності у споживачів інформації щодо її якості можна було б покращити в домашніх умовах за допомогою різноманітних індивідуальних очисних технологій, або взагалі відмовитися від неї у випадку виявлення альтернативного варіанту.

У зв'язку з вищезазначеним виникає нагальна потреба у дослідженні організаційно-правового забезпечення реалізації права споживачів питної води щодо одержання інформації про її якість.

Законодавство вміщує достатню кількість положень щодо права громадян (споживачів) на повну, достовірну, своєчасну інформацію про якість питної води.

Так, згідно зі ст. 50 Конституції України [1] кожному гарантується право вільного доступу до інформації про стан довкілля, про якість харчових продуктів і предметів побуту, а також право на її поширення. Така інформація ніким не може бути засекречена.

Ст. 22 Закону України «Про питну воду та питне водопостачання» [2] визначає право споживачів питної води щодо одержання в установленому порядку повної, достовірної, своєчасної інформації про її якість.

Відповідно до положень ст. 9 Закону України «Про питну воду та питне водопостачання» кожному споживачеві питної води державою гарантується право вільного доступу до інформації про її якість. З цією метою центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері житлово-комунального господарства, щороку готує і оприлюднює в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України, Національну доповідь про якість питної води та стан питного водопостачання в Україні, забезпечує заінтересовані органи державної влади, громадські організації, підприємства, установи, організації та громадян інформацією про випадки і причини забруднення питної води.

29 квітня 2004 року Постановою Кабінету Міністрів України було затверджено Порядок підготовки та оприлюднення Національної доповіді про якість питної води та стан питного водопостачання в Україні (надалі – Порядок) [3].

До підготовки Національної доповіді залучаються центральні органи виконавчої влади, державні колегіальні органи, Рада міністрів Автономної Республіки Крим, обласні, Київська та Севастопольська міські держадміністрації, органи місцевого самоврядування, які надають інформацію з питань, що зазначені у Порядку. При цьому відзначаємо, що центральними органами виконавчої влади визначені: Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України; Міністерство охорони здоров'я України; Міністерство екології та природних ресурсів України; Міністерство аграрної політики та продовольства України; Міністерство оборони України; Міністерство інфраструктури України; Міністерство енергетики та вугільної промисловості України; Державне агентство водних ресурсів України; Державна служба геології та надр України; Державна служба України з надзвичайних ситуацій.

Варто наголосити, що відповідно до Порядку оприлюднення досліджуваної Національної доповіді здійснюється на офіційному веб-сайті Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України.

Враховуючи досліджені вище нормативно-правові положення можна впевнено стверджувати, що в нашій державі право споживачів питної води на одержання інформації про її якість не лише достатньо законодавчо закріплене, а й ще забезпечене чітким організаційно-правовим механізмом його реалізації.

Проте, на жаль, сучасна практика свідчить про декларативність правового закріплення даного механізму, а відповідно і самого права. Підтвердженням цього є дослідження офіційного веб-сайту Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України (режим доступу: <http://www.minregion.gov.ua/napryamki-diyalnosti/zhhk/teplo-vodopostachannya-ta-vodovidvedennya/natsionalna-dopovid/>), яке надало можливість на 04.11.2016 рік виявити Національні доповіді про якість питної води та стан питного водопостачання в Україні за 2009, 2010, 2011 та 2012 роки; проект Національної доповіді за 2013 рік; за 2014 рік відсутня будь-яка інформація; за 2015 рік форму для підготовки Національної доповіді для ОДА. Викладене свідчить про грубе порушення в Україні права споживачів питної води на інформацію щодо її якості. Окрім того, на нашу думку, навіть за умови щорічного оприлюднення Національної доповіді в листопаді, як того вимагає Порядок, на веб-сайті Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України не можна назвати таку інформацію своєчасною та головною доступною. Необхідно зважати, що більшість зі споживачів питної води взагалі неозібнані, що законодавством передбачена така доповідь і відповідно не будуть шукати її на веб-сайті Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України. Окрім того, частина споживачів, а це насамперед люди похилого віку, не володіють знаннями з комп'ютерних технологій та не мають доступу до Інтернету. Враховуючи усе вищезазначене та важливість для кожної людини питання якості питної води, ми вважаємо, що дана Національна доповідь повинна обов'язково щороку висвітлюватися на провідних телеканалах та в друкованих офіційних засобах масової інформації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Конституція України від 28.06.1996 року № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Про питну воду та питне водопостачання: Закон України від 10.01.2002 року № 2918-III // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 16. – Ст. 112.
3. Про Порядок підготовки та оприлюднення Національної доповіді про якість питної води та стан питного водопостачання в Україні: Постанова Кабінету Міністрів України від 29.04.2004 року № 576 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/576-2004-p>.

НЕДОЛІКИ НОРМАТИВНОГО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «ЮРИДИЧНА КЛІНІКА»

Рябовол Лілія Тарасівна
доцент кафедри державно-правових дисциплін

Юридична клініка є комплексним, багатоаспектним і неоднозначним явищем суспільного, правового, освітнього життя. Це знаходить свій відбиток у визначенні відповідного поняття. На нормативному рівні воно визначено у таких документах: Типове положення про юридичну клініку вищого навчального закладу України (далі – Типове положення); Стандарти діяльності юридичних клінік України (далі – Стандарти юридичних клінік); проект Закону «Про внесення змін до Закону України «Про безоплатну правову допомогу» щодо визначення статусу юридичних клінік як суб'єктів надання безоплатної первинної і вторинної правової допомоги» від 12.12.2012 р. (далі – проект закону від 2012 р.); проект Закону «Про внесення змін до Закону України «Про безоплатну правову допомогу» щодо визначення статусу юридичних клінік як суб'єктів надання безоплатної первинної правової допомоги» від 05.03.2015 р. (далі – проект закону від 2015 р.).

Згідно з Типовим положенням, юридична клініка – це структурний підрозділ вищого навчального закладу III-IV рівнів акредитації, що здійснює підготовку фахівців за напрямом «Право», і створюється як база для практичного навчання та проведення навчальної практики студентів старших курсів [5]. Наразі можливість функціонування юридичної клініки в якості структурного підрозділу вищого навчального закладу закріплена в п. 2 ч. 7 ст. 33 Закону України «Про вищу освіту» [2].

У Стандартах юридичних клінік України визначення даного поняття дещо відрізняється від попереднього: юридична клініка – це структурний підрозділ вищого навчального закладу України III-IV рівнів акредитації, що здійснює підготовку фахівців у галузі знань «Право», утворений як база для практичного навчання та проведення практики студентів шляхом надання безоплатної правової допомоги та здійснення правопросвітньої діяльності [6].

Аналогічний підхід до визначення спостерігається й у названих вище проектах законів. Згідно з п. 5 ст. 1 проекту закону від 2012 р., юридична клініка є структурним підрозділом вищого навчального закладу України юридичного профілю, що створюється як база для практичного навчання та проведення навчальної практики студентів старших курсів, а також для надання безоплатної правової допомоги. Під вищим навчальним закладом України юридичного профілю у п. 6 ст. 1 цього проекту закону мається на увазі вищий навчальний заклад України III-IV рівнів акредитації, що здійснює підготовку фахівців у галузі знань «Право», незалежно від форми власності та підпорядкування [3].

За п. 5 ст. 1 проекту закону від 2015 р. юридична клініка – структурний підрозділ вищого навчального закладу України III-IV рівнів

акредитації, що здійснює підготовку фахівців у галузі знань «Право», утворений як база для практичного навчання та проведення практики студентів [4].

У результаті аналізу визначень, сформульованих у перелічених вище актах, виявлено деякі неточності та відмінності між ними, що, за певних умов можуть стати принциповими й викликати ускладнення у практичній повсякденній діяльності юридичних клінік.

Так, юридичну клініку визначено як базу для проходження практичного навчання «студентів» (у Стандартах юридичних клінік та проєкті закону від 2015 р.) або «студентів старших курсів» (у Типовому положенні та проєкті закону від 2012 р.). Тож, виникає питання, чи можна залучати до діяльності юридичних клінік студентів молодших курсів. Крім того, які курси слід вважати старшими – третій, четвертий? В умовах здобуття юридичної освіти на рівні бакалавра та магістра, було б доцільним також на законодавчому рівні чітко вказати, під час навчання на якому рівні дозволено використовувати юридичну клініку як базу для проходження практики студентами; чи слід її використовувати для осіб, які набувають освіту за освітньо-науковим рівнем доктора філософії?

Некоректним, на наш погляд, є визначення юридичної клініки у проєкті закону від 2012 р., згідно з яким, юридична клініка – структурний підрозділ вищого навчального закладу України юридичного профілю. Таке формулювання породжує питання: а вищі навчальні заклади іншого профілю, які мають у своїй структурі юридичні факультети, не можуть утворювати юридичні клініки? Такий підхід обмежує як освітньо-правовий потенціал цих навчальних закладів, так і можливості студентів щодо отримання якісної юридичної освіти.

Принциповим є також наступне: у Стандартах юридичних клінік та у проєкті закону від 2012 р. зазначено, що юридичні клініки, крім іншого, створюються і для надання безоплатної правової допомоги. Проте, у Законі України «Про безоплатну правову допомогу» [70] пряма вказівка на юридичні клініки як суб'єкти надання безоплатної правової допомоги відсутня. Разом з тим, у ст. 9 цього закону серед суб'єктів надання безоплатної первинної правової допомоги, поряд з органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, фізичними та юридичними особами приватного права, закріплено і спеціалізовані установи. Напевно, саме до цієї категорії може бути віднесена юридична клініка як суб'єкт надання такого виду правової допомоги. Що стосується надання безоплатної вторинної правової допомоги, то перелік її суб'єктів чітко визначений у ст. 15 цього закону. Ними є: центри з надання безоплатної вторинної правової допомоги; адвокати, включені до Реєстру адвокатів, які надають безоплатну вторинну правову допомогу. Очевидно, що юридична клініка не підпадає під жодну з цих категорій.

Не знайшло свого відображення у нормативному визначенні юридичної клініки й те, що цим терміном позначається відповідний навчальний курс.

Проведений аналіз нормативного визначення поняття «юридична клініка» засвідчив, що воно потребує удосконалення, уточнення та уніфікації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Про безоплатну правову допомогу [Електронний ресурс] : Закон України від 02.06.2011 р. в редакції від 18.06.2016 р. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3460-17>. – Назва з екрану.
2. Про вищу освіту [Електронний ресурс] : Закон України за станом на 18.02.2016 р. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>. – Назва з екрану.
3. Про внесення змін до Закону України «Про безоплатну правову допомогу» щодо визначення статусу юридичних клінік як суб'єктів надання безоплатної первинної і вторинної правової допомоги [Електронний ресурс] : Проект Закону від 12.12.2012 р. № 926. – Режим доступу : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/JG0PQ00A.html. – Назва з екрану.
4. Про внесення змін до Закону України «Про безоплатну правову допомогу» щодо визначення статусу юридичних клінік як суб'єктів надання безоплатної первинної правової допомоги [Електронний ресурс] : Проект Закону від 05.03.2015 р. № 2319. – Режим доступу : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/JH1SF00A.html. – Назва з екрану.
5. Про затвердження Типового положення про юридичну клініку : Наказ Міністерства освіти і науки України від 3.08.2006 р. № 592 // Офіційний вісник України. – 2006. – № 32. – С. 680.
6. Стандарти юридичних клінік України: прийняті Асоціацією юридичних клінік України 16.11.2003 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nnip.stu.cn.ua/uk/component/k2/item/download/1000_99e8524d51c4a39a94068ef5f19c5cb2.html. – Назва з екрану.

СІМЕЙНЕ ФЕРМЕРСТВО: ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ТА ДІЯЛЬНІСТЬ

Сіненко Тетяна Олексіївна
завідувач відділення «Правознавство»,
викладач юридичних дисциплін ВНЗ
«Кіровоградський технікум механізації
сільського господарства»

З 1.05.2016 р. набув чинності Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про фермерське господарство» щодо стимулювання створення та діяльності сімейних фермерських господарств» (далі – Закон) [3, с. 406].

Фермерське господарство підлягає державній реєстрації як юридична особа або фізична особа – підприємець. Фермерське господарство, зареєстроване як юридична особа, діє на основі Статуту. Згідно з Законом фермерське господарство без статусу юридичної особи організовується на основі діяльності фізичної особи-підприємця і має статус сімейного фермерського господарства, за умови використання праці членів такого господарства, якими є виключно фізична особа – підприємець та члени її сім'ї.

Зауважимо, фермерське господарство підлягає державній реєстрації у порядку, встановленому законом для державної реєстрації юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців, за умови набуття громадянством України або кількома громадянами України, які виявили бажання створити фермерське господарство, права власності або користування земельною ділянкою.

Законом України «Про фермерське господарство» були внесені наступні зміни для забезпечення спрощеного порядку перетворення особистих селянських господарств у сімейні фермерські господарства [2, с. 363].

По-перше, це введення статусу сімейного фермерського господарства. Ст. 1 Закону України «Про фермерське господарство» було доповнено ч. 5 наступного змісту: «Фермерське господарство, зареєстроване як юридична особа, має статус сімейного фермерського господарства за умови, що в його підприємницькій діяльності використовується праця членів такого господарства, якими є виключно члени однієї сім'ї, відповідно до ст. 3 Сімейного кодексу України» [1, с. 135].

Отже, у нововведеннях при визначенні сімейного ФГ наводиться посилання на ст. 3 СК України де вказується визначення сім'ї. Разом з тим, Закон України «Про фермерське господарство» вже містить перелік осіб, які можуть бути членами фермерського господарства, і цей перелік включає не лише членів сім'ї, а й родичів.

По-друге, фермерське господарство без статусу юридичної особи може бути організоване фізичною особою-підприємцем самостійно (за умови використання праці членів сім'ї такого господарства) і також матиме статус сімейного фермерського господарства.

По-третє, наступним цікавим нововведенням Закону є те, що без статусу юридичної особи організовується фермерське господарство фізичною особою-підприємцем самостійно або на підставі договору про створення сімейного фермерського господарства спільно з членами власної сім'ї. Такий договір має бути обов'язково посвідчений нотаріально. Саме той член сім'ї,

який зареєстрований як фізична особа-підприємець та визначений договором про створення сімейного фермерського господарства, є головою сімейного фермерського господарства без статусу юридичної особи.

Закон передбачає залучення сімейним фермерським господарством не членів сім'ї до виконання робіт у фермерському законодавстві, але виключно для сезонних та окремих робіт, які природно прив'язані до діяльності господарства, а також потребують спеціальних умінь. Залучають до праці таких працівників, як і раніше, за трудовим контрактом.

Фермерським господарствам зі статусом сімейних фермерських господарств надається додаткова державна підтримка у порядку, передбаченому Законом України «Про державну підтримку сільського господарства України» [4, с. 527].

Отже, з наведеного можемо відокремити чотири форми фермерського господарства, а саме: ФГ – юридична особа, сімейне ФГ – юридична особа, ФГ – фізична особа-підприємець, сімейне ФГ – фізична особа-підприємець. Очевидно, що законодавець впроваджує сімейні ФГ, пропонуючи їм самоорганізуватися на основі фізичної особи-підприємця, яким оформляється один із членів господарства.

На мою думку, мета закону – переведення великих особистих селянських господарств у статус фермерських господарств та виведення з тіні усіх дрібних виробників с/г продукції, а відповідно, і їх оподаткування. Отже, у новому законі вбачається додаткове регулювання й оподаткування такої діяльності, впроваджується ще одна організаційно-правова форма господарювання на селі. Можна зробити висновок, що держава, яка хоче позитивних змін, повинна думати не про те, як оподаткувати село, а як його збагатити, підтримати, відновити.

Безперечно, такий механізм має бути всебічно відпрацьований та обговорений з головами фермерських господарств, що вже існують, оскільки практична сторона життя фермерів значно відрізняється від її теоретичного бачення законодавцем.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Сімейний кодекс України: кодекс України від 10 січня 2002 року// Відомості Верховної Ради. – 2002. – № 21-22. – Ст.135.
2. Про фермерське господарство: Закон України від 19 червня 2003 року // Відомості Верховної Ради України. – 2003. –№ 45. –Ст.363.
3. Про внесення змін до Закону України «Про фермерське господарство» щодо стимулювання створення та діяльності сімейних фермерських господарств від 31 березня 2016 року// Відомості Верховної Ради. – 2016. – № 21. – Ст.406.
4. Про державну підтримку сільського господарства України: Закон України від 24 червня 2004 року// Відомості Верховної Ради. – 2004. – № 49. – Ст.527.

ПРАВО І РЕЛІГІЯ: ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНІ ПРОБЛЕМИ СПІВВІДНОШЕННЯ

*Скорик Світлана Яківна
магістрант гр. ПЗ–15–1зм*

Кременчуцького національного університету

Розгляд співвідношення права і релігії вимагає аналізу природи цих явищ. Ураховуючи юридичну спрямованість цієї роботи, а також численні спори, що точаться у науці щодо природи права, перш за все треба зупинитися на проблемі праворозуміння. Цілком правий у цьому сенсі П. М. Рабінович, який зазначає, що «у кожному випадку використання в літературі – навчальній чи науковій – терміно-поняття “право” варто застерігати, в якому, власне, сенсі його вжито» [1, с. 34].

Важливим аспектом, який необхідно вирішити для дослідження співвідношення права і релігії, є з'ясування природи релігії, її ролі в системі суспільного регулювання. У цій роботі ми не намагатимемося докладно проаналізувати всі сторони феномену релігії, що вже було зроблено в багатьох працях філософського, соціологічного та релігієзнавчого спрямування. З огляду на це наведемо лише основні підходи до розуміння релігії. За ознакою головного пояснювального принципу можна виділити теологічні, філософські, антропологічні, соціологічні, психологічні концепції релігії.

Теологічні визначення релігії виходять з переконання у реальному існуванні Бога та здатності людини до спілкування з ним. Релігія – це все те, що поєднує людину з божественним. Вимога релігійності висувається і до її дослідника, оскільки зрозуміти релігію здатна тільки релігійна людина, іншим вона просто недоступна. Це погляд на сакральне зсередини, з позиції самої релігії. Безперечним здобутком теологічного пояснення релігії є привернення уваги до природи людського існування, що зумовлює необхідність пошуку вищого сенсу життя людини, яке не зводиться до реалізації певних біологічних чи соціальних потреб. У той же час теологічні концепції виходять з реальності божественного начала, яке виступає не продуктом розуму індивіда, а окремою, автономною реальністю, свого роду паралельним світом.

Така позиція науково не варифікується, що приводить до схоластичної потреби неаргументативно постулювати істинність певного положення, на якому будується вся інша система суджень. Подібна вада притаманна і деяким правникам, що досліджують проблеми співвідношення права і релігії [2, с. 21]. Іншою вадою є яскраво виражена конфесійність богословських підходів. На прикладі А. В. Річинського можна побачити, як на розуміння релігії накладається ідея української автокефальної церкви.

Крім того, всі запропоновані ідеї практично не можуть бути застосовані до релігій, які не наголошують або не акцентують увагу на наявності надприродного (наприклад, буддизм, окремі язичницькі вірування та ін.).

Іншим способом пояснення релігії, який звертається до її природи, є філософський. Філософія релігії прагне описати її сутність у контексті загальної філософської картини світу.

Отже, релігія пізнається переважно «ззовні», в рамках певного світогляду, що не обов'язково ґрунтується на вірі у божественне та не ототожнює релігію зі спілкуванням з Богом.

Дослідження природи права і релігії дає змогу перейти до встановлення їх співвідношення. Перш за все слід зазначити, що історія правової думки, як вітчизняної, так і західної, нерозривно пов'язана з питаннями взаємовпливу, взаємодії, суперечності права і релігії. При цьому намагання уявити еволюцію наукових поглядів як лінійний рух секуляризації права, а тим більше надавати такому рухові виключно позитивного значення в дусі філософів-матеріалістів епохи Просвітництва або радянської квазіатеїстичної думки видається значним спрощенням проблеми.

На наш погляд, цей процес є набагато складнішим і проходить декілька етапів: 1) притаманного середньовічним авторам визнання релігійного походження і обґрунтування правових та державних явищ; 2) повної секуляризації права і держави, аж до повного ігнорування ролі релігії, що притаманне раціоналістичній юридичній думці; 3) діалектики поєднання цих двох напрямків у численних новітніх концепціях, які погоджуються з певним значенням релігії для функціонування права і держави та допускають можливість існування релігійного погляду на ці інститути.

На сьогоднішній день новітня юриспруденція, досліджує право і релігію як складові системи соціального регулювання, що мають як спільні риси, так і відмінності, взаємодіють та впливають одне на одного.

Таким чином можна сказати, що право у цьому разі виступає чинником обмеження радикальних векторів розвитку релігійної системи, які можуть зашкодити правам та законним інтересам будь-яких осіб. Саме державно-правові, а не тільки силові форми впливу, в тому числі укладення міжнародно-правових угод у сфері боротьби з тероризмом, дозволяють подолати релігійний екстремізм та зменшити міжконфесійну напругу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Рабінович П. М. Праворозуміння : сутність, класифікації, нездоланність плюралізму / П. М. Рабінович // Бюл. М-ва юстиції України. – 2007. – № 5 (67). – С. 34.
2. Папаян Р. А. Христианские корни современного права / Р. А. Папаян. – М. : НОРМА, 2002. – 122 с

ПОЛІТИЧНИЙ РЕЖИМ СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ

Скоруно Володимир Олегович
студент II курсу гр. ДП-115 ПВНЗ «Кіровоградський
інститут державного та муніципального управління
Класичного приватного університету»

Актуальним завданням сучасних політологічних досліджень є аналіз динаміки розвитку українського політичного режиму. Пострадянські трансформації 1990-х років минулого століття наочно продемонстрували, що падіння комуністичного режиму і наступні політичні перетворення не обов'язково призведуть до встановлення тих чи інших форм ліберально-демократичного устрою.

Метою даної роботи є аналіз розвитку політичного режиму України в контексті сучасних теорій патримоніалізму та неопатримоніалізму (Ш. Ейзенштадт, Г. Рот, Р Теобальд).

Однією з найважливіших характеристик держави є характеристика існуючого політичного режиму. Політичні режими класифікуються за різними ознаками – від формально-юридичних до географічних, але найпоширенішою (і водночас найпростішою) класифікацією є їх поділ на тоталітарні, авторитарні і демократичні. Місце політичного режиму України дослідники визначають саме серед авторитарних та демократичних устроїв.

Сучасній Україні притаманні такі риси політичного режиму як:

1. Непублічність влади. Тобто можна чітко ідентифікувати лише вимоги до влади та її реакцію у вигляді прийнятих рішень. Все, що відбувається навколо прийняття рішень, є «чорним ящиком» для дослідника;
2. Наявність елементів клієнтелізму у стосунках виборець-депутат, виборець-партія, всередині самих партій;
3. Невиконання українськими партіями властивих партіям функцій;
4. Існування кланових угруповань довкола державних та регіональних лідерів;
5. Відсутність передумов для європейської ідентифікації.

Неважко помітити, що всі перераховані специфічні риси не є характерними для демократичного політичного устрою. Водночас більшість із них не характерні й для зрілого тоталітаризму. Практично, всі вони притаманні авторитарним політичним режимам. Таким чином, мова має йти про існування цілого «пласта» ознак авторитарного режиму в Україні.

Тепер варто задатись питанням, чи потрібна Україні невизначеність у політичній системі, і чи варто змінювати режим. Зараз має місце не роль режиму у суспільстві, а його ефективність. Адже, не потрібно бути політологом чи соціологом щоб оцінити нинішнє становище держави і зрозуміти, що ми рухаємось не у тому напрямку.

Є кілька причин, через які наша держава після досягнення незалежності не змогла утриматися на демократичній траєкторії розвитку. Передусім Україні довелося не тільки переходити до демократії і ринкової економіки, а й розбудовувати модерну державу і здійснювати консолідацію нації. Якщо ми подивимося на посткомуністичну «четверту хвилю» демократизації, то побачимо, що більш успішними на шляху до демократії виявилися ті країни, які вже мали досвід незалежного національно-

державного розвитку, принаймні, у міжвоєнний період: Польща, Чехія, Угорщина, Латвія, Литва, Естонія. І чи не тому шлях до ЄС для Румунії і Болгарії виявився коротшим, що перед ними не стояла проблема національної консолідації? Демократизація до або після формування модерної держави і нації – от що визначає розходження траєкторій Центральної і Східної Європи (включаючи країни Балтії), і країн колишнього СРСР.

Однією, з найважливіших проблем політичної модернізації є досягнення відносно стійкої рівноваги і політичної стабільності в суспільстві. У цьому контексті важливими для українського суспільства є такі умови:

1. Збалансування державного управління й системи місцевого самоврядування, опертих на схильність української ментальності до індивідуальних й громадських форм раціонального господарювання, прагнення до різноманітних форм самореалізації на суспільному та особистісному рівнях;

2. Виявлення суперечностей у загальнодержавних, галузевих, регіональних, колективних та особистих інтересах і визначення способів їх узгодження задля суспільного і політичного консенсусу;

3. Вирішення проблеми адміністративно-територіального поділу країни, запобігання деконцентрації влади й дезінтеграційних процесів.

Ще однією проблемою політичної модернізації є пошук оптимальних способів переходу від традиційного суспільства до раціонального, до пом'якшення вірогідного зіткнення традиційних для даної національної політичної культури цінностей і норм політичного життя з новими модернізованими інститутами. Головне при цьому забезпечити формування політичного режиму і системи соціального управління, які відповідали б внутрішнім потребам українського суспільства. А це передбачає:

1. Цілеспрямоване подолання невідповідності до реформування всієї системи управління, розумне запозичення загальноцивілізаційного політичного досвіду і врахування досвіду модернізації інших держав;

2. Неприпустимість механічного перенесення на національний ґрунт зарубіжних інститутів без урахування національно-психологічних особливостей народу і характерних рис сучасної політичної ситуації;

3. Обмеження впливу на державотворчий процес вузькопартійних інтересів, подолання негативних особистісних рис, зумовлених тоталітарним досвідом («розірваність» свідомості; відмова від політичного життя в усіх його виявах, окрім стихійного протесту; суперечливе поєднання демократичної й тоталітарної свідомості, орієнтація на несумісні цінності);

4. Реформування інституціональної сфери суспільства завдяки розвиткові різноманітних форм асоціативно-громадського життя, зумовлених логікою розвитку суспільства.

Третьою проблемою політичної модернізації сучасної України є налагодження постійного взаємозв'язку й діалогу між владними структурами і населенням з усіх питань суспільного буття. Цього можна досягти:

1. Шляхом подолання кризи легітимності через створення механізмів суспільної саморегуляції на місцевому рівні, справедливий розподіл ресурсів влади та управління, формування норм і процедур, засадничих для державно-правових інститутів правової держави та демократичного політичного режиму;

2. Через скорочення дистанції між соціальними станами, стимулювання соціальної мобільності й домінування політичних угруповань (партій, громадських об'єднань, груп тиску) замість всевладдя бюрократії;

3. Через розширення механізмів політичної соціалізації; розвиток системи політичного рекрутування (відбору персоналу, який перебере на себе провідні ролі в політиці) на рівні «нижніх поверхів» політичної системи суспільства.

Отже, серед українських науковців немає єдності в розумінні сутності політичного режиму нашої держави. Разом з тим, більшість з них вважає, що він має значну специфіку, стоїть окремо серед інших типів політичних режимів. Відтак очевидно, що саме дослідження його специфічних рис і може привести до вироблення адекватної загальноприйнятої концепції.

Сучасна практика свідчить про руйнівні наслідки використання політичного контролю елітою для пристосування реформ до свого власного становища та інтересів. Стати на заваді цьому може лише формування громадянського суспільства. Наявна можливість його постійно впливати на тих, хто здійснює функції політичної влади.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Андрущенко В. Політологія: наука про політику: Підручник для вищої школи / Василь Григорович Кремень (ред.), Микола Іванович Горлач (ред.). – 3. вид., виправ. та доп. – К.; Х. : Єдінорог, 2001. – 640 с.
2. Антоненко В. Г., Бабкін В. Д., Бабкіна Ольга Володимирівна, Бебик В. М., Головатий М. Ф. Політологія: Підручник / Ольга Володимирівна Бабкіна (ред.), Володимир Павлович Горбатенко (ред.). – 3. вид., перероб., доп. – К. : ВЦ "Академія", 2006. – 568 с.
3. Бабкіна О. В., Безродний Є. Ф., Горбатенко В. П., Дмитренко С. П., Дорофей В. Т. Політологія: Посібник для студ. вузів / О. В. Бабкіна (ред.), В. П. Горбатенко (ред.). – К. : Видавничий центр "Академія", 2004. – 366 с.
4. Гелей С. Політологія: Навчальний посібник / Степан Гелей, Степан Рутар. – 5-е вид., перероб. і доп. – К. : Знання, 2004. – 645 с.

СИСТЕМА СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

*Слозанська Ганна Іванівна
доцент кафедри соціальної педагогіки і соціальної
роботи Тернопільського національного педагогічного
університету імені Володимира Гнатюка,
кандидат педагогічних наук, доцент*

Україна перебуває на етапі кардинального реформування системи місцевого самоврядування та територіальної організації влади. Реформа децентралізації влади передбачає створення об'єднаних територіальних громад (ОТГ), передачу повноважень та бюджетів з центру «на місця» та розвиток ініціативи територіальних громад. Важливим фактом є те, що в умовах децентралізації на об'єднані територіальні громади буде покладено вирішення значної частки соціальних питань, зокрема питання освіти, охорони здоров'я, соціального захисту населення, надання соціальних послуг тощо.

Як свідчить аналіз практики, реформування інститутів державного управління та процес децентралізації породжує проблему неякісного та несвоєчасного надання соціальних послуг населенню. Тому, сьогодні актуальності набуває обговорення питання якісного надання соціальних послуг особам, які перебувають в складних життєвих обставинах і потребують допомоги.

Слід зазначити, що певні кроки в напрямі реформування системи надання соціальних послуг населенню вже було зроблено. Зокрема, у період з 2001 по 2012 роки в Україні було затверджено низку нормативно-правових актів, які б мали відігравати домінуючу роль у підвищенні якості надання соціальних послуг. До них ми відносимо: затвердження «Стратегії подолання бідності» (2001 р.) [31]. Це дозволило визначити основні вектори розвитку системи соціальних послуг: поглиблення адресності державної соціальної допомоги; заміна окремих пільг на соціальні послуги; перехід від бюджетного фінансування відповідних державних установ до програмного фінансування на конкурсних засадах громадських організацій, які надаватимуть такі послуги; передача органам місцевого самоврядування повноважень щодо планування, фінансування та організації надання соціальних послуг; прийняття Верховною Радою України Закону «Про соціальні послуги» (2003 р.) [7], який повинен був стати базовим для розвитку системи надання соціальних послуг; схвалення «Концепції реформування системи соціальних послуг» (2007-2012 р.) [29]; затвердження Розпорядженням Кабінету Міністрів України «Стратегії реформування системи надання соціальних послуг» (2012 р.) [30], яка скасувала Концепцію. Останню так і не змогли реалізувати в повному обсязі у зв'язку із відсутністю «законодавчого регулювання питань, зокрема, щодо формування соціального замовлення, визначення потреб адміністративно-територіальної одиниці у соціальних послугах, їх видах та обсягах, планування та надання соціальних послуг з урахуванням визначених потреб і запровадження стандартизації зазначених послуг».

Проте, як результати реалізації зазначених вище нормативно-правових актів свідчать про те, що система надання соціальних послуг населенню у період з 2001 по 2012 роки так і не запрацювала.

З 2013 року в Україні розпочався новий етап в плані реформування системи надання соціальних послуг населенню. Цей етап, на нашу думку, є більш виваженим, чітким і обдуманим. Однак, це лише початок і ті кроки які були зроблені в плані розвитку системи надання якісних соціальних послуг населенню потребують продовження.

13 березня 2013 року Розпорядженням КМУ було затверджено доленосний план «План заходів на 2013-2016 роки щодо реалізації Стратегії реформування системи надання соціальних послуг» [28], дія якого закінчується в цьому році. В рамках реалізації Плану було реалізовано низку заходів. До найбільш важливих відносимо розробку та затвердження:

- 15 державних стандартів соціальних послуг [10-24], якими визначено зміст, обсяг, норми, нормативи, умови та порядок надання соціальних послуг, показники якості їх надання;

- Порядку визначення потреб населення адміністративно-територіальної одиниці у соціальних послугах (наказ Міністерства соціальної політики України від 20.01.2014 р.) для забезпечення їх подальшого надання [26];

- Порядку та методичних рекомендацій з проведення моніторингу та оцінки якості соціальних послуг проведення (наказ Міністерства соціальної політики України від 27.12.2013 р.) Для посилення контролю за наданням таких послуг та підвищення якості їх надання [27];

- Переліку соціальних послуг, що надаються особам, які перебувають у складних життєвих обставинах і не можуть самостійно їх подолати (наказ Міністерства соціальної політики України від 03.09.2012 р) у розрізі адміністративно-територіальних одиниць [25];

- Механізмів видачі ваучерів (сертифікатів) особам, які перебувають у складних життєвих обставинах і мають право на отримання безоплатних соціальних послуг, для забезпечення адресності їх надання;

- Методичних рекомендацій щодо організації соціального замовлення соціальних послуг [8] з метою надання практичної допомоги в організації соціального замовлення соціальних послуг органами державної влади і місцевого самоврядування та виконавчими органами об'єднаних територіальних громад.

В раках реалізації Плану внесено зміни до Законів України «Про соціальні послуги» [7] та «Про здійснення державних закупівель» [6] з метою запровадження механізму соціального замовлення та у разі потреби, «Про громадські об'єднання» [4], «Про благодійну діяльність та благодійні організації» [1], «Про гуманітарну допомогу» [5] з метою забезпечення рівноправної участі всіх суб'єктів, що надають соціальні послуги, у процесі їх надання; деяких законодавчих актів України з метою розширення повноважень органів місцевого самоврядування та оптимізації надання адміністративних послуг Закон України [3]; підготовлено пропозиції щодо створення комплексних центрів надання соціальних послуг.

На етапі реалізації Плану затверджено зміни до Випуску 80 «Соціальні послуги» Довідника кваліфікаційних характеристик професій працівників, який містить кваліфікаційні характеристики керівників, професіоналів, фахівців, технічних службовців і робітників установ і закладів сфери соціальних послуг (наказ Міністерства соціальної політики України від 25.01.2016 р.) [9].

Проте, як свідчить аналіз нормативно-правової бази низка заходів передбачених у «Плані заходів на 2013-2016 роки щодо реалізації Стратегії реформування системи надання соціальних послуг» [28] перебувають на етапі обговорення і пропозицій. Зокрема, Планом передбачено розробку та затвердження програми підвищення кваліфікації соціальних працівників та інших фахівців, що надають соціальні послуги, а також фахівців із соціальної роботи та забезпечення підвищення їх кваліфікації. Це питання перебуває у стадії обговорення та консультування.

Міністерство соціальної політики спільно із зацікавленими організаціями, установами працює над підготовкою пропозицій щодо внесення змін до освітньо-професійних програм підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації (післядипломної освіти) соціальних працівників, соціальних педагогів з урахуванням освітньо-кваліфікаційних характеристик випускників вищих навчальних закладів відповідно до чинного законодавства. Пропозиції узгоджуються із затвердженим Законом «Про вищу освіту» [2] та Стандартом вищої освіти з підготовки бакалаврів за спеціальністю 231 «Соціальна робота» галузі знань 23 «Соціальна робота»/

В контексті запланованих заходів вивчається досвід європейських країн з питань організації та надання соціальних послуг, сприяння залученню міжнародної фінансової та технічної допомоги для реформування системи соціальних послуг з метою врахування досвіду європейських країн з питань організації та надання соціальних послуг і залучення міжнародної фінансової та технічної допомоги для реформування системи надання соціальних послуг в Україні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Закон України «Про благодійну діяльність та благодійні організації» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5073-17/paran3#n3>– Загол. з екрану. – Мова укр.
2. Законом України «Про вищу освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>– Загол. з екрану. – Мова укр.
3. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо розширення повноважень органів місцевого самоврядування та оптимізації надання адміністративних послуг» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/888-19>– Загол. з екрану. – Мова укр.

4. Закон України «Про громадські об'єднання» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4572-17/paran3#n3>– Загол. з екрану. – Мова укр.

5. Закон України «Про гуманітарну допомогу» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1192-14>– Загол. з екрану. – Мова укр.

6. Закон України «Про здійснення державних закупівель» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2289-17>– Загол. з екрану. – Мова укр.

7. Закон України «Про соціальні послуги» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/966-15>– Загол. з екрану. – Мова укр.

8. Методичні рекомендації щодо організації соціального замовлення соціальних послуг [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.mlsp.gov.ua/labour/control/uk/publish/article;jsessionid=2BDA1CEDC834170B8E7B54D2351B019D.app1?art_id=189222&cat_id=102036– Загол. з екрану. – Мова укр.

9. Наказ Міністерства соціальної політики України «Про внесення до Випуску 80 «Соціальні послуги» Довідника кваліфікаційних характеристик професій працівників [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.mlsp.gov.ua/labour/control/uk/publish/category?cat_id=102036 – Загол. з екрану. – Мова укр.

10. Наказ Міністерства соціальної політики «Про затвердження Державного стандарту соціальної послуги соціальної послуги посередництва (медіації)» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1243-16>– Загол. з екрану. – Мова укр.

11. Наказ Міністерства соціальної політики «Про затвердження Державного стандарту соціальної послуги соціального супроводу при працевлаштуванні та на робочому місці» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z1359-16>– Загол. з екрану. – Мова укр.

12. Наказ Міністерства соціальної політики «Про затвердження Державного стандарту паліативного догляду» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0247-16>– Загол. з екрану. – Мова укр.

13. Наказ Міністерства соціальної політики «Про затвердження Державного стандарту соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у складних життєвих обставинах» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0621-16>– Загол. з екрану. – Мова укр.

14. Наказ Міністерства соціальної політики «Про затвердження Державного стандарту соціальної послуги кризового та екстреного втручання» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0990-16>– Загол. з екрану. – Мова укр.

15. Наказ Міністерства соціальної політики «Про затвердження Державного стандарту стаціонарного догляду за особами, які втратили здатність до самообслуговування чи не набули такої здатності» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0432-16>– Загол. з екрану. – Мова укр.

16. Наказ Міністерства соціальної політики «Про затвердження Державного стандарту соціальної послуги представництва інтересів» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0127-16>– Загол. з екрану. – Мова укр.

17. Наказ Міністерства соціальної політики «Про затвердження Державного стандарту соціальної послуги консультування» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0866-15>– Загол. з екрану. – Мова укр.

18. Наказ Міністерства соціальної політики «Про затвердження Державного стандарту соціальної послуги профілактики» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z1155-15>– Загол. з екрану. – Мова укр.

19. Наказ Міністерства соціальної політики «Про затвердження Державного стандарту соціальної адаптації» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0665-15>– Загол. з екрану. – Мова укр.

20. Наказ Міністерства соціальної політики «Про затвердження Державного стандарту підтриманого проживання бездомних осіб [Про затвердження Державного стандарту підтриманого проживання бездомних осіб [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0458-15>– Загол. з екрану. – Мова укр.

21. Наказ Міністерства соціальної політики «Про затвердження Державного стандарту догляду вдома» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1990-13#n14>– Загол. з екрану. – Мова укр.

22. Наказ Міністерства соціальної політики «Про затвердження Державного стандарту соціальної послуги соціальної інтеграції випускників інтернатних закладів (установ)» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z1367-16#n13#n13>– Загол. з екрану. – Мова укр.

23. Наказ Міністерства соціальної політики «Про затвердження Державного стандарту денного догляду» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1363-13>– Загол. з екрану. – Мова укр.

24. Наказ Міністерства соціальної політики «Про затвердження Державного стандарту надання притулку бездомним особам» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1447-13– Загол. з екрану. – Мова укр.

25. Наказ Міністерства соціальної політики України «Про затвердження Переліку соціальних послуг, що надаються особам, які перебувають у складних життєвих обставинах і не можуть самостійно їх подолати [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1614-12>– Загол. з екрану. – Мова укр.

26. Наказ Міністерства соціальної політики України «Про затвердження Порядку визначення потреб населення адміністративно-територіальної одиниці у соціальних послугах [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0253-14– Загол. з екрану. – Мова укр.

27. Наказ Міністерства соціальної політики України «Про затвердження Порядку та методичних рекомендацій з проведення моніторингу та оцінки якості соціальних послуг проведення [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://cct.com.ua/2014/27.12.2013_904.htm] – Загол. з екрану. – Мова укр.

28. Розпорядження КМУ «Про затвердження Плану заходів на 2013-2016 роки щодо реалізації Стратегії реформування системи надання соціальних послуг» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/208-2013-%D1%80/paran12#n12> – Загол. з екрану. – Мова укр.

29. Розпорядженням Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції реформування системи соціальних послуг [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/178-2007-%D1%80> – Загол. з екрану. – Мова укр.

30. Розпорядженням Кабінету Міністрів України «Про схвалення Стратегії реформування системи надання соціальних послуг» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/556-2012-%D1%80>– Загол. з екрану. – Мова укр.

31. Указ Президента України «Про Стратегію подолання бідності» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/637/2001> – Загол. з екрану. – Мова укр.

ФІЛОСОФІЯ ДОСЯГНЕННЯ УСПІХУ

Соколов Олег Олегович

*студент II курсу гр. КДП-185 Коледжу
Класичного приватного університету*

Основна теза даної теми полягає в тому, що успіх – це здійснення мети і стан задоволення (щастя) від цього. Чи можна вважати успішною людину, що не здійснила жодного свого бажання, людину, що не довела до кінця жодної справи, людину, що не досягла у житті нічого з того, що планувала? Скоріш навряд. Чи можемо ми вважати успішною людину, що

здійснила свою мету, але задоволення або щастя від цього не відчувала? Скоріш за все, що ні. Тому, ймовірно, успіх – це стан щастя від здійснення своїх цілей. Виходячи з цього, можна сказати, що можна бути щасливим кожен день, якщо здійснювати маленькі цілі і наблизитись до великої мрії.

Якщо на мить заплющити очі і уявити успішну, на свій погляд, людину, то уявиться він багатим чи бідним? Як не дивно, але чомусь, як правило, маються на увазі досить багаті люди. То можливо успіх і багатство йдуть по життю поруч? Можливо, що саме так. Але багатство не є кінцевою метою успішної людини. Це є лише одна із сходинок, що дозволяє здійснювати великі цілі.

Чи існують об'єктивні причини, що заважають успіху? Причини зовнішні, що не залежать від людини: війна, катаклізми тощо? Звичайно, що є. А яка з об'єктивних причин є найвагомішою? Скорше всього смерть або вселенська катастрофа. Якщо кілька людей народилися в один рік, вони, виходить і померти з об'єктивних причин мають в один час? Але так не відбувається. Можливо тому, що вони вели різний спосіб життя: хтось дбав про своє здоров'я, а хтось ні, хтось помре раніше, а хтось пізніше. Виходить, що навіть смерть не завжди є об'єктивною. (зовнішньою, що не залежить від людини) причиною, що не дозволяє досягти людського успіху.

Ми виходимо з того, що найважливіші причини, що найбільше можуть завадити досягненню успіху є суб'єктивними або внутрішніми. Тоді кожен може, щось змінивши в собі, ці причини прибрати. Насправді, найбільше гальмо в досягненні успіху ми створюємо собі власною неорганізованістю, неграмотністю, страхами, комплексами, невпевненістю. Роздуми про те, що ж може допомогти в досягненні успіху, призводять багатьох людей до одних і тих самих висновків. **Елементи успіху: велике бажання, чітка мета, чіткий план дій, позитивне ставлення до світу, віра в успіх, навчання, робота над собою, впевненість в собі.**

Велике бажання. Бажання – це енергія для дії, енергія для досягнення успіху. А відсутність бажання, відсутність енергії люди відчувають як лень. Тільки маючи велике бажання, можна здійснити велику мету. І неможливо здійснити навіть скромну мету, не маючи ніякого бажання.

Ясна мета. Не маючи мети, неможливо її здійснити. Корабель, повністю споряджений та укомплектований чудовою командою, не може нікуди прийти, якщо у нього немає ясної мети.

Чіткий план дій. Незапланований успіх – це запланована поразка. Чіткий план дій дозволяє здійснити самі грандіозні проекти. Неможливо з'їсти слона відразу, але його можна з'їсти шматочками. Успішна людина кожен день виконує маленьку частину великого плану.

Позитивне відношення до світу. Позитивне мислення, позитивне ставлення до себе і світу творить чудеса. Як ти думаєш про світ, в такому світі ти і живеш. Ви хочете жити в прекрасному світі – думайте про прекрасне про навколишній для вас світ! Інакше те, чого ти боїшся приходить до тебе.

Віра в успіх. Віра підсилює наш потенціал, а сумніви руйнують його. Якщо у вас є бажання, є мета, відкиньте сумніви, повірте в можливість здійснення його і перешкод на вашому шляху буде набагато менше.

Навчання. Розуміння того, чого я хочу без дій не призводять до результату. Та до великого успіху призводять дії, посилені знаннями.

Впевненість в собі. Впевненість дозволяє нам отримувати результат там, де, здавалося б, немає особливих передумов до цього. Ми говорили, що віра в успіх підвищує ймовірність досягнення успіху. Так ось, впевненість в собі допомагає подолати психологічні комплекси, блоки та підвищити ефективність діяльності в усіх областях.

Робота над собою. Ми говорили, що серйозні причини, що заважають нашому успіху, суб'єктивні і знаходяться всередині нас. Так ось, тільки робота над собою дозволяє нам змінитися на краще, змінити риси характеру, подолати психологічні комплекси, перемогти страхи.

Філософія залишається філософією до тих пір, поки ми нею не користуємося. Але як тільки ми починаємо застосовувати її на практиці, вона перетворюється в план дій, провідну нитку в досягненні успіху. І я бажаю, щоб ця нитка приводела до великого успіху, так само як і тих людей, що вже пройшли або йдуть цим шляхом.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бевзенко Л. Смысл жизненного успеха: социально-культурологический контекст // Социология: теория, методика, маркетинг. Киев, 2000. — № 1. — С. 34–61.
2. Ванина О. Н. Социологический анализ представлений и стереотипов молодежи об успешной деятельности // Проблемы гуманизации вузовского образования. Тольятти, 1998. — Вып. 4, ч. 3. — С. 60–67.
3. Грищенко Ж. М. Онтология успеха и поражения // СОЦИС. М., 1998. — № 9. — С. 54–59.
4. Целищев В. В. О понятии успеха в гуманитарных науках // Гуманит. науки в Сибири. Новосибирск, 2001. — № 1. — С. 3–10.
5. Черемных Н. М. Методологические контуры самоорганизации успеха // Ведомости / Тюмен. гос. нефтегазовый ун-т. НИИ приклад, этики. — Тюмень, 1996. Вып. 5. — С. 142–163.

РОЛЬ М. КРОПИВНИЦЬКОГО У СТАНОВЛЕННІ Й РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОГО ТЕАТРУ

*Сорочан Ірина Вікторівна
студентка I курсу гр. ДП – 116
ПВНЗ «Кіровоградський інститут*

Українське професіональне театральне мистецтво в другій половині XIX ст. розвивалось у дуже несприятливих умовах: не було спеціальних закладів які б виховували кадри, приміщень, які відповідали б своєму призначенню, належних традицій режисури й акторської гри, високохудожнього репертуару, який би забезпечив постійний зростаючий інтерес публіки до театру. Тільки палка любов до своєї справи, надзвичайна енергія сценічних діячів і жива підтримка публіки дали можливість українському театру з честю вийти з цих утруднень і завоювати собі гідне місце навіть у тих тяжких умовах, в які ставив його ворожий українському життю режим. Найболючішою його стороною була бідність репертуару. Театральна цензура залишила українському театру тісну галузь етнографічно-народного життя, але й з цієї галузі нові п'єси доводилось проводити з неймовірними утрудненнями, і навіть величезними матеріальними витратами. Отже, театр у ці роки фактично був єдиним джерелом культурного життя нації. Він залишався єдиною надією народу на своє духовне відродження. І дав цю надію Україні видатний український діяч – М. Кропивницький, завдяки якому українське сценічне мистецтво наприкінці XIX – на початку XX ст. було піднесено на небачений до того щабель – на вершині світової культури. Дослідженню постаті М. Кропивницького присвячено багато наукових робіт та статей серед авторів яких слід вказати: А. Новикова, І. Черничка, П. Киричка тощо. Метою даного дослідження є спроба проаналізувавши творчий доробок М. Кропивницького, визначити його місце та роль у становленні українського театру.

З ім'ям М. Кропивницького пов'язана ціла епоха. Він був актор, драматург, режисер, письменник, композитор, співак, публіцист, громадський діяч, засновник українського театру. М. Кропивницький виплекав справжніх зірок світової сцени, а театр М. Кропивницького зумів стати у ряд кращих національних у Європі та здобув гучну славу. Його колектив із успіхом гастролював не лише по всій царській Росії, а також у м. Варшаві, м. Мінську, м. Вільно, Галичині, Австро-Угорщині. У час, коли більшість населення України було неписьменною і не могло читати твори Т. Шевченка, М. Вовчка, І. Франка та інших українських письменників, театр М. Кропивницького багато років був одним із головних джерел культурного відродження уярмленої нації, займаючись просвітницькою місією – ніс правду в народ. Театр М. Кропивницького дава величезний поштовх для подальшого розвитку української культури і став однією з важливих духовних підвалин, на яких через багато десятиліть було побудовано незалежну Українську державу.

Все своє життя М. Кропивницький засобами мистецтва боровся за духовне визволення України: як драматург і актор палким мистецьким словом

пробуджував національну свідомість народу, закликав його зберігати й відстоювати свої культурні надбання. Устами героїв своїх п'єс М. Кропивницький проголошував протест проти соціальної несправедливості. Цензори забороняли твори драматурга, погрожували арештом, і тільки надзвичайна популярність і народна любов рятували митця-патріота від неминучого арешту.

У своїх творах М. Кропивницький виступає тонким знавцем душі, висвітлюючи болючі проблеми доби, зображуючи гострі соціальні протиріччя суспільства, що надавало його творчості ідейно-виховної сили. Загалом М. Кропивницький написав понад 40 п'єс. Преса порівнювала їх із шедеврами світової літератури, бо в кожній із них – «Дай серцю волю, заведе в неволю», «Доки сонце зійде, роса очі виїсть», «Глитай, або ж павук», «Олеся», «Замулені джерела», «Скрутна доба», митець виводить на життєвий кін свого улюбленого героя – селянина. Саме М. Кропивницький вперше надав українському театру соціального значення і звучання, на той час то було відкриттям. М. Кропивницький казав, що актор і режисер повинні добре знати життя народу й черпати з нього образи, аби правдиво розкривати психологію сценічного образу. А слово, рух, інтонація, міміка, грим, костюм, сценографія і музичне оформлення – тобто всі компоненти спектаклю – повинні бути підкорені розкриттю змісту твору. За своє довге театральне життя М. Кропивницький зіграв у творах українського, російського й західноєвропейського репертуару більше 500 ролей. Це були шедеври сценічного втілення, в яких великий актор сягав глибини розкриття і розуміння образу, створював сповнені правди характери, зачаровуючи своєю грою глядачів. Ще за життя М. Кропивницького називали «українським Мольєром» і «українським Шекспіром», а його прогресивні ідеї актуальні й у наш час.

М. Кропивницький часто поступався своїм гонораром для тих численних аматорських труп, де виступав, залюбки приймав у себе різних діячів культури і дозволяв їм жити на своєму хуторі «Затишок» роками, на повному пансіоні. Довгий час у нього жили родичі Т. Шевченка, його побратим, композитор М. Лисенко. Часто гостювали й інші діячі культури та мистецтва, художники, актори, науковці. Хутір «Затишок» був тоді справжнім осередком культурного життя Слобожанщини. М. Кропивницький при нагоді допомагав бідним акторам і селянам. Він являв собою приклад громадського подвигу людини. Відомий факт, коли російський цар Олександр II, в захопленні від акторської майстерності, під час гастролей театру у Петербурзі запропонував М. Кропивницькому грати в імператорському театрі, що давало змогу актору безтурботно й заможнo жити, – він рішуче відмовився: «Непотрібно мені ні срібла, ні золота, ні слави, ні пошанівок... Зрадити своєму народові, піти у найми «власням предеержащим», які мову нашу не визнають і хочуть знищити? Ніколи! Краще буду працювати для милій моїй Україні на повну, Богом дану мені силу, а там вже нехай цінують, що я залишив» [1] –

так сміливо висловлювався «батько українського театру» М. Кропивницький, бо рідна Україна була для нього понад усе.

Таким чином, М. Кропивницький відіграв надзвичайно важливу роль в історії становлення і розвитку українського театру, зокрема, став засновником українського професійного театру і по праву нині вважається його «батьком». Твори М. Кропивницького, склали основу репертуару відродженого національного театру. На його п'єсах виховувались українські актори, тисячі інших національно свідомих українців, які зуміли зберегти рідну мову, всіляко сприяли відродженню культури нашого народу. Нині п'єси М. Кропивницького входять до класичного репертуару сучасного українського театру.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Вісім цікавих фактів про фундатора українського театру Марка Кропивницького [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://gre4ka.info/kultura/28855-visim-tsikavykh-faktiv-pro-fundatora-ukrainskoho-teatru-marka-kropivnytskoho>.
2. Казимиров О. Український аматорський театр: Дожовт. період. / О. Казимиров. – К., 1965. – 133 с.
3. Киричок П. Марко Кропивницький. Нарис життя і творчості. / П. Киричок – К.: Дніпро, 1985. – 150 с.
4. Новиков А. Марко Кропивницький і українське театральне мистецтво / А. Новиков. – Дивослово. – 2004. – № 2. – С. 14–16.
5. Українська культура / Лекції за ред. Антоновича Д. – К.: Либідь, 1993. – 592 с.

ДИЛЕМА СОЦІАЛЬНОГО ПРАЦІВНИКА-2050

Тернавська Тетяна Анатоліївна

доцент кафедри соціальної роботи

ПВНЗ «Кіровоградський інститут державного та муніципального управління Класичного приватного університету, кандидат педагогічних наук

Соціальний працівник – це людина, яка покликана допомагати іншим людям, які потребують підтримки, співчуття, матеріальної, медичної, юридичної, психологічної або педагогічної допомоги. Так, з приводу останньої, педагогічної підтримки, на сучасному етапі становлення професійних галузей та напрямків підготовки, їх оновлення та уточнення точиться безліч розмов, дискусій та суперечок. Хто повинен надавати педагогічну підтримку: соціальний працівник чи соціальний педагог?

По-перше, звернемося до визначення цих термінів.

Сучасний науковець А. Капська визначає соціального педагога (працівника), як людину, яка будує відносини на основі об'єктивності і усвідомлення власної відповідальності, що дозволяє йому відволікатися від власного емоційного стану, щоб сприймати об'єктивно потреби, турботи і труднощі іншої людини [3].

Доповнюючи визначення А. Капської, О. Безпалько зазначає, що соціальний педагог – це посередник між особистістю, сім'єю та навколишнім середовищем, який виховує стійкість до життєвих негараздів, допомагає потребувачим, учить людей самостійно вирішувати їхні проблеми [1].

За законом України від 19 червня 2003 року №966-4 «Про соціальні послуги», соціальний працівник – це професійно підготовлений фахівець, що має необхідну кваліфікацію у сфері соціальної роботи і надає соціальні послуги [2].

На теперішній час, суворий час проведення антитерористичної операції на сході України, вимушеного переїзду людей і набуття ними статусу біженців, величезних демографічних втрат населення країни та збільшення кількості людей з особливими потребами, створення волонтерських організацій і потреба в їх неоціненній діяльності в житті країни, величезним кроком вперед в особистісній реалізації небайдужих людей є здобуття професії «Соціальний працівник» та надання компетентних, професійних соціальних послуг.

Спробуємо визначитись, у чому ж різниця між термінами «соціальний педагог» та «соціальний працівник»?

Сучасні науковці вищої школи України А. Какпська, О. Безпалько, В. Кострів виокремлюють соціального педагога як людину-професіонала, який працює у загальноосвітньому навчальному закладі з дітьми різного шкільного віку. Тоді як, соціальний працівник – спеціаліст у роботі з різними категоріями дорослого населення. Постає питання: чи входить до компетенції соціального працівника можливість роботи з дітьми дошкільного і шкільного віку?

Соціальний працівник поєднує необмежені напрямки створення комфортного життя і діяльності для всіх категорій людей (вікових, соціальних). Дилема у тому, що студент – майбутній соціальний працівник так само невпевнений у своїй майбутній професійній діяльності, а саме: не знає чим буде займатись, кому допомагати, що відповідно робити.

Таку дилему виявило проведене нами опитування та результат творчого завдання серед студентів I курсу спеціальності «Соціальна робота». Тема творчого завдання була: «Соціальний працівник 2050».

За результатами аналізу тез творчої роботи було виявлено думки песимізму, приміряння ролі сучасних професіоналів, без мрій та оптимістичного прогнозування на майбутнє. Найгіршим моментом у виконаному завданні були тези з політичним підґрунтям. Студенти

пов'язували свою майбутню професійну діяльність з політичними прогнозами на 2050 рік і зазначали про неможливість якісної роботи соціального працівника.

Професійні якості соціального працівника мають будуватися на покликанні, внутрішньому усвідомленні себе у якості помічника, друга, наставника для клієнта. Усвідомлення себе перш за все як альтруїста та волонтера в подальшому вибудовує напрямок професійної діяльності, соціального становлення та економічно-доцільного зосередження матеріальних та духовних сил соціального працівника.

Базуючись на основні засади надання соціальних послуг, до професійних компетенцій соціального працівника входить:

- сприяння особам, що перебувають у складних життєвих обставинах, які вони не в змозі подолати за допомогою наявних засобів і можливостей;
- попередження виникнення складних життєвих обставин;
- створення умов для самостійного розв'язання життєвих проблем, що виникають;
- якісна професійна діяльність, яка базується на принципах адресності та індивідуального підходу, доступності та відкритості, добровільності вибору отримання чи відмови від надання соціальних послуг, гуманності, законності, соціальної справедливості, комплексності, максимальної ефективності використання бюджетних та позабюджетних коштів суб'єктами, що надають соціальні послуги тощо [2].

Для гармонійного становлення майбутнього соціального працівника та усвідомлення студентом-першокурсником своєї професійної реалізації необхідно:

- практична спрямованість нормативних або варіативних навчальних дисциплін, які вивчаються студентом;
- пасивна, навчальна, виробнича, соціально-педагогічна, соціально-психологічна практика, починаючи з I-II семестру навчання;
- обов'язкова участь у гуртковій роботі професійно-спрямованої тематики;
- участь у волонтерській діяльності;
- активна участь в організації та проведенні благодійних акцій, спеціальній допомозі, аніматорських акціях;
- стажування в професійних соціально-педагогічних та соціально-психологічних установах України та закордоном;
- особиста допомога у пошуку та передачі матеріальних коштів людям, які цього потребують (пошук спонсорів, меценатів, небайдужих людей);
- створення та впровадження науково-практичних проектів з соціальної роботи;

- участь у наукових, науково-практичних семінарах соціального, педагогічного, психологічного, юридичного та медичного спрямування у вищих навчальних закладах та інших профільних установах;
- стати наставником, помічником для певної людини (людей, угруповань, громад, об'єднань) за потребою.

Постійна участь у соціальному житті інституту, міста, країни забезпечить професійне самовизначення, особисту самореалізацію та морально-духовне становлення особистості студента. Тільки в цьому випадку, кожен студент абсолютно точно буде бачити себе компетентним, важливим, потрібним, реалізованим, матеріально та духовно забезпеченим професіоналом – «Соціальним працівником-2050».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Безпалько О. В. Соціальна педагогіка: схеми, таблиці, коментарі: навч. посіб. / О. В. Безпалько. – К. : Центр учбової літератури, 2009. – 208 с.
2. Закон України від 19 червня 2003 року №966-4 «Про соціальні послуги» / Відомості Верховної ради України (ВВР), 2003. – № 45. – 358 с.
3. Соціальна педагогіка: підручник: 5-е вид., переробл. та доп. [за ред. А. Й. Капської]. – К. : Центр учбової літератури, 2011. – 488 с.

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА РОСІЙСЬКОЇ ІМПЕРІЇ У СФЕРІ ЗАЛУЧЕННЯ ЛІВОБЕРЕЖНОГО КОЗАЦТВА У КРИМСЬКІЙ ВІЙНІ (1853–1856 РР.)

Цигульський Сергій Миколайович

*доцент кафедри фундаментальних та приватно-
правових дисциплін ПВНЗ «Кіровоградський
інститут державного та муніципального управління
Класичного приватного університету»*

Як нам показує історія, висока боєздатність армії, вміння ефективно використовувати наявні ресурси у сфері оборони, швидко мобілізувати додаткові збройні угруповання є головною запорукою територіальної цілісності та непорушності будь-якої держави.

В сучасних реаліях України вивчати досвід в державницькій політиці у подібних питаннях є вкрай актуальним. Російська імперія у свій час вибудувала досить ефективну модель створення додаткової збройної сили на добровільній (не лише) основі у найшвидший строк, поєднуючи це з мінімальними затратами з державного (центрального) бюджету.

Задля посилення військового потенціалу російська влада вирішила заручитися додатковою підтримкою. 29 січня 1855 року у світ вийшов маніфест про скликання державного ополчення. А вже у лютому 1855 року до Малоросійського генерал-губернатора (Чернігівське, Полтавське і Харківське Генерал-губернаторство) Сергія Олександровича Кокошкіна (до речі, останнього генерал-губернатора, оскільки в 1856 році дана посада ліквідовувалася) надійшов наказ від імператора сформувати з представників лівобережного козацтва кінні полки. На плечі С. О. Кокошкіна покладалася розробка проекту по формуванню даних полків. Спочатку планувалося утворити вісім полків за зразком 1831 року (коли козаків залучили до участі в Польському національно-визвольному повстанні), однак в результаті вдалося сформувати лише шість, чотири – у Полтавській та два – в Чернігівській губерніях [2, с. 159].

Сьомого травня 1856 року вийшло «Положення про створення Малоросійських кінних козацьких полків» (до речі, 1831 року подібне положення побачило світ 6-го травня). Згідно із ним всі обов'язки по формуванню полків «лягали на плечі» генерал-губернатора (як і в 1831 році). На цей раз створення полків від початку носило тимчасовий характер, в Положенні так і вказувалося: «...Малороссийские козаки призываются на временную службу в Государственное ополчение», а пунктом № 44 зазначалося, що: «По окончании войны, Малороссийские полки распускаются Высочайшим указом и козаки возвратятся в свои дома» [1, с. 320, 324]. Набір передбачався в кількості 12 ревізьких душ на тисячу. Козацькі товариства звільнялися від сплати податків і оброчної суми на час, коли їх представники знаходилися в полках на службі.

Загалом, в плані матеріального забезпечення фінансування відбувалося трьома основними джерелами – козацьке товариство, дворянський стан Полтавської і Чернігівської губерній та загальний державний земський збір. Козацьке товариство зобов'язувалося надати кожному козаку по три сорочки і двоє штанів; внести в державне казначейство гроші за вказаними цінами на купівлю шапки, кашкету, краватки, полукафтана, шаровар, шинелі та двох пар чобіт; надати шестимісячну порцію провіанту для козаків (на кожного по 10 пудів і 35 фунтів борошна і 1 пуд та 5 фунтів круп). З представників місцевого дворянства збиралася для Малоросійських полків шестимісячна норма фуражу для стройових та тяглових коней. За державний кошт (із державного земського збору) покривалися такі затрати: 1) гроші видавалися на річне жалування та покращання харчування нижніх чинів полків; 2) для всього обмундирування і спорядження, що не входило до списку вимог від козацьких товариств; 3) забезпечення нижніх чинів від регулярної армії; 4) купівлю стройових і тяглових коней. Козацька зброя, тобто пістолети і шаблі, також бойові та навчальні припаси постачалися за рахунок держави [1, с. 323–324].

Вкрай важливою сторінкою історії створення цих полків є політика влади щодо соціально-правового захисту козаків та їх сімей, коли вони знаходилися в поході. Нажаль, додатковим навантаженням на козаків, які служили, являлися неодноразові факти тиску на їхніх жінок з боку рідних. Наприклад, родичі намагалися скористуватися ситуацією і привласнити рухоме чи нерухоме майно відсутніх господарів тощо. Тому цілком природно, що, перебуваючи на службі, козаки дуже хвилювалися за своє господарство. Старше керівництво полків та місцева влада пильно ставилися до заяв про майнові зазіхання, швидко реагуючи на подібні випадки.

Загалом, у травні 1856 року до полків надійшли накази, відповідно до яких почалося розформування полків [3, арк. 30–31]. Оскільки «Малоросійські» кінні козацькі полки формувалися як тимчасові військові одиниці, їх розформування стало логічною та об'єктивною реакцією на припинення бойових дій та підписання мирного договору, що відбулося в першій третині 1856 року. Жодних поступок для лівобережного козацтва як особливої групи державних селян за їх службу державою надано не було.

Таким чином, Російська імперія вибудувала ефективну державницьку політику у сфері формування резервних та додаткових збройних сил, й під час різноманітних військових кампаній вдавалося до її реалізації, у швидкі строки досягаючи значних результатів. Оскільки, лише на прикладі полків легкої кавалерії з лівобережних козаків за декілька місяців на службу постало більш ніж шість тисяч озброєних вояків, готових виконувати певні цілі та завдання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Высочайше утвержденное Положение о Малороссийских конных козацких полках. 7 мая 1855 // ПСЗРИ. – Собрание 2. – Т. XXX. – Отд. 1. – СПб., 1856. – № 29288. – С. 320–325.
2. Павловский И. Ф. Малороссийское казачье ополчение в Крымскую войну / И. Ф. Павловский // Труды Полтавской ученой архивной комиссии. – Полтава, 1908. – № 7. – С. 159–166.
3. ЦДАУК (центральный державний історичний архів м.Київ. – Ф.№ 1379 (Штабы Малороссийских казачьих полков легкой кавалерии 1855–1856 гг.). – Оп.1. – Спр.167. Формулярные списки казаков, составленные Лубенским присутствием по приему казаков в 3-й казачий полк (1855 г.). – 160 арк.

СПІВВІДНОШЕННЯ МАС-МЕДІА ПРАВА ТА ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЙНОГО ПРАВА ЯК ПІДГАЛУЗЕЙ ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРАВА

Цимбалюк Віталій Степанович

*професор кафедри галузевих юридичних наук
факультету права, гуманітарних і соціальних наук
Кременчуцького національного університету
ім. Михайла Остроградського, доктор юридичних
наук, старший науковий співробітник*

У порядку постановки проблеми в загальному вигляді пропонується звернути увагу зацікавленої громадськості, науковців та практиків на окремі методологічні, концептуальні, доктринальні питання щодо співвідношення мас-медіа права та телекомунікаційного права в структурі спеціальної частини інформаційного права у контексті забезпечення прав та свобод людини, громадянина щодо інформації.

Людина займає провідне значення як учасник суспільних відносин стосовно такого предмету права як інформація. Це зумовлює особистісну, специфічну суб'єктивну природу прав в цілому та спеціалізацію їх для громадянина, у контексті означених об'єктів прав, визначених публічно в державі, з урахуванням умовно окремих видів та підвидів інформаційної діяльності, у тому числі мас-медіа та телекомунікації.

Актуальність зазначеного, як проблематики правознавства, зумовлена тим, що нині в Україні здійснюються активні дискусії щодо методів, засобів, способів галузевого правового визначення для юридичного регулювання суспільних відносин пов'язаних із мас-медіа (засобами масової інформації) та різними технологіями її поширення, з урахуванням інфраструктури телекомунікації (зв'язку), норм, правил поведінки спілкування людей на великих відстанях.

Нині проблематика співвідношення правовідносин мас-медіа і телекомунікації визначилася у нових парадигмах: під впливом формування та масового впровадження і застосування у практиці сучасних, конвергованих, електронно-цифрових (комп'ютерних) технологій зв'язку, як нових засобів індивідуальної та масової інформації. Технологічно серед них визначаються в першу чергу такі, що набула умовної назви – Інтернет, у тому числі мережевих електронних засобів різноманітних соціальних спільнот в ній, сайтів, блогів тощо.

Нині Інтернет відіграє провідну, базову роль у інформатиці, інформатизації окремих комунікативних соціальних систем, розвитку Глобального Інформаційного Суспільства, а також його сегменту – українського, національного інформаційного суспільства. Проте, на публічно-правовому рівні, зокрема законодавчому, Інтернет розглядається виключно як засіб телекомунікації, а не як засіб масової інформації.

Враховуючи сучасні чинники суспільної значимості, у тому числі безпеки людини, суспільства, держави у сфері мас-медіа як діяльності пов'язаної із поширенням масової інформації через телекомунікації (зв'язок) із застосуванням різноманітних технічних засобів, сформувався нагальна

потреба наукового упорядкування для потреб практики відповідних норм правил поведінки, напрацювання публічних правових стандартів їх співвідношення й інституційних відмінностей.

Мета даної публікації – висвітлення окремих результатів багаторічних досліджень методологічного базису стосовно правовідносин пов'язаних з інформацією та телекомунікацією у контексті формування структурних елементів мас-медіа права та телекомунікаційного права, як підгалузей спеціальної частини інформаційного права, що формуються за об'єктно-предметними ознаками, визначаючи спеціалізацію прав суб'єктів за критеріями виділення умовно окремих видів інформаційної діяльності.

Проблеми дослідження частково були відображені у ряді публікацій, у контексті концептів структури інформаційного права, його інкорпорації, консолідації та наступної кодифікації законодавства про інформацію [1-4]. Проте питання співвідношення мас-медіа права та телекомунікаційного права у аспекті забезпечення прав та свобод людини, громадянина стосовно інформації не знайшли належного цільового наукового, монографічного, відображення.

У ході подальших досліджень здійснено прикладний системний аналіз публікацій багатьох закордонних та українських фахівців. Серед них особливої уваги було приділено науковим працям методологічного змісту, зокрема, таких дослідників як: І. В. Арістова, О. А. Баранов, К. І. Беляков, Є. В. Горлов, О. О. Золотар, Р. А. Калюжний, Г. М. Красноступ, Б. А. Кормич, С. О. Лисенко, В. В. Локтіонова, І. І. Митрофанов, А. М. Новицький, В. Г. Пилипчук, О. В. Плєсун, Н. А. Савінова, Д. І. Сирота, В. Л. Скрипник, М. П. Стрельбицький, В. М. Фурашев, М. Я. Швець та інші.

Наукові розвідки дозволили сформулювати висновки методологічного значення, як доктринальні положення для розуміння мас-медіа права та телекомунікаційного права як умовно окремих підгалузей у спеціальній частині інформаційного права, що мають взаємозв'язки з інститутами останнього у його загальній та особливій частинах. Якщо в особливій частині інформаційного права визначають основні галузеві особисті права, основного правового статусу суб'єктів правовідносин щодо інформації (інформантів та інформованих), у тому числі прав людини, громадянина, то у спеціальній частині ці права конкретизуються за специфічним статусом їх учасників: залежно від видів та підвидів сфер суспільної діяльності.

За сутністю, методологічно взаємозв'язок мас-медіа права та телекомунікаційного права має розглядатися у єдності трьох складових: як комплексні підгалузі сфери суспільних відносин пов'язаних з інформацією; як напрямки наукових досліджень; як навчальні дисципліни де конкретизуються основні норми інформаційного права до напрямків (підсфер) діяльності.

У реалізації суспільних відносин щодо інформації в мас-медіа праві та телекомунікаційному праві визначаються три ключові статуси суб'єктів: поширювачі інформації, посередники та отримувачі інформації. Відмінність

правового статусу поширювача інформації у мас-медіа праві та телекомунікаційному праві визначається відмінністю змісту правовідносин за предметно-об'єктними ознаками.

Така відмінність полягає у тому, що телекомунікаційне право визначає суспільні відносини у сфері засобів зв'язку, використання телекомунікаційних мереж різних технологій та правового режиму функціонування [4]. При цьому інформація розуміється як дані, сигнали, коди, повідомлення, створених конкретним інформантом для конкретного інформованого (абонентами) у їх спілкуванні (комунікації), переважно без урахування (ігнорування) контенту посередником (наприклад: оператором, провайдером).

Предметом мас-медіа права є мас-медіа [3]. У мас-медіа посередник (журналіст, репортер та інші) переважно здійснює цільову аналітико-синтетичну чи евристичну, творчу обробку контенту первинної інформації, трансформуючи її у вторинну інформацію (наприклад: новини, вісті, репортаж, стаття, нарис тощо) і після цього надають її переважно невизначеному колу осіб (суспільству). Таким чином формується суспільна (громадська) думка.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Цимбалюк В. С. Інформаційне право (основи теорії і практики) : монографія / В. С. Цимбалюк. – К. : « Освіта України », 2010. – 388 с.
2. Цимбалюк В. С. Інформаційне право: концептуальні положення до кодифікації інформаційного законодавства : монографія / В. С. Цимбалюк. – К. : « Освіта України », 2011. – 426 с.
3. Цимбалюк В. С. Мас-медіа право в інформаційному суспільстві / В. С. Цимбалюк // Інформація і право. – 2011. – № 1. – С. 30–33.
4. Цимбалюк В. С. Телекомунікаційне право як підгалузь інформаційного права України. / В. С. Цимбалюк // Збірник матеріалів всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю «Актуальні проблеми національного законодавства». 18 жовтня 2016 р. Випуск 53. – Кропивницький, 2016. – С. 93–95.

ВАРІАНТИ ІМЕНІ ІВАН У МЕТРИЧНИХ КНИГАХ ПРО НАРОДЖЕННЯ М. ЄЛИСАВЕТГРАДА КІНЦЯ ХVІІІ СТ.

*Чорноус Оксана В'ячеславівна,
професор кафедри філософських та гуманітарних
дисциплін ПВНЗ «Кіровоградський інститут
державного та муніципального управління*

Варіювання особових імен вважається однією з найбільш актуальних проблем сучасної ономастики з огляду на те, що спричиняє деякі труднощі для носіїв мови, особливо тоді, коли виникає потреба обрати один з-поміж кількох можливих фонетичних, морфемних тощо варіантів при іменуванні новонароджених дітей.

Наприкінці XVIII ст. у м. Єлисаветграді та країні загалом функцію держаних реєстраторів виконували священники, які не лише робили запис у метричній книзі про народження, але й обирали ім'я для немовлят. Незважаючи на те, що тогочасні номінатори керувалися при цьому настановами церковного календаря (святців), а практика фіксації деяких особливо вживаних імен була відпрацьована, архівні документи засвідчують функціонування різних варіантів тих самих чоловічих і жіночих наймень. У зв'язку з цим, вважаємо за необхідне проаналізувати варіювання особового іменника м. Єлисаветграда кінця XVIII ст. на прикладі давнього канонічного чоловічого імені *Іван*.

Джерельною базою дослідження слугували фонди Державного архіву Кіровоградської області, зокрема метричні книги про народження Церкви Покрови Пресвятої Богородиці (Ф. 345), Церкви на честь Володимирської ікони Божої Матері (Ф. 349), Церкви Знаменія Божої Матері (Ф. 353).

Згідно з метричними записами названих церков у період із 1790 по 1800 рр. у місті було зареєстровано 555 новонароджених хлопчиків православного віросповідання. Для їх іменування було використано 98 онімів, з-поміж яких 28 мають варіативне написання.

Найбільшу кількість іменних варіантів у матеріалах 1790–1800 рр. було зафіксовано щодо оніма *Іван*. Загалом цей антропонім є одним із найвідоміших та найуживаніших у дореволюційний період, причому особливу шану серед українців він мав не лише наприкінці XVIII ст., але й кількома століттями раніше. Так, *Іван* було найбільш популярним іменем у давньоруській мові, староукраїнській мові XIV–XV ст., російській та білоруській мовах, а також, за спостереженням Р. Керсти, у пам'ятках письменства XVI ст. [1, с. 42]. Основну причину активності при цьому вбачають не в особливій прихильності номінаторів, а у високій частоті вживання імені *Іван* у церковному календарі (святцях) [4, с. 6]. Погоджуючись із цим, відзначаємо особливості функціонування наймень на місцевому рівні. Діапазон його видозміни лише впродовж аналізованого десятиліття сягає п'яти варіантів: *Іван, Иоан, Иоани, Иоан, Иоани*. Найбільш поширеним з-поміж усіх означених у 1790–1800 рр. є *Иоани* – 38 носіїв. Зауважимо, що в словнику особових імен за редакцією О. Суперанської зазначено, що форма *Иоани* є церковною, визнаною православною церквою в XX ст., на відміну від давньоцерковних форм *Иоан, Ион* [3, с. 21, 126]. Другу

позицію займає варіант *Іоанн* – 12 іменовживань. Третім за частотністю є варіант *Іоан* (10 носіїв). Четверте та п'яте місце посідають варіанти *Іван* (6 носіїв) і *Іоан* (1 носій) відповідно.

Аналізуючи варіативність імені *Іван* у епископських метричних книгах 1790–1800 рр., відзначаємо такі особливості:

1) непослідовне вживання початкового голосного *и* та *і*: *Іоан* / *Іоанн* (48) – *Іоан* / *Іоанн* (14). Кількісно переважають форми з початковим голосним *и*, що відповідає поданому в словнику церковному відповіднику *Іоанн* [3, с. 126].

2) подвоєння приголосного *н* та його відсутність: *Іоаннн* / *Іоанн* (51) – *Іоанн* / *Іоанн* (11). Як засвідчує матеріал, панівними є форми з подвоєнням. При цьому зауважимо, що словники імен подають варіанти цього антропоніма з подвоєнням та без подвоєння залежно від форми, яка була вміщена у святці: давньоцерковне *Іоанн*, *Іонн*, церковне *Іоаннн* [3, с. 126].

Водночас варіативність чоловічого іменника забезпечується не лише графічними засобами. У зібраному антропонімному матеріалі спостерігаємо також лексичні варіанти, зокрема паралельне уживання канонічної та розмовної форм. Так, в аналізованих метричних записках шість разів трапляється сучасний російський варіант *Иван*. При цьому п'ять фіксацій зроблені Церквою на честь Володимирської ікони Божої Матері лише 1798 р.

З'ясовуючи причини варіативності антропоніма *Іван*, звертаємо увагу на той факт, що майже кожна з місцевих церков застосовувала власну «традицію» графічного запису наймення, що спричинило появу багатьох варіантів у метричних книгах. Як приклад, наведемо запис *Іоанн*, зроблений у метричній книзі про народження за 1799 р. Церкви на честь Володимирської ікони Божої Матері. Інші місцеві церкви його не вживають.

Привертає увагу також той факт, що в 1798 р. усі три церкви використовують різні варіанти імені *Іван*: Церква на честь Володимирської ікони Божої Матері – *Іванн*, Церква Покрови Пресвятої Богородиці – *Іоаннн*, Церква Знаменія Божої Матері – *Іоаннн*. Навіть у межах одного року номінатори Церкви на честь Володимирської ікони Божої Матері вживали різні варіанти того самого імені, зокрема трьох новонароджених 1800 р. зареєстрували варіантом *Іоаннн*, чотирьох – *Іоаннн*, одного – *Іоанн*.

Узагальнено частотність уживання різних варіантів та джерела їхньої фіксації демонструє таблиця 1:

Таблиця 1

Варіанти чоловічого імені *Іван* у метричних записках 1790–1800 рр.

Варіанти імені	Назва джерела фіксації		
	Церква Покрови Пресвятої Богородиці	Церкви на честь Володимирської ікони Божої Матері	Церкви Знаменія Божої Матері
Іоанн	1796 (2); 1797 (1);	1792 (1); 1794 (6);	1797 (6)

	1798 (1); 1800 (2)	1795 (2); 1796 (7); 1797 (1); 1800 (3)	1799 (1) 1800 (5)
Іоанн	1790 (1); 1793 (1); 1794 (1); 1795 (1)	1792 (1); 1793 (1); 1799 (1); 1800 (4)	1798 (1)
Іоан	1791 (1)	1795 (1); 1796 (1); 1797 (4); 1799 (2) 1800 (1)	-----
Іоан	-----	1799 (1)	-----
Іван	-----	1798 (5)	1799 (1)

Результати дослідження засвідчують, що варіювання є характерною особливістю документалізації чоловічих імен у 1790–1800 рр. Появу багатьох варіантів імені **Іван** в актових записах різних років можна пояснити кількома чинниками, зокрема власною «традицією» запису деяких антропонімів місцевими церквами, а також впливом народно-розмовної традиції.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Керста Р. Й. Українська антропонімія XVI ст. Чоловічі іменування // Р. Й. Керста. – К. : Наукова думка, 1984. – 155 с.
2. Кракалія Л. В. До питання класифікації буковинських антропонімних варіантів / Л. В. Кракалія // Мовознавство. – 1974. – № 2. – С. 53–58.
3. Суперанская А. В. Современный словарь личных имен : Сравнение. Происхождение. Написание / А. В. Суперанская. – М. : Айрис Пресс, 2005. – 384 с.
4. Трійняк І. І. Словник українських імен / І. І. Трійняк. – К : «Довіра», 2005. – 509 с.

ПРАВНИЧА ДОПОМОГА В УКРАЇНІ: ОСОБЛИВОСТІ РЕГУЛЮВАННЯ

Шановал Валерій Дмитрович

*завідувач кафедри теорії, історії держави та права
Кременчуцького національного університету
імені Михайла Остроградського,
кандидат юридичних наук, доцент*

Після проголошення 24 серпня 1991 року незалежності, Україна стала на шлях розвитку та становлення дійсно суверенної та незалежної країни, неухильно орієнтуючись на визнанні світовою спільнотою демократичні та гуманістичні за своїм змістом і спрямованістю міжнародні стандарти.

В період становлення та розбудови власної державності, відбуваються значні зміни економічних, політичних та соціальних орієнтирів суспільства, здійснюється формування власних політичних інститутів, національного законодавства тощо.

З прийняттям на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року Конституції [1] Україна вступила у принципово новий етап розбудови дійсно суверенної, незалежної, демократичної, соціальної, правової держави. Тому на сьогодні основним завданням суспільства і держави є впровадження прийнятих конституційних положень у життя. Конституція залишатиметься Основним законом тільки тоді, коли чинне законодавство якнайповніше буде приведене у відповідність до її норм. Тоді можна із впевненістю сказати, що наша держава розвивається як демократична, соціальна, правова держава.

Правова допомога в Україні на сьогоднішній день стала однією із найбільш помітних ознак реформування життя нашого суспільства. Наступне розширення правової допомоги є необхідною умовою прояву демократичності цивілізованого суспільства.

Отже, правова допомога виступає однією із ознак демократичної держави, є основою демократії, її підґрунтям.

Право на правову допомогу є не тільки конституційно-правовим обов'язком української держави, а й дотриманням взятих Україною міжнародно-правових зобов'язань відповідно до положень Загальної декларації прав людини 1948 року [2, с. 18–24], Міжнародного пакту про економічні, соціальні і культурні права 1966 року [3, с. 30–41], Міжнародного пакту про громадянські і політичні права 1966 року [4, с. 4–25].

Вчені, що в своїх дослідженнях звертаються до проблем реалізації права на правову допомогу, зокрема пропонують починати його дослідження із визначення терміну «допомога» [5, с. 15]. Так, згідно із тлумачним словником С. І. Ожегова і Н. Ю. Шведової допомога представляє собою сприяння кому-небудь у чомусь, участь в чому небудь, що приносить полегшення [6, с. 550]. Як вбачається, сенс розглядуваного поняття полягає в наданні особі, яка цього потребує, того чи іншого блага, яке така особа не може отримати самостійно з тієї чи іншої причини. При цьому вказане благо є для особи дійсно є необхідним, оскільки приносить їй полегшення.

Але ми навмисно розглядаємо питання де домінують поняття – правова допомога, право на правову допомогу, а тема нашого дослідження має назву – «Правнича допомога в Україні: особливості регулювання». То чому так?

30 вересня 2016 року набрав чинності Закон України «Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)» від 2 червня 2016 року № 1401-VIII, який передбачає значні зміни не лише у адвокатурі, але і у судовій системі, системі прокуратури, тощо [7].

Аналіз семантики дефініцій «правничий» та «правовий», що вживаються в текстах юридичного спрямування, засвідчує, що лексема «правничий» має те саме значення, що й юридичний – пов'язаний з законодавством, правовими нормами і практичним їх застосуванням [8, с. 506]. Тому можливі конструкції правнича допомога – юридична допомога. У той самий час згідно з академічним лексикографічним джерелом термін «правовий» має значення «стосується права (у 1, 2, 4 значеннях)». Ці значення такі: 1. Законодавство; здійснювана державою форма законодавства, залежна від соціального устрою країни; 2. Система встановлених або санкціонованих державою загальнообов'язкових правил (норм) поведінки, що виражають волю панівного класу або всього народу; 4. Наука, що вивчає юриспруденцію; правознавство. Словник подає також можливі мовні усталені конструкції, серед яких засвідчена така: «міжнародна правова допомога» [8, с. 507].

З огляду на викладене вище, можемо зробити висновок про синонімічність термінів правовий та правничий, які можуть заміняти один одного у текстах без втрати значення або нашарування нових відтінків значень, наприклад: правнича допомога – правова допомога – юридична допомога.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Конституція України Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141).
2. Загальна декларація прав людини : міжнародний документ від 10 грудня 1948 року // Офіційний вісник України. – 2008. – № 93. – Ст. 3103.
3. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права від 16 грудня 1966 року : Міжнародний пакт ратифіковано Указом Президії Верховної Ради Української РСР № 2148-VIII від 19.10.73 // http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_042
4. Міжнародний пакт про громадянські та політичні права 1966 р. // Международные акты о правах человека: Сборник документов. – М. – 1999.
5. Невская О. В. Что такое квалифицированная юридическая помощь? / О. В. Невская // Адвокат. – 2004. – № 11. – С. 39.
6. Ожегов С. И. Словарь русского языка. / С. И. Ожегов, Н. Ю. Шведова. – М. : Рус.яз., 1992. – 921 с.
7. Закон України Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя) Відомості Верховної Ради (ВВР), 2016, № 28, ст.532).
8. Словник української мови: в 11 томах. – Том 7, 1976. – С. 506.

ДОСВІД ПОЛЬЩІ З ПИТАНЬ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ЯК ЗАСІБ РЕФОРМУВАННЯ КОНСТИТУЦІЇ УКРАЇНИ

*Шановал Ярослав Валерійович
студент 4 курсу гр. П-13-1 Коледжу Кременчуцького
національного університету*

Децентралізація обговорювалася в Україні ще з часів набуття нею незалежності. Основні переваги децентралізації включають: відхід від радянської системи централізованого контролю, що трансформувалася у корупційний апарат; забезпечення більш ефективного регіонального розвитку країни; зміцнення демократії шляхом уповноваження місцевих органів влади приймати рішення щодо місцевих питань; розвиток почуття відповідальності на місцях, що є надзвичайно актуальним у великій країні, де звикли очікувати, поки рішення прийме столиця, часто віддалена від регіону, якого це рішення стосуватиметься; надання національному уряду можливості сконцентруватися на загальнодержавних питаннях, таким чином підвищуючи його ефективність.

Тобто, кожна з цих цілей є тим, для чого була створена та розвинута демократія, проте український уряд знехтував цими ідеями заради централізованої влади та її привілей. У такий момент досить важливо бути впевненим у тому, який результат чекає нас при скрупульозній роботі стосовно реформування Конституції. Бо, як нам відомо, зміни до муніципального права потребують рішучості та відповідальності як від тих, хто головує на місцях, так і від жителів тієї чи іншої території країни. Саме тому я вважаю за доцільне розглянути практику Польщі з питання децентралізації країни.

Почнемо з того, що пропонують нам зміни до Конституції України стосовно децентралізації влади. **По-перше**, виконавчу владу в районах і областях, у містах Києві та Севастополі здійснюють префекти[1, с. 1]. Мається на увазі, що після ліквідації локальних держадміністрацій з'являться органи виконавчої влади, які здійснюють нагляд за конституційністю та законністю рішень органів місцевого самоврядування. Якщо ж ми говоримо про Польщу, то в ній такі функції покладаються на Голову Ради Міністрів (прем'єр-міністра) і воєводів[2 с. 32]. Останні – це представники державної влади в воєводах (адміністративно-територіальна одиниця Польщі), що знаходяться на варті державних інтересів. Ототожнюючи наші ідеї, можна сказати про те, що перфекти, це їх воєводи, тоді як влада нашого президента – функції їхнього Голови Ради Міністрів. Тобто, в даному випадку впроваджується прискіпливий контроль за діяльністю органів місцевої влади.

По-друге, треба звернути увагу на наші з Польщею адміністративно-територіальні устрої, залежно від яких створюються і діють органи виконавчої влади та місцевого самоврядування. Коли ми говоримо про Україну, то маємо на увазі наступний поділ, який передбачено в законопроекті «Про внесення змін до Конституції України»: громади, райони, регіони (він найменшого до найвищого), серед яких без змін лише другий. Області змінюються на регіони, тоді як села, селища і ті, що володіють статусом міського типу перетворюються на громади, які можуть також

об'єднуватися[1, с. 5]. Що стосується Польщі, то її поділ також має три рівні, а саме: гміни, повіти і воєводства (від найменшого до найвищого).

Перший рівень – це початкова і найважливіша одиниця адміністративної влади, до компетенції якої входять: початкові школи, дитячі садки, бібліотеки, будинки культури, місцевий транспорт, дороги, управління ринками, охорона здоров'я.

Гміна відповідає за порядок і безпеку на своїй території, в її віданні перебувають дороги місцевого значення, організація комунального господарства і т.д. В результаті останньої реформи тепер до компетенції гміни входять також фінансові кошти.

Другий рівень – повіти. У сферу обов'язків повітів включені всі локальні питання, що виходять за межі гміни[4, с. 1]. Зокрема: охорона громадського порядку і загальна безпека, протипожежна безпека та захист від повеней, попередження про стихійні лиха і усунення їх наслідків, зміст загальних лікарень, боротьба з безробіттям, будівництво та утримання міжмісних доріг.

Гміна і повіт вирішують всі адміністративні питання їх жителів. Таким чином громадяни позбавляються від необхідності їздити в воєводський центр для вирішення адміністративних проблем.

Під третім рівнем, як було зазначено раніше, мається на увазі воєводи. Воєводське самоврядування визначає політику регіону. Тобто, воно займається питаннями, які не можуть бути вирішені на рівні повіту[4, с. 1]. Це, перш за все: рівномірний розвиток економіки (господарства), використання нововведень регіональних ринків, раціональна освітня політика до рівня університетів, створення привабливих умов для інвесторів.

В Україні, а саме в статті 140 ЗУ «Про внесення змін до Конституції України» (про децентралізацію) зауважується на тому, що органами місцевого самоврядування громади є **рада громади** як представницький орган та **виконавчі органи** місцевого самоврядування громади[1, с. 3]. **Голова громади** головує на засіданнях ради громади, очолює виконавчий орган місцевого самоврядування громади. Районна, обласна рада, їх виконавчі комітети є органами місцевого самоврядування, що відповідно представляють і реалізують спільні інтереси територіальних громад району, області. Рада громади сприяє діяльності створених відповідно до закону та статуту територіальної громади органів самоорганізації населення і з цією метою може наділяти їх фінансами та майном.

Треба наголосити ще на тому, що територіальна громада в Україні виконує наступні функції,

1) управляє майном, що є в комунальній власності; 2) затверджує бюджет відповідної громади і контролює його виконання; 3) затверджує програми соціально-економічного та культурного розвитку і контролює їх виконання; 4) встановлює місцеві податки і збори; 5) забезпечує реалізацію результатів місцевих референдумів; 6) утворює, реорганізовує та ліквідує

комунальні підприємства, організації і установи, а також здійснює контроль за їх діяльністю; 7) вирішує інші питання місцевого значення, віднесені законом до її компетенції.

Обласна, районна рада:

1) затверджує обласний, районний бюджет для виконання спільних проектів, у тому числі за рахунок коштів, залучених на договірних засадах з місцевих бюджетів, та контролює його виконання; 2) вирішує інші питання, віднесені законом до її компетенції.

Тобто, беручи до уваги приклад Польщі ми бачимо, яким чином це допомагає нам. Їхнє сучасне становище говорить про те, що наші схожості у регулюванні роботи органів місцевого самоврядування та покладення на неї визначених функцій несуть суто демократичний характер, в якому громадянське суспільство виконує потрібні для задоволення інтересів процеси.

По-третє, щоб така система вдало працювало, необхідне **фінансування**. Джерелами коштів у Польщі виступають: власні доходи, загальні дотації (субвенції), цільові дотації, Європейські фонди та інші засоби. Важливо зауважити на тому, що Конституція Польщі гарантує надання державою доходів згідно з потребами, що випливають з публічних завдань.

Говорячи про Україну, ми відзначаємо, що матеріальною і фінансовою основою місцевого самоврядування є: 1) земля, рухоме і нерухоме майно, природні ресурси, інші об'єкти, що є у комунальній власності територіальної громади; 2) місцеві податки і збори, частина загальнодержавних податків та інші доходи місцевих бюджетів.

В кінці кінців доцільно буде зауважити, що наша реформа дуже сильно схожа на те, що відбувається у Польщі на протязі вже 26 років. Так, час доволі немалий, але ми можемо побачити видимий результат іншої країни, який також може бути нашим. Але для цього недостатньо правових реформувань. Для таких змін потрібна революція суспільної думки, заради якої люди почнуть брати на себе відповідальність за ті дії, які на них перейдуть разом із змінами до Конституції. В такі часи треба бути сильними та вірити у ту ідею, в яку вклався польський народ, які, незважаючи на невдачі, все ж таки досягли свого. Ми можемо це повторити, зробити ще краще. Треба всього на всього приділити більше часу на те, щоб виховати свідомість громадян.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Закон України «Про внесення змін до Конституції України» (щодо децентралізації влади) від 1 липня 2015 року.
2. Конституція Польської Республіки від 2 квітня 1997 року.
3. <http://www.mediaport.ua/decentralizaciya-v-polshe-25-let-spustyua> – Татяна Федоркова «Децентрализация в Польше. 25 лет спустя.»

4. <http://www.polska.ru/polska/geografia/wojewodstwa.html>
«Административное деление Польши»

ЗРОСТАННЯ СОЦІОКУЛЬТУРНОГО КАПІТАЛУ В СТРАТЕГІЇ СУСПІЛЬНОГО РОЗВИТКУ

Шедяков Володимир Євгенович
незалежний дослідник,
доктор соціологічних наук, доцент

Збереження та нарощування соціокультурної матеріальної та нематеріальної спадщини та підвищення якісних і кількісних характеристик життя людини – два найголовніших показники суспільного прогресу та успіху будь-яких реформ. Зокрема, сукупність множини соціокультурних полів складає соціокультурну тканину культурно-цивілізаційного світу, яка під тиском всезагальності форм та процесів капіталізації набуває вигляду соціокультурного капіталу. Розвиток соціокультурного капіталу стає важливою передумовою сталого економічного зростання та успіху в міжнародній конкуренції. Соціокультурний капітал базується на особливостях традицій, укладів, уявлень, нормативах, переконань, так що переломлює загальнолюдські і крос-культурні досягнення в призмі специфік, сформованих соціокультурних спадщиною в рамках кожного з культурно-цивілізаційних світів. Відповідно, розвиток заснованих на певних архетипах конкретних ціннісно-сміслових комплексів призводить до формування соціокультурної традиції, що входить в різноманітні і мінливі поєднання з іншими в структурі соціокультурного капіталу [1–5].

Смисли життєдіяльності: людської і культурно-цивілізаційних світів – визначають спрямованість, темпи, форми і черговість ендегенних трансформацій, їх конкретні характеристики, – але самі проявляють себе як сторона ціннісного сприйняття навколишнього світу. Ціннісно-сміслові комплекси – духовно-моральні та світоглядні структури, що включають в себе соціальні елементи як крос-культурні, так і специфічні для кожного конкретного культурно-цивілізаційного світу; зміст яких тісно пов'язане з особливостями ціннісних ієрархій при реалізації ціннісних корелятивів в системі оцінки. Ціннісно-сміслові комплекси складаються і реалізуються на двох основних рівнях: світоглядному і функціональному – формуючи, відповідно, підсистеми ціннісно-світоглядних і ціннісно-функціональних комплексів, які відображають, переважно, ідеально-духовні і реально-побутові зрізи буття. Зростання соціокультурного капіталу здійснюється навколо базових ціннісно-сміслових комплексів, які формують сприйняття дійсності як справедливої та ставлення до довіри, створюючи підвалини суспільних партнерства та кооперації.

Відповідно, керованість процесами базується на виділенні процесів керованих, самоврядних та некерованих, а також зміни визначеності самого суспільства, де крім загальних і спільних рис є і специфічні, що характеризують особливості трансформації менталітету даного культурно-цивілізаційного світу. Циклічність як фундаментальна характеристика суспільного розвитку передбачає завершення певних ступенів, стадій соціального зміни. Категорія циклу фіксує один з найбільш універсальних соціальних процесів. Соціогенез передбачає ритмічне виникнення, розвиток, зміна і зникнення його елементів (індивідів, знарядь праці, соціальних груп, класів, суспільних відносин), тобто і розвиток, і деградацію, відносні прогрес і регрес культурно-цивілізаційних світів, які є невід'ємною частиною будь-якого періодичного процесу. У них дослідні школи виділяють, відповідно до своїх підходами і науковими завданнями, різні етапи, фази, ритми, хвилі і цикли.

Історичні особливості соціокультурних основ економіки інтелектуального капіталу пов'язані з необхідністю знаходження форм поєднання соціокультурних основ економічного розвитку при забезпеченні свободи зрощуванні творчого різноманіття. Складність створення управлінських композицій – в тому, щоб у конкретних історичних умовах не зруйнувати будь-якої сторони цього протиріччя, а продуктивно використати наявну специфіку. За цих умов беззаперечно важливим є інтеграція вітчизняного досвіду зі світовими досягненнями (насамперед, у сфері організаційно-управлінського забезпечення суспільно важливих трансформацій). Втім є суттєві відмінності в сприйнятті та використанні різноякісних потоків інформації з різних джерел і каналів конкретними культурно-цивілізаційними світами, що впливає на характер і ступінь уразливості кожного з них. Також істотно в цьому контексті, що більш / менш відкриті / закриті соціокультурні системи характеризуються різницею своїх ритмів і коливань, формують відмінності в циклах існування та розвитку.

Перехід до підстав свободи і логіці постсучасності, логіці свободи є одночасно відмовою від єдності будь-якого базису розвитку і затвердження загальності плюралізму. Немає примусу, і ніхто нікому нічого не винен. Коли ж немає стабільної зовнішньої опори у вигляді загальної ідеології, єдиної культури, загальновизнаною науки, тоді слід бути терпимим до всього, визнавати право на існування несхожого і неприйняттого. Тут є місце для культурно-цивілізаційних світів на основі будь-яких продуктивних ціннісно-сміслових основ; колишні лідери модерну не більше успішні в умовах логіки постмодерну, ніж інші. Навпаки, що працюють з логіками постмодерну дослідники, аналізуючи свободу в соціокультурній сфері, вважають західне індустріальне суспільство надзвичайно невилітним, що підкоряють всі можливі тенденції розгортання соціокультурного капіталу утилітарно-споживчим завданням. Щодо більш тісно пов'язані контактами групи орієнтовані не стільки на звичні при домінуванні Традиції або Модерну переваги, скільки на

набагато значніше мінливі і гнучкі комунікації, формування яких відображає перехід від структурування по закономірностям суспільно-економічних систем до особливостей несистемних соціокультурних цілісності, де для багатьох на передній план виходять ігрові, освітні і т.д. форми цінностей. Ці підстави призводять до фіксації свідомо більш мозаїчних, гібридних, конгломератних громадських комунікацій, які несуть акцентування індивідуально-психологічних (а не соціально-економічним) початком, тому замість звичних в минулому ієрархій посилюються рівнозначність різного, поліітемність, неможливість завчасного встановлення жорсткого однаковості соціокультурних масштабів і канонів. Громадські ж зв'язку знаходять все більш імовірніший, стохастичний характер. У підстави соціокультурного капіталу входить і зміцниться усвідомлення своєї приналежності до певного кола стійких соціальних відносин і групам онлайн-ідентичності створюється на базі соціокультурних мереж. Місце форм особистісної залежності в традиційному суспільстві і залежності товарної (що набуває загальний вигляд в грошовій формі) займають особливості мережевих ризомічних відносин. Разом з тим, соціальна система завершує соціально-особистісну епоху, тоді як несистемна соціальна спільність відкриває індивідуально-психологічну. У період же трансформації суспільства їх риси накладаються і перетинаються.

Отже, забезпечення центральної ролі соціокультурного капіталу у конкуренції культурно-цивілізаційних світів взагалі, відтак, – і в стратегії здійснення будь-яких реформ – дозволяє надати продуктивний вектор балансу інтересів різних соціальних сил, побудувати ефективний соціальний лад суспільства, поєднати можливості безпеки та розвитку життєдіяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Шедяков В. Е. Рефлексивная постсовременная модернизация и рефлексия постсовременной модернизации / В. Е. Шедяков // ВУЗ. XXI век. – 2012. – № 2. – С. 50–73.
2. Шедяков В. Е. Социокультурный капитал как условие активизации производительных сил общества / В. Е. Шедяков // Актуальні проблеми філософії та соціології. – 2015. – № 5. – С. 212–215.
3. Dowley K. M. Social Capital, Ethnicity and Support for Democracy in the PostCommunist States / K. M. Dowley, B. D. Silver // Europe-Asia Studies. – 2002. – Vol. 54. – № 4. – P. 505–527.
4. Nahapiet J. Social capital, intellectual capital, and the organizational advantage / J. Nahapiet, S. Ghoshal // Acad. of management rev. – 1998. – Vol. 25. – № 2. – P. 242–266.
5. Woolcock M. Social Capital: Implications for Development / M. Woolcock, D. Narayan // The World Bank Research Observer. – 2000. – № 15. – P. 225–251.

ОРГАНИЗАЦИОННЫЕ КРИЗИСЫ КАК НОМИНАЦИЯ ОТЧУЖДЕНИЯ

Шибанова-Роенко Елена Аркадьевна
заместитель главного редактора научного журнала
MANEKO (Slovakia), кандидат экономических наук
(г. Тверь, Российская Федерация)

Несмотря на то, что накоплен немалый массив знаний о феномене отчуждения, к началу XXI в. это явление не только не снижается в размерах его осмысления и приложения к ускоряющейся социально-экономической жизни человека, но приобретает новые формы и наполняется новым содержанием.

Не менее важным является то, что в целом ряде отраслей научного знания отчуждение как термин следует признать и широко, и однозначно употребляемым. Это делает его границы расплывчатыми и многозначными либо порой пригодными лишь для внешней симптоматики некоего неблагополучия. Такое положение требует освещения отчуждения в новом познавательном луче для развертывания объяснения иных сторон феномена на основе более конкретных категорий.

В обыденном восприятии под отчуждением понимается разрыв человека с социальной жизнью, который нарастает по мере исторического развития человеческой цивилизации. Нередко отчуждение представляют как явление, порождаемое господством над человеком мира вещей, товаров и денег. В глубине такого понимания тенденций современной эпохи скрывается кортеж аспектов отчуждения, т.е. несвобода личности может пониматься как экономическая, политическая, социальная, духовная. С системологических позиций научного восприятия отчуждение представляет собой индикатор нарушения баланса систем, внутрисистемных связей элементов и структур, а также системы с окружающей средой, который указывает на возможность конфликта и процессов самораспада системы.

Сам факт устойчивого, жизнеспособного обыденного восприятия отчуждения на ярком фоне конкретно-научных дефиниций говорит об уходящем вглубь веков интересе к проблеме отчуждения и эволюции подходов.

На поверхности лежит понимание того, что неэффективное управление в любых проявлениях рано или поздно вызовет неудовлетворение, раздражение, спровоцирует конфликты. Отчуждение при этом будет закономерно нарастать. Продолжение формата командных директив, без диалога и обратной связи будет «продвигать» отчуждение все далее и далее – во все «тело» управления.

Специфика социально-экономических систем состоит в том, что их основными элементами являются предметы труда, средства труда и человек; но именно люди, осуществляющие практическую деятельность и при этом обладающие сознанием, в определенных условиях ведут себя несогласованно и все более оказываются несоответствующими исходной системе. В этом усматривается предпосылка возможного кризиса в конкретной фирме, популяции экономических агентов рынка. Если же процессы отчуждения приобретают масштабный характер по отношению к исходному состоянию, то можно говорить о дисбалансе в целом (паракризисе, явном кризисе, деконструкции системы и даже ее распаде). Также отмечается, что отчуждение проявляется в виде нарастания противоположных начал в элементах и связях, затем чуждые компоненты все более отдаляются во взаимодействиях, что приводит к пулу деконструкций антропосоциальной жизни и далее – к переносу кризисных симптомов на экономические отношения и экономику в целом.

Ценно, что и в аксиологическом аспекте указанное видение находит свое подтверждение: отчуждение можно рассматривать как антиценность, т.е. ценностные ориентиры отчуждения могут выступать стимулами соответствующего развития системы. Но наиболее примечательным в свете заявленной темы статьи автор находит праксиологический аспект отчуждения: оно как своеобразный рычаг может использоваться уже в содержательном наполнении публичного управления. Практическая эффективность умелого манипулирования действиями людей на основе целенаправленного включения механизма отчуждения придает таким технологиям заманчивый налет загадочности и кажущуюся простоту решения целого ряда задач путем введения неких символов, индивидуализаций по типу «свой-чужой» и т.п.

Мнение действительно формируется: им сознательно манипулируют, и основным «манипулятором» является государство. Через сеть специальных институтов, учреждений и с помощью управленцев-профессионалов государство формирует базовые «правила игры» и следит за их исполнением, получая в распоряжение соответствующие ресурсы и возможности воздействия на общественные процессы и поведение людей. Однако сегодня понимание публичного управления далеко не так однозначно и в целом не соотносится лишь с государственным управлением своими служащими и массами народа.

Констатируем, что в конце XIX в. публичное управление как наука (*public administration*) полностью отделилось от частного управления (*private administration*) и управления бизнесом (*business administration*). В XX в. стремление профессионализировать процесс развития публичного управления на основе бизнес-технологий привело к возникновению новой научной области *public policy* (разумный, целесообразный курс действий правительства, стратегия организации, принцип отдельного официального

лица). Сегодня эта область называется *policy science*, т. е. наука о выработке и реализации курса действий в публичной сфере; иногда делится на *policy analysis* (сфокусированный и математический анализ направленной вовне деятельности публичных органов управления и ее воздействия на общество) и на *policy making* (выработку и формулирование решений, курса этих органов). К нач. XXI в. ясным стало следующее положение вещей: государство постепенно утрачивает значение единственного инструмента воздействия. Влияние оказывают и сложность управляемого мира, и скорость принятия управленческих решений, и уровень конкретной проблемной ситуации.

Современный гуру немецкой социальной философии Ю. Хабермас, в своих многочисленных трудах исследовал разнообразие тенденции буржуазных демократий. Анализируя рыночную экономическую систему, ученый сделал вывод о том, что кризис организации соотносится со сферой ее культуры и корпоративной идеологией. Интересным для прикладной философии является хабермасово экономическое ядро вывода: зарождение источника кризиса происходит тогда, когда у ключевых сотрудников возникает противоречие между представлениями о целях организации и средствах их достижения, т.е. топ-менеджмент как принимающий ключевые экономические решения неэффективно управляет экономическим ростом организации. По философской традиции ученый обозначил его как *кризис рациональности*. У экономистов-антикризисников такой кризис почти классически называется просто экономическим, т.е. когда имеющиеся или привлеченные в достаточном количестве и качестве материальные ресурсы используются неэффективно.

Философская мысль все же приводит нас к социально-экономическим отношениям: длительность и неразрешение кризиса рациональности переходят в *кризис легитимности*, выражающийся в утрате сторонников проводимого курса, падению авторитета руководства организации. На антикризисном языке, это типичный *внутриорганизационный кризис* иерархии целеполагания. Но нельзя не заинтересоваться разработкой стадии *мотивационного кризиса*, который при попустительстве либо профнепригодности ключевых сотрудников может разразиться далее и выражается в разбросе индивидуальных ценностей. В итоге формируется грозное последствие в виде антагонистических ожиданий объединенных социальных групп: «массы» становятся трудно управляемыми, саботируют управленческие решения; усиление контроля не приносит желаемого эффекта; все труднее становится избегать социальных конфликтов. Стадия мотивационного кризиса – возможный зародыш *социальных кризисов*, заканчивающихся *политическими формами*: забастовки работников, мятежи заключенных, крестьянские волнения, молодежные уличные беспорядки, путчи, преступления против личности и, наконец, их пик – войны.

Выводы очевидны: 1. Формируемая кризисными инициаторами публика вполне востребована, ибо она обладает способностью к

консолидации и мобилизации на конкретные социальные действия. 2. Условием эффективного и рационального *антикризисного* управления является реформирование организации (реструктуризация, реорганизация, реинжиниринг бизнес-процессов, переосмысление функций менеджмента), и, не дожидаясь наступления явной фазы кризиса, требуется пойти путем формирования адекватной реакции на проблемы, включая развитие самообучения.

МОДЕРНІЗАЦІЯ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ НА ШЛЯХУ ДО ІННОВАЦІЙНОГО ПОЛІТИЧНОГО ЛІДЕРСТВА

Шихненко Дмитро Вікторович

*аспірант кафедри державної політики та
суспільного розвитку Національної академії
державного управління при Президентіві України*

Нині набирає обертів модернізація підходу до управління людськими ресурсами на державній службі в Україні у напрямку приведення її у відповідність до принципів та стандартів, які вже апробовані в Європейському союзі. Державні службовці для того аби стати провідниками дійсних суспільних змін, повинні володіти необхідними компетенціями щодо набуття лідерських навичок та підвищення своєї кваліфікації відповідно до вимог часу. Один з ключових аспектів цієї модернізації стосується саме розвитку лідерства серед керівників усіх рівнів державної служби, – особливо: вищої керівної ланки, – які повинні бути спроможними до впровадження та здійснення соціально-значимих системних реформ.

У 2008 р. Європейським інститутом державного управління було проведено дослідження основних параметрів та умов функціонування вищих державних службовців у країнах Європейського Союзу. Оприлюднені у праці «Вищі державні менеджери в Європі» результати демонструють низку положень, важливих у контексті політичного лідерства, а саме:

- головним завданням державних лідерів є ведення реформ та ефективне управління організаційними змінами у державному секторі, передумовою чого виступають сильні лідерські компетенції;
- лідерство розглядається як спроможність на особистому й організаційному рівні визначати цілі та досягати їх;
- традиційні цінності, такі як ієрархія контролю, влада через посаду, парадигма підлеглості, поступово трансформуються у нові цінності державного управління – відкритість, прозорість, результативність, ефективність, вплив через лідерство та управлінську культуру [4].

В Україні запроваджено та успішно реалізується низка програм для керівників державної служби усіх рівнів спрямованих на розвиток лідерства. Вважаємо слушною думку, констатовану вітчизняним науковцем В. М. Козаковим про те, що «головна проблема сьогодні полягає не в тому, щоб обрати правильний напрям руху і здійснити перехід від однієї моделі правління до іншої... (а) в тому, щоб подолати катастрофічний комунікативний розрив між правлячими колами і громадянами і відповідно з'ясувати причини такого розриву і, за можливості, знайти шляхи подолання традиції безвідповідальності державної влади за свої рішення і дії» [2, с. 75].

Лідерство – це загальна вимога, яка стосується управлінського апарату на всіх рівнях. Це не просто абстракція, а стандарт поведінки, який є взірцем та очікується від державних службовців. Тому лідерство – це принцип який сповідують і компетенція, яку розвивають та оцінюють як при відборі на керівні посади, так і у процесі безпосереднього виконання посадових обов'язків. Дії керівника мають демонструвати та пропагувати той набір цінностей, які складають основу для подальшого розвитку на рівні організаційної культури державної служби.

Важливим інструментом у напрямку розвитку державної служби є розробка профілю лідерських компетенцій, що покликаний визначити необхідні навички, якими має володіти державний службовець аби здійснювати належне врядування. Даний профіль визначає бажаний набір компетенцій, що безпосередньо стосуються управлінських функцій, які виконуються або мають виконуватися у майбутньому усіма державними службовцями, які займають посади керівників. Група американських дослідників на чолі з Х. Оуеном з приводу лідерських якостей висловилися наступним чином: «якщо ми приймемо той факт, що лідерство – це «стан», а не посада, то зрозуміємо, що ознаками лідера є не влада та гроші, а характер, щирість, спроможність навчатися, сміливість, самосвідомість, служіння і відповідальність за поведінку та дії» [3, с. 44].

Зміст практичної діяльності та її специфіка накладають відбиток на функції політичного лідера. Важливим фактором успіху політичного лідера є наявність сильної команди, здатної координувати діяльність його прихильників, актуальність чого детермінується тенденцією до зростання політичної активності громадян і тієї роллю, яку відіграє інноваційне політичне лідерство у житті сучасного суспільства.

Говорячи про загальнонаціональне політичне лідерство, можливі ситуації, коли лідер майже не має свободи у підборі або ротатії міністрів, що є характерним для однопартійних систем, за умов правління яких верхівка парламенту, а не голова виконавчої влади вирішує, хто буде обіймати посаду в конкретному міністерстві. Дана ситуація є характерною і для багатопартійних коаліцій, в яких лідери попередньо домовляються про ключові засади політики та персональний склад уряду. Міністри можуть забезпечити досягнення цілей лідера, якщо вони володіють відповідними

здібностями та вміннями, в іншому ж випадку лідер ризикує сформувати неефективну команду, що гальмує реалізацію його прагнень та ідей.

Фіксований термін перебування на посаді може значно скоротити горизонти політичної діяльності лідера, адже останній менш зацікавлений в ініціюванні довгострокових проєктів, результати яких стають відчутними через значну кількість років, особливо якщо вони вимагають негайних жертв. З іншого боку, фіксований термін правління служить стимулом для більш активного просування власних реформ та ініціатив. Необмежений термін правління стимулює лідерів в реалізації довгострокових проєктів. Проте, за таких умов на лідера чиниться більш відчутний тиск, адже опоненти не знають, коли нинішній високопосадовець поступиться місцем наступнику. При фіксованому терміні тиск може бути меншим, оскільки лідер більш зосереджений на реалізації своїх ідей [1, с. 97].

Термін перебування на конкретній посаді в 4-6 років оптимальний для більшості лідерів. Проте, конкретно-історичні приклади демонструють як лідерів, які ефективно працювали і після десяти років перебування на посаді, так і ситуації, коли продовження правління конкретної особистості стало фактично життєво необхідним. У таких випадках необхідно констатувати повноту взаємної довіри лідера та суспільства, що достатньо рідко зустрічається на практиці. Слід підкреслити: тенденція до зростання ролі інноваційного лідерства є загальносвітовою, а отже, у перспективі, визначатиме сутнісні риси та характеристики вітчизняної державної служби.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Блондель Ж. Политическое лидерство: Путь к всеобъемлющему анализу / Ж. Блондель. – М. : Российская академия управления, 1992. – 135 с.
2. Козаков В. М. Основні напрями підвищення ефективності державно-управлінських відносин в Україні (ціннісний аспект) / В. М. Козаков // Інвестиції: практика та досвід. – 2011. – № 2. – С. 73–75.
3. Оуэн Х. Призвание – лидер: полное руководство по эффективному лидерству / Х. Оуэн, В. Ходжсон, Н. Газзард. – Днепропетровск : Баланс Бизнес Букс, 2005. – 384 с.
4. Leadership & Management Development. IPA [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ipa.ie/training-leadership>.

ОСОБЛИВОСТІ АЛІМЕНТНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ПРИ ПОЗБАВЛЕННІ БАТЬКІВСЬКИХ ПРАВ

Шпильова Ганна Олександрівна
викладач юридичних дисциплін
ВНЗ «Кіровоградський технікум
механізації сільського господарства»

Законом України «Про внесення змін до Сімейного кодексу України щодо обов'язку осіб, позбавлених батьківських прав, утримувати дитину» від 17.05.2016 № 1370-VIII внесено зміни до статті 166 Сімейного кодексу України [3, с. 15].

Сімейним кодексом України (частина друга статті першої) закріплено, що регулювання сімейних відносин здійснюється з метою:

- утворення почуття обов'язку особи перед дітьми;
- забезпечення кожної дитини сімейним вихованням, можливістю духовного та фізичного розвитку.

Однак на шляху реалізації цієї мети лежить низка проблем, в тому числі, й фінансового забезпечення потреб дитини. Станом на 01 січня 2016 року з більше 73 тис. сиріт в Україні офіційно близько 53 тис. дітей мають живих батьків – тобто фактично є так званими «соціальними сиротами». Однак, в переважній більшості випадків не біологічні батьки, а держава несе обов'язок щодо забезпечення цих дітей належними умовами проживання [6, с. 7].

Окреме питання – це діти, в яких один із батьків позбавлений батьківських прав. Внаслідок емоційного напруження, яке супроводжує процедуру позбавлення батьківських прав, мати чи батько, які залишаються проживати з дитиною, намагаються повністю усунути іншого біологічного батька (матір) з життя дитини. А це призводить, в тому числі, до невваженого рішення про відмову від аліментів. Тим самим дитина через нерациональне рішення одного з батьків може бути позбавлена належного фінансового забезпечення своїх потреб.

Абзац перший частини другої статті 166 Сімейного кодексу України зазначає, що «особа, позбавлена батьківських прав, не звільняється від обов'язку щодо утримання дитини» [3, с. 45].

Обов'язковість призначення аліментів під час позбавлення батьківських прав повинна частково стимулювати батька чи матір до належного виконання своїх обов'язків по відношенню до дитини, або й – до відновлення своїх батьківських прав. Значною мірою такі заходи дозволять зменшити перспективу «соціального сирітства» – оскільки особи, вже позбавлені батьківських прав, знатимуть про перспективи відповідальності і,

таким чином, можливо знизиться застосування практики використання народження дітей виключно для отримання державної допомоги [1, с. 8].

У зв'язку з цим статтю 166 Сімейного кодексу України доповнено частиною третьою, якою передбачено, що «При задоволенні позову щодо позбавлення батьківських прав суд одночасно приймає рішення про стягнення аліментів на дитину. У разі якщо мати, батько або інші законні представники дитини відмовляються отримувати аліменти від особи, позбавленої батьківських прав, суд приймає рішення про перерахування аліментів на особистий рахунок дитини у відділенні Державного ощадного банку України та зобов'язує матір, батька або інших законних представників дитини відкрити зазначений особистий рахунок у місячний строк з дня набрання законної сили рішенням суду» [4, с. 32].

Слід зазначити, що на мій погляд, такі зміни суперечать нормам процесуального права, а саме принципу диспозитивності цивільного судочинства, де закріплено, що суди повинні вирішувати спір не інакше, як в межах заявлених позовних вимог і на підставі доказів, що є певним неузгодженням між процесуальним та матеріальним законом. Разом з тим, зі сторони позивача знімаються обов'язки заявляти вимогу про стягнення аліментів, обґрунтувати її та підтверджувати доказами

Внесеними змінами до Сімейного кодексу України виключено можливість порушувати питання про зменшення розміру аліментів в разі перебування дитини на утриманні держави, територіальної громади або юридичної особи. Тобто особи, позбавлені батьківських прав щодо дитини, яка перебуває, наприклад, в дитячому будинку тепер не зможуть звернутися до суду з заявою про зменшення розміру аліментів [4, с. 26]. Слід відмітити, що вищевказані законодавчі зміни направлені на посилення відповідальності осіб щодо реалізації своїх батьківських прав, а судова практика покаже чи виправдають свою функцію такі нововведення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Декларація прав дитини від 20 листопада 1959 року [Електронний ресурс] – Режим доступу: URL: http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995_384.
2. Конституція України. Основний Закон від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР [Електронний ресурс] – Режим доступу: URL: <http://portal.rada.gov.ua/rada/control/uk/index>
3. Сімейний Кодекс України від 10.01.2002 р. № 2947-III [Електронний ресурс] – Режим доступу: URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2947-14> – Законодавство України. Офіційний веб-сайт Верховної Ради України.
4. Про охорону дитинства: Закон України від 26.04.2001 р. № 2402-III [Електронний ресурс] – Режим доступу: URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?page=2&nreg=2402-14>.

5. Конвенція ООН про права дитини //Захист прав дітей: законодавство. – Випуск № 1. – 2008. – Жовтень-грудень.
6. Мироненко В. [## **РОЗКРИТТЯ І РОЗВИТОК ЗДІБНОСТЕЙ У СТАРШОКЛАСНИКІВ – ПРОБЛЕМА ПЕДАГОГІКИ**](http://www.library.kr.ua:8088/cgi-bin/irbis64r_72/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=OUNBP&P21DBN=OUNBP&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=fullw&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21COLORTERMS=0&S21STR=Забезпечення дотримання прав дітей в Україні нормами національного законодавства /В.Мироненко // Підприємництво, господарство і право. – 2008. – № 8. – С. 6–8.</div><div data-bbox=)

Ящук Тетяна Анатоліївна
викладач циклової комісії з гуманітарних дисциплін
Коледжу приватного вищого навчального закладу
«Кіровоградський інститут державного
та муніципального управління
Класичного приватного університету»

Заохотити і навчити дитину вчитися і зблизити навчання та виховання до її особливостей, здібностей, до її конкретної сутності – це, провідні ідеї модернізації освітньої системи.

Для молодого людини знання не є чимось зовнішнім, вони стають основою дії, визначають внутрішній світ самої людини.

Багато країн є економічно розвиненими, і одна з причин їхнього розвитку це раціональне використання інтелектуальних ресурсів, а саме: підвищена увага до розвитку здібностей молодих людей, особлива увага до обдарованих.

Головні резерви цивілізаційного прогресу України перебувають саме в площині інтелектуалізації суспільства, важливими чинниками якого є освіта і наука. У зв'язку з цим на перший план виходить питання розвитку творчих здібностей особистості, від яких залежить не тільки успішне оволодіння навчальною, а в подальшому і професійною діяльністю, але й формування духовних цінностей людини, реалізація її прагнень і сподівань.

Старший шкільний вік – це важливий етап розвитку розумових здібностей. Для них характерний потяг до спілкування, пошук спільних принципів і законів, що стоять за окремими фактами. У старшому шкільному віці для учнів типове вміння самостійно ставити навчальні завдання, висувати гіпотези та планувати способи їх розв'язування і доведення. Учень навчається самостійно здобувати наукові факти й оперувати ними, тобто аналізувати,

узагальнювати та пояснювати їх. При цьому відбувається активне формування навчальних дій, необхідних для дослідницького пошуку. Старшокласники використовують усі види контролю, що дає їм можливість перейти до складних форм саморегуляції. Саморегуляція в навчанні допомагає учневі усвідомлювати мету і завдання навчальної діяльності, забезпечує здатність створювати загальний план виконання певних навчальних дій з урахуванням умов їх виконання, забезпечує безпосереднє виконання окремих операцій і дій тощо. [4]. Становлення особистості старшокласника пов'язане з формуванням світогляду та соціальним самовизначенням. Якщо школа успішно реалізує потребу вихованців у спілкуванні, то учень частіше перебуває в стані гармонії з оточуючим світом. У такому емоційному режимі більш успішно розвиваються творчі здібності школярів. Активність і самостійність старшокласників проявляється і в психологічному аспекті їх діяльності: зосередженості, інтересу до діяльності, емоційній напруженості. П.В. Симонов у своїй монографії «Емоційний мозок» підкреслює, що «помірне емоційне напруження здатне підвищити ефективність діяльності, зменшити кількість допущених суб'єктом помилок. Позитивний вплив емоцій виступає особливо чітко у випадку, коли ці емоції виникають у зв'язку з самою діяльністю, на базі потреб, що мотивують діяльність суб'єкта» [2]. Але для того, щоб потреба пізнання постійно знаходилась в активному стані, стала одним з провідних мотивів діяльності старшокласника, закріпилася рисою його характеру, необхідно прикладати певні зусилля.

Юнацький вік – період інтенсивного розвитку самостійності мислення, тому пошук розв'язання проблеми веде до побудови гіпотез, що характеризується рухом по спіралі: питання, питання-гіпотеза – нове питання, питання-гіпотеза і т.д. Таким чином, дослідницька активність у формі питань-гіпотез виступає як творча (активність, направлена на створення нового). Для підтримки і розвитку такої творчої активності необхідно використання діалогічних форм навчання. При цьому важливо, щоб у старшокласника була можливість із «відповідача» перетворитися на «ініціатора», поставити своє питання-проблему для обговорення. Тоді мислення учня набуватиме творчого характеру, оскільки йому буде повернута найперша ланка – формулювання проблеми. Тому важливою умовою виховання та розвитку вільної, активної, відповідальної, оптимістичної, творчої особистості, яка здатна до реалізації свого безмежного творчого потенціалу, є оволодіння позитивним мисленням. На думку В. Калошина, «позитивне мислення» характерне тим, що людина свідомо контролює свої думки і не дозволяє укорінюватися негативним думкам, емоціям (запобігає конкретними діями виникненню негативних емоцій). При цьому вірить у себе, вірить у кінцевий успіх, залишається за будь – яких обставин оптимістом. Воно характерне, як правило, для позитивної «Я – концепції особистості і, певною мірою, є звичкою» [3]. Водночас запорукою розвитку творчих здібностей старшокласників є створення вчителем творчої атмосфери в колективі. Дуже важливо

заохочувати виникнення питань в учнів, нових ідей і пошуків нових шляхів розв'язання, якими б недосконалыми вони не були, забезпечити підлітку психологічну безпеку (відсутність страху «провалитися», зробити помилку), створити атмосферу відкритості, спонтанності. Велику цінність мають безпосередні особисті знання, враження дітей, пов'язані з оточуючим світом, оскільки діти найкраще навчаються та виховуються на тому, що є складовою їх безпосереднього життєвого досвіду [1].

Отже, для того щоб творчі здібності старшокласників відбувалися ефективніше, потрібно створити для них сприятливі умови творчої самореалізації, використовуючи особистісно орієнтовані технології.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Богоявленская Д. Б. Психология творческих способностей. – М. : Академия, 2002. – 320 с.
2. Сисоева С. О. Підготовка вчителя до формування творчої особистості учня. – К. : Поліграфкнига, 1996. – 406 с.
3. Калошин В. Позитивне мислення – важливий фактор забезпечення життєтворчості особистості // Директор школи, ліцею, гімназії. – 2005. – № 4. – С. 45.
4. Кон И. С. Психология старшеклассника. – М. : Просвещение, 1982. – 207 с.